

Yerel Dergi
Sonbahar-Kış 2017 • Sayı 27

tirşik

GÖÇ YOLU

**KAZAN
KABI**

ÜÇ T'miz VAR!

**TURNA
TÜRKÜSÜ**

• DAĞLI • DÜZDABAN • GÜZ AYAZI

Yemek Sektöründe 28.Yıl

Her gün yaşanan yoğun iş atmosferinde amacı önce hizmet ve damak zevki olan Çiftlik Restaurant ve Çiftlik Catering, 1988 yılından itibaren devamlı yenilikçi, müşterilerinin beklentileri ve istekleri doğrultusunda bu yolda sağlam adımlarla ilerlemektedir.

Bizi tercih eden tüm kurum, kuruluş ve kişilere teşekkür ederiz.

Yeşilce Mah. Rüya Sk. No:3/A
4.Levent - Kağıthane/İstanbul
Tel: 0212 282 85 60 Fax: 0212 282 85 61
www.ciftlikyemek.com

Mecidiyeköy Mah. Eski Osmanlı Sk. No:3
Şişli/İstanbul
Tel: 0212 274 24 54 Fax: 0212 288 41 81
www.ciftlikyemek.com

Bizden

Tirşik dergisi kalıplaşmış bir dergi olmadan öte iskeleti/omurgası olan bir yapıya kavuşarak, okuyucuyla buluşuyor. Dergi klasik deneme, düz yazı, şiir sınırlarını aşarak bilimsel, tutarlı, tezli yazılar sunuyor. Makale, inceleme, araştırma, düşünce, deneme, edebi tür yazılar ile zengin bir dergi sofrası ziyafeti veriyor.

Omurgası veya iskeleti saydığımız temel direkler üzerine dergi çadırını kuruyoruz. Tıpkı toros dağlarında kara borona, fırtınaya, yaşa, yağmura dayanan yürük çadırları gibi. Buna çadır direkleri de diyebiliriz. Bakalım.

- Ana dosya • Tarih • Doğa • Toplum • İnsan • Kültür
- Değerler • Sanat/edebiyat • Tanıtımlar • Çağrılar • Sizden gelenler

Yöremizin bölgemizin dünü bugünü yarını kucaklayan Tirşik dergisi kuşaklararası köprü kuruyor. Hangi yaşta olursa olsun her okuyucu kendini buluyor.

Tirşik, bizi bize anlatan dergi. Kendimizden başlayarak biz olma mesajı veriyor. Yeniden yeşermenin iklimini sunuyor.

Öyle ise gelin bu iklimi birlikte yaşayalım yaşatalım. Tirşik dergisine birikimlerimizden, değerlerimizden, kültürümüzden çorbaya tuz misali katalım.

Hiç olmazsa anılarımızı yazalım, yaşadığımız yerleri anlatalım. Bizden geriye eser kalsın.

Bakın vahit kahveci ne diyor.

Dergicilik günümüz şartlarında yaşatılması zor olan bir edebi eser olduğunu çok iyi biliyorum. Ancak bu aydın görüşlü ve kalem ehli insanların özverili gayretleriyle uzunca zamandan bu yana çıka gelmesine öncülük etmeleriyle mümkün olduğuna inanıyorum.

Yazmak aydınlatmak demektir, bilgi sahibi olmak demektir, emek demektir. Madalyonun bir başka yönünden bakarsak derginin tarihi ve kültürel yazılarının kaynağı elbette ki yöremizdir.

Hiç ummadığımız bir zamanda sizlerden birinin de telefonla aranarak dergide yayınlanmak üzere gelenek ve göreneklerimiz hakkında olsun, öykü türünden olsun, yaşanmış bir olay olsun, şiir olsun bir yazı isteyebilirler. Benden istedikleri gibi.

Biz Andırınılılar olarak dergimizin sayfalarını zenginleştirmek adına bilgilerimizin, belgelerimizin yazıya dönüştürerek bu erdemli insanlara ulaştırmamız yeterlidir.

tirşik

YEREL DERGİ

ANDIRIN GELİŞİM PLATFORMU'NUN
YAYIN ORGANIDIR

Andırın Gelişim Platformu Adına İmtiyaz Sahibi:

Ahmet Narinoğlu

Genel Yayın Yönetmeni:

Sezai Şengönül

Yazı İşleri Müdürü:

Gökhan Gök

Yayın Kurulu:

Ahmet Narinoğlu, H.Salih Zengin, Hüsnü Karcı,
Tahsin Sarıbyık, Cahit Can Yanık, Cumali Yaşar

Abone, Reklam ve Halkla İlişkiler:

Soner Kesme, İskender Zengin, Sittik Çeri

Adres:

Eski Osmanlı Sok. No:3 Kat:1 Da:6 Mecidiyeköy-Şişli/
İSTANBUL

Telefon:

0212-274 24 54

Web Adresi:

www.andirin.org.tr

e-posta:

tirşikdergisi@hotmail.com

Yayın Türü:

Yerel Dergi

Grafik-Tasarım:

Yeşim Karakoç

Baskı:

Kültür Sanat Basımevi

Dağıtım Sorumlusu:

Muzaffer Yaşar

Yayınlanan yazıların sorumluluğu, yazarına aittir.

Bu dergi, Andırın Gelişim Platformu'nun

bir kültür hizmetidir.

Parayla satılmaz.

◆ İÇİNDEKİLER ◆

1	BİZDEN	78	ARKADAŞIM-MEKTUP
2	İÇİNDEKİLER	79	BEN
3-16	KAPAK DOSYASI	80	TIRIL HİKAYESİ
17-23	ANDIRIN TARİH	81	HASRETLİĞİM TOPRAKTIR BENİM
24-25	ANDIRIN'DA ÇARŞI PAZAR KÜLTÜRÜ	82-83	DEĞİRMEN
26-27	ÇUKUROVA HATUNLARI	84	SÖZ
17-19	KÖY ARAŞTIRMALARI	85	İKİNDİ YAZILARI
20-25	ANDIRIN ABDALLAR	75-84	HALİL AĞA
26-27	ANDIRIN ÜZERİNE TESPİTLER	85	GİDEN GENÇLÜĞİMİZE
28-31	KOCA AHMET	86	ALLI GELİN
32-33	YUSUF TEMİZ	87-88	SOFRA
34-35	MEHMET GÜNGÖR	89	AYNA-BOŞLUK
36-37	KAZAN KABI	90-91	ÖZÜM TOPRAK
38-44	ANDIRIN ABDALLAR	92	ELVEDA
45-50	KÖY ARAŞTIRMASI	93-97	DAĞLI
51-52	ANDIRIN ÇÖREKLERİ	98	BIRAKMA BENİ
53-58	ŞAH İSMAİL	99-101	DÜZDABAN
59	3 T'MİZ VAR	102	ÇOCUKLUĞUM
60-62	KARACAÖĞLAN VE ANDIRIN	103-104	EDEM
63	BEŞİBİRYERDE	105	MERYEMÇİL
64	ÇUKUROVA EVLERİ	106-107	FATMA ÖĞRETMEN
65-66	TURNA TÜRKÜSÜ	108	GİDEN GENÇLÜĞİMİZE
67-69	SOKAĞA BAKIŞ	109-111	GÜZ AYAZI
70-71	ANDIRIN'DA YAZ	112	NİNE
72	ÇUKUROVA	113-115	KIRKI KIRK PARA
73-74	FUAR İZLENİMLERİ	116	GENÇ KALEMLER
75	SANRI	117-119	YAZI DERSLERİ
76-77	KÖY-GÜNLÜK	120	İKİ KİTAP

GÖÇ YOLU

Bir atasözümüz var. Dillerde gelenek. **“göç yolda dizilir”**. Göç yolunda kurulmuş medeniyetiz. Kültürümüzde aynı. Yaşaya yaşaya biriken kültürümüz ağaca benzer. Budanır, tırmalanır, bakılırsa medeniyet çınarına döner. Kültür ağacı dal budak temizleme, budama ister. Ancak umursamaz kaderine terk edilirse, ağaç dallarından, kollarından kurur. Velhasıl ağaç bakım ister. Kültürde öyle

Atasözümüz göç yolda dizilir derken kültüründe göç yolunda hayat bulduğunu söyler. Sahipsiz kültürde göç yolunda dökülür. Yaprak dökümü gibi.

Kültür tarihe benzer. Tarih hem yapıcılar, hem yazarlar, hem yaşatıcılar eliyle tarihtir. Kültür yaşamayı, yazmayı ister. Nakil ister. Bu yönden kültür davadır. Bitmeyen dava.

Göç yolu kültüründe kültürümüzün sepetidir. Sepetin içinde kültür çeşnileri dolu dolu. Ta çukurova'dan Akdeniz kıyılarından anadolunun içlerine kadar uzanan yayla yolculuğunun inişleri ve çıkışlarına yolu demektediriz. Nerdeyse sıfır rakımından iki bin rakımlarına kadar uzanan engebeli, inişli-çıkışlı, dereli-tepeli-vadili, düzlüklü-ovalı, enginli zirveli yolculukta duraklar, konaklamalar, yolculuklar.

Varılan her yerde yerleşik köyler, obalar, mezralar, kasabalar ile tanışıklık, buluşmalar, kaynaşmalar. Arının çiçeklere konması gibi her insandan, toplumdandan kültür alış-verişleri. Göç yolu coğrafyasında kültürlerin yoğrulması, kaynaşması, zenginliği.

Göç yolu Çukurova ile torosları bileşik kap gibi birbirine bağlar. Yarın yaylalar şenlenir, kışın çukuruna. Coğrafyalar insanoğlu eliyle buluşur, yeni bir kültür doğar. Göç yolu.

İşte bu göç yolunun kavşak yerlerinde obalar, köyler, kasabalar bulunur. Çorbada tuz misali her konar-göçer kültür heybesine kültür katar. Her yıl göç yolu, yeni bir hayat, yeni bir birikim katar kültür harmanına. Adı göç yolu kültürü olur.

Esasen göç yolu akdenizden toros yamaçlarına uzanan konar göçerlerin yoludur. Ancak Andırın havalisinden geçen kadar hiç biri zenginlik katamaz. Doğrusu tarihe baktığımızda da zenginliğin işaretlerine rastlarız. Ta kayserinden çukuroavaya kadar sıralı kaleler bunu anlatır.

Tarihte kavim yolu, konargöçerlik yolu, bu günde yayla yolu olarak devam eder. Yine kültürler kaynaşır, yine kültürler birikir, zenginleşir.

Göç yolu sözlüğü

Aba
Ağaç
Iba
Kirmen
Test
Kazan
Tuluk
Yayı
Ocak
İğ
Çıkrık
At
Eşek
Kağrı
At
Deve
Eşek
Kilim
Çadır
Halı
Döşek
Lamba
Çınar
Balta
Tüfek
Bıçak
Tahra
Balta
Beşik
Koyun
Keçi
Dibek
Ağıl
Davar
Sürü
Yayla
Otlak
Mera
Pınar
Çeşme
Kaynak
Tuluk
Tulum
Keçe

KAYSERİ İSKENDERUN LİMANI YOL GÜZERGAHI

Tarih boyunca ticaret yolları ve ticaret ülkelerin refahı için önemli rol oynamıştır. Yollar bir ülkenin can damarı gibidir. Kayseri Kızılırmak Havzası ile Tuzgölü arasında kalan Kapadokya'nın, önemli bir yerleşim yeri olma özelliğini korumuştur. Hititler'den Osmanlılar'a kadar bu bölgede yerleşen bütün kavimler, kısa bir zaman içerisinde mutlaka bir siyasi birlik kurmuş ve bir güç olarak, tarih sahnesine çıkmış.

Anadolu'daki şehirler eğer kara ve deniz yoluyla dışarıya bağlantı sağlayamaz ve ithalat ve ihracat vasıtasıyla mal takası yapamazsa, Anadolu'da yaşayan toplulukların/devletlerin refahlarını artırma imkanı mümkün olmayacaktı. Eski devirlere doğru gittikçe, M.Ö.II. Binyılın başlarından itibaren Orta Anadolu'da ticaret kolonileri kurmuş olan Eski Asurlu tüccarlar belli yol güzergahları izlemişler ve Kayseri yakınlarındaki Kültepe- Kanes'i (Karum) ticaret merkezi olarak seçmişlerdir. Çok sayıda kaya anıtının gösterdiği gibi, Hititler zamanında önem kazanan ve Gülek Boğazını saf dışı bırakarak Kayseri/Kanes- Develi/Fraktin/ İmamkulu/Taşçı-Hanyeri/Gebzeli Geçidi üzerinden Tufanbeyli'ye gelen ve burada muhtemelen ikiye ayrılan; Biri Göksun Kahramanmaraş yönüne giderken, diğeri güneye saparak Tufanbeyli-Saimbeyli-Feke Hemite-Toprakkale ve Bahçe üzerinden Kuzey Suriye'ye ulaşan yol güzergahı bulunmaktaydı.

Bu çalışmada (Pınarbaşı ilçesi), Kahramanmaraş(Göksun ve Andırın ilçeleri), Osmaniye(Kadirli İlçesi) ve Hatay(İskenderun İlçesi) tarihi yol güzergahı

üzerinde durulacaktır.

Tarihin erken çağlarından itibaren insanlar, değişik nedenlerle buldukları yerlerden farklı bölgeler göç etmişler ve zaman içerisinde yol güzergahları ve önemli yerleşim yerleri oluşmuştur. Ticaretin insan hayatında önemli rol oynamaya başlaması ve dönemsel olarak ticaret emtalarının kaynaklarından alınarak farklı bölgelere ticaret malı olarak sunulması yol güzergahlarının oluşmasında önemli etken olmuştur. Ayrıca insanların mevsimsel olarak, iklim şartları nedeniyle de göç etmelerinde yol güzergahları coğrafi özelliklere bağlı olarak oluşmuştur. Oluşan bu yol güzergahları ticaret mallarının sirkülasyonu yanında, dinlerin, kültürlerin yayılmasında önemli rol oynamıştır. Yollar, (ulaşım) bir ülkenin ticari hayatı, refahı için önemli bir unsurdur. Ticaret yolu kavramı ile birlikte korunma ve barınma ihtiyaçları da ortaya çıkmıştır. Bu hususiyetler ışığında bakıldığında Anadolu coğrafi ve jeopolitik konumunda etkisiyle tarihi süreç içerisinde önemli ticaret yollarının geçtiği bir merkez olmuştur.

Anadolu'daki yollar, tarihin ilk devirlerinden itibaren gelişmeye başlayıp, tüccarlar ve ordular tarafından sürekli kullanılmış ve medeniyet ve krallıklar tarafından her seferinde biraz daha geliştirilerek günümüzdeki halini almıştır. Asur Ticaret Kolonileri Çağı yollarını Hitit yolları almış bu yollar Persler ve Romalılar zamanında büyük orduların geçebileceği hale getirilmiştir. Yine aynı yollar Türkler tarafından kullanılmış ve imar edilmiştir. Tüm bu yol sistemine daha sonra İpek yolu adı verilmiştir. Anadolu'daki bu yol ağı,

geçtiği bölgenin coğrafi koşulları ve doğal güzergâhları ve geçitleri izlemiştir.

Anadolu'da bulunan günümüz yol ağının öncüleri Asur Ticaret Kolonileri Çağına (M.Ö 1975-1725) kadar gitmektedir. Asurlu Tüccarlar sermayelerini birleştirerek şirketler kurmuşlar ve Anadolu'da ticaret faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu tüccarlar yerel krallıklardan izinler alarak mevcut şehirlerin etrafına yerleşmişler ve çoğunlukla Güneydoğu ve Orta Anadolu'da bulunan 40 kadar şehirde Karum ve Wabartum adı verilen koloni merkezlerinde faaliyet göstermişlerdir. Akadçada "liman" anlamına gelen karum Anadolu'da "ticaret merkezi ve pazar yeri" anlamlarında kullanılmıştır. Karumlar krallık merkezlerinde veya büyük şehirlerde kurulurken wabartumlar "misafirhane" daha küçük yerlerde faaliyet göstermiştir.

Asur ticaret kolonileri çağında Kayseri de bulunan Kaniş Karum önemli bir ticaret merkezidir. Ayrıca Ortaçağda, Yabanlı Pazarı (Selçuklular Devrinde Milletlerarası Büyük Bir Fuar) kurulan Kayseri günümüz Türkiye'sinde önemli ticaret merkezi konumunda olan illerimizden biridir.

Tarihi süreç içerisinde, Orta Anadolu'yu Çukurova ve Suriye'ye bağlayan yollar genelde Kayseri üzerinden geçmektedir. Yol güzergahına ilişkin olarak; "Antik Çağlarda Kayseri'den Kilikya'ya inen çeşitli yollar arasında belli başlı 4 yol vardı.

1. Kayseri – Develi – Fraktin - Taşçı – Gezbel – Kiraz Bel Ya da Üskiyen Bel'den geçtikten sonra – Kozan (Sisium) üzerinden Çukurova'ya iniyordu. Mesafe 260 km idi.

2. Kayseri – Pozantı – Gülek Boğazı'nı aşarak güneye inerdi. 350 km lik bu yol büyük orduların geçmesi için elverişli idi.

3. Kayseri – Develi – Fraktin – Karaköy üzerinden Kozan'a (Sisium) ulaşırdı. 250 km olan bu yol kısa olmakla birlikte öteki yoldan daha az kullanışlı idi. Çünkü zorlu kışlara geçit vermezdi.

4. Çukurova'ya inen sonuncu ve en uzun yol 370 km uzunluğundaki Kayseri – Serezek – Kuruçay Bel – Göksun – Kiraz Bel üzerinden geçen yoldu(Harita: 1-2-3).

Harita: 1- Kayseri'den Kilikya (Çukurova-İskenderun Limanı) Baydur 1. Güzergah

Harita: 2- Kayseri'den Kilikya (Çukurova-İskenderun Limanı) Baydur 2. Güzergah

Harita: 3- Kayseri'den Kilikya (Çukurova-İskenderun Limanı) Baydur 3. Güzergah

Kayseri'den Kilikya'ya (Çukurova-İskenderun Limanı) gitmek için Anti Torosları aşan üç ana yol kullanılmıştır. Bu yollardan birincisi Gülek Boğazı, ikincisi Feke-Saimbeyli-Gezbel yolu ve üçüncüsü Pınarbaşı-Göksun-Andırın- Kadiri yoludur (Harita: 4-5).

Harita: 4- Kayseri'den Kilikya (Çukurova-İskenderun Limanı) üç ana yol güzergahı.

Harita: 5- Kayseri'den Kilikya (Çukurova-İskenderun Limanı) üç ana yol güzergahı.

Daha önceki çalışmamızda birinci yol (Gülek Boğazı) güzergahı ele alınmış, bu çalışmada Anti Toroslari aşarak Kayseri'den Kilikya'ya varan üçüncü yol güzergahı üzerinde durulacaktır.

Güzergahın başlangıcı olarak ele alınan Kayseri-Pınarbaşı Yolu ve yol üzerindeki önemli yerler ve mesafeleri şöyledir:

Kayseri Pınarbaşı arası: 90.7 km.

Kayseri Karatay Han arası: 47,8 km.

Kayseri Yabanlı Pazarı (tam yeri bilinmiyor) Bünyan arası: 67,8 km.

Kayseri Zamantı Kalesi arası: 92,3 km(Harita: 6).

Harita : 6- Kayseri Pınarbaşı Yolu

Göksun Yolu

Harita: 7- Pınarbaşı-Göksun Yolu

Andırın Yolu

Aslı Andurana olup, And(a)-ura-(wa)na "Yüce Ana Tanrıça Yurdu" anlamına gelebilir. Tarihi süreç içerisinde Artitin, Endirin, Enderon ve Evliya Çelebi seyahatnamesinde ise Andoron olarak geçmektedir. Maraş'ın diğer ilçelerinde birçok höyük bulunur iken Andırın'da kaleler bulunmaktadır. Bunun en önemli nedeni bulunduğu bölgenin engebeli ve dağlık yapısıdır. Burada bulunan kalelerin bazıları savunma amacıyla yapılmış iken bazıları da Kilikya'dan Anadolu'ya ve Doğu Anadolu'ya geçen ticari yolun güvenliğini sağlamak amacıyla yapılmıştır.

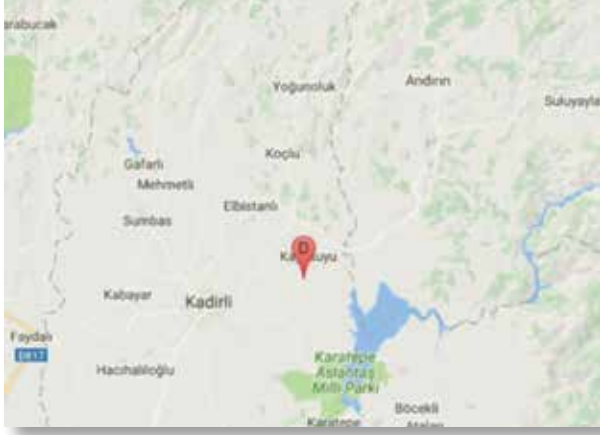

Harita : 8- Göksun-Andırın Yolu

Kadirli Yolu

Kadirli İlçesi'nin bulunduğu coğrafi alan tarih boyunca Kizzuwatna Krallığı, Hititler, Asurlular, Klialılar, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Dulkadiroğulları ve Osmanlılar hâkimiyetine girmiştir. Tüm bu tarihi süreç içerisinde Kadirli birçok medeniyetten geriye kalan yapılarıyla bir tarih hafızası konumunda olmuştur (Harita: 9).

Kadirli'ye ulaşan bu yol, buradan güneye inmek suretiyle Osmaniye'ye ulaşır. Osmaniye'den de güneye doğru Dört Yol'a ulaşan bu yol, aynı istikamette ilerleyerek İskenderun Limanına ulaşmaktadır.

Harita : 9- Andırın-Kadirli Yolu

Sonuç olarak; Kayseri - Pınarbaşı-Göksun-Andırın-Kadirli-Dört Yol-İskenderun yol güzergahı; Kayseri'yi İskenderun Limanı'na bağlayan yol Kayseri'den başlayıp doğu istikametine doğru ilerleyip Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesine vardikten sonra yaklaşık 90 derece güneye yönelmek suretiyle Sarız İlçe merkezinin 2 km. batısından güneye inerek Göksun'a ulaşır. Buradan ortalama rakımı 1500 metre olup ekseriyetle kuzey-güney istikametinde uzanan dağ oluklarını takiben güneye inen yol, rakımı 1000 metre olan Andırın'a ulaşır. Andırın'dan güneybatı istikametine yönelen yol, virajlı ve eğimli arazilerden yaklaşık 150 metre rakımlı Kadirli'ye iner. Çukurova düzlüklerinden de daha güneye Dört Yol'a ve oradan da İskenderun Limanına ulaşır. Bu yolun uzunluğu, Kayseri – Pınarbaşı-Göksun-Andırın-Kadirli-Dört Yol-İskenderun arası olmak üzere toplam 397 km. dir.

Kaynakça

Akyigit, Mehmet; Can, İrfan; Vayisoğlu, İ. Safa; İsaoglu, Duran (Eds.) (2000): Kadirli 2000. Kadirli Belediyesi. İzmir: Ak Ajans Basım Yayın Gazetecilik Limited Şirketi (Kadirli Belediyesi Kültür Hizmetleri 2).

Çambel, Halet; Öcal, A. Duran (1993): Asativata Karatepe-Aslantaş Son Hitit Çağı Sınır Kalesi ve Açık Hava Müzesi. Kadirli.

Çayırdağ, Mehmet (1981): Kayseri'de Kitabelerinden XV. ve XVI. Yüzyıllarda Yapıldığı Anlaşılan İlk Osmanlı Yapıları. VD XIII (13), s. 531-582.

Eker, Fevziye (2013): Kahramanmaraş'ın Tarihi Coğrafyasına Bir Bakış, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 10 (2), s. 25-38.

Gökçek, L. Gürkan (2015): Kültepe'den bet wabrim/ubrim'in Açılmasına Dair Bir Belge. Cahit Günbattı'ya Armağan, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, No 417).

Gökhan, İlyas; Kaya, Selim; Yakar, Serdar (2008): İlkçağdan Dulkadirililere Kadar Maraş. Kahramanmaraş: Ukde Kitaplığı (Ukde Kitaplığı, 56 Maraş Tarihi serisi 23).

Günbattı, Cahit (2012): Kültepe-Kaniş Anadolu'da İlk Yazı, İlk Belgeler. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Günel, Gökçe (2010): Anadolu Selçuklu Dönemi'nde Anadolu'da İpek Yolu - Kervansaraylar - Köprüler. Kebikeç-İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları. (29), s. 133-146.

Kabalıcı, Barış Kaya; M. Ali; Kadioğlu, Harun (Eds.) (2011): Andırın Tarih ve Kültür Varlıkları Envanteri: Andırın Kaymakamlığı.

Konyar, Erkan (2011): Kahramanmaraş Yüzey araştırması 2010 (9).

Odabaşı, Zehra (2013): Karatay Sultan Zaviyesi'nin Malî Tarihinden bir Kesit (1813-1889). Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (9), s. 357-382.

Osmaniye Valiliği Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü: Aşılı Kalesi. <http://www.osmaniye.gov.tr/asil-kalesi>, 6/21/2017.

Osmaniye Valiliği Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü: Domuztepe Kalesi. <http://www.osmaniye.gov.tr/domuztepe-kalesi>, 6/21/2017.

Osmaniye Valiliği Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü: Heçkeren Kalesi. <http://www.osmaniye.gov.tr/heçkeren-kalesi>, 6/21/2017.

Osmaniye Valiliği Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü: Hemite Kalesi (Amuda). <http://www.osmaniye.gov.tr/hemite-kalesi-amuda>, 6/21/2017.

Osmaniye Valiliği Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü: Kalealtı Kalesi. <http://www.osmaniye.gov.tr/kalealti-kalesi>, 6/21/2017.

Osmaniye Valiliği Bilgi İşlem Şube Müdürlüğü: Kum Kalesi. <http://www.osmaniye.gov.tr/kum-kalesi>, 6/21/2017.

Özbek, Yıldırım; Arslan, Celil (Eds.) (2013): Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri 2 .Kayseri: Kayseri Valiliği.

Sümer, Faruk (1985): Yabanlu Pazarı. Selçukular Devrinde Milletlerarası Büyük Bir Fuar. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı (Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, 14).

Şahin, Ziya (2014): Yabanlu Pazarı. Geçmişten günümüze Pazarören. Birinci Basım. Maltepe, İstanbul: Heyamola (Bir Nefeste Kayseri, 26).

Ünal, Ahmet; Girginer, K. Serdar (2007): Kilikya-Çukurova. İlk çağlardan Osmanlılar Dönemi'ne kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji. 1. Basım. Galatasaray İstanbul: Homer Kitabevi (Arkeoloji ve Eskiçağ Tarihi, 55).

www.kayseripinarbasi.gov.tr: Zamantı (Kuş) Kalesi. <http://www.kayseripinarbasi.gov.tr/zamanti-kalesi>, 6/8/2017.

Göç Yolu Üzerinde Andırın

Andırın ve yöresinin halk edebiyatı ürünlerinden olan ağıtlar, manileri, taşlama ve destanları kitaplaştırılırken, o coğrafyayı, sosyokültürel bakışla demografik yapısı ve dinamikleriyle, tarihi ve toplumsal etkileşim alanlarıyla birlikte değerlendirmek gerekir.

Andırın konum olarak, Çukurova'yı Uzunyayla'ya bağlayan Toroslar üzerindedir. Asya'dan Akdeniz'e uzanan kervan yolu Akyol Andırın'dan geçer. Andırın sınırları içinde ve yol güzergâhı üzerinde, Bizans döneminden kalma, belli aralıklarla konumlandırılmış 17 tarihi kale vardır. Bu kaleler o dönemde kervanların güvenliği için yapılmıştır. Andırın konar - göçer aşiretlerin sözlü kültürlerinden etkilenmiş ve onları etkilemiştir. Bu coğrafyanın üzerinden binlerce yıldır bilinen ve bilinmeyen uygarlıklar gelip geçmiştir. Hepsi de birbirlerinden etkilenmiş, birbirini etkilemişlerdir. Azlık çokluğa karışmış, kültürler kültürlerle harman olup, barışmıştır.

Andırın'ın güney batısındaki Karatepe kazılarında gördüğümüz bu coğrafyanın en eski insanı diye bilinen Hitit tipleri, sanki tarihin derinliklerinden fıçırarak çarığıyla çorabıyla, börküyle Andırın'ın bir dağ köyünde keçi gütmektedir. Anadolu'nun en eski uygarlığı ile en son uygarlığının gelenek, görenek, giyim, kuşam ve tüm kültürel değerleri birbirine karışmış, birbirini besleyip, büyümüştür.

Andırın'lılar, kızlarını özellikle okutmaktadırlar. Bu gün için Andırın'ın her köyünde onlarca üniversite mezunu kız ve her evde üç - beş memur vardır. Okuyup memur olmak, Andırınlılar için en kestirme ekmek kapısıdır. Bu durum coğrafyanın dayattığı zorunluluktan kaynaklıdır.

Andırın, yalnızca günümüzün somut verilerinden ibaret değildir. Andırın denince akla ,padişaha destek amaçlı 500 atlısı ile Kırım Savaşına katılan Namık Kemal'in Vatan Yahut Silistre piyesine ilham kaynağı olan Karı Hatun, Çukurova'nın ve Torosların ünlü ağıtçısı Hasibe Hatun, bozlak ustası Kul Halil gelir.

Andırınlı olarak, peryavşan ve mantıvar kokan serin dağlarımızda unuttuğumuz ayak izlerimizi, renkli hayallerimizi. Çocuk Oyunlarımızdaki kuruttuğumuz terlerimizi anımsarız.

Andırınlı olarak tüm yöre işgal altındayken, Mustafa Kemal'in Sivas'ta yaktığı ateşe, Osman Tufan 'la gönderdiği selama hiç düşünmeden

"Eyvallah Aleyküm Selam " diyerek kıt olanaklarından ve halkından oluşturdukları çete güçleriyle ölümüne destek olan dedelerimizin, bize bıraktığı haklı gururu taşımakla övünürüz.

Andırın'ın sosyokültürel yapısında değişimler olduğu göze çarpıyor. Andırın ilçesinde yaşayan ağalar, beyler, efendiler, esnaftan kişiler ve hatta sıradan insanlar; takım elbise giyer, kravat takar, başlarında fötr şapkaları olurdu.

Hanımlarının giyim kuşamlarında kent modasına uygundu.

Kartal yuvası gibi dağ başına kurulmuş Andırın'a bu medeniyet nerden gelmişti. Yerli halk birbirine ağa, bey, efendi, hanım, hatun sıfatlarıyla seslenirdi.

Kahvelerinde nargileler içilirdi. Kışlabahçesine sahne kurulur, kadın sanatçılar şarkı, türkü söyler dans ederdi. Yayıoğlu'nun koca konağı sinemaydı.

Aynı coğrafyada ilçe merkeziyle bitişik Gökçeli, Çiçekli, Kürtüllü, Tatarlı, Çukadarlı, Kocafakılı gibi yakın köyler hem yaşam biçimi olarak hem de giyim kuşam olarak çok büyük sosyokültürel farklılıklar vardı. Böyle yakın coğrafyada böylesine farklılıklar nasıl olurdu.

Andırın ve köyelerine başka coğrafyadan gelip yerleşenler ya da zorunlu olarak bırakılıp yerleşenler kendi kültürlerini de getirmişlerdir.

Bu nedenle sosyokültürel farklılıklar da ortaya çıkmıştır denilebilir. Başka türlü nasıl izah edilebilir ki?

Andırın Ormanları ve İpek Yolu

Andırın ormanları fiziki ve tarihi yönden çok önemlidir. Ormanların bu bölgede sık ve gür olmasını şöyle açıklayabiliriz :

Cebelitarık boğazından Akdeniz'e giren yağmur yüklü Okyanus bulutları doğuya doğru ilerler. Kuzeye gidemez çünkü Alp dağları ve Toroslar sıradağları bulutların kuzeye gitmesini engeller. Bu bulutlar güneye de gidemez, çünkü Büyük Sahra Çölü ve diğer çöllerinde üzerinde bulunan sıcak hava ve yüksek basınç güneye gitmeye engel olur. Bu bulutlar Akdeniz'in buharını da alarak taa İskenderun körfezine ve Mersin'e kadar ilerler.

Bu noktadan sonra Çukurova'ya doğru ilerler ve Çukurova'nın Doğusunda Amanoslar'a yani Gavurdağlarına, Andırın Dağlarına, Kozan ve Tufanbeyli'ye ve Kadırlı'nın kuzeyine doğru yükselir.

Yükselen bu hava soğuk hava ile buluşur, yoğuşur ve yağışa dönüşür. Burda toprak da önemlidir. Diğer dağlar toprak bakımından zengin değildir, ama Andırın dağları toprak bakımından da zengindir, toprağı boldur. Bu yüzden Andırın ormanları Türkiye'nin Karadeniz'den sonra ikinci derecede dir. Yağışların da etkisi vardır. Andırın'da yağmur kovadan boşalır gibi yağar. Ayrıca kışın kar yağdığı için kar suları nehirleri besler. Ceyhan Elbistan'dan doğar ama esas gücünü Andırın dağlarından ve derelerin den alır. Andırın ormanları bu yüzden gürdür. Bu gür olan Andırın ormanları Tarihte Sığınma alanı olarak görülmüştür.

Örneğin; Alaüddevele Andırın ormanına sığınmıştır. Ermeni kralı Leon Andırın ormanlarına kaçmıştır.

Osmanlı'nın son yıllarında büyük ve önemli eşkiya çeteleri hep Andırın ormanlarına sığınmışlardır.

Ermeni ve Fransız ordusu Çukurova, Adana ve Maraş'a girip bela oldukları halde, Andırın dağlarına ve ormanına girememişlerdir. Kuvayı_Milliyeye Andırın da Tufan Paşa öncülüğünde güçlenmiş ve tüm bölgenin kurtuluşunda anahtar görevi yapmıştır. Tufan Paşa Ankara'ya çektiği telgrafta bu durumu açıkça ifade eder.

- " Çukurova bölgesinin ve Adana'nın kurtuluşunu

Andırın çetelerinin direnişine borçluyuz ". demiştir.

Tarihte Geben ve Meryemçil beli ipek yolunun tek geçidi.

Bu nedenle yol boyu güvenlik için kaleler kurulmuş ve Geben ovası Doğu Roma'nın yani Bizans ın döneminde ipek yolunun Gümrük alanıdır. Tek Geçit Meryemçil beli olduğundan, buralarda gümrükleme yapılıyor ve vergi alınıyordu. Kervanlar mecburen Meryemçil den geçiyordu

" Ulu Yol " denirdi.

Geben den gelip, Andırın Hayvacıktan, Boztopraklı'dan aşağı Kadırlı'ye yani Kars'a ve Çukurova'ya Adana ve Mersin'e giden ipek yolu tamamen taşlarla kaplıdır. Halada durur taşlara rastlanmaktadır.

Çünkü kervandaki at ve develerin ayağının çamura batmasını önlemiş olurlar.

Bu kadar önemli ve zengin bir yoldur Andırın dan geçen ipek yolu.

Bu yol zamanla önemini yitirdi neden mi?

Ümit Burnu keşfedildikten sonra ipek yolunun önemi azalıyor ve Andırın ile Geben de bu sebeple gerilemeye başlıyor. Daha sonra Süveyş kanalı açılınca karadan ulaşım yapan ipek yolu tamamen yalnızlığa terk ediliyor ve ticari amaçlı kullanımı sona eriyor.

Andırın, Geben, Meryemçil beli de ipek yol gibi tarihin gelecekteki sayfalarına terkedilir.

Tarihte bu kadar önemli olan Andırın, İpek yolu ve Meryemçil geçidi ki bu tek geçit, şimdilerde neden Andırın'ın sosyoekonomik durumunu güçlendirmesin. Andırın halkı bunu önemsemeli, yaşanılan bu bölge daha iyi yaşanacak bir hale getirilip tarihi değerleriyle birlikte , fiziki düzenlemeler yapılarak bölge halkına sunulmalıdır. Böylece Andırın halkının üçte biri burdan geçimini sağlayabilir.

Kendi değerlerimizi hiçe saymayalım, hayranlık duyup, takdirle, övgüyle benimseyerek bu değerleri işlemeliyiz.

Göç Yolları Güzergâhında Yukarı Andırın (Geben ve See yaylası) Bölgesi

Giriş: Anadolu'ya Türklerin gelişiyle birlikte Çukurova bölgesi Türkmen(yörük,aydınlı) boylarının yoğun olarak yerleştiği bir bölge olmuştur. Bu bölge verimli ovaları ve serin yaylaları ile yörükler'e iyi bir yaylak ve kışlak imkanı sağlamıştır.

Aydınlılar da denilen Yörükler bahar ayları geldiğinde Çukur ovaya sıcak çökmeden aşiretler halinde Torosların yüksek bölgelerine sürüleriyle birlikte göç etmek için hummalı bir telaşa başlarlar. Göç işi her ne kadar aydınlılar için bir şenlik havasında geçse de zor ve zahmetli bir iştir. Sürüler şimdi olduğu gibi araçlarla taşınmamakta yola yaya olarak devam edilmekteydi. Bu göç işleminin son menzile kadar varması aylar sürebilirdi. Göç sırasında ağırlıklar deve, at, eşek ve katır gibi hayvanlarla taşınır kurlumu son derece kolay olan kıl çadırlar bu vasıtalarla taşınır hatta küçük çocuk, yaşlı, emlik kuzu ve oğlak ile bebeklerde deve vb. hayvanlarla taşınırdı.

Göçlerin başlama yeri: Yörüklerin göçe başlama noktası Çukurova bölgesi olarak kabaca tarif edilsede özelde Suriyenin kuzeyi, Hatay, Mersin ve Adana bölgesinden başlatılabilir. Biz bu güzergahı Karacaoğlan ve Andırın'lı Aşık Kul Halil den bir şiirle çok açık şekilde görüyoruz bu şiirler şu şekildedir:

*Dinleyin ağalar bir bir söyleyim
İçerime bir örd düştü gaziler
Dosta doğru gidiyordum esti rüzgar
Göçmüş eller ıssız kalmış yazılar*

*Seherleyin Cerit eli göçtü mü
Gün burnuna kanlı Ceyhan geçti mi
Düşüt verdi Andırın'a çözdü mü
Katardaki tor mayalar bozular*

*Benim dostum bu yollardan gitti mi
Evini bozdu çadırını tuttu mu
Ufacık beyler muradına yetti mi
Benim gönlüm Şahin Beyi arzular*

*Karac'oğlan der ki dostum gjydi m'ola alları
Kalbur'dan Suvat'tan Geben elleri
Soğuk olur Meryemçil'in belleri
Esti poyraz çam dalları sızılar
Karacaoğlan*

*Yekin turnam yekin koca Payas'tan
Yükün tutsan Kumkaleden Ayastan
Yedi avcı gelmiş Kilisten Hastan
Asılmayın şu ceridin salına*

*Ceyhanda eğlenin sıcak kızıncaak
Çiğ vurupta katarını dizincek
Arkası Hemite önü üzücek
Yüksek geçin Andırın'ın çölünü*

*Kumkalesi bahçeleri bağları
Üzücekten görülüyor dağları
Andırın'ın şu vefasız beyleri
Doğru göster Haştırın'ın yolunu*

*Haştırından akkaleye dönelim
Kurucuova Azgıt bade sunalım
Dolaşarak şol Gebene inelim
Issız buldum oraların gölünü*

*Çinçinderler bir yellice bel imiş
Meryemçilde hasbahçede gül imiş
Göksun derler güzeli bol el imiş
Kul Halilim mekan tutsun elini*

*Türkmen eli yaylasına göçtümü
Gün burnuna Ceyhan suyun geçtimi
Düşürümü Haştırın'a çeştimi
Katarında tor mayalar bozular*

*Benim dostum gjydim'ola alları
Halburdan sınıktan Geben elleri
Soğuk olur Meryemçilin belleri
Eser poyraz çam dalları sızılar*

*Çukurovadan kalktıda bir güzel
Sebbilinsuyunu içmeden gitsin
Korkarım yollarda ederler nazar
Ak göğsün düğmesin açmadan gitsin*

*Hamam köprüsünden beğlik yolundan
Doğru geçin hükümetin yolundan
Azgıt kalesinden halbır belinden
Yörüktür atımız uçmadan gitsin*

*Geben'in önünde konalga yeri
Oraya çözüdür devesi tülü
O yârin gideceği çinçinin belinden
Boyu selvi dala ölçmeden gitsin*

*Bele çikinca Göksun görünür
Hepgüzeller vatanına derilir
Ancak böyle güzel avşarda bulunur
Gergefe nakışın atmadan gitsin*

*Aşık Halil derde Binboğa yurdun
Yayladın yaylayıda murada erdin
Binbir çiçeklerden destime derdin
Yekte mor menekşebîçmeden gitsin*

*Türkmeneli yaylasına göçtümü
Gün burnuna Ceyhan suyu geçtimi
Düşürümü haştırına çestimi
Katarında tor mayalar bozulur*

*Benim dostum giydi m'ola alları
Halburdan sınıktan Geben elleri
Soğuk olur meryemçilin belleri
Eser poyraz çam dalları sızılar*

Yukarıdaki dizelerden de anladığımız üzere göç yolculuğunun Amik ovası ve Çukur ovadan başlayarak Ceyhan nehri havzasını takiple Hemite Üzücek bölgesine oradan hareketle Karatepeden Tokmaklı ovasına inerler. Harboğazından yukarı çıkarak Haştırın ve Akkaledede kervan yolunu takip ederler. Andırından hareketle Azgıttan, Halbur belinden geçerek Geben ovasına inerler. Aydınlılar'dan bir kısmı camuz yokuşu belini inerek Sisne, Bunduktan geçerek See yaylasına çıkıp konarlar. Aydınlıların Ekser çoğunluğu ise Geben ovası, Kayranlı dağlarının önünden Meryemçil belinde birsüre duraksadıktan sonra Göksun'a inip oradan da Sarız'a kadar uzanıp Ulukışla ve Binboğa yaylalarına ulaşırlardı.

Göç eden Aydınlı aşiretleri hangileridir: Amik ve Çukur ovadan Reyhanlı beyleri, Tacirli, Cerit, Bozdoğan ve Avşar gibi Türkmen aşiretler Göç yolunu kullanarak yıllardır aynı güzergahı takip ettiler.

See yaylasında Aydınlı varlığı: Bazı aydınli aşiretleri Geben üzerinden devam eden yola devam etmeyip bugün Akgümüş mahallesi sınırları içinde olan see yaylasına ve köy çevresinde ki bazı yerlere konarlardı. Benimde çocukluğumun geçtiği Bunduk bölgesinde bahar aylarında Aydınlıların göçüne tanıklık ettim çok kalabalık sürüler eşliğinde yapılan bu göç sırasında biz korkardık. Bu olay yaya olarak

gerçekleştirilirdi. Fakat babam ve eskilerden duyduğum kadarıyla develerle göç gerçekleştirilmiş. Bunduk çevresinde; Eski bunduk denen yer, Beğ pınarı ile See yaylasından Ağ oluk önü olan Çamurlu, Kirali, Dumanlı vb. Aydınlılar bölgeye geldiğinde yöre halkının hayvanlarıyla kendi sürülerini karıştırmaz ve oralara yaklaşılmazlardı. Aydınlılar önceden muhtarla görüşüp bazı bölgeleri kiralarlar parası da köy için harcanırdı. Aydınlılar yukarıda bahsedilen yerlerden Cuma günleri hem namaz kılmak hem de bakkal ve erzak ihtiyaçlarını karşılamak için köye inerler ve halkla dostluklarda kurarlardı. Köy halkıda Aydınlılardan kurban ve süt ürünleri gibi ihtiyaçlarını karşılayabilirdi Ancak süt ürünlerini Aydınlılar bozulmadan muhafaza edip aşağı bölgelere götürüp satmışlardır.

Geben ve çevresinde Aydınli varlığı: Geben Aydınlılar için hem bir kondurga yeri hemde sonbahara kadar yaylanılan bir yerdir. Bazı yürükler Geben de biraz eğlenip yollarına devam ederken bir kısımda Geben yaylalarında kalmışlardır. Bu yaylaların adları: Kayranlı, Meryemçil, Kenger, Mail, Tekir, Çardak, kızılçöl vb yerlere üç beş aylığına kiralararak göçmüşlerdir. Geben de Aydınli göçlerini anlatan kişiler duygulanarak bu göç olayını anlatırlar Çanların sesi develerin sıralanışı kadınların deve sırtında kirman eğirmesi ve çocukların hayvan sırtlarında geçişini anlatırlar.

Kıl çadır kullanan Aydınlılar günümüzde artık naylon ürünlere geçmiş görünmekte. Geben yaylalarında bir müddet kalan Aydınlılar'dan hastalanıp ölenler olmuş ve oralardaki yaylalara gömülmüşlerdir bugün Geben yaylalarında birçok Aydınli mezarı vardır. Aydınlılar yayladan Geben'e Cuma günleri namaz için ve ihtiyaçlarını karşılamak için inerler genelde bu iniş haftada bir olmaktadır. Kurban satışlarında yapan Aydınlılarla halk arasında güzel ilişkiler kurulmuştur. Hatta kız alıp verme işincede bu bölgede rastlanmaktadır.

Günümüzdeki durumları: Günümüz Aydınlıları eskisi kadar yaylaya çıkmasa da hala devam edenler vardır. Bunlarda artık teknolojinin ürünlerinden istifade edip araçlarla hayvanlarını taşıyorlar, Kıl çadırdaki eskisi kadar kullanılmamakta olup deve bugün hiç görülmemektedir. Ayrıca çadırlarında güneş enerjisinden elektrik elde eden paneller kullanıyorlar böylece telefon, televizyon gibi teknik aletleri kullanabiliyorlar.

GÖÇ YOLUNDA BİR TÜRK BOYU

ANDIRIN'DA ABDALLAR

Tüm andırınılıların bildiği gibi Andırın'da Abdallar denilen bir grup yaşamaktadır. Bunlar kışın Aşağı Andırın denilen Yeşilova bölgesinde, yazın yayla olan Andırın merkeze yakın İdaat denilen yerlerde çadırlarda işsiz, yersiz ve gelirsiz yaşamaya çalışırlar.

Türk Dil Kurumunu Sözlüğünde birçok anlamı bulunmaktadır. Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğünde, abdal 1. Genel olarak gezginci dervişlere verilen ad. 2. Yetmiş ermişe verilen ad. 3. Anadolu'da göçebe bir halkın adı. 4. Afganistan'da bir Türk boyunun adı. Anlamlara geldiği. Bizim Andırın'da yaşayanların ise Anadolu'da göçebe bir halkın adı. Tanımına uyduklarını düşünüyorum.

Abdalların yerleri yok. Kış yaz çadırda yaşarlar. Yani çadır kurdukları yerlerin sahipleri izin vermese çadır kuracak yerleri yok. Gelirleri yok. Davul zurna ile düğün çalarlardı. Son yıllarda onuda yapmıyorlar. Çünkü düğünler davul zurna ile yapılmaz oldu. Çevredeki evlerden yardımlarla yaşamlarını devam ettirmekteler. Yani komşuları yardım etmez ise aç kalacaklar. İstediklerinde vermezlerse üstelemezler. İhtiyaçlarından faz-

lasını almazlar. Kimsenim izinsiz mallarına dokunmazlar. Onurların düşkün insanlar. Geleneklerini yaşarlar. Türkçeyi çok güzel konuşurlar. Ama bu durum şimdi böyle ilerde ne olur bilinmez.

Her şeyleri çadırın içinde, yemek yerleri, yatak yerleri oturma yerleri hepsi çadırın içinde bir alanda. Bazı çadırlarda mutfak yerleri ayrı yapılmış. Böyle bir ortamda büyüyen çocukların yetişmesi çok zor. İlerde nasıl ve ne ile karşılaşılacağı bilinmemektedir.

Nüfus aşırı artmakta, çok çocukları olmakta. Çünkü eğitim yok. Ne anneler, ne babalar da okuma yazma yok. Çocukların hemen hepsi okula gitmiyor çok azı gidiyor. Bu şartlarda ve bu ortamda yetişen insanlar, her türlü olumsuzluğa sürüklenebilir.

Andırın Abdallar toplu halde yaşamaktadır. Bu nedenle bu insanların sağlıklı ortamlarda yaşamaları ve eğitimlerini yapabilecekleri ortamların oluşturulması gerekir. Bunun için öncelikle yerleşik düzene geçirilmeli. Daha sonra iş ortamları sağlanmalı, eğitimleri ve gelişimleri sağlanmalı. Bunlar toplum ile uyumlu olmaları ve kaynaşmaları için elzemdir.

Bir Geçmiş Zaman Hikayesi

Büyüklerden en çok işittiğimiz laflardan birisi *'Eskiden böyle değildi. Nerede o eski günler. Ah eski bayramlar.'* Evet geçmişe özlem duymak tüm insanlığın ortak hissiyatlarından biridir desek yanlış olmaz.

Peki nedir geçmişî belleğimizde bugünden daha kıymetli daha aranılan bir zaman dilimi yapan şey? Oysa geçmişte anlattığımız şeylere baktığımızda günümüzden çok daha zor şartlarda sürdürülmeye çalışılan hayatlarla karşılaşırız. Ne anlatırlar büyüklerimiz:

- Eskiden çayı hasta olanlara içirirlerdi. Meyveyi hastalar yiyebilirdi. O kadar kıymetliydi yani çay!
- Eskiden bir gömlekle liseyi bitirdim.
- Eskiden yemeklere katacak yağ, salça olmazdı.
- Eskiden köyden okula yaya giderdik. Karda kışta üzerimize giyecek gocuğumuz bile olmazdı.
- Eskiden iki kat yatak, bir sedir, birkaç kap kacakla insanlar bir yuva kurardı.
- Eskiden eti kurbandan kurbanaya verdik.
- Yokluk zamanlarını siz bilmezsiniz gençler. Şimdi her şeyiniz var.

Evet. Yokluk zamanlarını biz bilmeyiz. Doğru. İyi, güzel de... Neden bu kadar özlem duyuyorsunuz o yokluk dönemlerine? Yeni nesil bunu anlamakta zorlanıyor.

Eskilerin özlem duydukları şey, bizim gibi ne eskide yerini bulabilmiş, ne yeniden kabul gören, şu an kırk yaşına yaklaşmış

olan benim gibi arada kalmış 'Kayık Kuşak' diye tabir edilen nesil için çok ilgi çekicidir. Çünkü biz yokluk döneminden varlık dönemine geçiş nesliyiz. O yüzden kendimizi tam manasıyla ne eskiye ne de yeniye ait görebiliyoruz.

Bizler eskilerin anlattıklarını can kulağıyla dinlerdik. Altı-yedi yaşlarımda dedemin köyüne yürüyerek giderdik. Her birimizin taşımak zorunda olduğu yükler, bu gidişi oldukça zorlu bir yolculuğa dönüştürdü. Şimdi araçla yarım saatimizi alan bu yolculuk için o zaman sabah çıksak, öğleden sonra bitkin halde vardığımız ve aynı zamanda zafer kazanmış bir komutan edasıyla karşılandığımız masalsi bir serüvendi.

Bu yolculuk sadece bir menzile ulaşmak hikâyesi değildi. Yolda karşılaştığımız insanlar, davar güden çobanlar, karşımıza çıkan yılan, akrep gibi ürkütücü hayvan ve böcekler ve yol boyunca yediğimiz dut, dağ armudu, böğürtlen gibi yemişlerle bu yolculuk bambaşka bir şeydi.

İşte eskiden yol bir çok hikâyeye ev sahipliği yapardı. Şimdi hızlı trenler var. O kadar hızlı ki giderken etrafta hiçbir şey göremiyorsun. Müthiş bir teknoloji. Hiçbir hikâyeye de tanık olamıyorsun.

Andırın doğası, insanı, tabiatın sunduğu nimetleri açısından Allah'ın lütfettiği bir memleket. Ama bu güzelliklerin bir de külfeti vardır. Dağınık bir coğrafya. Bir yerden bir yere ulaşmanın halen günümüzde dahi insana zorluklar çıkardığı bir coğrafya. Bu zorluğu eski zamanlarda anlayabilmek için hayal etmek yeterli.

Bir Yörük ailesi hayvanlarıyla birlikte Çukurova'dan Andırın'a, oradan da daha yukarıya çıkacak. Yüzlerce koyun, develer,

eşekler, kağnılar, çoban köpekleri, biri karnında biri sırtında çocuklarıyla birlikte tüm ailenin yemeğini pişiren, çamaşırını yıkayan anneler. Tüm bu canlıların hepsinin hayatta kalmasından, sağlığından, beslenmesinden, güvenliğinden sorumlu olan baba. Beyaz gelinlikle ineğin, davarın, bağ bahçenin olmadığı bir evde hanım olmayı düşleyen evin genç kızı. Konakladıkları su başında karşılıklarına çıkan kervandaki ay yüzlü Hatun Kıza aşık olan genç delikanlının yüreğindeki yangın.

Küçük çocukların dağdan kestikleri sopalarla yaptıkları oyuncaklarıyla yaptığı arkadaşlık. Yayla düğünleri, cenazeler, kız kaçırılmalar, adam öldürmeler, eşkıyanın elinde kalmalar. Ağaların zulmüne uğramalar. Bir kere görüp aşık olup, bu aşkın hayaliyle bir ömür tüketenler. Sevgilinin hayaliyle söylenen aşk türküleri. Ölenlerin ardından yakılan ağıtlar. Bebekleri uyutmak için söylenen ninniler. Büyüklerin çocuklara anlattığı masallar, halk öyküleri. Genç kızların sevdiklerine dizdikleri maniler. Destanlar, koşmalar, semailer, varsağılar.

Peki soruyorum. Hangi pahalı oyuncak, bir annenin bebeğine okuduğu ninninin verdiği huzuru verebilir küçücük bir yavruya. Dizilerdeki hangi aşk, Yörük Kızı Emine'nin Çoban Ahmet'e duyduğu aşk kadar saf ve temizdir.

Hangi pahalı otomobile binerek erişebiliriz zamanın o ağır ağır akan sonsuzluğa

gidişine. Hangi internet oyunuyla yakalayabiliriz ateşin başında kurduğumuz kahramanlık hayallerini.

Evet, çocukları avutmak için oyuncaklar alıyoruz durmadan. Birinden sıkıldığında hemen yenisini yetiştiriyoruz. Kendimiz için de oyuncak seçiyoruz tabii. Pahalı arabalar, son model cep telefonları, pahalı saatler. Ama nedense hep geçmişi özlüyoruz.

İçimizdeki sesi dinlediğimizde huzursuzsun diyor bir yerlerden bir çocuk. Ama modern dünyanın modern enstrümanları hemen kapatıyor kulaklarımızı. Şştttt. Böyle şeyler düşünme. Sen hayatını yaşa. Bir hayatın var. Onu da mutlu yaşa. Kendi cennetini yarat.

Bırak etrafında cehennem hayatı yaşayanları, boş ver. Bak ben senin için mutluluk araçları ürettim. Durmadan da üreteceğim. Ben mutluluğun tanrısıyım. Sen tüket. Durmadan tüket. Düşünmeden. Ben senin yerine düşünürüm. Düşünmek benim işim.

Sen yorma kendini. Haz duymaya bak. Yaş. En güzel içecekler bende. Beş yıldızlı otellere git. Her şey dahil mutluluk paketini satın al. Her şey açık büfe. Tüket. Yiyebileceğinden üç katı fazla yiyecek al. Bir tadına bak. Beğenmezsen dök çöpe gitsin. Nasıl olsa hepsinin parasını peşin ödedin. Tüket, tüket, o kadar çok tüket ki geriye senden de bir şey kalmasın.

Andırın; neden özlemlerin, hasretlerin, huzurun şehri Andırınlı için? Nedir dışarıda yaşayan Andırınlılara bu kadar cazip gelen?

Bu soruyu herkes kendisine sormalı bence? Herkesin bir cevabı olmalı çünkü kendisine ait.

Andırın üzerinde taşıdığı Göç Yoluyla; Yüz binlerce hikayenin beşiğidir. O beşikte sallanan, o beşikte ninniler dinleyen, hep o ninninin huzurlu sesini duymak ister.

GÖÇ ve SILA

Göç, göçmek herkeste farklı duygular uyanırsa gerek. Yörük bir ailenin çocuğuna macera, özlem, tazelenme anlatabilir, ya da yeni özelemlere, hasretlere, buruk bir ayrılık duygusuna sebep olabilir.

Göçtüğünüz yer, göçme nedeniniz, kime, neye ya da nereye, kiminle ve nasıl göçtüğünüze göre bir yaşama sevinci ya da ıstırap olabilir.

Ne göçler yaşanmıştır dünyada ne ayrılıklar!

Doğup, büyüdüğünüz, tüm yaşamınız şekillendiren toprakları, insanları, kültürü bırakıp göçmek zorunda kalmak yarım ölmek gibi bir şey olsa gerek.

Yaşar Kemal değil midir, en destansı göç öykülerinin yazarı. Bir Ada Hikâyesi, Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Karıncanın Su İçtiği, Tanyeri Horozları ve Çıplak Deniz Çıplak Ada romanları hep göçü ve göçmeni ve dramı anlatmaz mı?

Neşet Ertaş'ın sözüyle 'yalan dünya', Aşık Veysel'in dizesiyle 'iki kapılı han' insan yaşamının da bir anlamda göç olduğunu söylemiyor mu?

Peki, madem iki kapılı yalan dünyada yaşıyoruz; neden topraklarımızı, evimizi barkımızı, arkadaşlarımızı, sevdiğimizimizi, türkülerimizi, çiçeklerimizi, çiçeklerimizin kokularını bırakıp da göçmek zorunda kalıyoruz?

Asıl geride bıraktıklarımıza olan özlemi anlatabilmek mümkün mü?

Suyundan kan, toprağından et, çamurundan can bulduğumuz yer değil midir silâ?

Bundan değil midir etimizin toprağına, kanımızın suyuna, canımızın çamuruna özlemi?

"Memleketim!" derken boğazımızdan dökülen seslerin ardına yüreğimizden sevgiler ve özelemler de takılır.

Her "memleketim" kelimesi gurbette özlem dolu sıcak duygular uyandırır.

Hem de ne yaman bir özlem!

Çevrenizdeki insanlara, kente ve yaşama yabancı hissettiğiniz bir anda, memleket türküleri kulağına çalınca, gözlerinizden akan yaşları engelleyemediğiniz olur mu?

Rüyalarınızda, yüksek dağlarının zirvelerinde haykırırken görür müsünüz kendinizi? Yemeklerine aş erip, her yaz tatili yola çıktığımızda, çılgın bir mutluluk duyar mısınız? İlk pınarında içtiğiniz suyla

şifa bulup, topraklarında kendinizi güçlü hissedermisiniz?

Herkes ve her şey aslını arar!

Kral kelebekler okyanusları aşır tekrar doğdukları yurtlarına dönerler. Somon balıkları yaşama başladıkları yerde ölebilmek için coşkun nehirlerin azgın akıntlarına ters yüzerler. Yengeçler ve dev kaplumbağalar uzun yolculuklardan sonra içgüdüsel olarak yuvalarını bulur, yumurtalarını doğdukları topraklara gömerler.

Her gül, her sarmaşık, her ağaç topraktan çıkar, toprağı döner. Her gök cisminde kozmik bir geri dönme dürtüsü vardır.

Göbeğimizin kesildiğı yere zincirlenmiş ruhlarımız, ne kadar uzaklaşırsak, o kadar güçleniyor özlemimiz.

İşyerinde masasında ya da yatağının başucunda taş parçaları olan arkadaşlarınıza sormayın nedir bunlar diye. Bilin ki, eline aldığı anda özlemini serinleten köyünden, yaylasından taş parçalarıdır.

"Bir yer, insanlar orada doğana değin, orada büyüüp, orada yaşayana, orayı bilene ve orada ölene değin yer değildir."

Atlas dergisi editörü Özcan Yüksek sılaya ve aslımıza olan özlemi aşağıdaki cümlelerle ne güzel anlatıyor.

"Ne zaman olağandışı bir duygu hali yaşasam, bunu hep düşümdede fark ederim. Aynı sahneyi görürüm, aynı yeri, aynı ahşap zeminli evi, odanın bir duvarını isle kaplamış ocağı, artık hayatta olmayan ya da yaşayan tanıdık simaları. Yaşım her zaman düşü gördüğüm yaşıdır, ama bilinçaltım, her defasında aynı mekana götürür."

Ana gibidir, silâ.

Aslımızdır anamız ve silamız.

Özleriz aslımızı.

Gecenin bir yarısı "annemi özledim, annemi özledim" çığılığıyla uyandığınız ve evde sizden başka kimse olmadığını fark ettiğiniz, olur mu?

Özlem içinizde çığılık olduğunda, hiçbir şeyi ve hiç kimseyi dinlemeyin.

Yolcu silasında gerek,

Her çocuk anasında.

GÖÇ YOLU ÇALIŞMALARIMIZ

Göç yolu güzergâhındaki tarihi ve kültürel eserlerin tescili ve restorasyonu

Günümüze kadar çeşitli uygarlıkların gelip geçtiği varlıklarını sürdürebilmiş Kaleler, Kaya Mezarları ve Mozaikler ilçemizde fark edilmeyi beklemektedir.

Kültürel mirasımızın en önemli unsurlarından olan bu tarihi yapıların, doğanın ve diğer çevresel etkenlerin tahribatına karşı korunması için yinede geç kalmış sayılmayız. Göç Yollarının güzergâhında bulunan bu eserlerin restorasyonunun yapılarak canlandırılması, turizm, ticaret ve kültürel açıdan hem ilçemize hem bölgemize hem de Ülkemize ciddi anlamda fayda sağlayacaktır.

Adana'nın Ceyhan İlçesinde bulunan Yılan kaleden başlayarak Kaleler birbirlerini görerek birbiri arasında iletişimi sağlayıp, tarih boyunca bu güzergâhı kullanarak ticaret kervanlarının ve insanların güvenliğini sağlamıştır. Bu kalelerin birçoğu define avcıları başta olmak üzere çevresel etkenlerinde etkisiyle zarar görse de hala ayakta. İlçemiz sınırlarında 17 tanesi tescilli olmak üzere bazıları karakol niteliğinde 47 adet kale bulunmaktadır. Tarihi göç yolunu takip eden bu kaleler tarih boyunca insanoğluna hizmet etmiştir.

Şimdi sonuç olarak ne yapabiliriz?

Göç yolu üzerinde bulunan bütün kalelerin tespiti yapılarak tescillenmesi bunun yanında öncelikli olarak ayakta duranların restore çalışmalarının yapılmasıdır. Büyükşehir Belediyemiz ve Andırın Belediyemizin bu konuda daha çok gayret göstererek tarihi göç yolu güzergâhında çalışmalar yaparak yerli ve yabancı turistlerin ilçemize gelmesini sağlaması yerinde bir karar olacaktır.

Kültür Turizm İl Müdürlüğümüz ve Müze İl Müdürlüğümüzün tarihi göç yolumuz ve bu güzergahta bulunan tarihi ve kültürel eserlerle ilgili elinde bulunan tanıtıcı bilgileri internet sitelerinde ve sosyal medyada paylaşmaları ve bu bölgeyle ilgili çalışmalar yapmaları kaçınılmaz bir durumdur.

Restorasyon ve tanıtım çalışmaları yapıldığında yerli ve yabancı turistler bu güzergahları kullanarak hareket edeceklerdir. İş imkanı ve İstih-

damin kısıtlı olduğu ilçemiz bu konuyla getiri sağlayacak olması göç verilmeyecek olması ile hayat standartlarında gelişmeler olacağı kanaatindeyiz.

Göç yolunun modern çağ yaylacılık faaliyetlerine sunabileceği katkılar

Geleneksel kültürümüzün önemli bir ögesi olan yaylacılık faaliyetleri yüzyıllardır ilçemizde yoğun olarak devam etmektedir. Özellikle Çukurova'nın bunaltıcı sıcaklarından kurtulmak için serin ilçemizi tercih eden yaylacıların yılların geçmesiyle ilçemiz ile özdeşleşmiştir.

Çukurova halkının yazlığı olan ilçemize daha önce Develer, Kağnılar ve atlar ile günlerce süren yolculuklar günümüzde saatlere sığdırılmaktadır. Ticaret yapmak isteyenler içinde bu durum çeşitli kolaylıklar getirmiştir. Ancak eski zamanlardaki ticaret yolları hala çok verimli olmasa da dimdik ayakta. Bu ticaret yollarını tekrar canlandırdığımızda hem kültürel hem turizm hem de ticari bakımdan çok yol kat edeceğimiz ortadadır.

Çukurova'dan başlayarak ilçemiz içinden geçen bu yollar Kayseri başta olmak üzere diğer İllerimize gidilmesine olanak sağlamıştır. Eski tarihlerden günümüze güzergâh üzerinde bulunan Kaleler başta olmak üzere birçok tarihi mekanların olması, bu mekanların bakım onarımının sağlanması ve insanların bu yolları tekrar kullanmaya başlaması ile bölgede ekonomik canlılığa vesile olacaktır.

Göçebe hayvancılık ile uğraşan kesim hayvanlarını yaya olarak Göç yolları üzerinden yaylalara getirmektedirler. Bu alternatif yolların bakımlarının yapılması ile dört koldan ilçe hareketlenecektir.

Şehirlerin bunaltıcı havasından kaçan insanlar yaşamlarına renk katmak adına bu alternatif yolları kullanacaklar, tarihi mekânları gezecek, konaklama yapacak kısacası iyi vakit geçirerek mutlu olacaklardır.

Bizlere düşen bu konuları bölge olarak ele alınması ve yerel yönetimlerle işbirliği içinde çalıştayların düzenlenerek alternatif çözümler üretilmesi yöremiz için faydalı olacaktır.

YİRMİNCİ YÜZYILIN BAŞLARINDA ANDIRIN

1. Giriş

Toplumların iktisadi ve sosyal gelişimini etkileyen faktörler içerisinde coğrafyanın büyük önemi vardır. İçinde yaşadığımız coğrafya kentlerin kaderini belirlediği gibi bizim de kaderimizi büyük ölçüde tayin eder. Yaşanılan çevrenin sunduğu imkanlar veya zorluklar bireyi, aileyi ve bütün bir toplumu şekillendirir.

Andırın taşıdığı yüksek beşeri sermayenin sunduğu imkanlar ile yaşanılan çevrenin zorluklarını yenmeye çalışan bir Anadolu şehridir. Andırın direnen kenttir.

Yirminci yüzyılın başı artık Osmanlı'nın son çeyrek asrıdır. Bu son çeyrek asır büyük çınarın belki de en uzun geçen yıllarına tekabül eder. Yedi iklim dört kıtada at koşuran Devlet-i Aliyye'nin tasfiyesine imza atan bir zaman dilimidir.

Böylesine zor bir dönemde bu küçük Anadolu şehrinin iktisadi imkanları üzerinde duracağız.

Osmanlı'nın bize bıraktığı mebzul doküman var. Salname adıyla 19 yy. ortalarında itibaren yayınlanmaya başlayan vilayet yıllıklarında Osmanlı şehirlerinin idari teşkilatına, iktisadi ve ictimai yapısına dair önemli bilgilere ulaşıyoruz.

İdari yapı gereği Maraş Sancağı ve Andırın ile ilgili bilgiler Halep Salmemesi'nde bulunmaktadır. 1867-1908 yılları arasında 35 kez yayınlanan Halep Salmemesi'nin bu gün tesbit ettiğimiz sayısı 33'tür. Neşredilen 2 adedi henüz tespit edilememiştir.

2. İdari Yapı

Andırın kazasının bağlı bulunduğu Maraş, 16. yüzyılın başlarından 19. yüzyılın ortalarına gelinceye kadar eyalet statüsünü korumuştur. Sancak statüsüne gerileyince kısa bir süre Adana, daha sonra da Halep Eyaleti'ne bağlanır ve Halep ve Urfa sancakları ile beraber eyaletin üç sancağından birini teşkil eder. Maraş'ın bağımsız bir liva olması 1915 yılında gerçekleşecektir.

Andırın 1907 sonlarına kadar kaza statüsünü korudu. Gelişmelere bağlı olarak II. Abdülhamid'in iradesiyle 1907 Kasımında Göksun kaza statüsüne yükselince, Andırın nahiye haline getirildi.

Göksun'un kaza olması talepleri 1899 da başlamış, 8 yıl sonra Sultan II. Abdülhamit Han'ın iradesi ile

15 Şevval 1325 (21 Kasım 1907) tarihinde gerçekleşmiştir. Andırın 21 Kasım 1907 tarihinden 1924 yılına kadar Göksun kazasına bağlı bir nahiye olarak idare edildi.

Göksun'un kaza yapılması, Andırın'ın nahiyeye tebdili meselesi 16 Kasım 1907 tarihinde Sadrazam Mehmet Ferit Paşa tarafından II. Abdülhamid Han'a şu şekilde sunulmuştur:

*Bâbîâlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
3165*

Devletlü Efendim Hazretleri

Dahiliye Nezareti Celîlesi'nin Şurâ-yı Devlet'e havale olunan tezkiresi üzerine Mülkiye Dairesi'nden bi't-tanzim leffen arz ve takdim kılınan mazbatada Haleb Vilayeti dâhilinde cesâmet ve ehemmiyet-i mevkiyesiyle beraber Zeytun ve Haçin kazaları dâhilinde vâki' olmak ve ahâlisi akvâm-ı muhtelifeden müteşekkil bulunmak cihetiyle hâiz-i ehemmiyet olan Göksun Nahiyesi'nin merkez-i kaza ittihâzı ve Andırın'ın birinci sınıftan nahiyeye tahvili mücib-i menfaat olacağı ve hükûmet konağıyla telgraf dairesinin ahali tarafından inşası deruhde edilip bu bâbda cihet-i askeriyeye de mahzur olmadığı anlaşılmış olmağla ifa-yı muktezâsının taraf-ı vilayete li-eclî't-tebliğ nezâret-i müşârunileyhâya havalesi ve makâm-ı vâlâ-yı Seraskerî ile Maliye ve Defter-i Hakâni Nezâret-i Celîlerine ma'lumat ittâsı lüzumu görülmüş olmağla ol babda her ne vecihle irâde-i seniyye-i cenâbı hilafet-penâhi şeref-südûr ve müt'eallik buyurulur ise hükm-i celîli infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim, efendim.

*Fî 10 Şevval sene 1325 - Fî 3 Teşrîn-i Sâni sene 1323
[16 Kasım 1907]*

Sadrazam Ferid

Andırın'ın nahiye statüsüne gerilemesinin yankıları uzun sürdü. Bu süreçte köy muhtarları, imamlar, Ermeni temsilcileri kaza merkezinin Andırın'da kalması için birçok girişimde bulundular. Andırınlılar, 7 Ağustos 1906'da Dahiliye Nezâreti'ne yazdıkları dilekçede; Göksun'un Çerkez, Kürt ve Türk gibi farklı etnik yapıdan oluştuğunu, arazisinin yetersiz olduğunu, düşman saldırısı karşısında Andırın'ın daha önemli bir mevkide bulunduğunu, nitekim daha önce Ermenilerin Andırın'a saldı-

* Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

¹14 Rebiülâhîr 1333/1 Mart 1915 tarihli irade ile Maraş müstakil liva haline getirildi. BA, DH, İD, Dosya no:222, Gömlek no:21, Belge no:12.

arak hükümet binasını yaktıklarını ve firar eden halkın mallarını yağmaladıklarını belirttiler. İdari yapıda düşünülen bu değişikliğin yani Göksun'un kaza olması ve Andırın'ın nahiyeye çevrilmesini Ermenilerin arzu ettiklerini, Ermenilerin Andırın'da üslenmek istediklerini, İskenderun ve Mersin iskelelerinden gelen Ermenilerin Zeytun'a buradan geçtiklerini ifade ettiler. Dilekçelerinde devamla Göksun'un Nacarlı, Cerit, Bozdoğan ve Afşar gibi eşkıyalıkla meşhur olan aşiretlerden oluştuğundan burada asayişin temin edilemeyeceğini ve Zeytun'da eşkıyanın durdurulamayacağını belirttiler. Göksun'un siyasi yönden önemli bir mevkiye olmadığı gibi, halkının etnik ve aşiret yapısından karışık olduğuna ilişkin ortaya koydukları gerekçelerle Andırın'ın kaza olarak kalmasını talep edeceklerdir .

Andırınlı Ermeniler de Ermeni Patrikhanesi'ne 22 Eylül 1906'da verdikleri dilekçede Andırın'ın kaza olarak kalması için Patrikhane'nin yardımını talep ettiler. Dilekçede Andırın'a 50 köyün bağlı bulunduğu, mevkiisinin çok önemli olduğu, Andırın'ın kaza olarak kalmadığı takdirde eşkıya zulmüne karşı koyamayacaklarını, eşkıyanın zulmü karşısında ise Ermenilerin muhtemelen isyan edeceklerini ve böylece Andırın'da asayiş ve huzurun sağlanamayacağını belirttiler .

Andırın kazası imamı Ahmet ve dokuz arkadaşının imzası bulunan 25 Eylül 1906 tarihli ve Sadaret'e gönderilen dilekçede ise, Göksun'un siyaseten kaza yapılmak istendiğini, Andırın'ın daha iyi mevkiide olduğunu, Andırın'a 81 köyün bağlı bulunduğunu, kaza statüsünün değiştirilmesi halinde Adana'ya bağlı Kadırlı kazasına bağlanmak üzere müracaat edeceklerini belirtirler .

Fakat Andırınlıların bütün bu teşebbüsleri idari değişikliğin önüne geçemedi. Nihayet idari değişiklik 15 Şevval 1325 (21 Kasım 1907) tarihinde onaylandı .

Andırın halkı tabiatıyla bu değişiklikten hoşnut olmadılar. Andırın'ın tekrar kaza yapılması için birçok uğraş verdiler. 21 Temmuz 1912'de Andırın nahiyesi muhtarları telgrafla Sadaret'e (başbakanlık) dilekçe gönderdiler. Bu dilekçelerinde benzer argümanları dile getirdiler. Andırın'ın, Göksun'dan daha gelişmiş olduğunu belirttiler. Göksun'un Andırın'a 30 saat mesafede olduğu, üstelik yolların kış mevsiminde altı ay kar yüzünden kapalı kaldığı, bu durumda bağlı bulunan 53 köy ve Andırın halkının idari ve hukuki işlemlerini yürütmekte zorlandıkları, bu işler için Göksun'a giderken canlarından bezdiklerini dile getirerek Andırın'a tekrar kaza statüsünün iadesini istediler . Sadaret aynı gün gelen

telgrafı değerlendirmiş, Dâhiliye Nezareti'nden Andırın nahiyesinin problemlerinin halledilmesini istemiştir. 22 Temmuz 1912 tarihinde Dâhiliye Nezareti de sözkonusu bu problemin araştırılarak halledilmesi talimatını Halep vilayetine göndermiş, Sadaret makamı konuyu yakından takip etmiştir .

21 Temmuz 1912'de Andırın nahiyesi muhtarlarının Andırın'ın tekrar kaza haline getirilmesi için Sadaret'e gönderdikleri telgraf

Telgrafnâme
Mahreci: Andırın
Huzur-ı Celî-i Sadâret-penâhî'ye

Kırk beş seneden beri kaza hâlinde idare olunmakta olan Andırın Kazası hükümeti Meşrûtcîlerden (?) iki ay evvel Mâbeyn müntesiblerinin hâtırı için Göksun'a nakil ile burası nahiyeye hâline kalb olundu. Göksun'un Andırın merkezine on beş müntehâ-yı hududuna otuz saat mesafesi olmasına aded-i karye, nüfus, vergi, letâfet-i mevkiyece Andırın'ın Göksun'a kat kat fâik bulunmasına nazaran bundaki isabetsizlik, adaletsizlik ale'l-husus Göksun yolunun bu'd mesafesiyle beraber altı ay karla kapanarak müracaatdan külliyyen mahrum kalmak yüzünden hukuk-ı meşrû'a ve kanuniyemizin mahv-ı hayatı gibi hüküm-fermâ olan hükûmetsizlik elli üç karyeden ibaret olan Andırın ahali-i mu'tî'a ve mazlûmesini canından bî-zâr etdi. Kazanın iadesiyle hukuk-ı meşrû'amızın te'mini müsted'â şimdîye kadar livâ vilâyeti makam-ı âidine mükerreren vuku bulan müracaatımız isgâ olunmamakla beraber ahvâl-i felâket-iştimalimizin tedkikine bile tenezzül buyurulmaması me'yûsiyetimizi bir kat daha teşdîd eyledi. Daha ziyâde sabır ve tahammüle tâkatimiz kalmamış bu yüzden kaybolan hukuk-ı meşruamız gayr-i kabil-i telafi bir hale gelmiş olduğundan bâb-ı adalet-meâba bir kere daha dehâlet ediyoruz. Şayed hukuk-ı mağsûbümüzün iadesi suretiyle kurbanı olduğumuz felâketden sâye-i meşrûtiyetde tahlîsimize müsâra'at

buyurulmaz ise tevellüd edecek mes'uliyetden nasıl tahlîs-i girîbân edeceğini artık hükûmet düşünsün. Cevaba şiddetle intizâr ediyoruz. Ferman.

8 Temmuz sene 1328 / [21 Temmuz 1912]

Takvalar Müste'ciri Kabaağaç Muhtarı Umum ahali nâmına Mehmed Halil ve
İbrahim Ali Andırın Kasabası Boğazören Muhtarı
Muhtarı Mehmed

Uzun süren mücadeleler sonucunda 13 Mart 1924 tarihinde Andırın tekrar kaza yapılmıştır . Kaza teşkiline dair kanun metni aşağıdadır;

Süleymanlı kazasının Andırın kazasına tahviline dair

Madde 1-Süleymanlı kazası teşkilatı Andırın'a nakl ile nâmı Andırın kazasına tahvil edilmiştir.

Andırın nahiyesi teşkilatı Süleymanlı'ya nakl ve ihtiva eylediği karyeler ile nahiye halinde Göksun kazasına ve Süleymanlı kazası teşkilatının Andırın'a nakli dolayısıyla Süleymanlı ile irtibatı kalmayan Fırın nahiyesi de Maraş merkez kazasına rabt edilmiştir.

Madde 2- İşbu kararname tarih-i tebliğinden itibaren mer'îdir

Madde 3- İşbu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekaleti me'murdur.

ماده ۲ — اشبو قرارنامه تاریخ تباينندن اعتباراً سرعیدر .
ماده ۳ — اشبو قرارنامه نك اجر استه داخله وكاتی مأموردر .

(سلیمانلی) قضايتك (آندرين)
قضايتنه تحوالتنه دُر
ماده ۱ — (سلیمانلی) قضايتي تشكیلاتی (آندرين) نه نقل ایله نای (آندرين) قضايتنه تحویل ایلدنن .
آندرين ناهييسي تشكیلاتی (سلیمانلی) به نقل واحترای ایلدی قریه لر ایله ناهييه حائمه كوكون قضايتنه و (سلیمانلی) قضايتي تشكیلاتك (آندرين) نه نقلی طولایسیه سلیمانلی ایله ارتباطی قابیلان (فرانس) ناهييسي ده . (سرهش) مركزن قضايتنه ربط ایلدنن .

1867 yılında Andırın kaza olmakla beraber müdür ve naib ile yönetiliyordu. Kaza idare meclisi ve Deavi meclisi bulunuyordu. 1868 yılında Andırın'a kaymakam tayin edildi. Kaza statüsünde iken 1867-1908 yılları arasında Andırın'da görev yapan kaymakamların listesi aşağıdadır:

Görev yapan kaymakamlar

1867: Şakir Efendi (Müdür)	1891: Abbâs Efendi, Sâlise
1868: Veliyyüddin Efendi	1892-3: Abdurrahman Efendi
1869: Said Efendi	1894: Kaymakam Vekili İmam Bey
1870: Said Efendi	1895: İsmail Hakkı Efendi
1871: Ahmed Efendi	1896: Ali Fehmi Bey (Osman Fehmi Efendi)
1872: Bekir Bey	1897: Mehmed Ziyaeddin Efendi
1873: Ali Atâ Efendi	1898: Nuri Efendi
1876: Reşid Efendi	1899: Nuri Efendi
1878: Rifat Efendi	1900: Kaymakam, münhal
1881-2: Ali Atâ Efendi	1901: Mahmud Celâleddin Bey
1882-3: Atâ Efendi	1902: Hacı Ali Rıza Efendi
1884: İzzet Efendi	1903: Hacı Ali Rıza Efendi
1885-6: İzzet Efendi	1904: Nasrullah Bey
1887: Osman Efendi	1905: Mehmed Lütfi Bey
1888: Mahmud Bey	1906: Mehmed Lütfi Bey
1889: Mahmud Bey	1908: Ali Fehmi Efendi (Göksun kazası)
1890: İsmail Hakkı Bey	

Kaynak: Halep Salnameleri, ilgili yerler

⁷ BA, DH, İD, nr. 144-1/24. İdari statüdeki değişiklik ile ilgili daha ayrıntılı bilgi ve belgeler için bkz. S.Öztürk-A.Sarıkaya; Göksun Tarihi, İstanbul 2010, s. 111-117. Kaynak: BA, DH, İD, nr. 144-1/24. ⁸ Resmi Ceride, sayı 65, 7 Şaban 1342, 13 Mart 1340 Perşembe/ 13 Mart 1924.

Kazanın merkezi 1867-1908 arasında değişikliğe uğramıştır. Bu yıllar arasında zaman zaman Kesme köyü ve Geben, Andırın kaza merkezi olmuştur. 1867 yılında kaza merkezi Kesme köyü, 1286/1869 da Andırın, 1303/1886 de Geben, 1321/1903 den sonra Andırın kaza merkezi idi.

1906 yılında Andırın'a bağlı 48 köy vardı. Bu köyler; Çiçekli, Boztopraklı, Akpınar, Babekli, Takvalar, Kabaağaç, Sarıdânişmend, Karamanlı, Bektaşlı, Abazalı, Fatmalı, Ağcakoyunlu, Acemli, Kesim, Tokmaklı, Arablar, Kızık, Anacık, Gökahmedli, Bahadırlı, Kayıkçı, Mollamehmedli, Kuzgun, Köleli, Tartatlı, Sumaklı, Boynuyoğunlu, Bostanlı, Boğazören, Çamurluk, Soğancılar, Balık, Efrağızlı, Darıovası, Orçan, Mitilemirler, Çukadarlı, Kabakesme, Davarlar, Torun, Hacıveliuşağı, Gökçeli, Şuyulğı, Bunduk, Sisne, Geben, Tavidli, Kürtler.

Ayrıca bu tarihlerde Göksun da buraya bağlı olduğu için Göksun'un 33 köyü ile beraber toplam 81 köy bulunuyordu.

1906 yılına gelindiğinde geçen kırk yıl içinde idari düzenlemeler yapılmış ve kaza idare meclisinde tabi azalar ve seçilmiş azalar bulunuyordu. Tabi azalar: Nâib Mehmed Efendi, Müftü Mustafa Efendi, Mal Müdürü Mehdi Efendi, Tahfîrât Kâtibi Hanifi Efendi. Seçilmiş azalar: Mehmed Ağa, Hacı Efendi, Agop Ağa, Karabet Ağa idi. Seçilmiş azalar içerisinde iki müslüman, iki gayrimüslim bulunuyordu. Bu tarihte kazanın Mal Kalemi, Tahsil Heyeti, Bidayet Mahkemesi, Şeri Mahkeme, Maarif Komisyonu, Nüfus İdaresi, Ziraat Bankası, Telgraf Ve Posta İdaresi, Reji İdaresi vardı.

3. Nüfus

20. Yüzyıl başlarında Andırın nüfusu 20 bin civarındadır. 1900-1906 arasında nüfusta önemli bir artış gözüküyor. 1900-6 arasında artan nüfus 1355'dir. Toplamda % 7.3 lük artış gerçekleşmiştir. Gayrimüslim nüfus % 14-15 civarında kalmıştır.

20.yy başlarında Andırın Nüfusu

Tarih	Nüfus
1318/ (1 Mayıs 1900 - 19 Nisan 1901)	18556
1319/ (20 Nisan 1901 – 9 Nisan 1902)	19117
1320/ (10 Nisan 1902 – 29 Mart 1903)	19399
1321/ (30 Mart 1903 – 17 Mart 1904)	20292
1322/ (18 Mart 1904 – 7 Mart 1905)	20317
1323/ (8 Mart 1905 – 24 Şubat 1906)	20164
1324/ (25 Şubat 1906 – 13 Şubat 1907)	19911

4. Eğitim, dinî, ticari ve sınai müesseseler

1876 yılında Andırın kazasında, hükümet konağının yanısıra 8 câmi, 10 mescid, 8 kilise, 16 sıbyan mektebi, 2 hristiyan mektebi, 9 dükkân, 47 su değirmeni, 6 boyahâne, 3 bağ, 10 bahçe, 2 fırın vardı.

1906 yılına gelindiğinde hükümet konağı, 2 karakolhâne, 15 câmi, 5 sıbyân mektebi, 1 Ermeni kilisesi, 1 protestan mektebi, 4 medrese, 3340 hâne, 5 han, 72 dükkân, 9 değirmen, 5 fırın, 3 adet tahta hızarı fabrikası (kereste atölyesi), 2 kahvehâne, 3 anbar, 1 debbâğhâne vardır. Bunlardan hükümet konağı, 1 karakolhâne, 2 kahvehâne, 3 medrese, 1 fırın Andırın merkezde, diğerleri Göksun nahiyesi ve bağlı köylerinde bulunuyor idi.

Kazada ilk ve orta düzeyde okullar bulunuyordu. İlkokul sıbyan ve ibtidai mekteb, ortaokul ise rüşdiye adı altında kaydedilmişti. Kazada kadim usûlde medrese eğitimi de yapılıyordu.

1293/1876 yılına ait verilerde 16 sıbyan mektebi ve 2 hristiyan mektebi vardı. 1303/1886 de kazada 15 mekteb, 2 medrese, 7 tekke bulunuyordu. 1300/1883 ve 1302/1885, 1307/1890 yıllarına ait verilerde İslam sıbyan mekteplerinde okuyan 200 talebe olduğu belirtilmiştir. Aynı yıllarda, Medâris-i İlmiye-i İslâmiye adı altında 5 medrese ve bu medreselerde okuyan 10 talebe vardı. Bu medreseler kadim usûlde eğitim faaliyeti yürüten kurumlar idi. Talebe azlığı dikkat çekmektedir.

1318/1900 de "Mekteb-i Rüşdiye" olduğu kayıtlı ve hoca kadrosunun münhal yani boş olduğu gözüküyor. 1321/1903'de ise okulun ismi "Mekteb-i Rüşdî-i Mülkî" idi. 1322/1904 de 5 sıbyan mektebi, 1 protestan mektebi, 1323/1905 de Sultan Abdülhamid'in ismine atıfla Hamidiye İbtidai Mektebi yani İlkokulu vardı. Muallimi Mustafa Efendi idi. 15 talebesi vardı. 1906 yılında 5 sıbyân mektebi, 1 protestan mektebi ve 4 medrese eğitim veriyordu.

5. Ekonomi

1906 yılına ait bir kayıt, kazanın iktisaden kalkınmasının güçlüğünü şöyle ifade eder: "Andırın'ın merkez-i kazâ ciheti gâyetle taşlık ve ormanlıktan ibâret ve çayır mahalli olduğundan terakkî meziyetinden ârîdir". Diğer taraftan Göksun ile ilgili şu yorumu yapar: "Göksun Nâhiyesi Tâcirlü ve Bozdoğan aşiretlerinin yaylası, Sivas ve Kayseriye'ye giden kârbân ve yolcuların güzergâhı ve Elbistan ile Aziziye'ye araba işlemekte olduğundan kâbil-i terakkidir".

Bu coğrafi kısıt ve çevre şartlarıyla birlikte kazada

tarım ve hayvancılık ana faaliyet dalıdır. Bu özellik ülke ekonomisine de hakimdir. İlçede buğday, arpa, karkuz, çavdar, burçak, gilgil, darı, pamuk, tütün, çeltik, bakla, fasulye, susam, nohud, mercimek, yer elması, kavun, karpuz, kabak, üzüm, şeftali, elma, armud, nar, erik ve ceviz yetiştiriliyordu. Bu ürünler kaza içerisinde tüketiliyordu. İncelediğimiz salnameler içinde 1869-1873 yıllarında kazanın tarımsal yapısı ve hayvancılığı konusunda

ayrıntılı cedveller hazırlanmıştır. Örnek olarak 1873 yılına ait verileri incelediğimizde bitki tarımı yapılan tarım araziler, çayır, ormanlık alanlar ve nadasa bırakılan (felahat) önemli yer tutmaktadır. Dutluk, bağ, zeytinlik yok denecek kadar azdır. Maraş merkez, Hassa, Bulanık, Andırın, Zeytin, Elbistan, Pazarcık'dan oluşan Maraş sancağı genelinde Andırın'ın tarım alanları % 5 civarındadır (düzeltilmiş toplama göre % 3.4).

1873 yılında tarım alanları

	Çayır	Orman	Arâzi-i Hâliye	Arâzi-i Mezrû'a	Bostan ve Bağçe	Dutluk	Bâğ	Zeytinluk	Felahât Tarla
	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm	Dönüm
Andırın	25.000	26.000	2.000	25.000	0	150	250	120	27.000
Sancak Yekunu	35.625	245.749	51.082	237.755	2.136	473	42.900	285	549.610
Düzeltilmiş Yekun			(49.082)	397.755		(507)			546.610

Kazada tarım üretimi ise aşağıda tabloda gösterilmiştir. Toplam tarım üretiminin sancak içerisindeki payı % 2.4 dır. Tarım ürünleri içerisinde darının payı % 16, tütün % 11, kırmızı biber % 32, incir % 9, Armud % 15 dir. Buğdayın payı ise % 2.6 dir.

Andırın'da 1873 ile 1926 ve 1927 yıllarındaki buğday ve arpa üretimi mukayese edildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır. Kaza genelinde 1873 yılında 768, 1926 da 1.080, 1927 yılında ise 216 ton buğday üretilmiştir. Arpa ise sırasıyla 76.5, 400 ve 939 ton üretilmiştir .

Kazada tarımsal üretim içinde bir kısım sinai bitki-

lerden ürün sağlanmaktadır. Kökboya, mahmude, alaçehre, çehri, mahleb, çörekotu, kişni, kimyon, sakız, mazı, palamut, ipek kozası gibi.

Meyve ve sebze türünden; İncir, ceviz, fındık, keçiboynuzu, nar, elma, ayva, armut, kavun-karpuz, soğna, sarımsak, üzüm.

Bu ürünler içinde alaçehri, kırmızı biber, incir, ceviz, nar, armut, kavun-karpuz, soğan, sarımsak, üzüm tarım ürünleri içinde belli ağırlığı olan ürünlerdir. Alaçehrinin sancak genelindeki üretim payı % 52, kırmızı biberin % 32'dir.

1290 / 1873 yıllarında tarım üretimi

	Key-i Âsitâne	Kg		Kıyye	Kg		Kıyye	Kg
Buğday	30.000	768.000	Yer Elması	10	13	Sakız	20	26
Arpa	3.000	76.800	Pamuk Kozası	3.800	4.864	Kırmızı Biber	1.200	1.536
Karkuz	75	1.920	Duhan	5.000	6.400	Mazı	15	19
Çavdar	245	6.272	Arı Kovanı	1.000 Adet		Palamud	120	154
Burçak	850	21.760	Bal	500	640	İncir	500	640
Darı	6.000	153.600	Balmumu	140	179	Ceviz	1.000	1.280
Sisam	140	3.584	Yapak	650	832	Fındık	20	26
Pirinç	1.500	38.400	Keçi kılı	8.000	10.240	Keçiboynuzu	25	32
Bakla	8	205	Deve Yünü	55	70	Nar	500	640
Fasulye	9	230	Kök Boya	15	19	Elma	50	64
Nohud	100	2.560	Mahmûde Otu	210	269	Ayva	50	64
Mercimek	200	5.120	Alaçehri	500	640	Armut	500	640
			Çehri	60	77	Kavun - Karpuz	5.000	6.400
			Mahleb	500	640	Soğan	1.000	1.280
			Çörekotu	50	64	Sarımsak	500	640
			Kişniş	250	320	Üzüm	9.000	11.520
			Kimyon	30	38	İpek Kozası	50	64

1873 yılında kazanın hayvancılık kapasitesi sancak geneline oranla büyük baş ve yük hayvanlarında % 14, kümes hayvancılığında % 8'dir. Kazada arıcılık yapılmakta, bal ve balmumu elde edilmekte, hayvancılıkta et ve sütün dışında hayvanın kılından ve yününden faydalanılmaktadır. Kazanın bu tarihteki

koyun, keçi, inek, manda, öküz, at, beygir, kısrak gibi et, süt ve yük hayvancılığının kapasitesi 1926 yılından daha yüksektir. Kümes hayvancılığında 1926 yılı daha yüksektir. Bu kapasite düşüşünün, savaşlar, kuraklık, göç gibi bir çok sebebi vardır. Kazada iki ormanlık alan bulunmaktadır.

1873 yılında hayvan varlığı

		Adet			Adet
Çift Hayvânât	Manda	220	Damızlık Koyun	Koç	300
	Öküz	2.400		Dişi Koyun	5.500
Damızlık Manda	Erkek Manda	120	Damızlık Keçi	Kuzu	1.200
	Dişi Manda	200		Teke	500
	Velan (Malak)	200		Dişi Keçi	30.000
Damızlık Karasığır	Boğa	470	Koşum	Oğlak	25.000
	İnek	3.150		Ânek (Bargir)	450
	Dana	1.350		Katır	2
Damızlık Hergele	Aygır	15		Deve	150
	Kısrak	600		Merkeb	260
	Tay	450		Tavuk ve Horoz	7.250
				Hindi Tavuğu ve Kaz	700

Kaza genelinde kısmen zenaat üretimi de görülmektedir; kilim, alaca, aba, şalvar, çuval, bez imal edilmekte, bu mamuller kazada ve Maraş, Adana, Elbistan gibi kentlere arz edilirdi. Göksun'da Çerkezler tarafından savatlı gümüş işleri imâl olunurdu.

6. Kaza Bütçesi

Andırın'ın 1900 sonrası 6 yıllık bütçe gelirlerinin seyri şöyle gelişmiştir. 1900 de toplam 488.300 kuruş gelir, 1906 yılında 762.588 kuruşa yükselmiştir. Vilayet toplam kamu gelirleri içindeki payı ise % 10.1-12.2 arasında değişmektedir. Gelir kalemleri Aşar bedeli, Ağnam ve deve rüsumu, Bedel-i askeri, Emlak ve Temettu vergisi ve diğer gelirlerdir. Aşar geliri zirai üretim geliri olup (1925 yılında kaldırıldı), toplam gelir içindeki payı % 38.9-52.5 arasındadır. Hayvancılık geliri ise % 23,7-% 34,8 arasındadır. Kazada bütçe gelirleri içinde tarım ve hayvancılığın payı %69-76.2 seviyesindedir.

Giderler ise 87.500 kuruş olup sabittir. Toplam vilayet giderleri içindeki Andırın'ın payı ise % 8.7 ile sabittir. Kamu giderleri Maliye, Adliye, Dahiliye ve

Şer'iyeye olmak üzere dört kalemden toplanmıştır.

Aşardan toplanan hasılat 1900'de 190.000 kuruştan 1906 yılına gelindiğinde 400.000 kuruşa yükselmiştir. Hayvancılıktan sağlanan hasılat ise aynı yıllar içinde 170.000 kuruştan 181.000 kuruşa çıkarak daha yavaş artmıştır. Aşar gelirlerinin yükselmesi doğrudan zirai üretimin artışı ile ilgilidir. Aşar gelirini yukarıya çeken diğer bir etmen ise 1321/1903 tarihli nizamnameye göre nisbet % 12.5, yani sekizde bire çıkarılmasıdır.

7. Kazada kullanılan ölçü ve tartılar

Kullanılan ölçü ve tartılar tas, kıyye, sümün, batman, nüki olup bölgesel farklılıklar göstermektedir. Bu ölçülerin ayarları buğday tartısı hesabı üzere takdir olunmuştur. Diğer tarım ürünlerinde farklılık arzeder. Andırın'da geçerli ölçüler şunlardır:

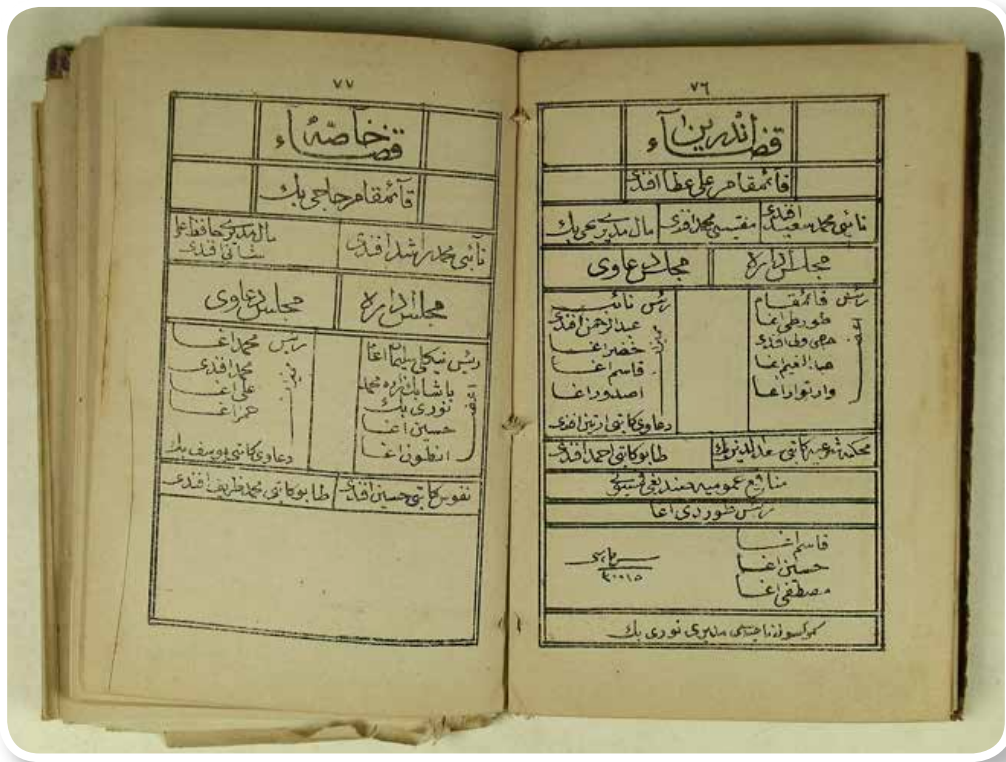
1 Tas :	6 Kıyye
1 Kıyye :	400 Dirhem
10 Kile :	8 Sümün
1 Sümün:	10 Kıyye
1 Batman:	12 Nüki
1 Nüki :	200 Dirhem

8. Sonuç yerine

Andırın, 20. yy başlarında idari sorunların başı çektiği bir dizi güçlüklerle başetmek zorunda kalmıştır. 1907 yılında Göksun'un kaza olmasıyla nahiye statüsüne geriler ve bu idari yapı 1924 yılına kadar devam eder. Zaman zaman kaza merkezinin Andırın yerine Kesme köyü ve Geben'in olması, kaza merkezinin gelişmesini etkilediği söylenebilir. 1903 yılından sonra Andırın kaza merkezi olur, ancak bu durum kısa sürer 1907 Kasımında Göksun'a bağlanır. Sancak içinde kazanın tarım alanlarının payının 1873 yılında % 5, üretimin ise % 2.4 gibi bir paya sahip olması tarım kapasitesinin kısıtlı olduğuna işaret eder. Kazanın hayvancılığa elverişli olması dolayısıyla et-süt ve yük

hayvancılığının sancak içindeki payı % 14, kümes hayvancılığının ise % 8 lere ulaştığı görülmektedir. Tarım üretiminde göreceli olarak hayvancılığa kıyasla yüzyılın başlarında iyileşme görülür. 1900 den 1906 yılına gelince bütçe gelirleri içinde aşar vergisi 190 binden 400 bine çıkmış, hayvancılıktan sağlanan hasılat ise 170 binden 181 bine çıkmıştır. Aşar gelirlerinin yükselmesi tarım üretiminin arttığını gösterir.

Osmanlı Salnâmelerinde Andırın Kazâsı (1284-1326 / 1867-1908) adlı eser okuyucu ile buluştuğunda Osmanlının son elli yılına tekabül eden bir dönemde Andırın'ın daha birçok bilinmeyenine tanık olacağız.

1290 / 1873 tarihli Halep Salnamesinde Andırın kazasının bulunduğu kısım

Andırın'da Çarşı Pazar Kültürü

Andırının başta bir kasaba olduğunu bilelim. Kasaba kültürünün yoğun ve zengin yaşandığı Andırın çarşı pazarı, o nispette zengin ve renklidir. Bu renklilik ve zenginliğinin köklerine inelim. Köylüler, Cuma günleri Andırın'a gelirler; o günü seçme nedenlerini anlamlandırmaya çalışırsak; cuma namazını kalabalık cemaatle birlikte kılmak, bu vesileyle eş-dost ve akrabalarıyla buluşmak, hasret gidermek, kamu ile olan işlerini o güne ayarlamak, genel ihtiyaçlarını (alış-verişlerini) o güne tarihlemek, çarşığı baştan sona dolaşarak sosyal hareketliliği gözlemlemek gibi unsurları sıralayabiliriz. Bu vesileyle Andırın esnafları da kazançlarının yüksek olacağını hesaplayarak cuma gününe daha bir ehemmiyet verirler, müşteri memnuniyeti için hazırlık yaparlar.

Tarihsel süreç içerisinde, geriye gittiğimizde, Andırın'ın eski adı "Enderun"dur. Enderun; İstanbul Topkapı Sarayında ilim tahsil edilen mektebin adıdır. Rivayet olunur ki; Yavuz Sultan Selim Mısır seferinden dönerken geçiş yolu üzerinde bulunan Andırın da otağ kurar. Zaman içerisinde merakına mucip olacak ki Andırınlı gençleri otağına davet ederek sohbetler gerçekleştirir.. Gençlerle yaptığı sohbetlerden hoşnut olmalı ki, zekâsı parlak gençlerin Enderun mektebine yazılması hususunda yetkililere emir verir. Enderun mektebine yazılan gençlerin geliş gidişlerinde ahalinin "Enderunlular geldi, Enderunlular gitti" yakıştırmalarıyla, zaman içerisinde Enderun olur, Andırın.

Andırın, Cumhuriyet döneminde göç vermesine rağmen, kültürel ve sosyal sahiplenmeler nedeniyle ve de coğrafi şartlar gereği bakir kalabilmiş ender yerleşim yerlerinden biridir. Hal böyle olunca, bu avantajları nedeniyle, zararlı dış etkileşimlerden kendini koruyabilmiş kadim ilçe olma özelliğini günümüze değin sürdürebilmiştir.

Andırın'ın coğrafya olarak Çukurova ile Toroslar ve Anadolu yaylaları arasında/ geçit bölgesi olması, Andırın'ın tarihsel ve kültürel birikimlere sahip olmasına sebeptir. Bunu, eski medeniyetlerin kalıntılarından anlamaktayız. Mesela; Günümüze kadar birçoğu sapasağlam ayakta duran geçiş yollarındaki fiziki yapılar olan kaleler ve diğer ören yerlerinin yoğun olması gibi.

Geçmiş yıllardan, yakın zamana dek yaya ve hayvanlar kullanılarak süregelen konar-göçer kültürünün motorlu araçların 'var' olmasıyla yerini motorlu araçlara bırakmıştır. Dolayısıyla konar-göçerlik kültürü değişime uğrayarak yerleşik düzene yerini geçmiştir.

. Abdülhamit Han'ın "ıslahat fermanı" üzerine görevlendirilen Cevdet Paşa, bereketli Çukurova topraklarında verimliliğinin artırılması, ayrıca, yerli nüfus yoğunluğu politikasıyla toprakların işgalci güçlerin eline geçmemesi adına, Torosların yükseklerinde hayvancılıkla iştilal eden Türkmen/Yörük halkının Çukurova'ya iskanını gerçekleştirmiştir.

Neticede, dağlardan indirilen bir kısım Türkmenler, mümbit Çukurova topraklarını işleyerek hem zenginleştirdiler hem de zaman içerisinde şehir hayatına uyum sağladılar. Nihayetinde bereketli topraklara sahip olan Türkmenler, yayla geleneğinden de asla vaz geçmeyerek, geleneksel yaşamlarını sürdürmeye devam etmektedirler. Tabi olarak At, deve, gibi ulaşım araçları, yerini zamanımızın motorlu araçlarına bırakarak..

Ayrıca, geleneksel yaşam biçiminin kodları, -kültürel anlamda- bir şekilde, yeni kuşaklara aktarılmakta..

Andırın'ın insan, ilçe merkezli olsun, köy merkezli olsun, alış-verişlerini kendi esnaflarından yapmayı tercih ederler. İlçenin geçimi çeşitlendirecek olursak, bir tarafta merkezde bordrolu kamu memurların harcamaları, diğer tarafta ise köylerden şehre inen tarım üreticilerinin girdileri ile belirginlik kazanmakta.

Andırın'ın tarihten gelen bir pazar geleneği ve alışkanlığı var. Köyler, kırsal kesim üretimlerini pazara getirir ve ilk elden satar. Diğer taraftan eldeki mevcut ürünlerini yakın şehirlerin (Kahramanmaraş, Kadirli, Osmaniye, Kozan, Adana) pazarlarına götürerek değerlendirirler.

Andırın ulaşım kolaylığı nedeniyle çevre şehirlere daha kolay açılabilen. İlişkiler, etkileşimler sayesinde, alış-veriş kabiliyetlerini de hızla geliştirmektedirler. Andırın ahalisini bu yönüyle, değerlendirecek olursak, "artık kapalı toplum olmaktan uzaklaşıyor" da diyebiliriz.

Andırın'ın yaz mevsimindeki nüfusu, neredeyse dörde katlanmakta. Kış mevsiminde ise eğitim sürecinin dışında pek göç almaz; ancak yolların iyileşmesi, buna bağlı olarak ulaşım araçlarının artması, Kadirli-Andırın, Kahramanmaraş-Andırın yol güzergahlarında hareketlilik göstermekte. Bu durum, ileride Andırın nüfusunun kış aylarında da yoğunluk kazanacağını emaresi olsa gerek.

Andırın'ın genel oluşumu ve tarihi seyri böyle iken, çarşı-pazarda apayrı güzellikler de yaşanır. Şehirli-

köylü buluşması, pazarcıların kaynaşması, muhabbetler, şakalaşmalar Pazar havasına zenginlik getirir. Yerleşik esnaflık da dededen, babaya; babadan da oğula geçerek esnaf geleneği ve kültürü sağlıklı bir şekilde devam ededurur. Bu, köklü esnaf geleneği ve kültürünün sağlıklı bir şekilde yaşaması demektir. Esnafın kadim geleneğini, ilçe ölçülerine göre baz alırsak, “ileri seviyededir” diyebiliriz.. Esnafın zenginliği, çevreye karşı farklı bakış ve ilişkileri de beraberinde getirir. İkinci husus, Andırın’da esnafın birbirlerini tanırlar. Yakın ve sıcak iletişim, ilişki kurarlar. Kendi aralarında güçlü bir yardımlaşma sergilerler. Mesela; borç alır, borç verirler. Mal alır-mal verirler. Andırın halkıda çarşı-pazardaki esnafı iyi tanırlar. Halk ile esnaf birbirlerine oldukça sıcak ve samimi davranırlar. Ahali, vakit buldukça esnafın işyerlerinde zaman zaman vakit geçirirler. Tatlı sohbetler ederler. Ve hatta öyle ki, esnafın mekanı randevu yerine de dönüşür. Ayrıca bir “emanetçi dükkanı” gibi de işlevi vardır dükkanların. Hele pazarın olduğu Çarşamba, Pazartesi ve Cuma günleri dükkanlar arı kovani gibi hareketli olur.. Mesela; çarşı da birini aradığınız zaman hangi esnafa gittiği, nerede oturduğunu bilir ya da söylenir.

Andırında dükkanlar arasında kahvehaneler, çayhaneler vardır. Çay satanlar, yoğunluklu olarak esnafa çalışırlar. Esnafın dükkanına uğrak verenleri, çay-kahve ısmarlamadan asla uğurlamazlar. Bunu bilen çay satıcıları da, söylenen miktarın fazlasını getirirler. Bilirler ki; çay gelene kadarki süreç içerisinde yeni müşteriler eklenebilir.

Esnaf sadece çay ikram etmekle de kalmaz, yemek vb. ikramlarda da bulunur. Mesela; lokantaya götürür, yemek ısmarlarlar. Esnafın (lokantacılar dahil), eskiden misafirlerini evlerine yatıya götürürlerdi, şimdilerde bu gelenek azalsa da süregelmekte.

Eski zamanları hatırlıyorum da Andırın da zengin bir lokanta varlığı göze çarpmaktaydı. Çoğu lokanta sulu yemek çeşitleriyle göz doldururdu. Lokanta esnafı da saygıdeğer, sevilen insanlardı. Halen öyle esnaflarımız çoğunlukta; ve fakat yeni nesil o eski lokantaları bilselerdi, şapka çıkartırlardı. Şimdilerde ne o eski lokantalar ne de o eski esnaf geleneği ve kültürünü tam olarak algılayabiliyoruz. Var olan şu ki; her şeye rağmen Andırınlı hemşerilerimiz birbirlerinin cenazelerine, düğünlerine; iştirak ederek sosyal dayanışmayı sıkı bir şekilde devam ettirmektedirler. Kıvanç verici bir durum.

Andırının çarşı pazarlarında maskot insanlar dolaşır. Bazıları avarelik eder, bazıları boyacılık vesaire işler uğraşırlar. Aciz konumundaki bu kişiler zaman zaman esnafa uğrak verirler ve esnaf-lardan harçlıklarını alırlar. Esnafın bu kişileri gö-

zetirler. Bu kişilerin esnaf-lardan harçlık almaları kesinlikle bir dilenme gerçeği değildir. Buna tatlı bir dayanışma olgusu diyebiliriz.

Esnafın bir başka özelliği; vakit namazlarını kaçırmamaları. Andırın esnafı, önemli bir mazeretleri yok ise vakit namazlarını pek kaçırmazlar. Şehrin diğer sakinleri ve şehre dışarıdan gelenler, vakit namazlarının öncesinde ve sonrasında sohbet etme imkanı bulurlar. Hele ki cami avlusu panayıra döner; kucaklaşmalar, dertleşmeler, hal hatır sormalar birbirini izler.

Andırında bazı günler daha bir önem kazanır. Cumaları alış-veriş anlamında yoğundur. Pazartesi ise kamu dairelerinde işi olanlar (Hükümet Konağı ve Adliye ve diğer) ister kendi, ister başkalarının işi için koşuştururlar. O günler hızlı insan trafiğine şahit olursunuz. Avukatlar, arzuhalciler yoğun olur. Kimi işlerinin halli için esnaf-lardan yardım isterler. Esnafın da kendilerinden yardım isteyen vatandaşların önlerine düşerek seve seve yardımcı olmaya çalışırlar.

Çarşamba günlerinde ise çarşı –Pazar hareketliliği gözlenir. Her mevsim Pazar alış-verişi canlı ve zengin geçer. Seyrine doyum olmayan pazar da çokça yörenin doğal ürünleri satılır. Satıcılar, çoğunlukla köylü kadınlardır. Ürettikleri ürünleri satarlar.

Pazarda bağırma çağırma olmaz insanları rahat, rahat dolu, dolu alışverişini yaparlar.

Cuma günleri ise, yukarıda bahsettiğim gibi, civar köylerden gelen vatandaşlar ibadetlerini kalabalık cemaatle yerine getirmeyi, bir gelenek haline getirmişlerdir. Üstelik eksik ihtiyaçlarını o gün tamamlamayı adet edinmişlerdir. Cuma kalabalığı, Çarşamba kalabalığından farksız olur.

Hele kışla bahçesi ile caminin yan yana oluşu, bölgeyi daha bir kalabalıklaştırmakta.

Andırında çarşı Pazar ile kışla bahçesini ayırmak zor. Her esnaf mutlaka kışla bahçesine uğrar, serinlik alır, bir iki tanıdık görür. Muhabbet, selamlaşma, sohbet kışla bahçesinde yapılır. Zevkli vakit geçirirler.

Andırın çarşı pazarının ana cadde üzerinde ve ona bağlanan bir iki cadde üzerinde oluşu, herkesin birbirini tanıyanı hem kaynaşmayı getirir, hem de iletişimi, ilişki kurmasını sağlar. Bunun sonucunda da zengin bir canlı çarşı Pazar yaşanır.

Andırına gelen yabancı hiç zorluk çekmez. Kırk yıllık tanıdık gibi insanlar hemen kaynaşverirler. Andırın’a “gelen ağlar, giden ağlar” derken insanın, esnafın, halkın sıcaklığını anlatmak isterlerler.

ÇUKUROVA HATUNLARI

KURTULUŞ SAVAŞINDA AĞIT ve TAŞLAMALAR

1. Andırın'da ağıt geleneği özellikle, kadınlar arasında yaygındır. Yaşar Kemal 1940 - 1952 Yılları arasında Kemal Sadık Göğceli adıyla ağıtlar derlemiş, bu ağıtların çoğunluğunu Andırın'dan ya da Çukurova köylerinden, özellikle Hemite'ye gelen, giden Andırınlı kadınlardan almıştır. Kitap yazarı İsmi Arslan şöyle anlatıyor: Köyümüzde dedem Hacı Ahmet Efendinin karısı Hidayet kızı Durdu Hatun vardı ki hep erkekler meclisinde başköşede oturur, sigara içer, onun yanında konumu ne olursa olsun, kimse ayağını uzatıp oturamaz ve Durdu Hatun'un sözüne kimse itiraz edemezdi.

Andırın'ın hemen her yerinde dominant kadınlar vardır. Bu günde Andırınlıların kızlarını okutmasının altında kadına duyulan saygının yattığını söyler. Karı Hatun Andırın da beylik sürmüş, vergi toplamış, salma atmış, yöreden derlediği 500 atlı ile Kırım Savaşına destek olmaya gitmiştir. Telli Hatun

2. Andırın Yöresinden oluşturulan çete örgütlenmesi, aileler arasında tatlı rekabette yaralanıp " söz konusu vatansa gerisi teferruttur. " denilerek işbirliğine dönüşür. Çukurova kuruluncaya kadar birlik ve dayanışma içinde devam eder.

Andırın 'da da kurtuluş savaşı sonrası siyasi rekabet vardır. Ancak bu rekabet can alıcı ve cana kıyıcı değildir. Şiirlerle, taşlamalarla , ironik zeka göndermeleriyle yapılır. Örneğin : Andırın'lılar lak lak içer ayrıntı Aramızdan mebus seçtik Ziya Kayran'ı, gibi.

Yaycıoğlu Ali Ağa ile Abazaoğlu Ziya Kayran, Encümen üyeliği için Andırın'dan karşılıklı aday olurlar. Çekişmeli geçen seçimi, Yaycıoğlu Ali Ağa kazanır. Hile karıştı, olay çıkacak, ortalık gergin diye Valiliğe telgraflar çekilir. Seçim iptal edilir. İptali duyan Abazalı Hatunları dururmu, hemen taşlama hünerlerini gösterirler.

*Bastonunu alamamış eline
Gözlüğünü takamamış, gözüne
Topuz kurmuş Loğ Fakı'nın kızına
Gene Encümen de görmedim Ali'm.*

Bir taraftan kendi adayları Ziya Kayran için övgüler düzerler:

*Yaşasın da Ziya Bey'im yaşasın
Altı yıldır encümen de paşasın
Daha büyük mesleklere düşesin
Düşmanın karşına varmadı şükür.*

Kendisinde Abazalıdan ve Ziya Bey'in akrabası olan, Çingiloğlu'nun karısı Hasibe Hatun da Yaycıoğlu Ali Ağa'ya saydırır :

*Tilki, çakal bir araya derildi (1)
Helva ile beş on iray verildi
Ağ fırkası tekbir etti dağıldı
Gene encümen de görmedim Ali'm.*

Ali Ağa, Abazalı Hatunların ve özellikle de Hasibe Hatun'un taşlamasını duyar ve o da bir taşlama ile Hasibe Hatun'a karşılık verir.

*Bulgur toplar, sabun toplar
Altında da atı hoplar
Ağa'ya ağıtmı yakılır
Hey birede koca itler*

Hasibe Hatun 'un Ali Ağa'ya cevabı hazırdır.

*Sabununun ölün yunsun
Bulgur gözüne ekilsin
Eğer bana gülüyorsan
Malın mezata dökülsün.*

(Tilki - Çakal sözü ile Yaycıoğlu taraftarı olan Tilkiogluları ve Balk'tan Çakacioğlular kastediyor.)

Ölen biri için başsağlığına gelenlere ağıt söylemek gelenektir. Yaycıoğlu Ali Ağa ölür, Abazalı hatunları topluca ölü evine taziyeye gidilir. Yaycılı kadınları açılışı yaparlar.

*Kapıda çardak çakılı
Üstünde postun atılı
Sendemi geldin ölüye
Abazaoğlu'nun hatunu*

" Ali Ağa'nın gömleğini eline alarak"

*Evel bunu dürüyordum
Şimdi askıya asarım
Ağa'ya ağlamazsanız
Hatunlar size küserim*

“Ardından Ali Ağa'nın kızı Mahire söyler “

*Aman söylemeyin beni
Yaralarım gayet derin
Zafer kazanan babamın
Tarihte yerini görün*

Ali Ağa, Andırın Çete komutanlarından. Çukurova'nın, Haçın'ın kurtarılmasında bölük komutanı olarak çetelerinin başında savaşmıştır. .

3. Andırın'da ağıtlarda ölenin özellik, güzellik ve erdemlerini sayıp dökmek gelenektir.

Andırın çetelerinin bölük komutanlarından Beyazıtöğlü Musa Bey için bacısı tarafından yakılan ağıtı, Musa Bey'in kızı Hanife hatundan derlenir. Yayıcıoğluların hatunları da Musa Bey'in yas yerine gelir. İtibarlı Ağaların, bürokratların ve eşlerinin ölü evine gelmesi, Ölenin önemini arttıran bir göstergedir.

Musa Bey'in karısı Fadime hatun başlar

*Bomba boynunda takılı
Süngü belinde sokulu
Beyim manastır kralı
Katolik ellik vekili*

Katolik, Kozan Ermeni kilisesine, manastırına ait en üst düzey unvandır. Kozan Türkler tarafından alındığı zaman, Andırın'lı çete komutanı Musa Bey, Tufan Paşa

tarafından geçici olarak Kozan'ı yönetmeye memur edilir.

Fadime Hatun dörtlükte Musa Bey'in Kozan başarısına gönderme yapar.

Ağıtı bu defa Musa Bey'in bacısı devam eder :

*Çeteleri çek kardeşim
İstihdama dök kardeşim
Manastırın kalesine
Bayrağını dik kardeşim*

*Ağ kardeşim Bey kardeşim
Tufan Bey'e tek kardeşim
Çetelerin hep kaçmışlar
Getirtip de döv kardeşim*

Yayıcıoğluların Hatunları bu kadar övgüye, hele de Tufan Bey'e tek (denk) olmayı abartılı bulurlar ki bir kılıç atma gereği duyarlar. Hemen araya bir dörtlük atarlar

*Kaymakamın oturur
Tufan Bey ile konuşur
Sizinkilerde Ağ amma
Akılı bize danışır.*

Görüldüğü gibi Andırın Ağalarının çete örgütlenmesindeki konum ve başarıları, onlar adına yakılan ağıtlarda işlenen ana temanın başında gelmektedir.

Andırınlılar, özel yaşamlarında ve günlük hayatlarında yoğun duygularını en etkili biçimde gizlemeden dörtlüklerle ifade ederler.

Yaşar Kemal'in Ünlü Roman Kahramanı İnce Memed'e Eşkıyalığın İnceliğini Öğreten Gebenli Ünlü Eşkıya Koca Ahmet (4)

Celil ÇINKIR: Koca Ahmet eşkıyalığı süresince tahminen kaç kişiyi öldürmüştür? Kimleri öldürmüştür? Bu konuda sizin herhangi bir bilginiz var mı?

Ahmet Ağa: Benim öldürdüğüm üç tane dediğini biliyorum. Benim o

Yusuflar şeyinde. Kötü Yusuf'un olayında. Benim üç tane leşim var. Beş tane daha olsa ne yazar. Defolun gidin dediğini biliyorum. Tabii ki bu öldürdüğü üç kişi bizzat kendinin vurarak öldürdükleridir. Bir de kendinin adamlarına vurdurarak öldürdükleri var mı onu bilemiyoruz. Mesela Aynalı Ahmet'i saymamış. Mesela şu an baktığımızda; öldürdüklerinin arasında ilk sırada Yanık Abdullah, Çamurlu'dan, ikincisi burdan işkıya arkadaşı Türkmen kızına sarkıntılık eden, üçüncüsü de Malatya'dan. Bu üç tane kendisinin öldürdükleri. Bir de şöyle bir şey var. Anlatılanlara göre, bir yüzbaşıyı vurmuş. Yüzbaşı Koca Ahmet'i yakalayınca, Yüzbaşıya; "Bırak beni demiş". Yüzbaşı bırakmamış tabii ki. Yüzbaşı bırakmayınca vurmak zorunda kalmış. Böyle deniliyor ama ne kadar doğru bilemiyorum. Yalnız burada vurduğu işkıyanın, yani Aydınli kızına sarkıntılık ettiği için vurulan işkıyanın mezarı burada. Bunlar bilinen bir gerçek.

Celil ÇINKIR: Koca Ahmet'in mezarı nerede? Koca

Ahmet'in eskilerin deyimiyle cansız hatırası yani fotoğrafı var mı?

Ahmet Ağa: Koca Ahmet'in mezarı köyün içinde, Geben mezarlığında. Eski mezarlık derik biz. Eski mezarlığın kuzey tarafında. Hanımıyla çekilen bir resmi var dedemin. Onu daha sonra ben size takdim ederim

Celil ÇINKIR: Koca Ahmet'in eşkıyalığından başka söyleyecekleriniz var mı?

Ahmet Ağa: Tabii ki var. İşkıyalıktan sonra bu köye faydası oluyor.

Fotoğraf: Koca Ahmet ve Hanımının Fotoğrafı Ahmet Ağa'nın Ellerinde

Siz bir vurdularısa Koca Memmet'e beş vuruyadılar diyor, Koca Ahmet. Sevmiyor ya kardeşini, haksız işler yaptığı için. Tamam enişte sen canını sıkma, hallederik diyor. Haksız işe hiç gelemem ben diyor. Tabii ki bundan sonra Mehedinlileri buraya sokurmuyor. Milletin ziyaretini yadırmıyor. Benim bildiklerim anlatılanlara göre tabii ki. Duyduklarıma göre. Koca Ahmet çok mert adamımış. Burda Tek Yusuf varmış, Aydınli yörüklerinden. Bu Tek Yusuf'un Ahmet isminde bir oğlu varımış. Aşşağı tarlalara mısır ekmiş Koca Ahmet. Kendi tarlasına. Bostan ekmiş. Bir gün demiş kine ortağına. İsmail demiş, tongurdak sesi geliyor akşamları demiş. Şuna git de bir bak bakiyim mısırın içine demiş. İsmail, bu saatte korkarım ben oruya gitmeye demiş. Dedem gitmiş bunun üstüne. Varmış, yaklaşmış tarlaya. Mısır tarlasına emniyetli gitmiş. Tek Yusuf'un oğlu Ahmet'in akli dengesi pek yerinde deçilimiş. İki kere silah sıkmış dedeme. İki kere patlatmış. Bu arada varmış birkaç tokat vurmuş. Elinden silahı almış. Üç dört tene de mal seçmiş içinden. Almış gelmiş mallarından üç tenesini, benim mahsulümden yayılıyor diye. Neyise Tek Yusuf'un oğlu Ahmet eve varamamış, malları götürdüğü için Koca Ahmet. Babası tabii ki işin farkına varmış. Noldu, diye sormuş oğluna? Çadırlardan

işte geldi malı aldı adam. Kim aldı demiş babası. Vallaha bir tenesi aldı demiş. Hangi çadırlara, nereye götürdü? Filan çadırlara. Varmışlar. Tek Yusuf da deccelemiştir biraz şöyle. Tabii karşısına Koca Ahmet çıkışın, oğluna iki sille vurmuş. Hangi adam aldı malları oğlum demiş. Koca Ahmet'i göstermiş çocuk. Ulan demiş, sen bu adamı tanıyon mu? demiş. Koca Ahmet'i göstermese çökecek adamlara. Böyle bir sistem varmış. Ulan sen bu adamı tanıyon mu? Demiş. Bu adamın hem malını yayıyorsun, hem haksızsın bir de adama silah sıkıyon demiş. Üç tene tokat vurmuş. Yusuf, Yusuf demiş Koca Ahmet. Çocuğa fazla vurup durma, çocuğu yetiştiren sensin demiş. Çocuğu yetiştiren sensin demiş. Kendine vur önce demiş. Şurdan malın üçünü al götür birisini de yaydığına saydım demiş. Al malıyın üçünü demiş, götür demiş. Koca Ahmet böyle bir adamıdır. Bu mal olayı birkaç defa daha cereyan eder böyle. Köylülerin mallarından, yine mal girmiş araziye. Koca Ahmet almış getirmiş malı kendi evine. Mal da miktarın çıkmış, o zamanki miktarın. Miktarın akrabalarının çıkmış. Tabii ki bunlar alamıyor Koca Ahmet'in evine gelip. Miktar akrabaları olduğu için de miktara sığınıyorlar. Miktar da Koca Ahmet'e adam yoluyor. Selamımı söylen diyor miktar. Eve geliyor adam diyor kine; Ahmet Ağa, Ahmet Ağa, miktarın selamı var. Malları bırakıcıymışsın diyor. Parasını gönderdi mi

benim ziyaretimin mahsulünün miktar diyor. Benim ziyaretimin mal sahibi mi olmaya çalışıyor yoksa diyor. Miktarınızdan da başlarım, şeyinizden de diyor. Kiminise o gelsin alabiliyorsa almaya diyor. Yıkılın gidin karşımdan şimdi diyor. Yani Koca Ahmet böyle yiğit ve gözüpek bir adamıdır. Ama sistem yanlış. Ben sistemin yanlış olduğuna inanıyorum.

Efendime söyleyeyim bir de böyle bir şey yaşandı. Koca Ahmet çeltik ekmiş. Hatta çeltik Abdullah YAYCIOĞLU'nun. Çeltikte çavuşluk yapmış. Tüccarlık yapmış, mal alıp mal satarımış. Çeltiğin içine biraz tütün ekmiş. İçmek için. Hikmet Onbaşı varmış burda, Jandarmada. Hikmet Onbaşı gelmiş, Ahmet Ağa bu yasak demiş, bunu yok edeceğim, yakacağım ben demiş. Yahu ben bunu içmek için diktim. Az bir şey baksana demiş. Yok demiş onbaşı, yakacağım diye tutturmuş. Koca Ahmet hiddetlenmiş, hadi yak da görüyüm seni demiş. Yakarsan seni içinde vururum onun demiş. Yakamamış tabii. Aradan zaman geçmiş. Yıllar, seneler geçmiş. Tabii Hikmet onbaşı emekli olmuş ve Geben'e ev yaptırıyor. Burda köylüyü beleş çalıştırırımış. Kestiği kestiğimi, biçtiği biçtiğimi Hikmet Onbaşı'nın. Mağ istemiş ev yaptırırken. Dedemde beş tene mağ varmış. Dedeme demiş kine, Ahmet Ağa demiş, Mağ diye geldim demiş. Şu mağların beşini de alıcım demiş. Nasıl beşini alıyon demiş. Alıyorsan iki tene al ordakilardan demiş. Yoook Ahmet

Ağa yok demiş, beşini de alacağım demiş. Şu senin tütün olayın varıdı ya ben affettim idi hanı demiş. Sen beni affetmedin ulan demiş, korkundan çektin gittin demiş. Bas git burdan hadi demiş. Vermezsem napıcın demiş. Gönlümden gelen iki tene demiş. Geri çağırılmış. Gönlümden gelen iki tene demiş. Hadi iki tene al da git demiş. Koca Ahmet böyle bir adamıdır. Böyle şeyler yaşanmış. Bir de Hacı Üçgaç. Çamurlu, bu taraftan ışkıya. Babamla konuşurum ben. Dedemden çok iyi konuşurmuş, nece sonra tabii kine. Kötü Yusufgilinen çalışırımış. Dedemin eşkıyalığından çok sonra. Kötü Yusuf sırtını bunlara dayamış. Hacı Üçgaça yalakalık yaparımış. Bir gün Tokmaklı'da dedemin dostlarından, Hacı Kee, Eset Kaa, onların evindeymiş dedem. Konmuş oraya. Eset Kee'nin oğlu varmış Selim isminde. Babam 10-12 yaşındıyakan oniyen oynuyorumuş. Hacı Üçgaç, şapkıyanan gelmiş, atınan gelmiş. Kafasında bir siyah şapka. Babam demişkine, çocuk olduğu için, Ulan İngiliz şapkasını bilmem nettiğim in attan aşağı, ne geziyon burada demiş. O zamana kadar; Ulan seni pezeveen oğlu demiş Hacı Üçgaç, zorlatmış amma, babamın Selim eve Kaçmış. Varışın Eset Kee'yinen Koca Ahmet de orda konuşurmuş oturup evde. Eve girmiş Hacı Üçgaç. Babamın kulağını tutmuş çevir Allah çevir. Seni Pezeveen oğlu demiş vurmak istemiş amma, Dedem ses duyunca yönünü

dönmüş bakmış. Hacı Ağa, Hacı Ağa demiş, ordan aarı, Ooo Ahmet Ağa senin miydi demiş. Çocuk demiş sarılmış. Öpmek istemiş. O arada öpmüş. Ahmet senin çocuk mu demiş gene. Dedem de olmasa nedicin demiş. El gadar çocaa mı vurucun demiş. Suçsuz, günahsız çocaa mı vurucun yoksa demiş. Koca Ahmet böyle bir adamımız. Bu Hacı Üçkaç, tabii ki burdan ışkıya çıkannar var Hacı Üçkaç'ın yanına. Koca İsmel isminde, Deli Osman adında Bu Kötü Yusuf'un en ufak kardeşi. Bunlar bir ay kadar ışkıya çıkmışlar. Hacı Üçkaç'ın yanına dakılmışlar. Şimdi onların torunlarına anlatıyorum. Ben mahsustan, dümenden anlatıyorum, sonra da onlara anlatıyorum. Hacı Üçkaç'tan şapka olayını falan. Diyor kine, Koca İsmel de bizim köylü, Hacı Üçkaç bizim evimize gelir giderdi, bizde yatardı diyordu. Babamın dostuydu diyor. Atalarımızın, babamızın diyor. Kötü Yusufgillerin, Deli Osmanların falan dostuydu diyor. Yani demiyor kine, Göksün'de diyor, Koca İsmel adında bir adam varmış diyor. Koca İsmel Hacı Üçkaç'ın adına haraç toplamış diyor. Hacı Üçkaç bunu duymuş diyor. Gitmiş kulaanı kesmiş diyor. Halbukine Koca İsmel de bizim köyde. Babası kız kaçırdığında, Kılı Mustuğun kızını kaçırdığında, bizim Koca İsmelinen ışkıya çıkıyollar. Yani onu örtbas yapıyollar. Evet başka yapılacak başka bişey yok yani. Benim dedemin, Koca Ahmet'in, gizli saklı hiçbir şeyi yoktur. Işkıyalıktan edindiği

malı mülkü de yoktur. Bunu bilenler bilir.

Celil ÇINKIR: Efendim ben çok teşekkür ediyorum.

Ahmet Ağa: Bir konuya değinmek istiyorum. Köylülerin anlattıklarından bahsetmek istiyorum. Bu köylülere, halka, garibanlara nasıl yardım etmiş, bu hususta köylülerden duyduklarımı paylaşmak istiyorum. Adamın bir tanesi anlatıyor. Deden diyor, karşıda dedeyin konduğu yere Deştiye deriz. Orada konuluydu diyor. Geldiler diyor, Kılı Mustuk varıdı diyor. Yine o zamanın ağalarından, arkası kuvvetli. Geldiler buruya diyor. On çift öküzünen geldi diyor. Milletin tarlasını sürececek diyor. Bu tarlalar hep dutmadır. Hasan Ağa'dan, Bekir Bee'den falan. Tabii dapıda var içinde. Kılı Mustuk geldi diyor, hep sürüyor milletin tarlasını diyor. Güçlü diyor. Para var, öküz var diyor. Adamları var, emrinde çalışanları var diyor. On çift öküzünen geldiler diyor. Deden yukarıdan aşağıya geldi diyor. Biz de inek güdüyoruz o zaman orda diyor. Bir siyah gapudu varıdı burda diyor. Geldi yanımıza oturdu diyor. Gapudu çıkardı diyor. Dürdü büktü diyor. Şöyle bir döndü baktı diyor. Bir karınca yuvası gördü diyor. Karınca yuvasının deliğinin kenarına eliyinen iki ken bastı diyor. Gapıdını oraya koydu diyor. Bir sigara doladı içti diyor. Kılı Mustukgil orda tarla sürüyor, milletin tarlasını sürüyor diyor. Sigarayı içti kalktı diyor. Oraya vardı diyor. Orada bişeyler söyledi,

karşılıklı konuşuldu diyor, birkaç kişi ayrıldı gitti diyor. Çift sürmeyi bıraktı diyor. O anda döndü Kılı Mustuğa dedi kine diyor. Takım burası aha Mustuk Ağa dedi diyor. Takım burası dedi diyor. Mustuk Ağa dedi kine diyor. Mustuk Ağa bişeyler dedi diyor. Elinin tersiyinen Mustuk Ağa'ya bir tene vurdu diyor. Mustuk Ağa düştü oraya diyor. O arada patırdamaya başladı diyor. Tamam Ahmet Ağa demeye başladı diyor. O arada yanındaki dutmaların hepsi kaçtı diyor. Ondan sonra diyor, beni çağırıldı diyor. Yeğenim ordan benim gapıdı al da gel dedi diyor. İçinde amanet var, düşürme dedi diyor. Gapıdını karıncanın yuvasının ağzına koymakla Kılı Mustuğun ağzını bağladı. Haksız iş yapmasın hesabı. Bu dini bir bilgi mi orasını bilemiyorum tabii kine. Gapıdını aldım, eletiyorum diyor. Emanet var dedi diyor. Emanete bakiyim dedim diyor. Şöyle el kadar bir silah diyor. Yıldır yıldır ediyordu diyor. Elettim, buyur Ahmet Dayı dedim diyor. Gapıdı geydi diyor. Silahı aldı diyor yanına. Düğmeye bir bastı diyor, böyle oldu o silah diyor. Koltuğunun altına soktu diyor. Siten silahı diyor. Efendime söyleyem, tabii diyor, yine diyor, çayın bereçesindiyek diyor, inek güdüyok diyor. Deden ertesi günü geldi orada tarla sürüyor diyor. Kılı Mustuk diyor, ata binmiş gidiyor diyor. Andırın'a gidiyor diyor. Çayın kenarına geldi. Biz çayın bu geçesindiyek gendi öbür geçesinde, yoldan tarafta diyor. Yeğenim şo giden kim atınan,

gözüm seçmiyor dedi diyor. Yaşlanmış tabi o zamanlar Koca Ahmet artık. Mustuk Ağa, Ahmet Dayı dedim diyor. Dedeyin elinde meses vardı diyor. Mesesi bir kere dikti oraya diyor. Sudan carpadak geçiverdi diyor. O yüzden oraya Koca Ahmet'in geçeceği derler. Sudan geçti carpadan diyor. Vardı yola çıktı, Mustuk Ağa'nın önüne diyor. Mustuk Ağa neriye gediyon dedi diyor. Ahmet Ağa şu Çavlanda tarla var, tarlaya su kaçıyormuş, onun önünü kesmeye gediyon dedi diyor. Mustuk Ağa sen oraya gitmiyon dedi diyor. Sen Andırın'a milletin dapılı yerini üsdüne almak için gidiyon dedi diyor. Tarlaları üsdüne yazdırmaya gidiyon dedi diyor. Yok dediyse de diyor. Yook Mustuk Ağa sen bu iş için gidiyon dedi diyor. Aha git Mustuk Ağa dedi diyor. Senin yedi tene oğlun var, bir avradın var bir de sen varsın dedi diyor. Eğer bir yanlış iş yap hepinizi öldürürüm dedi diyor. Bir de orda vurdu Mustuk Ağa'ya diyor. Attan düşürdü vurana çaa diyor. Koca Ahmet Babayiğit bir adamı dedi diyor. Mustuk Ağa attan aşşaa düştü diyor. Ata bindiyinen birlikte hemen köye geri gitti diyor. Millet dedeyin sayesinde ağaların zulmünden kurtuldu da tarla takım sahibi oldu diyor. Çoluk çocukları aç susuz kalmadı diyor. Koca Ahmet böyle bir insanımuş. Şimdiki anlatanlardan burada Havali var. Tabi ki o biraz eksik konuşmuş olabilir. Burada 10-15 kişi toplanmış, konuşuyorlarımı. Eski adamlardan anlatırlar. Havali vardı

diyor. Orda oturup konuşan 10-15 kişiye Havali dedi kine diyor, "Ulan pis Gebenliler konuşman" dedi diyor. Bu Geben'de bir tene adam gimidi adam vardı o da Koca Ahmedidi dedi diyor. Şu Geben'e olan hükmünü kitaplar yazamaz dedi diyor. Geben'e ve Gebenniye onun kadar sahip çıkan olmadı dedi diyor.

Celil ÇINKIR: Atana, dedene rahmet Ahmet Ağa. Ben bu güzel ve bir döneme ışık tutan sohbet için çok teşekkür ediyorum.

ilçemizin Kumarlı Mahallesi'nin Cıncıklar obasında yaşar iken daha 12 yaşında iken köyünden İstanbul'a giderek 6 yıl kadar Şişli ilçesinin Teşvikiye semtinde bayan kuaförü yanında çalışan ve ondan sonra da İngiltere'ye giden, orada dünyanın en iyi 10 kuaförü arasına girerek Kraliyet ailesinin de kuaförlüğünün yanı sıra, dünya güzellik yarışmalarında jüri üyeliği yapan ve bir dünya güzellik kraliçesi ile evlenen, Koca Ahmet'in yeğeni Süleyman CINCİK beyefendiye bırakıyorum.

Ahmet Ağa: Ben teşekkür ediyorum. Dedem ile ilgili olarak anlattıklarımı sabırla dinlediğiniz için. Herkese saygılar sunuyorum. Sürçü lisan ettiysem af ola.

Celil ÇINKIR: Ben, sözü medarı iftiharımız, Andırın

Soldan Sağa: Süleyman CINCİK, Celil ÇINKIR ve Ahmet Ağa

-Devamı var-

Yusuf Temiz

Bir kişi hakkında yazı yazmak zordur. Hele bu memleketin insanı, bildik tanıdık olunca daha da zorlaşıyor.

1. Tanıdık bildik olduğu için hakkında araştırmalar yapılmıyor
2. Tanıdık bildik olduğu için objektif değerlendirme zorlaşıyor, duygular karışıyor
3. Tanıdık bildik olduğu için işlenecek yönü zorlaşıyor. Detaylı derinlemesine anlatılamıyor
4. Tanıdık bildik olduğu için hakkında müspet veya menfi tepkilerden sakınılıyor

Böyle de olsa bir kişi hakkında yazmak ağır geliyor. Çünkü o tarihe not düşülüyor. Sözünü ettiğim zorluklar Andırının Sokak insanları içinde geçerli. Buna rağmen haklarını teslim etmek istedim. Daha nice saklı insanlara ışık tutulsun, vesile olunsun diye.

Andırınlı. Aşağı veya yukarı Andırından. Andırın düzünden. Çukurova'nın ta kendisinden. Andırının yarım asırlık tarihinin canlı tanıkları ve de yaşayanları. Bu saklı insanlara konuk olalım.

Yusuf temiz hoca iki bakımdan kıymete hazirdir. Değil Andırın, Çukurova türkiyenin eğitim tarihinin taşlı yolarına dizilen işaret levhası gibidir. İkincisi bu ülkenin çocuklarının nerde doğarsa doğsun hangi aileden olursa olsun, hangi gelenekten gelirse gelsin aydınlanma tarihin canlı temsili gibidir.

Yusuf temiz tatarlı köyünün karasuyuna çıktığı, anadolu'nun ta kendisi olan mahallesinde hayata atılır. Hayat çocukluk yıllarında erken tanışır onunla.

Andırın ortaokulunun tahta tabanlı tek katlı sınıfında çamdan yapılı üç kişilik uzun masanın üzerine eli şakağımızda, ağzı açık yaslanmış dinlerken duyduk hayat hikayesini. Bizim yaşlardaymış ama direnme ve dayanmalı, zorluklarla dolu hayat hikayesini bize ta tarihin derinliklerinde yaşanmış gibi gelirdi. Sınıfa her girişinde keşke hayatını bir daha bir daha anlatsa derdik. Bu anlatışının tadının çok çok ötesinde zorluklarını çektiğimizi fark ettiğimiz kendi hayatımıza tutulmuş fenerler/ışıklar aradığımızdandı.

Gerçekten o yıllar andırın mahrumiyet içindeydi. Yusuf hoca dahada mahrumiyetten geliyordu. Bugünler ona nimetlere kavuşmuş bir yaşamdı. Bizeyse zordu.

Ortaokulda resim, müzik derslerine girerdi. Eğitim aldığı düzici köy enstitüsüne ona bu yetenekleri kazandırmıştı. Esasen sınıf öğretmeni idi. Ortaokulda branş öğretmenleri olmayınca yetenekli olanlar bu derslere girerdi. 60'lı yıllarda.

Yusuf hocanın hayatına dair anlatışları da köy enstitüsüne öğrenci toplamaya başlar. Yusuf hocanın anlattıkları babamın anlattıklarının aynıydı. Düzici köy Enstitüsüne öğrenci alınacakmış. Köylerden çocuk toplanacakmış. Bu işide jandarmalar yapıyormuş. Babamın anlattığına göre köyü basan jandarmalara yakalanmamak için dağlara kaçarlarmış. Dağda uzun süre kalırlarmış. Jandarmadan mı kaçır-

yorlarmış, okuldan mı kaçıyorlarmış. Anlatışında pişmanlık ve korku karışık sezilirdi.

Yusuf hoca da jandarmanın köyden aldığı bir talebe. Uzun, zahmetli, yürüyüşlü düzici yolculuğu. Hoca bir film şeridi sunardı. Hem acır, hem şaşırır hemde merak ederdik. Yaşadıkları bir serüven gibi gelirdi.

Düzicide varış. Koca binalar. Yatakhaneler. Uzun sıralar. Kara tahtalar. Tahta kaşıқта yemekler. Sıralar. Zenaat, sanat eğitimler. Hocalar. Kitaplar. Uzun günler. Uzun geceler. Memleket hasreti. Memlekete kokusu. Tatarlının dağını, taşını, çalısını özleyiş. Hocayı dinlerken köyümüzü özlediğimiz belliydi.

Yusuf hoca bizim için bir hikayeci veya masal anlatıcıdan çok çok öte biriydi. Hayatından kesitlere yabancı değildik, bize benziyordu. O 1940'lı yılları yaşamıştı. Biz 1960'lı yıllardaydık. Ülke fazla gelişmiyordu.

Okula alışmalar. Hayata bir başka bakış. İdealler, gayeler, hedefler. Hoca derdi ki, yaşamımızın zorluklarını iyice anlar, bizi iyice bilendi. Öyle ki kendimizi aşar gençlere kendimizi adardık. Artık ayakta durmanın eğitimi, bilinci, direnci, inancı ile donanmış olurduk. Öyleki hayat kolaylaşıyordu. Her şeyi yapıyorduk. Her şeyi beceriyorduk. Sanatçıydık. Zenaat ustasıydık. Elimiz kalem tutuyordu. Yazıyorduk, çiziyorduk. Ve öğretmendik.

Zorlu bir hayattan kopuş. Zorlu bir hayat eğitimi alış. Zorluklarla dolu hayata adanış. Yusuf hoca her yönüyle mücadele adamıydı. Bu yönünü onu tanıyan teslim eder.

Yusuf hoca ilk tanışış ve ilk izler/izlenimler böyle başladı. Öğretmende olsa bir halk adamıydı. Mütevazı idi. Çünkü geldiği yeri unutmuyordu. Bize de köklerimizden kopmamayı anlatıyordu.

Yusuf hoca öğretmen olduktan sonra köylerde öğretmenlik yapar. Sonra memleketi Andırına gelir. O sırada aileside Karay göç eder. Öğretmenliği yanı sıra çiftçilik, yapar. Avcılık, balıkçılık gibi hobiler edinir.

Yapısından aldığı eğitimden, idealist olusundan olmalı müfettişlik mesleğine geçer. Öğretmenlerin yetişmesi, eğitim/öğretimin gelişmesi için çabalarını müfettişlik yıllarında Anadolu okullarında geze geze sürdürür. Adanaya yerleşir. Memleketinden hiç kopmaz. Emekli olduktan sonrada yazları Andırında kalır.

Yusuf hocanın ilk intibası düzgün kıyafeti, giyim kuşamı, titizliği, temizliği ve duruşudur. Soyadı insanın yüzüne vurur derler ya soyadı gibi temiz'di.

Güçlü bir hatırası vardı. Hayatını, hayattan kesitleri anlatırken dinleyenlere/gençlere engeli bu yolda fener tutuyordu. Her anısı, her anlatışı bilinçliydi ve vurduluydu.

Yusuf hoca Anadolu insanının saflığı, sadeliği ve temizliği ile yaşadı. Aydın olup memleketinden kopanlar gibi olmadı. Bu ülkenin emekçisi olarak hayat sürdü. Çok güzel bir Türkçesi vardı. Tane tane sade sade konuşurdu. İkinci kere tekrar etmezdi. Ses tonu ile masalsı bir anlatım sunardı.

Yusuf hoca iyi bir aile reisi idi. Çok güzel, şahsiyetli evlatlar yetiştirdi. Ailesinden kopmadı. Onlara daima destek oldu. Korudu, kolladı. İnsanın ailesiyle, çevresiyle güçlü olduğunu bilirdi.

Yusuf hoca memleketinden kopmadı. Memleketin değerlerinden kopmadı. Aldığı eğitim ve mesleği icabı gittiği her yeri aydınlatmaya çalıştı. Erinmedi, yorulmadı. Çalıştığı okulları örnek hale getirdi. Daha sonra görev aldığı eğitim kademelerinde de aynı titizliği sergiledi.

Yusuf hoca yaşama değer verdi, değer kattı. Hayatında verimli, faydalı, iz bırakan insan oldu. Emeği herkese geçti. Onu aramızda yaşıyor gibi anıyoruz.

Not: hayatın cilvesine bakın. Bu yazı Yusuf Temiz hoca hayatta iken yazıldı. Aramızdan ayrıldıktan sonra tamamlandı.

MEHMET GÜNGÖR

Kahramanmaraş ilinin Andırının ilçesinin rıfatiye mahallesine bağlı büğeme obasının serin tepe mevkiinde Ali ve Rabia'dan olma 1946 doğumlu Mehmet Güngör ile beraberiz.

1952 yılında 3.sınıf olarak başladım. Eğitimden olarak akrabalığıma dair bizde kalırdı ve okula devam ederdik. Okulda en ufak bendim çalışkan bir talebeydim. 3. Sınıfı bitirdikten sonra 1955'te cambaz köyü ilkokuluna devam ettim, bitirdikten sonra babamın vefatı üzerine okula gidemedim. 5 kardeş olarak abim askere gittikten sonra terzilik çıkarlığına devam ettim. 5 yıl Andırın kadirde ilçelerinde çıraklık yaptım. 1966'da askerlik görevine gittim. 2 yıl askerlik burdur ilçesinde bitirdim. Dönüşte Andırın ilçesinde ustamın yanında kalfalığa devam ettim. 2 yıl sonra 1970 yıllarında evlendim. Şemsi âşıkla eşim ayrı bir dükkân açtım. 15-20 yıl terzilik devam ettim. Andırıda hazır değil kendimiz dikerdik. Ustam Mustafa kayramla mobilya mağazası açtık devam ettik

5-6 yıl, beyaz eşyaya döndük ve ayrıldık. Arçelik bayiliği ustamda norge bayiliği profilo devam ettirdik. 10-15 yıl arçelik bayisinde sürdü ondan sonra arçelik bayiliğinde uzun süre bazı ülkelere beni ticaretçi olarak gönderdiler. Rusya Çekoslovakya, Romanya, Kıbrıs Türkiye'nin bazı ülkelerinde beni mükâfatçı olarak gezdirdiler. Çok da faydalı oldu, bunun yanında bazı kuruluşlarda bulundum. Cami yapma cemiyetinde, yönetim kurulunda, küçük esnaf sanatkâr derneğinin de aktif olarak çalıştım. Halada yürütüyoruz. Bunun yanında uzun süre gezilerde gördüğümüz örneklerden faydalanmak için 1989 da Rusya'ya 1992'de Çekoslovakya'ya, 1985'te Kıbrıs'a Uludağ'a arçelik bayiliği olarak gezdirdiler bizi bunun yanında dönüşleri yaptıktan sonra.

Vergide orta hali durumundayken memleketin 2.veya 3.sıralardaki bilgi sıralarında 12.15. sıralarda yer aldık. 2007'de derslane yaptık memlekete hizmet ettik. Fukara çocuklara yardım ettik. Dershanemiz de en aşağı 50-70 çocuk kazandı. Hâkim doktor kaymakam çıktı. 75.yıl dershanesi özel lise olarak dersanelere devam ediyoruz andırıda ilk özel okul ilk arçelik beyaz eşya bize ait.

Çekoslovakya da geziye gitmiştik, geziye gittiğimizde 25. katta balık havuzunu gördüğümde bende böyle bir şey kurmaya emekli olduktan sonra karar verdim. Emekli olmadan kurdum. 200-300 balık ile devam ederken misafirlerimiz arttı. Büyük kalabalık olduğu için cevap veremez olduk misafirlere. İkrâm etmek için başladık ve 1-2 yıl böyle devam ettikten sonra herkes hücum etti. Kaymakam beyin önderi ile ticarete dönüştürelim. İlk müşterisi ben olayım dedi. Ufaktan başladık büyüttük büyüttük 30 büyük havuz var 60 tane küçük havuz var. Rejimini biz yapmaya başladık. Dışarı tesislere biz vermeye başladık, çok iyi meslek veresiye yok böyle karar verdik. Bende 2. bir emekliliğe kadar çocuklara devrettim.

Şimdi bizde ki üretim şekli Türkiye'de bütün alabalık tesislerinde iğne, ilaç, hormon hiçbirini kullanmayız. Yem kullanıyoruz, doğal yem kullanıyoruz, yem olmazsa yetişmesi zor oluyor. 80 derece ısıtılmış ve TSE'li İzmir'de yetişen pınar yemden kullanıyoruz. Hiç bir ilaç vermiyoruz. Balıklarımız doğal olarak yetişiyor. Suyumuz soğuk olduğundan uyum sağlıyor ve laboratuara gittiğinde bana teşekkür geliyor. Bazı tesislere de tenkit geliyor bana soruyorlar. Biz di-

yoruz ilaç antibiyotik kullanmıyoruz ticaretimizde iyi balığımızda iyi örnek olarak bizden balık olarak gidiyorlar. Her tesiste de bizim balığı soruyor. Bir yiyen damak tadını buluyor ve müşterilerimiz bizi anlatıyor.

İstanbul Ankara Adana her ilden müşterimiz var, işçilerimiz var, tesiste oğullarım var bize ait 6 dönüm yer, şirket olarak özel olarak yetiştiriyoruz.

Örnek olarak yapılmayan işleri yap-sınlar ben ticaret yaparken hiç yapılan işleri yaptım. Verimli olmak için her esnafın yaptığını yapmak değil, buluş olması lazım. Memlekette alabalık tesisi yoktu ben kurdum. Özel okul yoktu ben getirdim. Memlekette beyaz eşya yoktu ben getirdim. Halı mobilya teşkilatını ilk ben kurdum. Tüccar terziliğini de ben kurdum, internet kafeyi de biz kurduk. Benim çocuklar kurdu ticaretten geldiğimiz için çocuklarda âşıklısı.

Vatandaş hem madur olmasın hem ilk yapan kazanır hizmette öyle.

Ticaretin zor yönleri çoktu. Yalan söylemek istemez doğru çalışmak. 24 saat az gelir adama doğru dürüst çalışan adam her zaman mutlu olur, başarılı olur. Zorluk çok çektim, çünkü fukara bir ailenin çocuğuyum sermayem yok sadece sermayem çalışmaktır. Allaha şükür hac görevimi de yaptım çocuklarımı ve işi seyrediyorum artık.

Çokta ortaklık yaptım herkeste ortaklığının hepside kendi aramızda helalleşerek ayrıldık hepsi başarılı oldu.

Geben'in Kültür Varlıklarından KAZAN KABİ

Kültür bir milletin sahip olduğu maddi ve manevi değerler bütünüdür. Kültür varlıkları milletlerin birleştirici unsurlarıdır aynı zamanda, bir milletin büyüklüğü kültürüne sahip çıkması ve bu değerleri gelecek nesillere aktarabilmesiyle de ölçülebilir.

Mensubu olmakla övündüğümüz Türk milletinin kültürel değerlerini korumalı, yaşatmalı ve geleceğe aktarabilmeliyiz. Özellikle günümüzde yeni nesillerin Batı kültürüne maruz kaldığı bu günlerde bunun önemi daha da iyi anlaşılmaktadır.

Andırın bölgesinin tarih ve kültürel değerlerini yaşatan Tirşik dergisi bu açıdan önemli bir kültür elçiliği vazifesi üstlenmektedir. Bu düşünceden yola çıkarak ve Gebende yaşamamın da etkisiyle buranın kültürel değerlerinden biri olan kazan kabını araştırmaya başladım. Çünkü başka bir yerde böyle bir araç'a rastlamamıştım. Geben'e has bir değer olan bu araç bugün maalesef aktif olarak kullanılmamakta ve yeni nesiller bunun nasıl yapıldığını bilmemektedir. Korkarım ki bir müddet sonra unutulup gidecektir eski insanlarla birlikte.

Kazan kabını yazmadan evvel Geben mahallesinin yaşça tecrübeli kadın ve erkeklerini gezip bilgi topladım verdikleri bilgilerden dolayı hepsine teşekkür ediyorum. Neticede bu yazı ortaya çıktı.

Geben büyüklerinden ve aynı zamanda ünlü merhum demirci Memiş Daş'ın babası Mehmet amcadan (1923 doğumlu) aldığım bilgiye göre Müslüman halk kazan kabının yapımını Ermenilerden öğrenmiş ve etkin bir halde kullanmışlardır. Buna göre menşei Ermenilere dayanabilir. Müslümanlarla iç içe yaşayan Ermenilerle kültür alış-

verişi yaşanması son derece doğal bir durumdur.

İnsanların ihtiyaçlarından doğan kazan kabının yapımı şu şekildedir: Keçi kılı veya koyun yününden yapılır. kıl ve yünler kirmanlarla ip haline getirilir, çıkıklarda bükülür, yumak haline geldikten sonra iki kazık arasında ıyılır daha sonra ise Istar denen dokuma aletlerinin başına takılır ve dokunur dokuma sırasında sert olan şimşir ağacından yapılan Kirkitlerden yararlanılır. Dokuma sırasında kadınlarımız nakış işlemleri de yaparlar. Ortalama bir metre uzunluğunda dokunan kazan kabı daha sonra ikiye katlanarak kenarlardan dikilir ve alt ile üst köşelerinin kenarından ip (örme) uzatılarak sırta takılmaya hazır hale getirilir. Ölçüleri kullanım alanına göre değişebilir de

Kazan kabı eskiden gelin olacak kızların çeyizlerine de konulurdu şimdi bu uygulamaya yoktur.

Kullanımına gelince Geben halkı kazan kabını bütün taşıma işlerinde kullanmışlardır özellikle uzun mesafe taşımalarında çok kolaylık sağlar. Bölge halkı hayvancılıkla uğraşırken yaylalara gidip gelirlerdi işte hem gidışlerde eşya taşımak aynı zamanda yaylada yapılan süt ürünlerini aşağı köye taşımak için kullanılmıştır.

Tarımla uğraşan halk ise yeme içme malzemelerini kazan kabına koyarak yanlarında rahatça taşımışlardır. Ayrıca kazan kabının içine konan sular çabuk ılımaz yemeklerde bozulmazdı, farelerde yiyemezdi. Doğada yetişen çiriş vb. ürünleri de yine kazan kabı ile taşıyan geben halkı kışın yolların kapanıp ilçeye araçların gidemediği zamanlarda temel gıda maddelerini yaya olarak Andırın ve Göksun gibi yerlere giderek kazan kabıyla taşımışlardır.

Kazan kabı kullananın belini çepeçevre sarar, bel ağrısı, fitik gibi sağlık sorunlarında yol açmazdı. Kullananın belini de sıcak tutardı.

KAZAN KABI

Esas konumuz olan kazan kabına dönerek kazan kabının nasıl bir ihtiyaçtan hasıl olduğunu, nereler kullanıldığını ve nasıl dokunarak kazan kabı haline geldiğini anlatmaya çalışalım.

Kazan kabı, kullanım tarihi bilinmemekle beraber, daha çok Anadolu da yerli Türklerin kullandığı bilinmektedir. O günün şartlarında konup göçen insanların bir yerden bir yere ihtiyaçlarını bir araya toplayarak içine koydukları ve sırtlarında taşıdıkları bir eşyadır ve ev gerecidir. Ana malzemeleri keçi kılı, koyunyününden ibarettir.

Malzemenin Hazırlanış Şekli

Yün ve kıl burma yapılarak eğilmeye hazır hale getirilir yani ip yapılmak üzere kirmen veya iğde eğrilerek hazırlanır, çıkırık diye tabir ettiğimiz bir aletle bükülerek hazır hale getirilir. Renklendirmek için genelde kökboyası kullanılmıştır. Büyükçe kazanlarda sular kaynatılır hangi renge boyanacaksa boyalar ayrı ayrı kazanlara konarak renkler oluşturulur. Bu aşamadan sonra dokuma safhasına gelinir.

Dokunuş Şekli

Istar diye tabir edilen ağaçtan yapılan değişik yerlerde daha farklı isimle tanınan gergef diye de bilinen tezgahta önce mahir bir şekilde ipler dikey olarak gerilir. Buna IYGI ipi de deniyor. Bazen ilmek atılarak bazen de düz şekilde IYGI ipinin içinden geçirilerek dokuma işleri tamamlanincaya devam eder dokumaya yardımcı olan alete de varan gelen denir.

Bu dokuma işleri genelde kış günlerine denk getirilir. Bizim yöremizde kadınlarımız tarafından dokunur. Bir şenlik havasında geçer dokuma günleri. İmece usulü yardımlaşarak o soğuk kış günlerini değerlendirirler. Bu işler kışın başlamasıyla birlikte bahara kadar devam eder sadece kazan kabı dokunmaz başka ihtiyaç malzemeleri de aynı tezgah ta yapılır. Bunları sıralayacak olursak başta Türkmen Kilimi, Kürt Kilimi, Çerkez Kilimi değişik motiflerde isimlerine has bir şekilde dokunur hiçbirisi birbirine benzemez ayrıca tahta çuvallar, yayma çuvallar, hurçlar, tea çuvalları da dokunarak kullanılmak üzere hazır hale getirilir.

Bu işler yapılırken kış geleneklerimizde her yıl yenilenerek yaşanır. Maniler söylenir neşeleniriz. Hikayeler anlatılır eğleniriz. Ağıtlara söylenir hüzünleniriz ama sonuçta bir kışın soğuşunu sıcak ortama çevirerek komşularımızla ilişkilerimizi daha güzel bir ortamda yaşayarak yeni bir yıla tekrar hazırlanmanın vaatlerini de vermiş oluruz. Resimlerde de gördüğünüz gibi kazan kapları hazır hale getirilmiş, içleri doldurularak sırtlarımızla taşımaya hazırlanmıştır.

Kazan kabı Anadolu insanının vazgeçilmez bir gerçeğidir. Günümüzde ismi değiştirilerek modern toplumlarda sırtta pusat, öne asılırsa kanguru, elde taşınırsa çocuk sepeti diye adlandırılmaktadır ama bir gerçek var ki kazan kabı Anadolu insanının sırtında varlığını her şeye inat sürdürmeye devam etmektedir.

Andırın Abdallar 5 *Andırın Abdallarında Geçiş Dönemi Ritüelleri IV*

ANDIRIN ABDALLARINDA EVLENME

İnsan hayatının ikinci geçiş dönemi olan evlenme her kültürde ve toplumda önemli bir içeriğe sahiptir. Toplumların gelenek, görenek, adet ve inançlarının birçoğunu bu geçiş döneminde görülebilir. Evlilik, kızın ve erkeğin toplumsallaşma sürecinin önemli bir aşamasıdır. Aileler arasında dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından her zaman ve her yerde önemli bir olay gözüyle görülür. Bu törenler ait oldukları kültürlerin belirlediği kalıplara uyarak gerçekleştirilirler. Aile ve evlilik birbirini tamamlayan iki temel kavramdır. Evliliğin bir kurum olmasına karşılık, aile toplum içinde en küçük ve temel toplumsal grup ya da birliktir. Böylece aile denilen toplumsal birliğin kurulması için gerekli bütün yolları, kuralları içeren toplumsal kuruma evlilik denir.

Abdallarda genellikle grup içi, tek eşli evlilik yaygındır. Aile yapısı olarak geniş aile tipi görülür. Erkek çocuklar genellikle baba evinde kalarak beraber yaşarlar. Olanakları olan aileler ise evli çiftlere yeni bir ev açtıkları söylenebilmektedir.

Abdallarda Evlenme Biçimleri

Gelişen ve değişen ülkemizde birçok şey farklılaşmaktadır. Bu farklılaşmadan kültür öğeleri de nasibini almaktadır. Bazı kültür öğeleri tamamen değişirken bazıları da kısmen değişerek özünü korumaya devam etmektedir. Özellikle büyükşehirlerde bu değişim daha açık bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. Evlenme biçimlerinde de yaşanan bu değişik görebilmektedir.

Abdallarda genelde görücü usulü (günümüzde uygulanan biçimi) ya da severek evlenme şeklindedir. Bu durumun yanı sıra

görücülüğün geçmişte çok daha fazla olduğunu günümüzde ise değişen şartlar içerisinde giderek azaldığını da görülür. Ancak her ne kadar görücü usulü olduğu beyan ediliyorsa de bu modelin günümüzde uygulanmadığını, uygulanan modelin “tanışarak evlenme ya da arabulucular aracılığıyla tanışarak evlenme” olduğunu da söylemek olanaklıdır. Abdallarda bu biçimde evliliklerin dışında başka evlilik çeşitleri yer alır. Bunların arasında çok ender olsa da berdel, kız kaçırma ve akraba evlilikleri görülür.

Görücülük; bir kızın oğlan evi eşrafından gelen bir grup tarafından istenmesi, alınması ve düğün gecesine kadar kızın ve oğlanın birbirlerini görmemeleri uygulamasına dayalı evlilik modelidir. Ancak geçmişte nazaran günümüzde özellikle kentlerde doğrudan tanışarak evlenmeler giderek artarken kırsal kesimlerde ise eski bir yöntem olan görücülük başta gelmektedir. Günümüzdeki görücülük usulü evlilik modeli geçmişteki gibi değildir. Günümüzde model, arabulucular aracılığıyla gerçekleşen ve yalnızca kıza bakma biçiminde uygulanan haliyle karşımıza çıkar. Görücülüğün günümüzdeki uygulama biçiminde ise; erkeğin aile bireyleri ile akraba ve komşulardan seçilen birkaç kadın daha önce düşündükleri ya da komşularca önerilen kızın evini ziyaret ederek, kızı yakından incelemeleri ve niyetlerini kıza ve ailesine belli etmeleri söz konusudur. Buna “Kız Bakma”, “Görücü Çıkarma”, “Dünür Gezme” gibi adlar verilir. Görücüler kızı görüp, olumlu bir yargıya vardıldıktan sonra, daha ayrıntılı bilgiler edinmek için ziyaretlerini bitirirler. Her iki tarafın olumlu bir karara varması sonucu görücülerin işi biter. Görücülük yolu ile evlenme de, evlenecek erkek veya kızdan çok ailelerin girişimi, isteği ve beğenisi ön plandadır.

Abdallarda yapılan bir diğer evlilik türü de

“berder” evliliğidir. Aile oğluna isteyeceği kıza karşılık, başlık alıp vermemek şartıyla kendi durumunda olan bir aileye kendi kızını verir onlarda da kız alır. Aileler aynı kültürün üyesi olduklarından bu teklifi olumlu karşılarlar. Berdel tarzı evlilik için yöreden yöreye farklı isimlendirmeler kullanıldığı görülür. Hakkârî’de bu tür evliliğe “Kepir”, Denizli, Aydın yörelerinde “Değişik Yapma”, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu’da “Berder” adı verilen bu evlilik modelinin, evlenecek iki erkeğin, evlilik çağındaki kız kardeşlerini birbirleriyle değiştirme şeklinde gerçekleşir. Abdallarda berder türü evliliklerin çok ender olduğu görülmektedir.

Abdallarda kız kaçırma türü evliliklerde iki durum karşımıza çıkar. Bunlardan ilki kızın gönlünün olduğu, kendi isteğiyle gittiği kız kaçırma türü evliliktir. İkincisi ise kızın rızası olmadan yapılan kız kaçırma türü evliliktir. Evlenme çağına geldikleri halde çeşitli nedenlerle evlenemeyen oğlan ile kız kaçmak için anlaşılır. Yaşlıca bir kadın arabulucu seçilir kadın kaçacakları günü ve yeri ayarlar, sonra aradan çekilir. Ev sahibi onları himaye eder. Aradan birkaç gün geçince ev sahibi yanında üç beş kişiyle kız evine gider, durumu uygun bir dille anlatır. Babanın istediği başlı konuşulur, ardından oğlan evine gidilir, iş tatlıya bağlanmaya çalışılır. Abdallarda kız kaçırma biçiminde de evliliklerin çok ender olduğu görülür.

Abdallarda akraba evliliklerinin yapıldığı bilinmektedir. Halk arasında bu evlilik türü için söylenen çeşitli atasözleri bulunmaktadır. Ayrıca yabancından kız alıp vermemeye ilgili atasözleri de mevcuttur. Örneğin: “Yaban yerden alma düveyi/Çeker gider boğayı” ya da “Yağlı peynir derisinden çıkmaz/Sütlü goyun sürüsünden çıkmaz”.

Abdallarda herkes birbirini tanır. Kim kimin kızı? Kim kimin oğlu? Herkes herkesi iyisiyle kötüsüyle bilir. Önceden Abdallara zaten dışarıdan pek kız vermezlerdi. Şimdi bu durum biraz daha farklıdır. Abdallar geçmişte yalnızca kendi içlerinden kız alıp verirken günümüzde bu durumun değişir; artık “dışarı” diye ifade edilen Abdal olmayanlardan da kız alıp vermektedirler.

Değişen ve gelişen dünyada evlilik çeşitlerinden Abdallarda payına düşeni alır. Kız kaçırma, görücülük gibi bazı evlilik türleri azalırken, tanışarak-anlaşarak yapılan evlilikler günümüzde artar. Ancak Abdallarda levirat (Evliliklerde büyük kardeşin ölümü üzerine, dul kalan eşi küçük kayınbiraderi ile evlendirilmesi/Kayınbiraderle evlenme) türünde evlilikler geçmişte ve günümüzde yapılmamaktadır.

Abdallarda Evlilik Öncesi Uygulanan Kurallar ve Yasaklar

İkinci önemli geçiş dönemi olan evlilikle beraber yeni bir hayata kapılarını açan çiftlerin, evlenmeden önce uyduğu kurallar vardır. Evlilik öncesi dönemde kişilerin birbirleri açısından uygun olup olmadıkları, birbirlerine yasaklı olup olmadıkları belki de aranılan ilk niteliktir. Bunun yanı sıra evlilik yaşı da önemli bir ölçüttür.

Abdallarda diğer toplumlarda olduğu gibi evlenmesi yasaklı olan kimseler vardır. Bunlar arasında musahiplerin, kirvelerin, sütkardeşlerin vb. evlenememeleri bu duruma örnek teşkil eder. Bunların dışında teyze-yeğen, hala-yeğen, dayı-yeğen, amca-yeğen ve bir babanın çocuklarının evlenmeleri de yasaktır. Yakın akraba evlilikleri arasında amca çocuklarının, teyze çocuklarının, dayı hala çocuklarının yanı sıra kardeş torunlarının evliliklerde vardır.

Abdallarda diğer Alevi- Bektaşî gruplarında olduğu gibi dış evlilik söz konusu değildir. Ancak son dönemlerde bu kurala uyulmadığı göze çarpar. İç evliliğe neden olan nedenlerin başında Abdalların konar-göçer bir yaşam sürmeleri ve kapalı bir toplum yapısına sahip olmaları gelir. Ayrıca yol düşkünlüğü ve musahiplik kurumundan kaynaklı evlenme yasağı da vardır. Kısaca Abdallarda sütkardeşlerin evlenmesi ve teyze-yeğen, hala-yeğen, dayı-yeğen, amca-yeğen ve bir babanın çocuklarının evlenmeleri de yasaktır. Abdallarda tek eşliliğin hâkim olduğunu, birden fazla evlilik yapanların grup içerisinde dışlandığını söylemek olanaklıdır.

Abdallarda Evlenme Çağı-Yaşı/ Eş Seçimi

Kırsal ya da kentsel çevrede, evlenme yaşını ve zamanını ekonomik etmenlerin, bazı toplumsal olayların, göçlerin, ölümlerin vb. olayların belirlediği söylenebilir. Evlenme girişiminde bulunmada toplum kıza ve erkeğe aynı hakkı tanır. Ancak erkek ve erkek ailesi bu konuda aktif bir durumdayken, kız ve kız ailesi pasif bir durumdadır. Girişim genelde erkekten ve erkek ailesinden gelir.

Ülkemizde kanunen on sekiz yaşına gelen, akıl sağlığı yerinde olan her birey istekleri doğrultusunda kanuni şartları yerine getirmek suretiyle evlenebilirler. Ancak evlilik yaşının on sekiz olduğu ülkemizde, on sekiz yaş altı evliliklerde görülür.

Evlenilecek kızın özellikleri her kültürde her toplumda olduğu gibi Abdallarda da önemlidir. İstemeleri halinde akıl sağlığı yerinde olan herkes, kısmeti, bahtı açılan kız, zamanı ve yaşı geldiğinde evlendirilir. Evlilikler genelde 16-25 yaş arası yapılmaktadır. Evlenecek olan kızın saygılı olmasına, maharetli ve becerikli olmasına da dikkat edilir. Kısaca bahtı açılan kıza gelen nasibin, ailelerin denk olması da gözetilerek evlendirildiği görülür. Ayrıca Abdallarda Anadolu'da olduğu gibi evliliklerin belli bir yaştan önce yapılmasına dikkat edilmektedir.

Abdallarda Görücülük- Kız Bakma, Dünür-cülük- Kız İsteme

Evlenmek isteyen kişi için büyükler tarafından yapılan ilk iş kız bakmadır. Ailelerin; yakın çevreden, akrabalardan, tanıdıklardan başlayarak huyu suyu güzel, aile terbiyesi almış, kendi ailelerine denk ve kendi kültürlerine uygun bir kız bulmaya çalışmalarına "Kız Bakma" denir. Evlenecek olan delikanlıya kız aramak, kız bakmak için başvuru bu âdete "Görücülük" ya da "Görücüye Çıkma" gibi adlar verilir.

Evlenecek delikanlının ya da ailenin istediği biri varsa ilk olarak o kızın ailesine kız bakmaya gidilir. Olumsuz cevap alındığında ya da alınacağı sezildiğinde başka adaylar varsa değerlendirilir. Eğer olumlu cevap

alınırsa bir zaman sonra kız evine tekrar ve hazırlıklı gidilir. Bu tekrar ve hazırlıklı gidişe dünürücü gitme "Dünürçülük"- "Kız İsteme" denir.

Kızın beğenilme ya da beğenilmeme durumu aileler arasında farklı biçimlerde ifade edilir. Örneğin kız beğenilmişse "kaşla göz, kalmadı söz", eğer kıza istemek için bir zaman beklenenecekse "ağızla burun, kapıda durun", beğenilmemişse "kaşla dudak, yerin gidek" ifadeleri kullanılır. İstemeler sırasında kız evinin gönlü yoksa "kısmetinizi başka yerde arayın" denilerek oğlan tarafına yalnızca şeker ve kolonya ikramı yapılır. Eğer kız tarafının gönlü var ise şeker ve kolonyadan başka kahve de ikram edilir.

Kıza bakmaya ilk olarak yalnızca kadınlar gider. Bu gidiş gelişler birkaç kez tekrarlanır ve niyet belli edilir. Kızın ve ailesinin gönlü olursa kadınlar aracılığıyla kız istemek için bir gün belirlenir. Belirlenen günde gerekli hazırlıklar yapılarak kız istenmeye gidilir.

Abdallarda aileler, geçmişte eş seçimine müdahale ederlerdi. Günümüzde ise durum çağa uygun olarak farklılaşır. Gençler birbirlerini seviyorlarsa ve ailelerin de rızası varsa evlendirilirler. Eğer ailelerin rızası yoksa orta yol bulunmaya çalışılır. Ancak Abdallar kapalı bir toplum yapısına sahip olduğu için genç erkekler ve kızlar genelde birbirlerini tanır. Eş seçiminde genellikle gençlerin tercihleri önemsendir. Ayrıca Abdallarda görücü usulü evliliğin (arabulucular aracılığıyla gerçekleşen) eskisi kadar yaygın olmasa da günümüzde de vardır. Elde edilen bilgilere göre Abdallarda kız kaçırma yoluyla yapılan evliliğe çok ender rastlanır.

Abdallarda dışarıya kız verme vardır. Lakin dışarıdan kız alma yoktur. Genellikle dışarı verme vardır. Ancak dışarıdan kız alma yoktur. Özellikle genç erkekler dışarıdan bir kız sevse de kızın ailesi bu Abdal diye vermektedir. Dolayısıyla da genç erkekler dışarıdan kızla evlenemiyorlar.

Günümüzde ise Abdallar az da olsa kendi toplulukları dışından da kız alınıp vermektedirler.

Abdallarda dünürçülük- kız istemede: “Erkek ailesi belirlenen günde kız evine gelir. Söze Allah’ın emri, Peygamberin kavli ve İmam Cafer-i Sadık mezhebi üzerine kızınız’ı oğlumuz’a istiyoruz” diyerek konuya girerler. Kız ailesi düşünmek için zaman ister. Bir kaç gün sonra erkek ailesi kız evine tekrar gider. Kız evinin rızası olursa; “Allah, Muhammed ve cemaatin şahit olması için üç kere verdim” der. “Hayırlı mübarek olsun” denilerek iki taraf da birbirini tebrik eder. Erkek yakınlarının getirdiği lokumlar ve tatlılar ağız tatlılığı için yenilir. Nişan günü belirlenir. O gün geldiğinde bir eğlence düzenlenerek yenilir, içilir; nişan yüzükleri takılır.

Abdallarda Söz Kesimi ve Nişan

Aile kurumun başlangıcı olan evlilik öncesi aşamalardan biri de söz kesimidir. Söz kesimi dünürçülük-kız isteme aşamasından sonra gelir. Dünürçülük yoluyla anlaşan ailelerin, bu anlaşmalarını daha geniş bir davetli huzurunda sözle iyice pekiştirmelerine “Söz Kesimi” veya “Söz Kesme” denir.

Abdallarda söz kesimi ve nişan törenlerinde çerez, lokum, bisküvi, şerbet ya da meşrubat ikram edilir. Kız istenildikten sonra başına beyaz tülbent atılır. Önceden evlenecek kız ile erkeğin görüşmesi pek hoş karşılanmazken, günümüzde ise bu durum farklıdır. Kısaca şimdi istenildiği zaman kız evine erkek ziyarete gidebilirken, önceden böyle değildi. Eğer evde bir büyük yoksa damadın eve gelmesi hoş karşılanmazdı.

Nişan söz kesimi ile düğün arasındaki önemli bir aşamadır. Nişan genellikle kız evinde yapılır. Nişan merasimlerinde ikram ve şerbet ön plandadır. Ayrıca nişanda takı da takılır. Nişanlılık süresinin bir kuralı yoktur. Her iki tarafın anlaşmasına bağlıdır.

Nişan nikâhtan daha kuvvetli bir bağ sayılmaktadır. Nişan günü oğlan tarafı davar keser, pilav döker ve çalgılarla bu hazırlanan yemekler kız evine gönderilir. Kızın evinde bu yemekler büyük bir eğlence ile yenilir.

Nişanda oğlan evi tatlılık olsun diye lokum getirir. Misafirlere lokum ve çay ikram edilir.

Nişan yüzüklerinin kurdelesini bir akraba keser. Nişan törenlerinde evlenecek çifte para ve takı takılır.

Nişan sonrasındaki zaman içerisinde düğün öncesi hazırlıklarını bitirmeye çalışan aileler, düğünden yapılacağı günden bir zaman önce alışverişe çıkarlar. Bu alışverişe Abdallar arasında “Pırtı Bozma”, “Pazarlık Bozma”, “Gelin Kız Pazarlığı”, “Pazarlık” denir. Bu alışverişte gelin kızın A’dan Z’ye tüm ihtiyaçları alınır ve üstü başı görülür. Ayrıca gelin kızın yanında olan kimselere de hediyeler alınır.

Düğün öncesi yapılan bir başka hazırlık da eşyaların tarafların aralarında anlaşmaları gibi alınmasıdır. Abdallarda eğer evlendikten sonra oğlan baba evinde oturacaksa yalnızca yatak odası alınır. Kız tarafı da kendi hazırladığı çeyizini getirir. Aynı ev kurulacaksa eğer kız tarafı çeyiz, yatak odası ve mutfak eşyalarını; erkek tarafı ise beyaz eşya, oturma grubu, koltuk takımı ve salon takımını alır.

Söz kesimi ve nişan gibi hazırlıkların tüm yörelerde olduğu gibi Abdallarda da vardır. Düğün öncesi hazırlıkları ise ev eşyalarının alınması, çeyizin hazırlanması, düğünün duyurulması, davetliler için hazırlıklar ve ikram üzerine hazırlıklardır.

ABDALLARDA DÜĞÜN

Kültür özelliklerine göre şekillenen düğünler, topluluğun kültür kalıpları ve kurallarına göre gerçekleşirken, uygulanan gelenek göreneklerle kültürü zenginleştirir. Evlilik öncesi aşamasından sonra önemli bir aşama olan evlilik sırası (evlilik anı) da bünyesinde diğer dönemler gibi çeşitli uygulamaları barındırır.

Düğün, nişandan sonra tüm hazırlıkları yapan erkek ve kız tarafının belirlenen tarihte, davetliler nezdinde, gelin ve damadın yani bir hayata adım atmak için bir arada bulunduğu organizasyonun genel adıdır. Düğünler köy ve şehir merkezinde yapılmalarına göre farklılık gösterirler. Düğünlerde eskiden uygulanan adet, gelenek ve görenekler günümüzde pek fazla uygulanmamakla birlikte unutulmaya yüz tutmaktadır. Özellikle büyük-

şehirlerde karşımıza çıkan bu duruma karşın kırsal kesimde gelenekler varlıklarını nispeten sürdürmektedir.

Nişandan sonra düğün tarihi belirlenir ve her iki taraf da düğün hazırlıklarına başlar. Abdallarda düğün davetiyeleri/okuntuları bir hafta önceden dağıtılmaya başlanır. Düğünden önce aşçı tutulur. Önceleri Perşembe günü düğün başlarken günümüzde icra ettikleri mesleklerinden ötürü Abdallar düğünlerini genelde hafta içi yaparlar. Pazartesi- Cuma arası yapılan düğünler, üç gün sürer.

Düğün öğleden sonra bayrak kaldırma ile başlar. Misafirlerin toplanmasından sonra düğün sahibi kurban keserek evin yüksek bir noktasına bayrak asar. Bayrağın ucuna tatlılık olsun diye elma takılır. Bayrak asılırken Dede tarafından bayrak duası okunur. Konuklara çerez, lokum, çay vb. ikram edilir. Dedeye de bir tepsi içinde havlu, çorap, mendil vb. hediye edilir. Bayrak kaldırıldıktan sonra düğün artık başlar. Bayrak takıldığı yerden bir hafta indirilmez. Davul, zurna ve saz eşliğinde eğlenilir. Düğün bitene kadar eğlence devam eder.

Düğünün ikinci günü kız evine “hayırlı olsun”a gidilir. Daha sonra erkek evine dönülür ve yemekler yenilir, ikramlar edilir. Gelen her misafire yemek servis edilir, masa açılır. Erkeklerle içki ve meze ikram edilir. Düğünlerde üç gün boyunca yemek hiç eksik olmaz.

Yemekte sunulan ikramlar arasında yahni, pilav, dolma, çorba, tavuk, yaprak, baklava, börek, kavun, karpuz ve gece içki içen erkekler için mevsim meyveleri ile çeşitli mezeler bulunur.

Düğünlerde, gelin ve damadın mutlaka sağdıçları olmaktadır. Sağdıçlar evli, yakın arkadaşlar arasından seçilir. Sağdıçların görevi; gelin ve damada bilmediklerini öğretmek, onları kötülüklerden ve tehlikelerden korumaktır. Gelinin, gelin gittiği gün yanında giden kişiye “yenge” denir.

Abdallarda, gece geç saatlere kadar süren düğünlerde erkek ve kadın birlikte oynar ve halay çekerler. Düğünün denetim ve kontrolü

için “yiğitbaşı” adı verilen kollarında kırmızı kurdele bulunan iki kişi görevlendirilir. Bu iki kişi düğünün güvenliğini sağlamakla birlikte düğün hizmeti de görürler.

Düğünün ikinci günü öğlen kız evine nişana gidilir. Buna kınacı gitmede denilir ve kız evine kına davarı gönderilir.

Gelen misafirler hediyelerini bu nişanda takarlar. İkinci günü kız tarafı eline bir kazan alır ve erkek tarafına “hayırlı olsun”a gider. O kazan erkek tarafında kalır.

Düğünün ikinci günü akşamı ise erkek evi kız evine kına yakmaya gider ve “Kına Gecesi” düzenlenir. Erkek evinden isteyen herkes kız evine kınaya gidebilir. Kınada toplanan genç kızlar ve kadınlar kıza kınasını yakarlar. Kıza kına yakıldıktan sonra kapının eşliğinin üstüne kınalı avucunu bastırırlar.

Hazırlanan kınadan erkeğe yakılması için bir miktar alınır ve erkek evine dönülür. Erkek evinde biraz daha eğlenildikten sonra sağdıçlardan biri tarafından oğlanın da kınası yakılır ve bir süre daha eğlence devam eder.

Eskiden gelin kıza kına yakılırken herhangi bir hediye verilmezken, günümüzde kız avucunu açmamakta ve açmak için altın vb. hediye, takı istemektedir.

Düğünün üçüncü günü ise gelin kız almaya gidilir. Gelinin baba evinden alınmasıyla birlikte damadın evine getirilmesine kadar uygulanan farklı pratikler vardır. Kız evinde hazırlıkları tamamlanan gelinin beline varsa erkek kardeşi ya da yakınlarınca kırmızı kurdele bağlanır. Buna “kardeş kuşağı” denilir. Bu kurdele namus ve iffetin sembolüdür. Kurdele bağlanırken üç sefer belinden dolandırılır. Dolandırılırken gülbang/dua okunur. Gelin kız evden çıkmadan önce etrafındakilerle vedalaşır, büyüklerinin ellerini öper. Gelin evden çıkmadan önce kapı içerden kilitletir ve “kapı bastırığı” adı altında bahşiş alınır.

Gelin baba evinden çıkmadan çeyizi getirilir. Bunun öncesinde büyükler bir arabayla kız evine gider. Senet yapılır. Biz de ayrılık yoktur ama yine de kim ne aldıysa bu senede yazılır.

Ne kadar takı varsa yazılır.

Bahşiş uygulaması çeyiz sandığı için de yapılır. Gelin alındıktan sonra dönüşte mezarlık ya da türbe ziyareti yapılır. Gülbang okunduktan/Dua edildikten sonra erkek evine gidilir.

Damadın evine girerken gelinin önünde içinde para ve çerez olan bir testi/ çanak kırılır. Bu uygulama gelinin geçiminin güzel olması, bolluk ve bereket anlamı taşımaktadır. Aynı zamanda kötü huylarının geride kalması, kırılan çanakla kötü huylarının da kırılması anlamı taşır. Gelinin ağzına bal sürülür, şerbet içirilir. Bu uygulama geçimi ve dili tatlı olsun anlamına gelmektedir. Şerbeti getiren kişiye mutlaka bahşiş verilir. Gelin, itaatkâr olması amacıyla kaynananın bacağına altından geçirilir. Geline, duvara çivi çaktırılır. Bu uygulama ile çivi gibi sağlam ve yuvasına bağlı olması temenni edilir. Geline, kocası ve kaynanasıyla arası iyi olsun diye tükürüklü şerbet içirilir. Çocuğu çok olması inancıyla yumurta yedirilir. Gelin geldiği zaman kaynana kendi başörtüsünü geline bağlarlar.

Abdallarda Nikâh

Bir erkekle bir kadının kanun huzurunda evlilik birliğini kurması işlemine nikâh denilmektedir. Evlilik sırasındaki uygulamalardan biri olan nikâhı iki kısma ayırmak olanaklıdır. Ülkemizde çiftin evli sayılabilmesi resmi nikâh yasal bir zorunluluk ve dini nikâhta (İmam Ali Nikâhı) yaptırması geleneksel-inançsal bir zorunluluktur. Özellikle dini nikâh gerçekleştirilirken dikkat edilen çeşitli uygulamalar ve kaçınmalar vardır. Bu uygulama ve kaçınmaların Anadolu'daki örnekleri şu şekilde karşımıza çıkmaktadır. Nikâh esnasında eller ve ipler düğümlenilmez. Nikâh kıyılırken, kilit kapamak, parmak bağlamak, bıçak açmak doğru bulunmaz. Büyü olarak kabul edilir ve damadın gerdekte başarısız olacağına inanılır.

Abdallarda Dedelerin ayinleri yönettiği zamanlarda ikrar verme ayininde evlenecek çiftlerin nikâhları kıyılır. Nikâh kıyma işlemini Dede, baba veya baba vekili uygular. İkrar

Cemine nikâhı kıyılacaklardan yalan söylemeyeceklerine, ahlak ve iyilikten taviz vermeyeceklerine, şirk koşmayacaklarına, hırsızlık yapmayacaklarına dair söz alınır. Kısacası Aleviliğin "Eline, Diline, Beline Sahip Ol" prensibi tüm ikrar vermiş canların huzurda ilan edilir.

Resmi nikâhın düğünden önce uygun bir zamanda yapılır. Dini nikâhın ise düğün gecesi Dede ve şahitler nezdinde kıyılır. Önceleri Sünni imamlara kesinlikle nikâh kıydırılmazdı.

Abdallarda dini nikâh kıyılırken ellerin kapanmaması, makasın açık bırakılması vb. uygulamalara dikkat edilir. Ayrıca elleri ters bağlamamak, göğüs hizasında çapraz bağlamamak inançlardaki ters motiflerle ilişkilidir. Günümüzde nikâh uygulamalarında tarikat nikâhına tam olarak uyulmasa da, yine de Dedelerin erkân için geldiği dönemlere rastlayan evliliklerde tarikat nikâhının kıyıldığı, hatta bu nikah için "Efendi" dedikleri Hacı Bektaş-ı Veli Evladı Ulusoy soyadını taşıyan Dedelere gittikleri görülür.

Abdallarda Evlilik Sonrası: Duvak Açma ve Kekil Kesme

Evlilik öncesi ve evlilik sırası gibi evlilik sonrası da önemli bir dönemdir. Evlilik sonrası; evlendikten sonra geçen belli bir zaman dilimini kapsayan süreye ve bu sürede gerçekleştirilen uygulamaların olduğu belirli bir sürecin adıdır. Diğer dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de uygulanılan pratikler mevcuttur.

Evlilik sonrası uygulanan pratiklerden biri "Duvak Açma" âdetidir. Duvak; gelinin başını ve yüzünü örten dantel veya tül den örtüdür. Bu örtünün açılması işlemine ise "duvak açma" denir. Kültürümüzde uygulanan bu geleneğe yörelere göre farklı nitelendirmeler yapıldığı görülür. Amasya, Bolu, Çorum, Denizli, Konya, Muğla'da duvak; Bilecik, Çanakkale, Samsun'da "Duvak Günü"; Kars, Yozgat, Sivas'ta "Gelin Görme"; Adana, Malatya, Erzincan'da "Baş Bağlama"; Adıyaman, İçel, Elazığ'da "Yüz Açımı"; Trabzon'da "Cumalık Günü"; Erzurum'da "Zülûf Düğünü" biçiminde değişik isimler verilmektedir.

Abdallarda da düğün sonrası duvak açma âdeti vardır. Duvağı damat açar ve geline bir hediye verir.

Düğün sonrasında uygulanan pratiklerden bir diğeri de kekil kesme uygulamasıdır. Düğünün ertesi gününde, çağrılan davetliler huzurunda gelinin saçından bir tutam kesilmesi işlemine "Kekil Kesme" denir. Kekil kesme uygulaması uygulanışı itibarıyla farklılık gösterebilmektedir. Anadolu'da bazı yörelerde bu uygulamaya rastlanırken bazı yörelerde bu uygulamanın yapılmamaktadır.

Düğünün bitmesine rağmen düğünle bağlantılı düğün sonrasındaki geleneksel uygulamaların devam ettiği görülmektedir. Düğünün ertesi günü veya Cumartesi günü yapılan uygulamaya "Kekil" adı verilir. Kekil günü yalnız kadınların günüdür. O gün başka obalardan/aşiretlerden birçok kadın gelir ve akşama kadar türküler söylenerek tefler çalınır. Kekil bayramı kutlanır. Kekil gününe "Çarşaf Günü" de denir.

Abdallarda düğün günü sonrası "kekil kesme" uygulaması sırasında yakın akrabalar gelir. Kız evi de, gelinle beraber kekil kesildikten sonra yenilmesi amacıyla baklava gönderir. Gelen misafirler ise geline hediye getirirler.

Gelin için alışılması zaman alan yeni bir dönem, yeni bir süreç başlar. Baba evinden ayrılan gelin yeni bir çevreye, yeni insanlara uyum sağlamak durumundadır. Bu da zaman isteyen bir olgudur. Bu zaman içerisinde gelinin baba evine özlemine gidermek için bir hafta sonra gelin ve damat gelinin baba evine el öpmeye giderler. Kısaca Abdallarda düğün bittikten bir müddet sonra (genelde 1 hafta) gelinin baba evine el öpmeye gidilir. Böylece yeni bir aileye alışmaya çalışan gelin için çeşitli pratikler yapılarak, onun bu yeni çevreye uyum sağlaması amaçlanır.

Abdallarda Evlenemeyen Kişiler için Yapılan Uygulamalar

Evlilik ve aile kurumu birbirini tamamlayan iki kavramdır. Kültürümüzde aileler çocuklarının yaşları geldiği zaman evlenmelerini ve mutlu bir yuva kurmalarını isterler. Belirli bir yaşa

geldikleri halde evlenemeyen gençler için aileler endişe duyarlar. Kısmetlerinin, bahtlarının kapalı olduğuna inanılan gençlerin kısmetlerinin açılması için geleneksel ya da dini birçok uygulamaya başvururlar. Örneğin Anadolu'da kısmeti kapalı olduğuna inanılan kişilerin, bunu çözmek için ziyaret yerine gittikleri ve ağaçlara-çalılara çaput bağladıkları görülür.

Abdallarına evlenemeyen kişiler için yapılan uygulamalar şunlardır:

- Evlenemeyen kişi Dedeye götürülür. Okutulur. Baht açtırılır.
- Evlenemeyen kişi için türbeye gidilir. Dilek dilenir.
- Suyu baktırılır. Dedeye okutulur.
- Düğünü olan kızların ayakkabısının altına evlenmek isteyen ya da evlenemeyen kişilerin adı yazılır.

Yörede Abdal kadın gün doğarken bir rüya görür. Rüyasında aksakallı "Senin kızın nikâhı bağlanmış, Dedeye götürüp nikâhı açtıracaksın" der. Kızın isteyenini pek çoktur ancak eve kimse yanaşmamaktadır. Kadın kızını alır Dedeye götürür. Dede suya bakar ve kızın bahtını açar. Kısa bir zaman sonra da görücü gelir ve kız evlenir gider.

Anadolu'da evlenemeyen kişiler için var olan "Ziyaret Yerlerine Gitme", "Önemli Yerlere Çaput Bağlama", "Dedeye Okutma", "Suya Baktırma" gibi uygulamaların Abdallarda da olduğu görülür.

Abdallarda Boşanma

Boşanma, evli çiftlerin anlaşamamaları vb. nedenler üzerine ortaya çıkan ayrılma isteğidir. Abdallar arasında boşanma ve ayrılma pek hoş karşılanmamaktadır. Abdallar "Allah göstermesin, kimsenin başına vermesin, zor bir durum kim ister ki boşansın" ifadelerini kullanırlar.

Çiftler çok zor durumda kalmadıkça boşanmadıkları, orta yol bulmaya çalıştıkları özellikle belirtmekte ve boşanmanın hoş karşılanmadığı ifade edilmektedir.

KÖY ARAŞTIRMASI 3 ALAMEŞE KÖYÜ

Gökçe kıyrak köyü etrafı dağlarla kaplı dağ eteğinde küçük bir köydür. Yirmi iki hane ev bulunmaktadır. Yüz yetmiş ben nüfusu vardır. Her ailede sekiz ile on aralarında nüfus bulunmaktadır.

Köyün geçim kaynağı hayvancılık ve tarımcılıktır. Koyun, keçi ve kümes hayvanları yetiştirilmektedir. Tarımda ise mısır, pamuk, susam ve buğday ekilmektedir.

Doğudan kuzeye doğru baş duvan suyu akmaktadır. Güneyden batıya doğru keşin suyu akmaktadır. Baş dovanın suyu ismini baş doğan köyünden almıştır. Keşin suyu ise Ermenilerden keş oğlu adlı bir ermeni suyun kenarında barınmış o yüzden keşin suyu olarak suyun ismi kalmıştır.

Gökçe kıyrak köyü ismini toprağından almıştır. Dağ kıyısında ve toprağının yeşil olmasından gökçe kıyrak olarak kalmıştır.

Önceleri Alameşe köyü gökçe kıyrak köylerinin ismi Babikli köyü olarak geçiyormuş. Babilli ismini Ermeniler tarafından yapılan kalede Babik isminde bir ermeni barınmış kalenin imside köyün imside Babikli olarak kalmıştır. Köy meşelik ve ormanlık olduğundan Alameşe köyü olmuş.

Necla ELA
Halıcılık kursu öğretmeni

Köyün tarihi

Köyün kurtuluş tarihi kesin olarak belli değildir. Köyün yaşlı kişilerinden edindiğim bilgilere göre zamanımızdan köyün tarihi 1200 yıl öncesine dayanmaktadır. Abbasiler devrinde ve Ebu Müslim zamanında Irak'ın Bağdat şehrine babik isminde bir kralın oturduğu sanılıyor. Abbasilerin Bağdat'a bir savaş yapılması neticesinde, Ebu Müslim'le Kral babik arasında savaşlar yapıyor yapılan savaşlar arasında babik yeniliyor, Bağdat şehri Abbasilerin eline geçiyor babik Bağdat'tan kaçarak bizim Türk topraklarına geçiyor ve köyümüzün çevresine gelerek bir kale yapıyor, kalede kendi is-

minden dolayı babik kale'si adını veriyor. O tarihten sonra gerek kralın gerek, gerekse kralın yaptırdığı kaleden dolayı köy'ün ismi Babikli kalıyor. Günümüzde de 1965 yılına kadar köyün ismi babikli olarak geçiyordu. 1965 yılından sonra babikli köyünün ismi devlet kararıyla değişerek Alameşe ismi verilmiştir şimdi ise köyün ismi Alameşe olarak geçmektedir Abbasiler devrinden sonra Anadolu'da Anadolu Selçuklu milleti hüküm sürdümüş Anadolu Selçuklularından sonra Anadolu'nun birçok yörelerinde beylikler kurulmuş bu beyliklerden biriside Maraş sanayine bağlı olan Dulkadiroğluları beyliğidir bir zamanlar bizim köyümüz topraklarında bu beyliğe bağlı olarak kalmıştır Dulkadiroğluları beyliği daha sonra Osmanlı tarafından zapt edilip Osmanlı devletine bağlanmıştır. Osmanlı imparatorluğu'nun yıkılmasından sonra ülkeyi çeşitli dış kuvvetler tarafından işgale uğramıştır. Bunun ardından bizim köyde Fransız ve Ermeniler yaşamıştır. Atatürk'ün kurtuluş savaşını başlatmasıyla birlikte gerek bizim andırın yöresi ve gerekse köyümüz ve çevresindeki tüm köyler tüm yöre halkından çete teşkilatıyla birlikte Ermeniler ve Fransızlara savaşarak, Ermenileri ve Fransızları yenerek kurtarmışlardır bu köyü kurmuşlardır bu köyü oluşturan toplumu çevre ve komşu köylerden gelenek köy yekûnunu oluşturmuşlardır köyün önemli tarihi yeri yoktur yalnız köyün kuzeyinde babik kalesi bulunmaktadır. Köy bozalan, çukur, ateşler ateşler ve gökçe kaynaktan ibaret olarak dört mezardan oluşmuştur.

Coğrafi durumu

Alameşe Andırın-Kadirli asfaltının 10km kuzeyinde bir dağ yamacında çoğunluğu engebeli ve bir kısmında düz arazide kurulmuştur köyün doğusunda dağlık bölümü bulunmaktadır. Dağ sırtlanıyla çevrili doğu kısmında doğu kısmında başdoğan ve boztopraklı köyü ile sınırdır. Köyün kuzey kumu yine dağlarla çevrili bu dağlar arasında ufak tefek bazı derler bulunmaktadır kuzeyden akan dere sınırı tahmin olarak keşiş suyuna dökülmektedir kuzeydeki bu dere bulgurkaya köyü ile sınırı çizmektedir. Batısında Andırın'ın dağlık yörelerinden doğan

ve Ceyhan nehri üzerinde bulunan Aslantaş baraj gölüne dökülen ve andırın-kadirli ilçe sınırını çizen keşiş çayı ve bu köyün karşısındaki kadirli'nin köyleri olan göztaşı (nürfet) ve sarıtanışmanlı köyü ile sınırdır. Batısında kadirlinin dağlık bölümlerinde görülmektedir güneyi yine az bir dağlık yapıya sahiptir. Güneyde ateşler deresinde kaba ağaç köyü ile sınırı belirler ateşler deresinde keşiş çayına kavuşmaktadır. Köyün batısından ve alt kısmından akıp giden keşiş çayından 1985 yılına kadar pek yararlanamamıştır yapımına 1981 yılında başlayan ve 1985 yılında bitirilen devlet su işleri (DSİ) tarafından keşiş çayı üzerine yaptırılan sulama regülâtörü Alameşe köyü sınırı içerisinde bulunmaktadır. Bu regülâtörle aşağı andırın yöresi dediğimiz Yeşilova (tokmaklı) civarlarındaki köylerin arazileri sulanmaktadır bu sulama regülâtöründen alameşenin arazileri sulanmaktadır. Sulanan araziler değerlendirilmektedir. Köy arazilerinin bir kısmı düz, bir kısmı engebeli, bir kısmı da tepelik, dağlık, taşlık ve kıraçtır.

Ekonomi durumu

Köyümüz halkı genellikle tarımcılıkla uğraşmaktadır. Bu uğraşlar ekseriya değerini kaybeden karasabanla yapılmaktadır. Köyde dokuz traktör vardır. El sanatları gelişmemiştir. Küçük çapta dokuma, örgü yapılır. Tarım ürünlerinden buğday, arpa, yulaf, mısır, pamuk, susam, yer fıstığı, fasulye, karpuz ve turp gibi ürünler yetiştirilmektedir. Bu ürünler köylülerin ihtiyacını karşılayacak kadar ekilmektedir. Yakın zamanlara kadar sebzeçiliğe ve meyveciliğe önem verilmemiştir. Köyde hayvancılıkta yapılmaktadır. Çoğunlukla koyun, keçi ve sığır beslenmektedir. Ayrıca kümes hayvanları da beslenmektedir. Bu hayvanların etinden, sütünden, derisinden, kılından ve yumurtasından yararlanılmaktadır.

Kültür durumu

Köyümüzde belirli bir folklor yoktur. Düşünlerde davul zurna eşliğinde yöre oyunları oynanmaktadır. Düşünler kız istem dünürçülüğüyle başlar. Kız isteme yani dünürçülük iş bittikten sonra nişan takılır, nişan takıldıktan iki veya üç ay sonra düşün hazırlıkları yapılarak düşün çalınmaya başlanır. Düşünler Cuma günü öğleden sonra bayrak dikilerek başlar ve üç gün devam eder. Düşünün birinci günü

davul zurna eşliğinde çabalar yapılır, ikinci günü yine çabalar yapılır ve kız evine kına yakmaya gidilir, kına türküsü eşliğinde kadınlar kınayı yakar, üçüncü günü yani pazar günü kız evine gidilir. Köy kalabalığı ile davul zurna eşliğinde gelin getirilir ve oğlan evine indirilir. Güveyi gelinin yanına gönderirler. Cami imamı getirilip dini nikâh yaptırılır. Böylece düğünler bu şekilde çalınmış olur.

Köye okul 1940 yılında toprakla kaplı dam şeklinde yapılmıştır. Daha sonra bu dam okul yıkılıp üzeri kiremitle kaplı 1960 yılında yeni bir okul yapılmıştır. 1985 yılında da okul devlet tarafından büyük onarımdan geçerek üstü çinko yapılmıştır. Böylece köyün iki dershanelik bir okulu, çift dairesel müstakil lojmanı, tuvalet ve deposu, ayrıca bozalan mezrasında da bir okulu bulunmaktadır. Köyde okuma yazma oranı normaldir. Kız ve erkek çocuklar düzenli bir şekilde okula devam etmektedir. 1980 yılına kadar köyde okuma yazma bilmeyenlerin sayısı kadınlar arasında çok fazlaydı. 1981 yılında başlatılan okuma yazma seferberliğiyle birlikte 1981-1982-1983-1984 yıllarında Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından açılan okuma yazma kursları neticesinde köyde okuma yazma bilmeyen kalmamıştır. Herkes okur-yazar edilerek okuma yazma belgeleri verilmiştir.

Boş zamanları değerlendirme

Köy halkı genellikle boş zamanlarını akşamları evlerde misafirlığe gidip sohbet ederek, gündüzleri bahçe, tarla, hayvan işleriyle uğraşarak ve avcılık yaparak vakit geçirmektedir.

Yerleşme

Köyümüz Andırın-Kadirli asfaltının 10 km kuzeyinde kurulmuştur. Andırına 35 km uzaklıkta bir dağ yamacına yerleştirilmiştir. Köyün alt tarafından keşiş çayı akmaktadır. Köy evleri genellikle tek ve iki katlıdır. Tek katlı evlerin bazısı toprak dam, bazıları da beton ve çinkodur. İki katlı evlerin çoğunluğu çinkodur. Evlerde elektrik gelmeden önce aydınlatma aracı olarak lamba ve lüks araçlar kullanılmaktadır. Yine elektrik sayesinde evlerde elektrikli ısıtma araçları, televizyon, buzdolabı, ütü, teyp, radyo gibi araçlarda bulundurulup kullanılmaktadır. Evlerin yanı başlarında Samanlı ve tuvalet bulunmaktadır. Tuvaletler sağlık yönünden iyi değildir ve sağlığa zararlıdır.

Nüfus

1990 yılında ekim ayında yapılan nüfus sayımına göre toplam nüfus 850 kişidir. Oran yönünden erkek ve kadınlar eşittir. Çocuklar çoktur köy halkının bir kısmı da Kadiryeli'ye, Adana'ya, Ankara'ya hatta İstanbul'a dahi çalışmaya gidenler vardır köy gençleri kendilerine iş bulabilmek için komşu il ve ilçelere giderek çeşitli işlerde çalışmaktadırlar. Köy halkının eksenini yarı köyde bulunmaktadır köyde orta veya yüksek okullarda okuyanlar azdır. çok hızlı bir nüfus artışı vardır. bir odada hatta bir yatakta 3 çocuk yatmaktadır.

Sağlık durumu

Sağlık şartları çevreye göre normaldir. Köyde bir sağlık evi bulunmaktadır sağlık evinde bir ebe görev yapmaktadır. Aralıklı çeşitli hastalıklar görülmesine rağmen bulaşıcı hastalıklar görülmez çocuk hastalıklarını önlemek için sağlık teşkilatı tarafından zamanında aşılarını yapıyorlar. Sağlık yönünde sular sağlığa pek fazla el verişli değildir köyde içmek için kuyu suları vardır. Kaynak suları bulunmamaktadır. Kuyu sularında yapılan laboratuvar araştırmalarına göre sağlığa el verişli olmadığı belirtilmiştir hayvanların dışkıları genelde ahırın yanı başında ve dışarıda duruyor bu sağlık açısından zararlıdır çoğunlukla bazı ailelerin tuvalet düzgün olmadığından veya düzensiz olduğundan çevre sağlığı bakımından zararlıdır.

Ulaşım ve haberleşme

Ulaşım durumu normaldir kışın ulaşımında bazı güçlükler olmasına rağmen yine de yapılmaktadır. Zamanında köy hizmetleri tarafından bir yol yapılmıştır. Bu yolda çok bozuktur hibe de ulaşım yapılmaktadır. Köyde 3 adet minibüs vardır. Ulaşım minibüsle yapılmaktadır minibüsler kullanışlıdır köyün kendi içindeki ulaşımı traktör ve minibüsle yapılmaktadır. Köyde 1987 yılında telefon geldi bu telefondan köyde haberleşme aracı olarak köyde yararlanılmaktadır yine posta ve mektupla da haberleşme yapılmaktadır.

Problemleri giderici yollar

Tarım alanında meyveciliğe ve sebzeçiliğe gereken önemin verilmesi yeterince beslenme

olmadığından dolayı beslenmeye önem verilmesi ahırlardaki gübreliklerin çevreye dağıl-maması tuvaletlerin düzeli ve sağlığa uygun olmasını içme suyunun kaynak suları vasıtasıyla değerlendirilip sağlanması tarım çalışmalarının ilkel usullerden kurtulup modern hale getirilmesi, fenni gübre kullanılması ve ilaçla-manın uygun hale getirilmesi, sanat, ticaret, yeraltı ve yerüstü zenginlikleri varsa araştırılıp incelenip önem verilmesi gerekmektedir.

OSMAN İÇER
ALAMEŞE KÖYÜ MUHTARI

Kalenin tarihçesi ve alameşenin tanıtımı

Köyün kuruluş tarihi kesin olarak belli değildi. Köyün bilinen yerli halkından hacı Mehmet Yılmaz ve Ahmet içerden edindiğim bilgilere göre zamanımızdan 1200 yıl öncesine dayanmaktadır. Abbasiler devrinde Ebu Müslim zamanında Irak'ın zamanında Bağdat şehrinde Babik isminde bir kralın oturduğu sanılıyor. Abbasilerin Bağdat'ta bir savaş yapması neticesinde Ebu Müslim ile kral Babik arasında savaşlar yapılıyor. Yapılan savaşlarda Babik yeniliyor. Bağdat şehri Abbasilerin eline geçiyor. Babik Bağdat'tan kaçarak bizim Türk topraklarına geçiyor ve bu çevreye gelerek bir kale yapıyor.

Kaleye de kendi isminden dolayı Babik kalesi adını veriyor. O tarihten sonra gerek kralın, gerekse kralın yaptırdığı kaleden dolayı köyün ismi Babikli olarak geçiyordu. 1971 yılından sonra Babikli ismini değiştirerek köye Alameşe ismi verilmiştir.

Şimdi ise köyün ismi Alameşe olarak geçmektedir. Bu köyü oluşturan köy toplumu çevre ve komşu köylerden gelerek köy yekûnunu oluşturmaktadır. Köyün önemli tarih yeri yoktur. Yalnız köyün kuzeydoğusunda Babik kulesi bulunmamaktadır. Köy bozaları, çukur, ateşler ve gökçe kayraktan ibaret olarak dört obadan oluşmaktadır.

Doğum

Doğum genellikle önceleri normal doğum yapıyordu. Doktor ve ebe pek gelmezdi. Önceleri gebe kadınlar 3 ay veya 4 ay bir kontrole gidiyorlar veya ebeler köye gelip kadınları kontrol eder. Günü yaklaştığı zaman

hemen sağlık ocağına ve orada olmayacak bir durum varsa hemen devlet hastanesine gider doğum yakınsa ve sancı olmuyorsa hemen bir suni sancı iğnesi yapılır. Ve oda olmaz ise hemen ameliyat olurlar. Ebe kadınların 5/1 normal doğum ve diğeri de ameliyat olmaktadır. Gebe kadınların durumu gittikçe kötüleşmektedir. Gebe kadınlar genellikle bir ebe kontrolünden geçmektedir.

Düğün

Köyümüzde düğün şöyle olur, İlk önce oğlan kızı görmeye gider beğenir sonra düğüncü gönderir. İlk varmalarında Allahın emri peygamberin kavli imamı azam Ebu Hanife mezhebi üzerine kızını oğluma düğüncü geldim der. Kızın ailesi düşünelim tanışalım der, ne ise gelir giderler ikinci varmasına yine aynı sözler tekrarlanır. Üçüncü varmalarına Allahın emri üzerine kızımı veriyorum der ailesi. Hemen orada iki, üç sini tatlı alırlar, orada hep beraber yerler. Buna az tatlısı derler. Birkaç gün sonra büyük tatlı yerler. Herkes komşularına akrabalarına söyler. Kızın yüzünü takarlar, ondan birkaç ay sonra nişan yaparlar. Nişanda oğlan kıza yüzüğünü takar, kıda oğlana takar. Kayın annesi ve kayınbabası gerdanlık veya kıvratma, zincir, küpe, kolye, saat elinden ne gelirse takılır, paralar atılır. Bu parayla gelin adayına çeyiz alınır veya yine takılar alınır. Kız evine gidilir ve gün kesilir. Bu arada gelin adayı kayıt işlemi yaptırılır. Ondan sonra cuma günü öğle namazından sonra bayrak kaldırılır ve dikilir. Bayrağın dibine hemen keçi kesilir. Onu yemek yaparlar düğünde. Kuru fasulye, pilav, sarma, güveç gibi yemekler yaparlar sonradan çay ve kahve. Bunlardan önce kolonya, sigara ikram edilir, önden misafirleri ağırlarlar ve çapa derler köy arasında misafirleri çabalarlar. Ellerinden ne koparsa on bin, yirmi bin veya elli bin para atarlar, ondan sonra yemeklerini yerler, oyunlarını oynarlar, oyunların adları halay, zeybek oyunu, Çerkez oyunu, Konyalı, çiftetelli, göde oyunu, sinsin, Adana üçayağı, serçe oyunu, Antep gaba oyunu ve seyre gibi oyunlar. Düğünün ikinci günü kınaya giderler kız evinde kına yakarlar. Kına türküleri söylerler bir de kına Gümüş'ü derler altın ve para verirler. Tekrar oğlan evine dönerler. Pazar günü kız almaya gidilir.

Kızın çeyizi önce yazılır ve sonra arabaya yükletilir. Gelin adayı giyinmiş, bu sırada kızın oğlan kardeşi kızın kuşağını bağlar ve kızın ailesi kızına öğüt verir. Daha sonra kızın babasından izin alınır ve kız evden çıkartılır. Oğlan evine gelir gelin, taksiden inmez. Kızın kaynanası ve kayın babası gelir, kıza Üzengilik verilir. Taksiden kız indiği zaman başına kuruyemiş atarlar ve kapı kapanır. Gelinin eline şişe veya bardak verilir. Kapıya vurulur kapı açılır ve gelini överler. Ağız tatlı olsun diye şerbet içirirler.

Maniler

*Maydanoz ot değil mi?
Yaprağı dört değil mi?
Ben sevdiğimden ayrılısam
Bu bana dert değil mi?*

*Jandarma çiğden hopladı
Avrattan hep topladı
Körler olası kartan
Bizim köylüyü topladı*

*Mani benim Ezberim
Kan ağlıyor gözlerim
Beni o yârin yolunu
Ölene dek gözlerim*

*Açsın bütün çiçekler
Uçuşsun kelebekler
Eğer biz ayrılırsak
Hatırlasın sevenler*

Atasözleri

Diken battığı yerden çıkar
Dost acı söyler
Dilencinin torbası dolmaz
Deme boynuz ararken kulaktan olmuş

Doğru söz yemin istemez
Güvenme dostuna saman doldurur postuna
Boş çuval dik durmaz
Büyük lokma ye büyük söz söyleme

Çanağa ne doldurursan o çıkar
Atalar sözünü tutmayan yabana atarlar
Bağa bak üzüm olsun yemeye yüzüm olsun
Birliğe doğru yürüyüş barışa doğru yürüyüş demektir

Dilencinin mumu yatsı ya kadar yanar
Kızını dövmeyen dizini döver

Kardeş kardeşi yitmişte yar başında geri tutmuş
Avını iki isteyen, evi boş dönük

Horozu çok olan köyün sabahı geç olur
İsteyen ağız bir danalı inekten iyidir
Balı parmağı uzun olan yemez, kısmeti olan yer
Çok yaşayan bilmez, çok gezen bilir

Dost başa düşman ayağa
Yılanın sevmediği ot deliğinin ağzında biter
İsteyenin bir yüzü vermeyenin iki yüzü
Akıl yaşta değil baştadır

Bilmeceler

- Gökten bir elma düşmüş, on iki parçaya bölünmüş, on birini yemişler birine hayır demişler (oruç ayı)
- Nar tanesi nur tanesi bu dünyanın bir tanesi (Kabe)
- Demircinin yapmadığı, tezgâhın doku madiği, hocanın okumadığı
- Demircinin yapmadığı-kılıç
- Tezgâhın okumadığı-peygamberin türbesi
- Hocanın okumadığını-insanların alnına yazılan yazı
- Had dedim Hud dedim git şuraya yat dedim (süpürge)
- Benim bir şeyim var her şeye gerek (isim)
- Dağda var taşta da var. Sende de var bende de var bir kuru dalda da var (gölge)
- Üstü çayır biçilir altı çeşme içilir (keçi)
- Altı tahta, üstü tahta, içinde bir koca Fatma (kaplumbağa)
- Altı ayağı var altında, hem Allah'ın yolunda hem peygamberin dilinde (terazi)
- Eğri namaz, doğru namaz, haftada bir namaz, senede iki namaz
- Eğri namaz-beş vakit namaz

- Doğru namaz-cenaze namazı
- Haftada bir namaz-cuma namazı
- Senede iki namaz-bayram namazı
- Kafası dalak gibi kuyruğu orak gibi (horoz)
- Bizim bir gelin var bir zayıf bir zayıf, zayıflığı şurada dursun bir gözü kayıp (iğne)
- Bir çubuk nardan kestim, bir çubuk hardan kestim, ne nara benziyor nede hara benziyor (katır ile eşek)
- Bir köprüden üç kişi geçer, birisi basar geçer, biri görür basmaz geçer, biri ne görür ne de basmaz geçer
- Köprüden yürüyerek geçen-anne
- Diğeri görür basmaz annenin-kucağındaki çocuk
- Diğeri ise görmez basmaz da-annenin karnındaki bebek

Ağıt

*Kara mağaranın taşına
Güneş deymiş başına
Bugün Ayhan oldu mu ola
Çukurova'da kardeşine*

*Annem diye bağırdı mı?
Gelin diye çağırdı mı?
Kör olası demirciler
Şu dağları çevirdi mi?*

*Kozlunun yaylası otlu
Emmisi geliyor atlı
Kör olası demirciler
Onların ardı kuvvetli*

*Evlerinin önü tepe
İş tutardı kopa kopa
Kulağında altın küpe
Gitmiş parlayı parlayı*

*Okuldan gelir yolu
Neci İlhanenin hali
İlhaneyi tepeleyen
Birisi tekerek Ali*

Yağmur yağar
Yazılar yaş
Abdullah da size kardeş
İlhaneyi tepeleyen
Birisi Mustafa Ateş

Abdullah'ın emekleri
Haram olsun yemekleri
Bir deli kuyuya taş atmış
Sonra yüz akıllı çıkaramamış

Bu dünya kimseye kalma
İlhaneden hayıf alınmaz
İlhaneyi tepeleyen birisi
Mehmet yılmaz

Abdullah İlhaneye besler
Sağ olsun bizim dostlar
İlhaneyi tepeleyen birisi
Zalim gürsel

Korkusundan yatamamış
İlhaneyi satamamış
Gece gelen hasımları
Kavlayıp da tutamamış

Abdullah gelir yarın
İlhaneye türkü Çağırın
İlhaneyi tepeleyen birisi
Osman Şahin

İlhaneyi çuvala basmış
Abdullah köylüye küsmüş
Kör olası zalim gençler
İlhaneyi hoşur etmiş

Türküler

Boğazında sarı hakık
Zilifi gerdana dökük
Kaşım meral kalbim yıkık
Dostum neler duyduğum bugün

Bal idim pekmez mi oldun
Gül idin de pek kokmaz mı oldun
Suya giden allı gelin
Kapılara çıkmaz mı oldun

Fani Karacaoğlan fani
Veren alır tatlı canı
Sevmez idim Kara donu
Dost karşına giydin bugün

Karacaoğlan derler bana
Bir umudum önden sona
Bir umudum daha sana
Umudumu kesme gelin

Yüce dağdan bakınırdım
Lale sümbül sokulurdum
Ben engelden sakınırdım
Dost engele uydun bugün

Nazarlıklar

Nazar, hasta olan bir kimse nazar olmuş diye bir göz suyu saydırırlar. Birkaç dua okunarak suyun içerisine birkaç tane köz atılır. Hasta olan kimseye içirilir. Yüzü gözü bu su ile silinir.

Nazar boncuğu:

Bir kimseye nazar olmasın diye nazarlık tatarlar yani nazarlık dediğimiz göz boncuğu mavi boncuk derler. Herhangi kimseye takılır nazar olmasın diye, bu boncuk takılır. Bu gibi inançlar halk arasında adet edinmiştir. Bunlara inanırlar.

Nazar dediğimiz, biri herhangi bir kimseye söz söyler. Şu kimse ne kadar güzel, ne kadar çalışkan derler aradan birkaç saat geçtikten sonra o kimsede bir halsizlik gözükür. Bir baş ağrısı, bir esneme, bir halsizlik çöker. Hemen durumdan anlaşılır bu kimseye nazar oldu. Göz ettiler denir. o kimse hemen koşar göz suyu okuyan kimseye su okutturur hemen içer. Su okuyan kimse kalbini temiz tut bir saat sonra geçer der.

Nazar muskası:

Bu da yine aynı şeyler hasta olan kimselere nazar değmesin diye nazardan uzak olsun diye nazar muskası yazdırırlar. Bu muska ya nazar muskası denir. Muska hocalara yazdırılır. Bu muska insanlar ve hayvanlar için de geçerlidir. Muska yazılır. O kimsenin çamaşırının iç kısmına çatal iğne ile tutturulur, bu kimse böylece nazardan korunmuş olur

Hazırlayanlar
Saniye doğan
Kadriye dalkıran

ÇİRİŞİNE YEL DEĞMİŞ ANDIRIN ÇÖREKLERİ

Gönüle söz geçer mi özlediklerimizi hatırlayınca. Elektriğin içerde hasrolunurken kütük yakıp çevresinde muhabbet ettiğimiz, Bayrak Radyosunun (pilli radyolardan) isteklerini dinleyip gaz lambasında radyasyon almadan yaşadıklarımız film şeridi gibi geçiyor zihnimden.

Çirişine yel değmiş Andırın'ın bir giderken bir gelirken sevindiğimiz yayla sevdası içinde, kamyon üstünde rüzgarlanmanın gururu ve eğlencesi ile sevdiğimizizi, sevindiklerimizi taşıdığımız; taşınırken kuzuneli sobanın çöreğini yüklenen eşyaların üzerinde yemenin tadıyla hala dün gibi yaşadıklarımız.

Geçmişe baktığımda ne dolu yaşamışım, ne güzel ve en güzel yerde yaşamışım diyorum. Çocukluğumuzda inek otlatırken ördüğümüz danteller ve hayaller, gerçekler ayrı güzel, çobanlıkla özgür düşünceler uçuyor duygulardan. Kadırlı'nın sıcaklığını hissederken Andırın'ın serinliğinde yaşamamız şansımız.

Şansımız diyorum her sabah yayık yayılır, tereyağı yayanın soğuğu ile mayalanmış hamurun kuzuneli sobada

susamlı çöreğinin üstüne serilir ve ateşte pişmiş çayın yanında, dışarının soğukluğu içimizin sıcaklığı ile toplanırdık sofrada. Sonra herkes sorumluluklarına yürür, akşam oldu mu çam korkularını ve uğultusunun tadı ile bir ateş yakar, ateş çıttırısında günümüzü, geleceğimizi konuşurduk ailecek.

O günlere özlemlerle bakarken gündüzleri iş dönüşü konu komşu hep beraber cızdana (kazık üstüne oturtulmuş uzun ağaç) binerek eğlendiklerimizi anımsayınca ailemle, anam babam bizimle ne çok şeyler paylaşmış diyorum. Çocuk psikolojisinde önerdiğimiz ailelerinize paylaşım yapın, birlikte eğlenin, sorumluluk veren düşünceleri, bilinçsiz ve hiç okul okumayan ana ve babalarımızın çok şey öğrettiğini bir kere daha fark ediyorum.

Seksen yaşındaki anama "Ne tür çörek yapıyordunuz?" diye sorduğumda sesindeki ve yüzündeki ışıltıyla, özlemlerle bahsediyor. Çirişine yel değmiş Andırın çöreklerini özlem tadında... Büyüklerimizin yaptığı güzel mirasları, kültürümüzü, çörekleri anarken ölenlerimizi rahmetle anıyorum.

Kül Altı

Köy evlerinin kuzinesinde, yuvarlak, yassı, büyükçe bir taş yanan ateşin kenarına konur, açılan hamur tereyağı ile katmer yapılır, taşın üstüne serilir, üstü kül ile kapatılır ve onun da üstüne kömürler bırakılır. Bir süre piştikten sonra önce kömürler temizlenir sonra kül temiz bir bez ile alınır. Nar gibi kızarmış çöreğin üzerinden afiyetle yenir.

Saç Arası

Değirmenlerde öğütülmüş un, su, tuz ile hazırlanan hamurdan isteğe bağlı bir börek içi ile yağlanmış tepsiye konur, üzerine sosu (yoğurt, Susam, yağ karışımı isteğe bağlı şeker, tuz) sürülür. Yerde aralıklı konmuş büyük taşların veya saç ayaklığının üstüne saç ters konur, içine tepsi yerleştirilir, üstü saç ile kapatılır. Hem alttan hem üsten gelen ateşle börek kızarır. Diğer bir adı kömbe, gömülme anlamından gelen kömbe afiyetle yenir.

Tandır

Köy evinin kuzineli ocağında yanan ateşin yanına yerleştirilen büyük ve yası taş ısınınca yapılan çörek, börek veya mısır unundan yapılan çörekler doğrudan pişirilir.

Soba Çöreği

Andırın'da özel yapılan her tarafından güzel pişiren sobaların tavalarında ya da tepsilerinde mayalanmış hamur yerleştirilir altı yağlanarak, üstü sos (yoğurt, susam, çörek otu, yağ, isteğe bağlı şeker, tuz) sürülür, sobada pişirilir.

Saç Çöreği

Mayalı hamurların yuvarlak şekilleriyle bazlama ve kalın bazlama saç üstünde pişirilir.

Benim hatırladığım komşumuzun setik (ince, köftelik bulgur) çöreğini yapması. Hamurunu çökelek suyu ile yoğurup saç üstünde yaptığı, tadına doyamadığımız setik çöreği.

Değirmen Çöreği

Değirmen kenarına yapılan tandır taşlarına yapıştırılan açılmış hamurlarla yapılır.

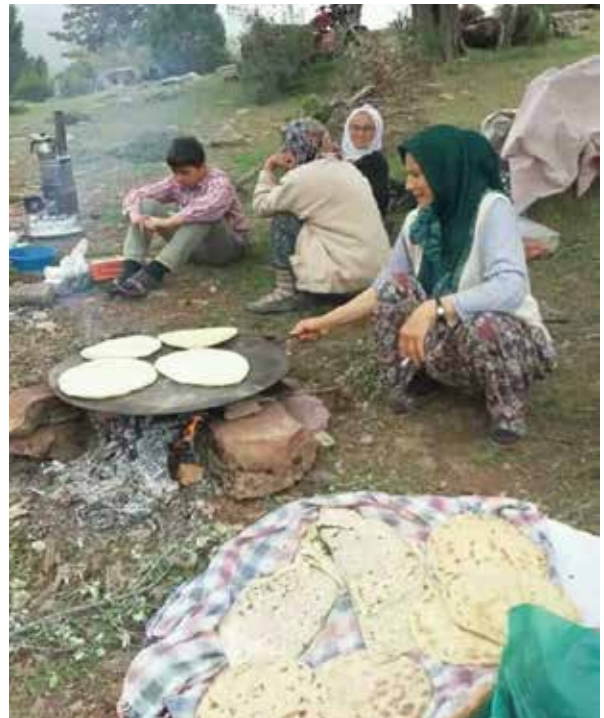
*Çirişine yel değmiş Andırın mısın?
Duruşundan can gelmiş Apcadağ mısın?
Yalanın, ölenin tozu kalmış tepelerinde
Delihöbek eteklerinden daha kaya mısın?*

*Gümüdükler, Haydarlar tomruklarını,
Bırakıp gitmişler diğer yarılarını
Kekikler bürümüş açmış mantuvarını
Mezarlarına dikip giden Andırın mısın?*

*Tadına doyamadığım Andırın çöreği,
Bir bütünü paylaşıp bölüşme gerçeği
Anlatırken duyduğum gönül göçeri
Kar yağışmış tepelerine Andırın mısın?*

*Kuzuların kalmış mı Mazgaç dağında?
Kaç canlar geçmiş Başıkesik Yarında
Dünlerini hatırla Zingir karında
Tadına karışmış şeker gibi Andırın mısın?*

*Yarınlar geçmiş Avşar'ın bağından
Bozlağına gül değmiş kırık sazından,
Özlemler kararmış soğuk kışından
Çirişine yel değmiş Andırın mısın?*

Andırın Sözlü Kültür Varlıkları İçerisinde Önemli Bir Yere Sahip Olan Şah İsmail Hikayesi

Sevgili TİRŞİK Dergisi okurları, 26. Sayımızda Andırın İlçesi Efirağzılı Mahallesi'nden Sofu Mustafa Lakaplı Merhum Mustafa ÇINKIR'dan 2013 yılında derlediğim Şah İsmail hikâyesini sizlerle paylaşmaya başlamıştık. Bu sayımızda söz konusu hikâyemize kaldığımız yerden devam edeceğiz.

Aldı bakiim Şah İsmeel;

*Hey ağalar, hey gaziler
Görün nelerden ayrıldım
Öpdüm onu halallaşdım
Garibim yardan ayrıldım*

*Ben de şad olup güleyim
Felekden öcüm alayım
Bir gece mihman olayım
Gül yüzlü yârdan ayrıldım*

*Şah İsmeel dutar dilek
Hasret göydü yâra felek
Selvi boylu, hürü melek
Gülüzarımdan ayrıldım*

Şah İsmeel üç meyit dedikten soora türkü çıırmiye kesdi. Şimdi bunnar efendime söyliyeş punarın başından galkıp yerlerine geldiler ve o gece orada yatdılar. Sabahannak kalkınca bunnar: “Şahzadem böön nereye gedecaksin?” diye soruşun, Şah İsmeel ürusuma uyararak onnara sazınan cuvap verdi. Onnara ne dedi bakiim:

Aldı Şah İsmeel;

*Yitirdim ceylanı, hali yamanım
Gösterir nazarı nurlu didarı
Beni gark eyledi aşkı ummana
Saldı içerime ahınan zarı*

*Elvan çeşit olmuş gördüm yanağı
Eli zer nişandan, hatem dirnağı
Elmasta gözeldir göğsün eyağı
Açılsa seyretsem gül memeleri*

*Emsalin var mıdır ey gaşı keman
Öldürün âşığı, heç vermen aman
Yüzünde ışık aydaki nurdan
Sanki ziya vermiş şemsi, kameri*

*Lokman gerek dostlar hâlımdan bile
Akar gözyaşlarım döner hep sele
Mevlâ'm yardım eele Şah İsmeel'e
Doya doya görem ben Gülüzar'ı*

Bööle dedikten kerli türkü çıırmiye kesdi. Şah İsmeel av gafilesinin yanına geldi ve onnara dooru döndürerek yüzünü: “Bakın ahbaplarım! Gardaşlarım! Şimdiden kerli ben gıyamet gopsa buracıktan bir yere getmem asla ve bundan bööle de benim işimi de Cenabı Allah'dan başgası bilmez” diye sööledi. Şah İsmeel oracıkta gala galdı. Gülüzara deliler gimi dutulan Şah İsmeel günden güne sararıp solmuya başladı. Anası, babası bu durumdan heç de razı olmadılar.

Patışah bir gün oolanın arkadaşlarını toplıyep, onnara “Bu oolan bir derde düşmüş. Gelin bir tokdur bulak da, bunun derdine derman olak” diyeşin arkadaşlarından biri: “Patışaham şehzâdenin tokdurluk heç bir derdi yok kine, onun bir tek derdi var o da âşık oldu o” der. Patışah bu cuvabı eşidince vezirine emir verir. “Derhal Get Şah İsmeel'e sööle. Kime dutulduyusa aliveriyim getiriyim ona” der. Vezir, Şah İsmeel'in yanına gelir ve Patışahan dediklerini oolana annadır. Şah İsmeel de vezire: “Benim heç bir melmeketde kimsenin gızına dutulduğum yokdur” diye cuvap verir. Der demesine de fakat Şah İsmeel günden güne yemedem, içmeden kesilir. Bir deri bir gemik galır. Babası Şah İsmeel'in habarını alır. “Ne demek ola? Gosgocaman Bir Gandahar patışahı oliyem de benim oolum bööle âşıklık çeke” der ve başlar ağlamıya.

Bu esnada Şah İsmeel'in arkadaşlarından bir tenesi patışahın huzuruna gelir ve der

ki; “Patışaham, şahzâde efendimizin guş avına getdiğimiz vakit Şahzade Kara bir dağan dibinde bir yol dutup getdi. Heç birimizi yanında barabar götürmedi. Soora yanımıza gelişin bakdık ki benzi sararmış, solmuş bir vaziyetti. Biz gendine: “efendim, böön nereye gedeccek?” diye soruşun; “ben şimdiden kerli buradan heç bir yere asla getmem ve benim işimi Mevlâdan başgası bilemez” diye cuvap verdi. Biz de bu durumu size bildiriyok efendim der.

Bu delaannının sözünden soora patışah: “Heç vakit geçirmeden varın bir gaç adam çıkarın; Getsin bakiim o Gara dağda ne vardır öğrensın gelsin” der. Bir gaç adam hazırlanır, yola goyulur, geder görür ki Gara dağın önünde bir yayla vardır, her tarafı çadırlarınan dolmuş taşmış. Adamlar o çadırları görür ve iki gün geçdikten soora gelip patışaha; “Efendim Gara dağın etaanda böök bir yayla var. Her yanı çadırlarınan dolmuş, daşmış. Şahzade mutlaka Yörük Beyi'nin gızına dutulmuşdur” diye söölerken bir de ne görsünler Gara dağın oradaki Yörük Beyi'nin adamları o anda saraya girmektedir. Patışaha habar veriller. Patışah hemen hizmetçilerine emir verir: “Gelen misafirlere gonak verilsin”. “Misafir uçun hemen gonak hazırlansın” der.

Şimdi patışah gelen misafirlerin başında adamı garşısına çağırıp “Türkmen Beyi'nin gızı var mıdır?” diye sordu. Adam da: “Evet efendim! Adına Gülüzar deller çok güzel bir gızı vardır” der. Bunnar garşılıklı bööle gonuşurken patışaha ‘Türkmen Beyi geldi diye’ habar etdiler. Patışah hizmetçilerine Türkmen Beyi'ne de gonak hazırlanıp verilsin diye emir eyledi.

Patışah Türkmen Bee'ni üç gün gonaanda aarladıkdan soora huzuruna çağırtdı. Şekerli, güllü, şerbet içdiler ve şor etmiye başladılar. Patışah Türkmen Beyi'ne; “Senin bir gızın varımış. Adı da Gülüzarımış. Gülüzarı Allâhan emri, Peygamberin sünneti üzere oolum, şahzadem Şah İsmeel'e isdiyom” der.

Türkmen Beyi de: “Efendim baş üstüne, ben patışahamdan gızımı esirgemem. Allâh mübarek eylesin” der. Gız alıp verme faslından soora gene şekerli, güllü şerbet içdiler “ Birbirlerine hayırlı olsun, Allah mübarek eylesin” dediler. Şah İsmeel'e acele müjde eylediler ki “Türkmen Beyi gızını sana verdi” dediler. Şah İsmeel eşitdiği bu söze çok sevindi. Bu gözel habardan soora bakiim ne söölemiş Şah İsmeel:

Aldı Şah İsmeel

*Herkeş eelendiler, herkeş güldüler
Benim sevdiceğim Gülüzar Hanım
Herkeş sevdiğinin ismin verdiler
Benim sevdiceğim Gülüzar Hanım*

*Nolaydı şâd olup ben de güleydim
Eller gimi muradıma ereydim
Ölmeden bir daha yüzün göreydim
Benim sevdiceğim Gülüzar Hanım*

*Kaşları benziyor gurulu yaya
Cemali benziyor göğdeki aya
Gece gündüz yalvarırım Mevlâya
Benim sevdiceğim Gülüzar Hanım*

*Benim sevdiceğim Gülüzar hâsı
Duşmannarım çeksın dayıma yası
Şah İsmeel 'de şimdi aşğın âlâsı
Benim sevdiceğim Gülüzar Hanım*

Bööle diyep türkü çırımıye kesdi. Guzum birini der birini unudurum ben. Meğerisem ilk başda Şâh İsmeel'i Gülüzarınan görüşdüren gocagarı gızın babasıyanan oraya gelmişmiş. Habar eylemiş ki “Bey gızını Şah İsmeel'e verdi”. Gocagarı: “Variyim gediğim de gızın anasına müjde veriyim. Belki biraz bahşış gopartırım” der ve yola goyulur. Doğru Gara dağan oruya, obiya gelir. “Müjde, müjde, müjde Hanım. Bey gızını patışahın oolu Şah İsmeele verdi.” der. Bu habarı alan gızın anası hiddetlenir. Çadırları hemen yıktırıp nagadar insan varısa yanına alıp Hind eline geder.

Onnar gededursunnar, Türkmen Beyi de patışaha: “Patışahım, gızın biraz cehez hazır-

lamak için esii var. Gel bana kırk gün mühlet ver, ancak gızın cehezini hazırlarım” diyeşin Patışah da Yörük Beyi’ne kırk gün mühlet verir. Türkmen Beyi de patışahdan izin alır ve obasına yakın bir yere gelip o Gara dağa çıkar. Bakar ki, bir de ne görsün ki obanın yerinde yeller esiyor. Heç kimse kalmamış orada. Sadece gara bir çadır kalmış. Çadırdan içeri girer ve olan bitenleri sorar soruşturur ve gedenlere ulaşmak uçun yola goyulur.

Türkmen Beyi adamlarıyınan Hind eline gededursun, biz gelelim Şah İsmeel’e... Şah İsmeel: “Arkadaşlar! Şimdi ben uykuya yatacaam ve tam tamına kırk gün uyuyacaam. Kırk günden evvel beni sakın ha kaldırmayın” diyerek yatar ve kırk günü uykuda geçirir.

Şah İsmeel uyuya dursun, patışah napıyor biz ona bakak. Patışah da düğün gayıdı görmüye başlamış. Amma velakin bakar kine gız tarafından heç ses soluk çıkmıyor. Patışah vezirine emir verir ve hemen “bir gaç adam gönder de, gız evinden tez zamanda bir habar getirsin” der. Vezir hemen bir gaçadam hazırlar ve Gara dağa yollar. Geden adamlar bir de ne görsün. Ortalıkta kimsecikler yok. Hemen gelir ve patışaha habar verir: “Efendim o tarafda heç bir kimse kalmamış” deyince patışahın bu habardan canı sıkılır, keyfi bozulur.

Patışah “bana derhal veziri çağırın” diyeşin, veziri çağırılır. Vezir huzura gelişin, efendime sööliyem, Patışah, adamların getirdiği habarı vezire sööler. Vezir de: “Patışahım bir sözüm var. Münasip görür iseniz sööliyim” der. “Sööle bakiim, hayrola” diyeşin patışah, Vezir: “Patışahım, gel biz bir tellalınan ilan yapıdrak. Patışahın oolu Şah İsmeel evlenecek. Na gadar gız var ise geyinip, kuşanıp gelsinler. Gızların alayı Sarayın bahçasında Cuma günü toplansınnar.” diyeşin, Vezirin bu sözü patışahan hoşuna geder. Patışah; “çok eyi olur” der. Bu habarı eşiden nagadar gelinnik gız varısa sarayın bahçasına toplanılır. Gızlar geldikten kerli

Şah İsmeel de kırk günük uykudan kalkar ve sarayın bahçasına gelir. Oradaki köşke çıkar oturur. Bahçada toplanan gızları görünce Şah İsmeel sazı eline alır ve bakiim gızlara ne demiş:

Aldı Şah İsmeel

*Bölük bölük olmuş hürü gızları
Heç birisi Gülüzara benzemez
Gönül kimi sevse, güzel o olur
Heç birisi Gülüzara benzemez*

*Kimi al geyinmiş, kimi kırmızı
Kimi gül deşirir, kimi navruzu
Kimi geda kimi vezirin gızı
Heç birisi Gülüzara benzemez*

*Kimi al geyinmiş, kimi turuncu
Kiminin ağzında dişleri inci
Kiminin goynunda narı, turuncu
Heç birisi Gülüzara benzemez*

*Kimi al giyinmiş kimi adabı
Kiminin düynede yokdur erbabı
Kiminin koynunda cevahir kabı
Heç birisi Gülüzara benzemez*

*Şah İsmeel yandı, yandı, tutuşdı
Gızlarınan halallaşdı, görüşdü
Saray bahçasına velvele düşdü
Heç birisi Gülüzara benzemez*

Şimdi Şah İsmeel böyle dedikten kerli kalkıp gonağa getdi. Babası da o demde vezirinen yanıma gelsin diye ooluna habar gönderdi. Şah İsmeel de geri geldi. Babası: “İsmeel’im, güzel oolum, bir Yörük Beyi’nin gızı uçun neden bu kadar melül mahzun olursun. Sen seni düşünmüyorsan, bizi düşün. Hem Yörük Gızı Gara dağ tarafından göçmüş getmiş, onnardan orada heç bir kimse kalmamış. Gel benim hatırımı gırma. Yörük Beyi’nin gızından vaz geçek. Sana ondan daha eyi, daha güzel gız bulurum ben” diye gonuşur. Şah İsmeel hemen babasının sözünden soora hemen ayağa kalktı babasının iki elini birden öperek; “Ey benim devletli babam, sen şimdiden kerli “bu yerlerde kal” desen de, ben buralarda galmam, ga-

lamam. Benim buralarda heç bir kimsenin gızına müşderiliğim yokdur. Bırak beni, ben çekip Gülüzarın peşine gedeyim, eğer Gülüzarı bulamazsam da bari yolunda öleyim” der. Patışah oolunun sözlerine çok öfkelenir ve “Defol get, cehenneme gadar yolun var, senin gibi evlad da bize heç lâzım deel” deyip oradan galkar ve sarayına girer.

Patışah öfkelenip “Defol get, cehenneme gadar yolun var, senin gibi evlad da bize heç lâzım deel” diyeşin, Şah İsmeel de oradan galkar gendi sarayına gider. Şah İsmeel ondan soora sarayın hazinesinin olduğu yere gederek, bir heebe dolusu altın alır. Silahhanadan da de ok, yay, kılıç, gargı, mızrak gibi nagadar harp aleti varısa hepiciğinden alarak dışarı çıkar. Aldığı malzemelerinen ahıra gider ve Gambertayı da alarak gendi sarayına döner. Yol gayıdını görür. Onun bu hazırlığını gören anası da patışahın yanına gider: “Şah İsmeel Gülüzarın ardından geliyor.. Sen nasıl bir patışahsın kine bir evladının derdine derman olamıyorsun” diyence, patışah kala gumandanını çaattırıyor. Gala gumandanına galanın gapılarını gapatmasını emrediyor. “Gala gapıcıları uyanık dursunlar, gala gapılarını gapatsınlar, kendileri de bir tarafa gaçsınlar” diyor. Ortalıkta kimse olmasın diyor.

Gala gapıcıları bütün gapıları tek tek zencirinen gapadıyollar ve dilliyollar. Ondan soora da her biri bir yere saklanıyor.

Bir de Şah İsmeel Gambertaya binip gederkennek, anası ööne çıkıyor ve saçını başını yolarak “Oolum nereye gedersin, bir patışah evlâdı sarayını, ülkesini terk eder mi heç” diyor. İşte o vakıt Şah İsmeel’in ciğerine ööle bir sızı saplanıyor kine heç sorman. Alıyor sazı eline vuruyor sazın teline bakiim anasına ne söölüyor.

Şah İsmeel

Ana südün halal eyle
Gedişimin var sebebi
Kötü düşdüm ben bu derde
Bu derdimin yok hesabı

Ne babam derdime ağlar
Hasretlik sinemi dağlar
Ben gederim anam ağlar
Yardım eyle Hak Cenabı

Bülbül öter seher vahtı
Gambertayın bennen bahtı
Babam boş gomasın tâhtı
Yıkılır tacı mihrabı

Gambertayı saldım yola
Üçler, Yediler, Gırlarla
Himmet et Şah İsmeel’e
Olayım onun turabı

Bööle diyep türkü çıırmıya kesdi. Şah İsmeel bir de ne görsün. Gala gapılarının hepiciyi de gapanmış. Gapıcılardan da heç kimse yok ortalıkta. Şah İsmeel Gambertayın üstünde bir o yana bir bu yana hareket edip gala gapısına nasıl gürz vurduyusa gapıların hepiciğini yerinen bir etdi. Hemen yola goyuldu. Çeşmenin başına geldi, içini bir sızı gapladı ve orada sazı eline aldı bakiim neler sööledi Şah İsmeel orada;

Aldı Şah İsmeel

Gaflat uykusunda yatarken canım
Ciğerim derdinen doldu niyniyem
Erennerin gösterdiği sultanım
Aşgını gönüme saldı niyniyem

Bilmem melek midir, bilmem ki hürü
Arayup bulmalı o nazlı yâri
Gudretten parlamış yüzünün nuru
Onun şavkı aklım aldı niyniyem

Bir habar sorayım haldan bilene
Gözlerim yaşınan doldu niyneyim
Bakın dağlar başındaki dumana
Cesedim narınan yandı niyniyem

*Şah İsmeel annar bülbül dilinden
Aşk badesi içdim Gırlar elinden
Ayrı düşdüm dostlar Gülüzarımdan
Yolumuz gurbete düşdü niyniyem*

Böyle diyep türkü çırmıye kesdi. Gamber-tayınan Garadağa doğru gedişini hatırladı. Gözleri doldu. Af gafilesiyinen gavilleşişini hatırladı. Garadağda hayal etdi gendini bir an uçun. Gülüzarın çadırından dışarı çıkışını aklına getirdi. Gülüzarı görüncek gendinin bayılışını, ayılışını hatırladı. Tekrar O çadırları görmek için can atıyordu. Şöüle bir maziye dalan Şah İsmeel sazının tellerine vurarak neler demiş dinniyek:

Aldı Şah İsmeel

*Ben tazımı burda saldıım ceylana
Yandı tüm vücudum döndü büryana
Gonalga boş galmış, galmamış hane
Benim yaylam Gülüzarı gördün mü?*

*Beni mecnun edip dağa düşürür
Getdiği yolları bilmez şaşırır
Gözlerimi yollarında pişirir
Benim yaylam Gülüzarı gördün mü?*

*Şah İsmeel kalbi mahzun atıyor
Yollarına baykuş gonmuş ötüyor
Bu yayla da derdime dert katıyor
Benim yaylam Gülüzarı gördün mü?*

Böyle sööledikten soora türkü çırmıya keser ve oradan atına binip ve yoluna goyulur. Gara dağa gelir. Garadaan etaane Yörüklerin çadırlarının gurduğu yere gelir. Bakar kine çadırların yerinde yeller esiyor. Çoluk-çocuk kimsecikler yok. Sozalıp galır orada Şah İsmeel. Sanki düynesi başına yıkılır. Sazını eline alır bakiim neler sööler. Hep barabar dinniyek;

Şah İsmeel

*Bilmem Hinde getdi bilmem Yemen'e
Akdı gözyaşlarım döndü ummana
Bir habar sorayım yeşil çemene
Çemen benim Gülüzarı gördün mü?*

*Mısır'a mı gitti, yonsa Habeş'e
Genç yaşımda saldı beni ataşa
Bir habar sorayım dağınan daşa
Dağlar benim Gülüzarı gördün mü?*

*Yükseklerden gelen geçen durnalar
Alabilir miyim sizden bir habar
Güz gelişin bağlar gazeli döker
Güller benim Gülüzarı gördün mü?*

*Ataş düştü yüreğimin özüne
Şah İsmeel hasret galdı yüzüne
Daha çocuğukan düşdüm izine
Yollar benim Gülüzarı gördün mü?*

Gara dağan etaande dertli dertli çalıp çığır-dıktan kerli Şah İsmeel Gambertaya biner günnerce yol geder, iz sürer. Nerediyese kırk güne yakın yollardadır. Bir gün dümdüz bir ovuya gelir. Bakar ki ovanın ortasında gocaman bir saray gurmuşlar. Dooru saraya geder. Saraya varışın bir de ne görsün. Sarayın her tarafı yaldır yaldır parlıyor. Gözleri gamaşır saraya bakdıkça. Sarayın girecek gapısını bir türlü bulamaz. Bakiim Şah İsmeel bu saraya ne demiş, hep barabar dinniyek:

Aldı Şah İsmeel

*Gandahar'dan geldim sana
Saray senden yol isderim
Aradım yokdur gapısı
Saray senden yol isderim*

*Yünseg yapılmış binasın
Söüle kimlere hanesin
Nerede bunun ustasın
Saray senden yol isderim*

*Yokdur gapısı geçeyim
Kanadım yoktur uçayım
Gana gana su içeyim
Saray senden yol isderim*

*Şah İsmeel geldi sana
Sendeki olan mihmana
Beni goyma yana yana
Saray senden yol isderim*

Türküyü çıırdıktan soora gene edirafa bakdı amma bir türlü sarayın giriş gapısını bulamadı. Sarayın bir yerine iyicene yanaştı ve gürzünen vurana çaa yıktı attı. Gambertayınan oradan içeriye dıkıldı. Atını sarayın bahçasına örkledi. Gendi de merdivenlerden yokarı dooru çıkdı. Yokarıda gırk tene odası varımış sarayın. Şah İsmeel, ilk gördüğü odanın perdesini açarak içeriye dıkılır. Bir de ne görsün içeride. Ela gözlü güzel mi güzel bir gız gergef işliyo. Gızın gözlerinden yaş yerine gan damlarımış. Şah İsmeel bu gızı bööle görünce alır sazını eline, vurur sazının teline, bakiim gıza ne söölemiş ve gız ona nasıl cuvap vermiş. Gulak vererek dinniyek:

Aldı Şah İsmeel

*Benim bir derdim var seniinden beter
Sööle peri nedir derdin bileyim
Gizli dertlerine derman olayım
Sööle peri nedir derdin bileyim*

Aldı Peri

Safalar getirdin ömrümün varı

Derdim çoktur hangısını sööliyem
Âlem lokman olsa derman bulunmaz
Derdim çokdur hangısını sööliyem

Aldı Şah İsmeel

Cümle dertlerini bilsem ey'olur
Hasretini habar alsam ey'olur
Şimdi sana kılıç çalsam ey'olur
Sööle peri nedir derdin bileyim

Aldı Peri

Felek aman vermez aarıyor başım
Gözlerimden akan ganınan yaşım
Düşmana gönderdim yedi kardaşım
Derdim çokdur hangısını sööliyem

Aldı Şah İsmeel

Dooru sööle peri derdin bileyim
Uğruna bu canı feda kılayım
Her dürlü derdine derman olayım
Sööle peri nedir derdin bileyim

Aldı Peri

Dinle yiit benden doğru cuvabı
Seversin mutlaka hayır sevabı
Yedi gardaş çeker gönül azabı
Derdim çokdur hangısını sööliyem

Aldı Şah İsmeel

Hayli zaman oldu yâri görmedim
Bahçasına girip gülün dermedim
Şah İsmeel bir murada ermedim
Sööle peri nedir derdin bileyim

Aldı Peri

Ne diyardan geldin canım sevgili
Seher yeli olsun zülfümün teli
Sana kurban olsun aha Gülperi
Derdim çokdur hangısını sööliyem

-Devamı gelecek sayıda-

3T 'MİZ VAR!

Saymakla bitmez. Nelerimiz var. Nelerimiz var. Nelerimiz yok ki? Varda var. Bu coğrafya bereket coğrafyası. Tabiat bereket dolu. Toplum bereketli. Kültürümüz bereket harmanı.

O kültür ki, toplumu birbirine bağlıyor. Hamurumuzda mayamız, yapımızda çimentomuz, kabımızda tutkalımız oluyor. Perçin oluyor. Kenetliyor, kenetleniyoruz.

İşte üç T'miz. **Tarhana, Tirşik, Turp.**

Tarhana

Tarhanayı kesinlikle Orta Asya'dan getirdik. Tarihin bir hakikati bu. Ama aslına baktığımızda Tarhana, Arap aşısı Tirit gibi temel beslenme yemekleri ancak kırlarda var olur ve yaşar. Öylede olmuştur. Bunların başında tarhana gelir.

Buğdayı bir taştan döverek yarma etmek ne kolay. Ayranı ekşitip yarma ile karıştırmak ne kolay. Memleketimizde bunun sıcaklığına toyga, soğukluğuna ayran çorbası denir. Hele birde yarpuz gibi kokulu ot atılırsa. Yarma yağmalar kurutulursa al sana tarhana. Yıl boyu aşın olur, katığın olur. Dozurur seni.

Tarhana toplumun ortak üretimi ve imcece yanımızdır. Tek başına tarhana yapılmaz. Ortaklaşa yapılır. 'İmcece' ile yapılır. Ortak emek, ortak değer katılır. Komşuluk akrabalık güçlenir. Toplum bir daha kenetlenir. O mis gibi kokan tarhanalar. Gurbette özlemin adı olur. Ağızda tat, dillerde destan olur. Şiir olur, türküler olur. Kültür olur. Biz olur, bizim olur.

Kahramanmaraşın işgali sırasında bir Fransız Subayı anılarında Maraşlılar bizi tarhana, yufka eklemek, pekmezle kovdular demiş. Hepsisi de Stratejik ürün. En zor zamanda yanımızda.

Eskiden derlerdi ki, tarhana yüz ağartır. Çocuğa çerez, misafire çorba, eve yemek olur. Cebeye, azığa konur, yolda yoldaş olur.

Tarhana Çukurova, Toros yamaçları, iç Toroslarda halkın temel gıdası idi. Kendi ihtiyacını kendi aile ekonomisinin en güzel misalidir. Bu yüzden toplum dinamik, geleneklerine bağlı, canlı, kaynaşmış, halde idi. Ne yazık ki göç tarhanayı da vurdu. Köylerde hem iş gücü azaldı, hem de tarhana tüketim alışkanlıkları terkedildi. Bereket versin şimdiden ticareti yapılıyor. Yayla kültürü hayvancılıktan insan konaklamaya geçtikçe kültürel değerler yeniden hayata geçirilmeye çalışılıyor. Tarhanada bu gün dönüşten nasibini alıyor.

Tirşik

Tirşik tarihi bilinmiyor. O denli eski muhtemel Anadolu'ya gelişimizde vardı. Tirşik bu toprağın bitkisi, bu toprağın yemeği. Anadolu'nun her tarafında akışın yerli oluşunu ispat eder. Mesela Türlerin o dönemde yaşamadığı bazı Anadolu topraklarında da oluşu, bilinişi bunu ispata yeter. Gerçekten de her yörede

tirşik var. Değişik adlarla, yemek çeşitleriyle yaşamaktadır.

Tirşik bu denli yoğun, kültür birikimine Toroslarda, Torosların andırın yöresinde rastlanır. Öyle ki koca coğrafya her taşı, çalı dibinde tirşik biter. Toplumun tümüne "tirşikçi" derler. Kültür hayatımıza öylesine girmiş ki, toplumun hamuru, mayası olmuş. Daha öte Andırın imajı, markası, kimliği olagelmıştır.

Tirşik böyle bir şey. Güz mevsimi gelince Çukurovanın Toroslara bakan yamaçlarında özellikle hecedin bölgesinde çıkmaya başlar. Tirşik yol boylarını süsler. Çocuklar sepet, poşetlerle topladığı tirşiği yol boyunca çıkarır satarlar. Alan memnun, satan memnun olur.

Güz ve kış aylarında merkez ve aşağı andırının, baharda yukarı Andırın yemeği olur tirşik. Üç mevsim andırına ev sahipliği yapar.

Tirşik fakirin yemeğidir. Andırında üç mevsim sofralara konuk olur. Soğutucu cihazlarla her mevsim taze kalmakta, arandığında bulunmaktadır.

Kültürel ve toplumsal yönü olduğundan Bölgede, bölge dışında herkez arar, bulur. Onun etrafında toplumsal duyarlılık yaşanır. İnsanlar bir araya gelir, toplaşır, kaynaşır.

Tirşik yalnızca andırın değil Çukurova bölgesinin kimliği ve otak yemeği.

Turp

Ya turp. Vatanı Kadirli. Eskiden ticarete dönük yoğun yetişmezken artık ihraç ürünü oldu. Yerden her köşesine pazarlanıyor. Kadirli turpu diye biliniyor. Turp Kadirli markası oldu. Sağolsun İtirazım Kadirlielerde iyi sahip çıkıyor.

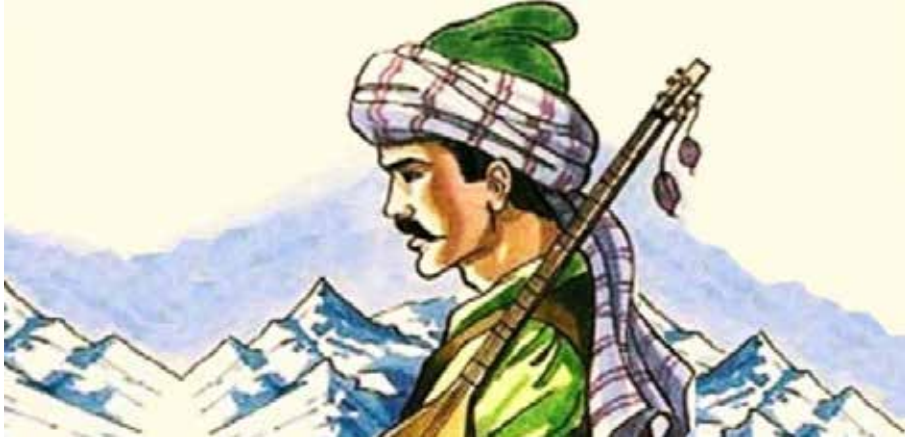
Turp Andırında da yetişiyor. Her iki ilçenin pek çok ortak değeri turpta katılıyor.

Turp sofraların kadim dostu Turp üzerine ortak sözlümüz, deyimlerimiz var. Atalar "Turp yemesinde tarlasından geç" demişler. Yani Kadirliye uğra demek istemişler. Yemek çeşidi olarak sofraların süsü, vazgeçilmezi.

Turp gibisi varmı? En ağır yemeklerde mide yardımcı, Dostu. Turp salatası kış sofralarının vazgeçilmezi. Tirşik, bulgur pilavı, yufka eklemek ve yanında turp. Dozurucu bir tat ve bereket.

Üç t'miz sadece sofraların vazgeçilmezi, süsü, bereketi değil. Toplumun yaşam pınarı. Kültür varlığımız. Kültür kaynağımız. Yöremizin değeri, imajı, ortak yanı. Hamurumuz, mayamız.

İyi ki varsın üç T. Sizinle varız, övünüyoruz. Övüneceğiz. Kendimizi buluyoruz ondan.

KARACAOĞLAN ve ANDIRIN

Karacaoğlan'a sahip çıkanlar çok. Bunlardan biride Andirin. Karacaoğlan sağ olasıca o kadar çok yer gezmiş ki nerden bahsetse orası sahip çıkar olmuş. Ama bazı gerçekleri saklayamayız. Evvela bu tespitleri yapalım.

- Karacaoğlan nereli yerine nerede yaşadığı daha önemlidir
- Karacaoğlan'ın bir konargöçer hayatı olduğu kesin
- Karacaoğlan yörük katarları peşinde elinde saz Anadolu aşığı olduğu kabul edilmektedir
- Karacaoğlan Çukurova'da toroslara göçen göç yolunu geçmiş, aşmış biridir. Bu nedenle geçtiği her yeri dağ, dere, tepe, ova, insan, toplum olarak işlemiştir
- Karacaoğlan tutulunca onun yolundan giden aşıklar çıkmış, ona benzer şiirler yazmış, söylemiştir
- Karacaoğlan kış mevsiminde yerleşik hayata geçtiği bilinmektedir
- Karacaoğlan'ı yaşadığı devirde takip eden, şiirlerini/türkülerini ezberleyenler olmuştur
- Karacaoğlan bir soya/aşirete mensuptur. Aynı aşiretin kolları, aynı ismi taşıyan öteki aşiretler zaman içinde karacaoğlan'a sahip çıkmıştır
- Karacaoğlan bilinçli bir saz/söz ustasıdır. Şiirlerinde yer, mekân, zaman, insan, kültür, tabiat gibi temel tespitleri yaparak tazeliğini hala korumaktadır
- Karacaoğlan zamanın devlet/yönetim ile tanıştığı anlaşılmaktadır
- Karacaoğlan Türkçeyi/dili çok iyi kullan

mıştır. Ahmet Yesevi'den beri gelen, Anadolu'da kök salan duru Türkçe geleneğini sürdürmüştür

- Karacaoğlan'ın sanat/edebiyat/tasvir/ anlatım yönü güçlü ve zengindir

Bu tespitlerden sonra karacaoğlan'ın yaşanan serüvenine bakabiliriz. Karacaoğlan'ın Çukurova bölgesinde yaşadığı yazdığı/çaldığı/söylediği şiirler er/türküler ile ortadadır. Çukurova ve toroslar kültürünün taşıyıcısıdır. O zaman Çukurova kıtasının kültürüne eğilmeliyiz.

Karacaoğlan döneminde Çukurova da yerleşik hayat azdır. Topluluklar aşiret halinde yaşamaktadır. Nerdeyse her aile konargöçer şeklindedir. Bu yaşamda kışın Çukurovada, sahile kadar uzanan ovada, yazın yaylalarda ta Anadolu içlerine kadar konup göçmeler yaşanmaktadır. O nedenle bu hayat konar göçerlik denir.

Toplumun oviden toroslara geçit veren yollar geçerek ulaştığı yol boylarına göç yolu dönmektedir. Hala Çukurova'dan toroslara konargöçer hayatı gözlenmektedir.

Göç yoluna gelince, bugünden baktığımızda durumun devam ettiğini görüyoruz. Dün at/deve sırtında sürülerini güde güde toroslara göç varken, bugün aynı coğrafyada yollarla aşılın turizm yolu bulunmaktadır.

Dünün izlerini taşıyan torosların geçit verdiği "geçitler" ortadadır.

- Mersin mut/sertam geçit yolu, Karacaoğlan buraları işlemiştir. Bu nedenle mut karacaoğlan'a sahip çıkar

- Adana, Mersin, Tarsus üzerinden, gülek boğazı geçidi. Karacaoğlan bu coğrafyayı, güzergahı, işleyerek iç anadolu'ya geçti şiirlerinden de anlaşılmaktadır. Buralarda sahip çıkar
- Kozan, feke, Saimbeyli, tutanbeyli coğrafyasının verdiği geçit yolu. Tarihte olduğu gibi halen konar göçerler bu güzergahı kullanılarak toroslara, Anadolu içlerine göçerler, gezip dönerler. Bu bölge (özellikle feke) karacaoğlan'a güçlü şekilde sahip çıkar. Çünkü Karacaoğlan bu coğrafyayı işler ve bahseder
- Andırın, geben, Göksu üzerinden geçen toros geçidi. Bu güzergah insanoğlunun en eski yerleşimleri izleri bulunmaktadır. Burası her daim, her devirde geçiş yolu olmuştur. Karacaoğlan'ın yaşadığı devirde de göç yolu olarak kullanılmaktaydı. Karacaoğlan da bu göç yolunu kullanır. Buralarda yaşar. Buraları ayrıntılı şekilde işler, anlatır
- Osmaniye, bahçe, Türkoğlu(eloğlu), Maraş, engizek, Elbistan güzergahı. Karacaoğlan bu güzergahtan geçer. Bir koldan göksuna, bir koldan elbistana ulaşır. Bu yörelerde karacaoğlan'a sahip çıkar

Görüldüğü gibi Karacaoğlan bir mevsim çukurovada yaşayan/dolaşan, öteki mevsim göç yollarını aşarak toros yaylalarında eşleşen biri olduğu anlaşılıyor. Yoksa sabit bir yerde yaşayarak bu kadar tabiat/coğrafya, insan/toplum bilgisi verilemez.

O zaman şöyle bakmalıyız. Karacaoğlan en çok hangi kültürü kullanmıştır? Hangi dili/lehçeyi işlemiştir. Hangi yer, mekan, coğrafya isimleri kullanmıştır? Hangi kişi/toplum bilgilerine yer vermiştir? Bu noktadan baktığımızda şiirlerini veri olarak kabul ettiğimizde en çok Andırın coğrafyasına yakın olduğu görülmektedir. Gerçektende Andırın toros kuşağında kelimeler, lehçe, yer adları Karacaoğlan diliyle örtüşmektedir.

Bu tespit ve değerlendirmeler üzerinde çalışarak zenginleşmeyi bekliyor. Karacaoğlan Çukurova toroslar ikilisinin Andırın bölgesi coğrafyasını işaret ettiği, buralarda yaşadığını, söyleyebiliriz.

Karacaoğlan üzerine araştırmacılara ve yeni araştırmalara alan açılıyor. Tıpkı onun geniş bir coğrafyayı işlediği gibi.

KARACAOĞLAN ŞİİRLERİNDE ADLAR

DAĞ

Ahırdağ
Akdağ
Beydağı
Binboğa
Bolkar
Bulgar dağı
Engizek
Erciyes
Gavurdağı
Hasan dağı
Kabaktepe
Karlı dağ
Keşiş dağı
Kırklar dağı
Konur dağı
Lale dağı
Soğanlı
Yücedağ

MEMLEKET

Adana
Akdeniz
Anadolu
Antep
Göksun
Kayseri
Maraş
Pınarbaşı
Yahyalı
Afşar bölgesi

YER

Akkale
Aksu köprüsü
Alapınar
Akça pınar
Altınoluk
Bahçe
Balık suyu
Baş deli
Bertiz
Beyler çınarı
Bilal özü
Binboğa
Ceyhan suyu
Çamurlu
Çaplayız
Çınar

Çinçin
Çukurova
Dede beli
Dere
Eğrikal
Ekbez
Elbistan ovası
Emirler
Ergene
Eymirli
Göğdeli
Gündüzlü
Haçın
Hasan dağ
Hasanpaşa
Haştırın
Hüyüklu
İlbeğli
Kalbur
Kanun gediği
Karadağ
Kargacık
Kazanpınar
Keban suyu
Kefendiz
Kervan yaylası
Kılcam
Kızılöz
Kozan ovası
Mağara
Mamalı
Meyremçil
Munbuk
Osmanili
Öğrek
Perçem beli
Pınarbaş
Söğüt ovası
Su boğaz
köyü
Tatar deresi
Tekir
Tepe
Tevcik
Tıdık deresi
Tilbüşar
Yavşanlı
Yayla
Yazı
Yol

HALK AŞIĞI KARACAOĞLAN NERELİ?

1973 yılında Kahramanmaraş Öğretmen Okulunda talebe iken oğlum Mehmet ve kızım Medine Ergün'ün Türkçe derslerinde Türkçe öğretmenleri Karacaoğlan ile ilgili Maraş tarihinden alınan kompozisyon yazdırmıştı. İşte o zaman merakım gereği kaleme alıp yazmışım.

Maraş tarihinde anlatılan bilgi şöyleydi. Karacaoğlan 16–17. yüzyıllarda Maraş'ın sancak olup Halebe bağlı iken şimdi Osmaniye iline bağlı bulunan bahçe ilçesi Maraş'a bağlı imiş. Bahçe ilçesine bağlı halk arasında söylenen DÜLDÜL dağının ardında Farsak köyünden Sail oğullarından Karacaoğlan oranın saz çalıp türkü söyleyen kişilere imrenerek 10-15 yaşlarında, bir saz bulup çalıp söylemeye başlar bu durumu sevda ile devam ettirir. Ve geliştirir. Bu sırada askerlik de gelip çatar. Saz çalıp türkü söyleme sevdasından askerlikten kaçır. Askere gitmez sağdan soldan derler ki o zamanın ünlü belerinden Zülkadıroğlu Maraş beyine git oda âşıklığına alınmanı teklif et derler. Bunu kafasına koyar Maraş beyi Zülfikaroğluna varır beni oda âşıklığına alır mısın der. Bey der ki, seni tanımıyorum şurada bir çal söyle bakalım da ondan sonra düşünürüm der. Hemen Karacaoğlan sazını kucağına alır. Durum beyin hoşuna gider. Karacaoğlanı oda âşıklığını kabul eder.

Zülfikaroğlu beyin sarayında epeyce kalır. Beyin yetişkin güzel kızı Karacaoğlan'a aşık olur. Bir gün Karacaoğlanı yaklaşıp ben sana aşığım der beni babamdan iste der. Karacaoğlan "ben bir aşığım sen ise bey kızısın baban seni bana vermez beni de buradan kovdurur. Kız o zaman beni kaçırdır. Karacaoğlan onu da yapamam o zaman baban seni de beni de öldürür. Fakat kız peşini bırakmayınca oradan kendi kaçırdır Yörük aydınlı aşiretlerine katılır. Orada izini kaybettirerek yaşamını sürdürür. Hayatta Elif adında bir kız ile evlenir. Ondan da ayrılır. Feleğe kahreder bir daha da evlenmez.

Bazı türkülerinden anlaşıldığına göre yaş 65–70 ine erer. Bir bahar ayında yaylaya erken göçen bir Yörük ile kendi de beraber gider Yörük Binboğa dağlarının eteğine bir yere konar Karacaoğlan gezerken dağı seyrettiği zaman dağın başında uzun uzun yatan karı görünce duygulanır. Dağa dönerek aşağıdaki türküyü dağa hitaben söyler

*Başında namli namli karın var
Seni yaylamanın zamanı dağlar
Mecalim mi var ki çıkam başına
Kalmadı takatim amanın dağlar*

*Yağmur yağar yeşil çimen bitirir
Yel estikçe rahyasını getirir
Sarçişek safran kurmuş oturur
Çimeni laliye karışmış dağlar*

*Yaz gelince eller çevrilir konar
Güzeller içer suyundan kanar
Altun küpe kulata mum gibi yanar
Gördükçe artıyor günahım dağlar*

Aşağıdaki bilgi kadaströ teknisyeni Mustafa Aksoy tarafından yazılmıştır. Düziçi ilçesine bağlı farsak köyünün 2005 yılında kadaströ tespiti yaparken bu köyün K.Maraş Türkoğlu sınırında bitişik olan farsak köyünün yaylası Dorak kullanılan ve Hodu Kebir adıyla anılan yerde Karacaoğlan'a ait anıt mezar bulunduğı tespit edilmiştir. Ayrıca bu köyde yaşayan bazı ailelerde soy isimlerinin Sail oldukları görülmüştür.

BEŞİBİRYERDE 4 Şehir Evi

Hangi şehre/kente gitsek gözümüz şehir evini arar. Uğramak şehre dair insan/aile yaşamını görmek, şehrin lezzetleriyle tanışmak ister insan. Hele ahşap merdivenlerden çıkıp cumbalı salonda divana oturmak, sade kahveyi kafesli pencerelerden sızan güneşin altında yudumlarken şehir sohbetine dalmak.

Şehir evleri tarihi evlerimiz olduğuna göre, ahşap yapı, cumba, kafesli pencereler neredeyse ortak özellik gösterir. Ama her şehrin evi bütün yönleriyle ötekine benzemez. Çünkü şehirler farklıdır ve evler şehri temsil eder.

Öyleyse gelin bir şehir evine yolculuk yapalım. Önce bir tespitle başlayalım. Şehir evi şehir/kent müzesi değildir. O şehirde var olan, ayakta duran, yaşayan canlı kültürü içinde barındıran tarihten gelen evlerden biri.

İşin aslına bakarsanız şehir evi dediğimiz değerlerimizi ve kültürümüzü yansıtan “ev” ler köylerde, mahallelerde, kasabalarda, il ve ilçe şehirlerinde zaten var. Niyetlenilirse ve karar verilirse böyle bir evi kolayca bulunur. Bu evler üç yolla temin edilir;

1. Belediyelerce kamulaştırmak

2. STK veya oda/meslek kuruluşlarınca satın almak

3. Evi gerçek sahiplerince hazırlamak

Önemli olan o şehre veya kasabaya veya mahalle/köye özgü ev olması. Bu evin şehir evine dönüşmesi için neler yapılmalıdır.

- Önce kentin tanıtımına, kimliğine uygun evler tespit edilmelidir
- Bu evi şehrin ulaşılabilir, merkezi yerinde olmalıdır
- Ev yabancıların kolay bulacağı yerde olmalıdır
- Şehrin girişlerinde “şehir evi” levhası olmalıdır
- Evin tarihi adı veya aile adı varsa konmalıdır. Yoksa şehrin adıyla anılmalıdır (mesela paşa konağı gibi...)
- Ev dışıyla içiyle şehrin mimari yapısını, tarihi dokusunu yansıtmalıdır
- Ev mutlaka avlulu, bahçeli olmalıdır
- Eve yaya veya araç ulaşımı kolaylığı olmalıdır
- Ev mimari ve tarihi dokusuna uygun restore edilmelidir

- Restorasyon sırasında aslı bozulmamalı, dokusuna uygun malzeme kullanılmalıdır

Ev restore edildi diyelim. Sıra evin içini düzenlemeye, tanzim etmeye, kültürel değer ve varlıklar ile düzenlemeye gelir. Burada dikkat edilecek hususlar ne olabilir?

- Şehrin/yörenin kültürel değer ve varlıklarını yansıtmalıdır
- Evin iç bölümleri, o bölümlerin kullanımlarına uygun tarihi eşya/varlık yerleştirilmelidir. Evin eşyaları varsa ideal olur
- Eşyalar/varlıklar nerden, kimden alındı ise yazılmalıdır. Kullanımı hakkında kısa bilgi notu yazılmalıdır
- Birden fazla eşya varsa en uygun olan yerleştirilmelidir
- Evin sabit malzemeleri/eşyaları evin mimarisine/yapısına göre konuşlanmalı, sırtmamalıdır
- Yöreye/shahre özgü eşyalar toplanmalı, bakım onarımı yapılmalı, sunulmalıdır
- Ev, yaşayan hane olmalı. Geleneksel yaşam burada sergilenmeli
- Ev, kitap, yayın, broşür ile desteklenmeli, misafirlerce sunulmalıdır
- Evde şehre/yöreye özgü müzik verilmelidir
- Evde rehber bulunmalı, şehrin yaşamını/gelenek, göreneklerini anlatmalıdır
- Evde düzenleme, konuşlama plan dâhilinde olmalı, tanıtım eksiksiz yapılmalıdır

Yukarda ifade edildiği gibi, öylesine zengin bir kültür/medeniyet coğrafyasına sahibiz. En küçük yerleşim yerinde bile böyle bir “ev” kurulabilir. bu konuda kamu, yerel, STK, insanlar el ele vermeli, tanıtımının önemini kavramalıdır. Şehir imajı, şehir markalarının ilk adımı bu çabalar ile başlar.

Şehir evleri, şehrin en kolay, en az maliyetli, en etkin tanıtım araçlarıdır.

Hatta çok şehirlerde birden fazla, onlarca evler kurulabilir. İçinde mutfak, ticaret, satış yapılabilir. Bir ve birkaç odasında “şehir müzesi/evi” olarak kullanılabilir.

Şehir evleri şehri tamamlayan parçalardır.

Çukurova Evleri

Hani şairin 'orda bir köy var uzakta' diye başlayan şiirinde

'Orda bir ev var uzakta

O ev bizim evimizdir

Yatmasak da, kalkmasak da

O ev bizim evimizdir'

Der ya. İşte öyle bir şey.

- Bu evde kim konuk olmaz
- Bu evde kim bir tas ayran içmez
- Bu evde kim divana (sedire) oturup demli çayı yudum-larken uzak dağlara, ovalar seyre dalmaz
- Bu evde muhabbete, koyu sohbetlere dalıp gitmez
- Bu evde kim kop koyu gece karanlığında, sessiz, se-dasız derin bir uykuya dalmak, sabah erkenden cap-canlı uyanmak istemez
- Bu evde kim istemez

Memleketimizde nice böyle evler var. Hane olan. Mesken olan. Aile barındıran, ocak olan, bacası tüten.

Çukurova memleketim benim.

Memleketimde **HU EVLER** vardı.. Duvarları kamyştan damı kamyştan yapıldı. Engin kapı, daracık pencere. Yere serili hasır. Sanki seyranlıktı içi. Köşedeki ocak içeriye dolan güneş gibiydi. Tüten baca, kaynayan kazan. Ve ocak başları evin seyrangahı ocak başları.

Memleketimde **KERPİÇ EVLER** vardı. Toprakdan her şeyiyle yerli bizim bizden. Üstü dam veya ahşaptan

çatılı. Daracık. Bir veya iki odalı. Odada hayat geçer. Sakinlerin gönlü geniş olunca saray gibi gelirdi içi serin dingin huzur yuvası.

Memleketimde **YAYLA EVLERİ** vardı. Kimileriderme çatma ağaçtan, önünden hayma. Kimileri kıl çadırdan. Ortada direk ve yana ipe bağlanan kazıklar. Hele

yağmur altında kıl çadırlara sığınmak. Göz kapaklarında ağırlık. Ve uyku Çadır önünde ocak

Hayat çadırdadır. Çadır dar hayat sade

Kimileri taştan topraktan. Bir tepe yamacına gömülü. Çatıya, dama benzeyen yapının altında dört duvar. Bir yandan yüklük, bir yanda kaplık, bir yanda ocaklık. Taş topraktan saray gibi gelirdi.

Memleketimle **KÖY EVLERİ** vardı. Taş yapılı evler. Üstü toprak. Toprak damlı. Tek katlı veya iki katlı o iki katların altında ahır yapılır. Damında yağmur sonrası "taş" çekilir. Karlar kürengür. Baca tüten. Evde hayat tüten bacadan bilinir. Evin önü sofada divanlar. Hayat sofadan geçer. Odada ocaklık. İnsan, ocak etrafında pervaneler gibi.

Memleketimde **KONAKLAR** vardı. Ağa konakları, bey konakları. Sade mi sade. Tahtadan ahşaptan yapılmış hey-betti, kudretli evler. İnsanlar konar kalkar. Sofrası yerde. Konuklar misafirler eğlenir. Dertler dillenir, dertler din-lenir. Konaklar yörenin zenginliğine varlığına işaret.

Memleketimin evleri insanlarla güçlü, misafirle bereketli, çocuk sesleriyle şen olurdu. Ama bugün memleketimin evleri mahzun. Ömrünün sonlarına yaklaşmış bir Ayvaz, bir Köroğlu ile durgun ve suskun.

- İnsanlar göç etmiş
- Üretim durmuş
- Yaşam tekdüzeleşmiş
- Kültür yaşanmaz olmuş
- Umutlar azalmış

Ve biz her ne kadar gitsek de-gitmesek de o ev bizim evimizdir. Görsek de-görmesek de o ev bizim evimizdir.

O ev bizim evimizdir. Mahsul melül olsa da.

Bir düşünür "kalesine dönen yorgun savaşçı gibi mesut ve rahatım evime geldiğimde" der. Hâsılı ev değil yuva olur. Silayı rahim yapılırsa.

İnsanlar yuvalarına dönmeli. Otel odaları olmamalı evler. Kahveler, kafesler hiç olmamalı. İnsan evde yaşlanmalı. Sokakların, eğlence yerlerin, hakkı yok evlerin zamanını çalmaya, insanı evlerden çalmaya.

Bir Türkü Bir Hikaye Turna Türküsü

Gurbet yükü omuzlarına çökmüş, sıla özlemiyle memlekete bakarken gökte uçan turnayı görünce “allı turnam ne gezersin havada” der.

Aldı allı turna; “kanadım kırıldı kaldım burada” deyince diyalog sürer gider. Âşık alır turna alır sözler türküye döner. Her gurbet sancısı çekenin türküsü olur.

Böylesi bir kanadı kırık turnanın hikâyesi akgümüş(burdur) ovasında yaşanır. Anadolu kültüründe çaresiz kalmış, yakınlarını kaybetmiş, biçare hale düşmüş insanların halleri. Kolum kanadım kırıldı. Bellerim kırıldı sözleriyle anlatılır.

Kanadı kırılan turnalar ya avcı vurmuş yaralanmış veya eşini kaybetmiştir. Kanadı kırılan turna yaralı turnadır. Akgümüş ovasında eşi zalim avcılar tarafından vurulduğu için kanadı kırık yaralıdır. Hikâyede bir av hikâyesidir.

Aslında geben, şişne, bunduk, karga çayırı kale boynu köylerinin yerleştiği ovaya geben ovası denir. Yamaçlarına kurulu köyler ovaya bakar. Ortasından kör sulu nehri geçer. Kör suluya bağlanan dağ yamaçlarından çıkan pınarların aktığı dereler vardır. Bahar gelince dereler taşar, ova baştan sona sulak alan olur. Göçmen kuşlara da yurtluk eder. Hele burduk ovasının şişne tarafında dağ dibinden çıkan eşli sular koca gölü besler. Göl sazlık, otluk, çiçeklerden geçilmez. Göçmen kuşlarda zurban halinde burada eğlenir, kalır. Yuva yapar. Eşlenir, yavruları olur. Sürü sürü.

Kuşların en asilleri de turnalar. Heybetiyle, uçuşuyla, yanık sesiyle hayret ettirir. Turnalar çift gezer. Turnalar eşli gezer. Erkeğin dişisine bağlılığı insanoğlunun diline düşer.

İşte koca gölde çeşit çeşit kuşlar yaşarken avlanmak için çayırlara, sular yerlere açılır, yayılırlar. Dere kenarına çayır başına av kazanı kuran avcılarda boş durmak. Savunma hakkı vermeden menzile giren kuşlara saçma yağdırırlar.

Geben ovasında her kuşa mermi atıldığı halde o güne kadar turnalara silah sıkıldığı görülmemiş duyulmamış. Çünkü turnalar kuşların sahibidir. İnsanı cezp eder elini ayağını bağlar. Hele insanın dertleştiği, uğruna türküler yakılan turnalara hiç silah doğrultulmaz.

Gel gör ki Bunduk ovasında çayır başında av kazanında pusu kurup kuş bekleyen öyle bir zalim avcı var ki! Gördüğü kuşa acımadan tüfek sıkar. Kader bu ya menzile bir çift turna düşer.

Bir çift turna yani eşli turna süzülür çayına konar. Yayılırken zalim avcı tetiğe basar. Kader allı turnayı eşinden ayırır. Erkek turnayı gören dişisi yaradılışında ne çırpınma, sızlanma, acıma, feryat varsa yapar. Kanat çırpır, yanar, ötüşür.

Zalim avcı avlusundan çıkar, çayırlar tepeleye tepeleye yerde cansız bedeni yatan turnayı bacaklarından tutarak omuzlar, köyün yolunu tutar. Bunu korkarak kaçan uzaktan izleyen dişi turna gökte acıyla süzüle süzüle avcıyı takip eder. Köyün üstünde döner durur.

Gece olur öyle. Gündüz olur öyle. Eşini kaybeden allı turna yanık sesiyle köyün üstünde döne döne eşini arar. Döne döne yanar. Sesi duyan köylüler gökyüzünde çırpınan turnaya yanarlar, sızlaşırlar.

Derler ki; o günden beri turnalar geben ovanına, koca göle uğramaz olmuşlar. Köylülerinde her uçan, uçarken öten kuş duyduklarında zalim avcının vurduğu, eşine yanan allı turnanın sesine benzeter de acıştıkları, sızlaşıtları söylenir.

Zalim avcıya gelince... Köy kınadı da kınadı. Köyde duramadı. Gurbete gittiği, yurdu yuvası bozulduğu, perme perişan olduğu duyuldu. Bir daha haber alınamadı.

Vurulan allı turnanın hikâyesi bir şiir olur, bir türkü olur dillerde destan olur, söylenir durur.

Turna

*Katar gelir kafkas elinden
Süzülür meyremçil belinden
Koku verir poyraz yelinden
Nereye yolunuz turnalar*

*Turnalar gelir yekûn yekûn
Sökülün turnalar sökülün
İnin koca göle dökülün
Eğlenin yurdunuz turnalar*

*Turna derler kuşların hası
Konargöçer nerde yuvası
Başucunda tarağı tası
Bölük bölük gelir turnalar*

*Uçuşur ötüşür söyleşir
Süzülür ovaya eyleşir
Buluşur eşleşir beyleşir
Dillenir şenlenir turnalar*

*Avlusuna yattı pusu kurdu
Durdu durdu gözünden vurdu
Kurtlar kuşlar acıdı durdu
Avcı alır vebalı turnalar*

*Kanadı kırıldı neylesin
Eşsiz yarsız nasıl eylesin
Daha gayrı nere gidesin
Eşin yanardöner turnalar*

*Turnam ne suçun günahın var
Kime neyledin ne ahın var
Eşinden ayrıldın vahın var
Dağlar taşlar yanar turnalar*

*Eşinden ayrıldı yolu şaştı
Derdi gamı başından aştı
Yanık yanık ötü dolaştı
Nazlı yârin nerde turnalar*

*Düştü zalim avcı peşine
Yanık yanık öter eşine
Köy yedisinden yetmişine
Acısır sızlaşır turnalar*

*Turna eşin yok ki bulasın
Avcı efin tefin olasın
Köyde onmaz sızı kalasın
Duyanlar acısır turnalar*

TURNA OLAYI

Akgümüş (Burduk) ovasında yaşanan turna olayını bir de İbrahim Ergün'den dinleyelim.

Olay şöyle geliyor. Bundan 15-20 sene önceleri köye yakın ve batı kısmında kış aylarında oluşan ve ağustos ayının sonuna kadar kurumayan bir göl birikmekte iken bu göle bahar ayında göçmen, turna, kaz, ördek ve çeşitli su kuşları iner gölde birkaç gün kalırlarmış. İşte o zaman köylüden bir şahıs gölde yüzen turnanın birini vurur. Ertesi sabahın erken bir vaktinde vurulan turnanın eşi köyün içine girerek vak vak diyerek eşini aradığı köylülerce görülür ve çok çok üzülürler

YEŞİLBAŞLI TELLİ TURNA

*Bahar aylarında uzaktan gelen
Yeşil başlı telli turnam
Geldiğin yerden ne haber var
Yeşil başlı telli turnam*

*Gökyüzünde katar katar uçar
Baharda yayla yolunu tutar
Ayrı güzelliğe sahip bunlar
Yeşil başlı telli turnam*

*Gider uzaklara ulaşırsınız
Şahin kokusuyla dolaşırsınız
Aşıkların hep dilinde adınız
Yeşil başlı telli turnam*

*Türkmen beyler otağına varın
Eğlenip orada bir gün kalın
Dağlarında misafir olun
Yeşil başlı telli turnam*

*Bir zaman akgümüüş köyünde yüzdün
Eşin vurulunca köye düşüp geçtin
Herhalde kendinde çok acı sezdin
Yeşil başlı telli turnam*

*İbrahim turna efsanesini yazdın
Turnanın hareketini haber aldın
Bu durumdan çok acı duydun
Yeşil başlı telli turnam*

Bir aykırı sokak tahlili

SOKAĞA BAKIŞ

Sokak ve çocuk

Çocuklar sokağı seviyorsa, sakağın suçu ne. Sokak ağladı mı çocuğa. Çocuk sokağı ağladı zannetti de olanca neşesini ikram olsun diye sokağa mı taşıyor. Evet, çocuklar sokakta oynarlar. Buna en çok yaşlılar karşı çıkarlar. Belki çocuklar yaşlıları en dibe çocukluk anılarına götürdükleri için karşı çıkıyorlar. Hele hırçınlıkları adeta deli eder çocukları.

Anaları babaları yaşlılara çocuk demezler mi. Derler davranışları, çevreye bakışları, münasebetleri çocuksudur artık. Çocuklar gibi basit ve her şeyin üstesinden gelir özlemekte idirler ama ona kadar önce civil civil değildiler. Yaşlılar çocuk olsalar en çok yaşlılığı eleştirirlerdi. Dünyanın sonu geldi, şimdi deve yavrusunun arkasında gidiyor dedikleri zamanı tersine çevirmeyi gayet ustalıklı becerirlerdi.

O sıra elinde bir oyuncak neden olmasın. Evet, evet elinde bir oyuncak yoktur. Ağlamıştır. Annesi canı sıkılığın olduğundan (oda kocasına kızmaktadır. Çünkü bu sokağı beğenmemektedir. Buradan gitmelerini istemektedir) çocuğun ne dediğini anlamamış veya anlamazlıktan gelmiştir. Oysa çocuk çevrede komşu çocuklarda güzel güzel oyuncaklar görmüştür. Onlardan kendinin de olsun istemektedir. Asıl meramı, bu olduğu halde ağlamaktadır. Oyuncak için ağladığını ifade edememektedir. Ama sürekli ağlamaktadır. Eve her gelene ağlamaktadır. Günün belirli vakitlerinde ağlamaktadır. Kapı veya pencere açıldığında ağlamaktadır. Duvardaki kedi resmine bakınca ağlamaktadır.

Kediye, ellerini, kollarını uzatmakta, ama tırmanan bilekleri, onu karşılayan buğulu ve sert duvardan başka bir görünüm doğmamaktadır.

İşte çocuk bu sokağın evin içine kadar taşın varlığından kendine düşen bu oyuncak nasiplerini elde edemediğine, ana ve babasına ağlayışını anlatmadığına üzülen avazının çıktığı kadar açık pencereden aşını sarkıtarak bağırmaktadır.

Sevgi, öfke, korku, özlem, umut, ağlama dolu bu bağırtı hem isyanı, hem de sokağa, sokağın adamlarına yapılarına meydan okuyuştur. Buna cevabı yalnız betonlar ve taşlar daha da donuklaşarak ağaçlar bir garip hisirtti çıkararak vermektedirler. Çocuk özlem ve umut dolu narasını yakındaki evlerinin içine ve sokağa doldurduktan sonra gözleri parlamaktadır. Göz bebeklerinin içine şimdi sokak sinmiştir. Sokak her insanın göz bebeklerine sinmiştir. Gözlü bir damga, gözlerimizden sokak damgalamıştır. Bağırın çocuk belki de çenedeki ve sokaktaki gezenlere özlemini duyurarak anne ve babasının kendi anlamadığını bağırarak insanların kendini anlamasını istemekte, onlardan hoş tebessüm saydığı kendine bebekler, arabalar, atlar evler hayvanları uçurtmalar (ama oyuncak) beklemektedir.

Böylece çocuk bunlara kavuşmakla hayata hazırlanacağını, ilerde doğacak bir boşluğu dolduracağını ilan etmektedir. Ama herkes kendi seyrinde zamanın akışında hiçbir şeyin değişmediğini anlamış ve sokağın tüm insanlarını (tüm sokağın her şeyini demek daha doğru olur) göz bebeklerini çeker onların orda sorguya çekmekte ve dışarıya ışıldayan gözlerle bakmaktadır.

Demek ki sokak gelip geçen insanların paylaşmadıkları bir yer. Sokağın önemi nerden geliyor? Sokağa değer biçmek kimin işine yarıyor? Yağmurlar yağıp evlerden ve çevrelerden dolup dökülen artıkları, çamurlaştı-

arak geçilmez olan bu yerlerde oynayacak yerel çocukların elinden almak isteyenler kim? Anlaşılan sokak toplumun çekişme alanıdır. Toplumlara ve insanların kavgaları daha sokaklarda verilecek.

Sokak ve toplum

Aslında eleştirici gözle bakıldığında sokağın hali hiçte iç açıcı değil. Acı olanı da çeşitli yaş, düşünce ve anlayışta olan inancı başında taşıması. Sokaktan gelip geçenler. İster çilelerini doldursunlar, ister büyük bir hesaplamayı adımlayışlarında yapsınlar, ister neşelerinden dolup taşsınlar ve bunu dışarı vursunlar ne olursa olsun, sokaktan geçenler ayrı dünyaların adamı. Ayrı ev bark, ortam sahipleri de olsalar, kalın ve kaba taşlar veya kirli betonların üzendi yürürken ortak bir noktayı adeta bağırıyor gibidirler.

Bunu biraz daha açalım. Sokağın malı olmak deyimi bunu en iyi şekilde açıklar. Sokağın malı deyimi bence toplumun malı,(yani ortak kültürün ve ortak öğelerin) olmak kavramından daha geniştir.

Nasıl olur demeyin. Toplum ve onun ürettiği benimsettiği, kaideler, davranış şekilleri, sokakta, sokağınkine göre daha küçüktür. Bunun en açık örneği toplumun yargılarını eleştirenlerin bile, kendi yargılarına dayanak olarak sokağı seçmeleridir. Örneklerini sokaktan verirler; sokağı gösterirler; düşüncelerini sokakta üretirler.

Böylece sokak toplumu kucaklamış olmaktadır. Sokakta, yürüyen her insan bir dünya işi hesaplamayı yaptığına gör sokak, bir anda, pek çok dünyayı içine almaktadır.

Dünyaları hayalleri umutlar, sokakta gidip gelmektedir. Adeta mektep olmuştur burası. İnsanla birlikte biraz yargılar edinerek, uzun zaman geçirmiş ve tarihin malı olmuştur. Evet, evet, sokak toplumun malı yerine tarihin malıdır derse yeridir.

Sokak ve insan

Mazilerde kalan hatıralar sokak veriler insanları birbirine hatta geçmişine bağlar. Çocukların o

toz pembe dünyasında, umutlarını durmadan büyüttükleri, çocukça hareketleriyle bir anda gömülü olan, sokak her hayatın bir devresinde gizli kalmış olmaktadır.

Mazisine sığınanlar ya da kaçanlar için sokaklar öğeleri bir şeylerdir. Gurbet ellerde ya da uzak yerlerde, ya da dışarılarda hemşerileri biraz daha ısındıran, onları canlarına yaklaştıran sokaktır. İyi tanışmanın belki de orta özellik bulmanın yolu sokakta ortak hatıralar olmalarıdır. Onun için sokaklar her an herkesin gönlünde yanıp tutuşan ama üzeri küllenen bir Kömür parçası olmaktadır.

Sokaklar yürüyen insana duygu verirler. Duygu nerden gelir? Yani sokaklar bunu nasıl sağlar? Bunu sağladığı için sokaklar duygu kaynağı mıdır?

Sokaktan kimler geçmez ki, iyileri, kötülerini, ya evler vardır sıra sıra. Düzensizde olabilirler. Bir çocuk pencereden dışarı sarkmış avazının çıktığı kadar bağırıyor olabilir. Arkadaşına bakıyor olabilir. Güneşe özlem duymuşta onu arıyor olabilir.

Sokağın insanlarını kaygısız tasanız dolaşılıyor sanarak kendisi de öyle olmak özlemiyle ve dileğiyle bu sokağın insanlarını süzüyor olabilir.

Tek sokak kalsaydı. Sokak adam gibiydi. Biz sokakta adam gibi oynardık.

Sokakta niceleri, her günkü gibi, bir önceki geçtiğini unutarak geçtiler. Geçip gidiyorlar. Geçen birinin hali sanki diğerinden farklı mıydı? Farklı olan neydi sokakta? Sokakta farklı olanlar bile seviliyordu. Ayırt edilenler, edilme-yenler hep mozaiğinin renkleri gibi, kumaşın desenleri gibi bütün halinde sokağı tamamlıyorlardı.

İşte adam sokakta adım adım ilerlerken (daha doğrusu adımlarını sayılacak kadar ağır ve sade atarken) bir çocuğun avazı, birbirini bastıran ve giderek hiçbiri anlaşılmayan müzik sesleri) bunların yanında pek çok insan sesi, motor gürültüleri, eşyalardan çıkartılan sesler, hayvan sesleri, evet bunların hepsi sokak sesi kanaat'ini geçenlerde uyandırıyor. Yürüyen adamda da aynı kanaat uyanmıştı. Ona göre

bu seslerin en garibi de yürüyenlerin çıkar-
dıkları eslerdi. Yürüyenler nasıl ses çıkarıyor-
lardı. Sesler çıkarırken çevrenin dikkatini nasıl
çekiyorlardı.

Tuhaf doğrusu. Sokakta şapşal yürüyenler
çok yerde dedikodu edilmiştir ama yürümenin
sesi nasıl çıkarılır da başkaları buna çok ama
çok sinirlenir. Adamın anlattığına göre bu ses
duyulmaz imiş. Her kulak sahibi (herkes kulak
sahibi olduğuna göre) de bunu duymaz imiş.
Bunu ancak hassan insanlar, gizliden gizliye
bir şey duyabilenler (böylece adam kendini
övüyor ve kendine pay çıkarıyordu) hisse-
dermiş.

Adam yürürken yanı başındaki hızla geçenden
sonra gelen, görünüşte sallana sallana yürü-
yenin adımları öylesine korkulu bir ses çıkarı-
yormuş ki eğer sen duyulsa ağlayan çocuklar
ve diğer gürültü edenler birden sussa, bu sesin
garipliğine dalarlar ortalık sükûnet olmuş.
İşte adam yürürken bu sesin garyalığına, karşı
koyulmaz yadırganmışlığına kendini vermiş ki
sessiz ve durgun yürüyordu.

Sokak ve kahve

Ha aklıma geldi. Kahvelerde de sokak yürü-
yüşleri söz edilirdi. Kahvelerde sokaktan neler
söz edilmezdi ki? Kahveler o yüzden sokağa
bakar. Sokaklardan yüründükten sonra kah-
velere girilir. Bir bakıma kahveler kapalı birer
sokaktır. Sokakta olup bitenler küçülmüş yani
biçimler kazanmış ve dört duvar arasında var-
lığını sürdürüyor olmuştur. Kahveler böylece
küçük sokaktır. Sokağa tutulmuş bir aynadır.

Sokağı adımlayan insan kahveler hakkında
pekâlâ söz edebilir. Kahvelerde oturanlar ise,
sokağı tanır ve eleştirebilirler. Sokak ve kahve
iç içedir. Ev ve sokak arasında böyle kuvvetli
bağ (kahveye göre) yoktur. Evin sokağa açılışı
bakışı önyargıyla disiplinle, peşin fikirlerle ol-
maktadır.

Ev sokağa tamamen açık olsaydı aile, sır, ev
özelliği kalmazdı. (Daha doğrusu insan kendi
değerlerinden, kendi değerlerinin tahribinden
kurtulamazdı. Ev ve kahve bazen kaynaşmış
olabilirler, buda ailenin dünyaya bakışı olduğu
kadar geleneklerin etkisiyle olur.

Ev ve kahve ortak unsurlar taşısalar bile, ev
ile kahve arasında (aralarında) hudut ölçü var.
Masumluk, gizlilik, haz, insanı olgunlaştıran
sevgi birikimi kahvede yoktur. Hoş nazarlar
ancak evde çocuğun üzerine çekilir. Ev yapı-
cıdır. Kahve ise belli birikimi olan bir insanın
tavizler verdiği bir ortamdır. Böylece kahveler
(sokaktan zaten bu yönüyle ayrılırlar) yıkıcıdır.

Taş üstüne taş koyan evin ortamı karşısında
kahve insanı sürekli tahrip eder, yozlaştırır.
Sokakta insanı yozlaştırır. Tahrip eder bunun
yanında sokak ibret aynası gibidir de. Tahribi
ilerdeki yapıcılığa gizli bir hazırlıktır. Temeldir.
O yüzden sokaklar ne kadar tahripkâr olursa
olsunlar kahveye göre ev ile kahve arasında
yer alırlar.

Kahvelere gelince. Sokağın en yozlaşması bo-
zulmuş, sokaktan fıskıran yapıcılıkların, ibret,
sahnelerinin kaldırıldığı bir hava kahveyi oluş-
turur. Kahve dört duvar arasında toplumdaki
kötülüklerin (tabi anlayışlara göre değişir bu)
gizlendiği ve yeşerdiği yerdir. Daha doğrusu
bu yönde insanların yoğunlaştığı ve kendilerini
yenileyen yerler olmuşlardır kahveler.

Sokak ve gürültü

Çevrede evler. Evler. Evlerden gelen müzik
sesleri. Ne olduğu anlaşılamayan sesler,
başka sesler, sese benzeyen sesler, tabi ol-
maktan çıkmış, istenen nüansa göre ayarlanan
sesler. Bu sesler bir arada sokağın ortasında
kopuk orkestradan da öte sesler cümbüşü
oluşturuyor. Sokağın kendisi oluyordu.

Sokak madem her şeyi kucaklamaya hazırdır.
Madem sokak damgasını vuracaktır. Müzi-
ğinden tutun her şeyine vurmalıdır.

Sokak ve anneler

Anneler sokağı sevmezler, evlatlarımızı bozar
diye. Ne çare hayat sokakta. Hayatı sokak
öğretiyor çocuklara. Öyle ise anneler sokağa
yeniden bakmalı. Anneler sokağı sevmeli. An-
neler sokağı çocuğu gibi sevseler daha iyi
olmaz mı? Çare gibi.

ANDIRINDA YAZ

Ağustosun çatı sıcaklığında andırındayız. Buraların demesiyle “ayan buhur” günleri. Kimisi karasal iklime, kimi, görülmemiş sıcaklar deyince geleneksel takviminden kopuşumuza üzüldüm.

Böylesi sıcak günlerde andırında ne yapılır? Kurtarıcı kışla bahçesi. Kışla bahçesinin tamamen çayır çimenlik, renga renk güllük, dev çınarlar altında serinlik, uçuruma bakarken uçuyor ürpertisi veren derinlik, ahşap sıralar, tahta sandalyelerini biliyor olmamızdan olmalı, beton, parke, plastik, soluk, şekilsiz sandalyelere desturlu oturuşumuza iyice hayıflandım. Bereket versin dostları, eski tanıdıkları görünce ferahladık, mekânın rahatsızlığı unutuluverdi.

Osman (avam) hoca ile kavil kurduk. Elinde bastona çöke çöke yürüyüşüne hayıflandım. Sarılışımız, hal hatırla sohbeta başlayışımız. Yanımıza görenlerin gelişi. Bizim oraların en iyi tarafı bu coğrafyanın bin yıldır birikimi olan tanışma, hatır sorma. Yedi sülalesini anma geleneğini yaşıyor olması. Öylede oldu. Akrabalar, tanıdıklar, bildikler film şeridi gibi geldi geçtiler. O sordu, ben sordum.

Kışla bahçesine oturanlar yalnızca sohbet edip vakit geçirmezler. Bir yönüyle de ezanı beklerler. Ezana doğru bahçe iyice dolar. Bizimki de öyle oldu. Beş altı kişilik bir grup ezanla camiye yöneldik.

Kaldırımında mevsimine göre duvar yayılmış satıcılar. Kışla bahçesi içinde teşbihçiler varken buralarda bıçakçılar, yine teşbihçiler, şalvarcılar, demirciler(-malzemeciler) dalı koparılmış, yanında tane yapraklı incirler, bir iki dizi sandık domatesler, yanından göz ucuyla baka baka geçtik.

Andırında tek bir çarşı camisi var. Adı merkez cami. Merkez cami nedense bir türlü oturmadı. Camiye gelen herkesin gönlünde burayı yıkıp kocaman bir cami yapası gelir. Benimde öyledir. Her devirde camiye el atan oluyor. Sevilen insanların cenaze merasimlerinde herkes rahatsız oluyor. Şadırvan, tuvalet bütünlüğü olmaması ibadet için gelenleri yoruyor.

Bir ucu dereye, öteki ucu ortaokulun yarı bahçesine genişlese, yol seviyesine çıkarılsa, külliye şeklinde bölümler olsa, çifte minaresi her yerden görülse, kötümül olur. İnsanlar böyle deyip geçiyor.

Andırına camiye gelenler sadece namaz kılmak için gelmezler. Birazda cami çıkışında eş dost tanıdık görmeye gelirler. Gerçekten de her vakit namazda cami avlusu panayır gibi olur. Selamlaşmalar, görüşmeler, sohbetler, toplasmalar.

Bizimkisi de öyle oldu. Piri fani bir sakal. Uzun boy. Geniş omuz. Sert bakış. Hala eskisi gibi Bekir hoca. Andırın ortaokulundan on yıllar önce hocamız Bekir kuşçuya rastladık. El öptürmedi. Kucaklaştık. Eski günleri anıştık. Hatırladığı öğrencileri sordu. Muhabbet. Bizi görenler topladı.

Şimdi diyorum ki cami avlusu geniş olsaydı, oturma grupları olsaydı. Daha güzel birliktelik olurdu.

Andırın çarşısında hükümet konağı önünden, belediye önünden geçerken tapucu Mehmet Ergüder'e uğramamak olur mu? Mehmet beye halk tabiriyle 'dapıcı' derler. Burası randevu merkezi. Bizim gibi dışarıdan gelenlere kışla bahçesi gibi uğrak yeri. Mehmet abinin bürosu önünde bir iki boş sandalyeye oturmuş. Görenlerin toplanişı. Hoş beş sohbet. Ayakta kalanlara sandalye bulma telaşı. Çay söylemeler. Andırının nefis demli çayını yudumlayış. Mehmet abinin kümbetine bahçeye daveti. Söz veriş. Grubu ayarlayış.

Bu arada Sinan'a bir uğrayım deyış. Sinan'a giderken berber Duran'a selam veriş. Tıraş olan, sıra bekleyenlerle merhabalaşmalar Sinan'a varana kadar selamlaşmalar, hoş geldinler.

Sinan yakınımız. Yakından öte arkadaş, dost. Samimiyetini daima takdir ederiz. Sinan rahmetli Hayati abinin yerini doldurdu. Hatta geçiyor. Gökşen ailesini de temsil ediyor. Sadece Sinan değil Andırında bir esnafa uğradığınızda ayağa kalkar, kucaklar, oturtur, hal hatır sorar, ikram eder. Ordakilerde aynısını yapar. Yabancı varsa tanıştırılır. Bu hal, Andırın esnaf kültüründen gelir. Sinan da bu geleneği sürdürüyor.

Gökşen giyimde evimizde oturuyor gibi oturuyoruz. Sohbet etmeler, işlerimizi görmeler. Kendi adıma burası buluşma yeri gibi. Arayan biri olduğunda “Sinan'ın ordayım” diyoruz. Sadece Sinan değil, çalışanlarda aynı ev sahipliği terbiyesini gösteriyorlar.

Sinan bende, esnaf geleneğinin yaşattığını, evladının babanın yerini alacağını, yeni neslin ümit var olduğunu anlatır ve ümitlenirim.

Kaymakam beyi, belediye başkanını ziyaret planı. Andırın hükümet konağı yeni yapıldı. Selçuklu mimarı tarzı verilmiş. Aynı yerine yapıldı. Öncede güzel bir bina vardı. Zamanında o da görkemliydi. Yerinde daha öncede bina varmış. Kışla bahçesiyle bitişikmiş.

Hükümet konağından enişdibini seyrediş, ufukların ötesinde Çukurova hissi insana heybet katıyor. Yeni ve modern binada kurumlar bir arada. Eskiden de öyleydi. Yeni binada da insan sıcaklığı var.

Andırının yeni belediye binasına ihtiyaç var. Keşke hükümet konağının yanına yapılırsa. Kamu ve yerel hizmetler bir arada görülür. Belediye küçük ama yoğun. Başkan iş, telefon yoğunluğu içinde. Girenler çıkanlar. Halka açık bina, odalar.

Dışarıdan gelen bir Andırınlı olupta çarşıda Ördekle laflaşmayan olur mu? Ördek aynı ördek. Boyacı, balıkçı, fenerli, mukallit. Öteki boyacılar da ördek gibi nevi şahsına münhasır(kendine özgü) kişiler. Andırın çarşısının gülleri yani.

Aşağı doğru inince sağda petrol var. Yayıcıoğullarının petrolü diyorlar. Ali Yayıcıoğlu. Andırında petrol işletiyor. Ahmet abinin izinde. Ali'yi olgun, vakarlı, asil buldum. Babasının yerini doldurmaya hazır. Andırında aile geleneğinin son temsilcilerinden Ali. Ve umut vaat ediyor. Çocukluğundan beri bildiğim Ali'yi, çocuksu duygular ile sevesim geliyor. Ali'nin yolu açık olsun.

Tesadüf ya çarşambaya denk geliyoruz. Çarşamba andırının pazarı. Sebze, meyve, giyim, kuşam hırdat, her çeşitten ihtiyaç malzemeleri. Alışveriş çarşıdan pazara kayıyor.

Andırın pazarları daha çok yöresel ürünlerin satıldığı yer. Köylerde üretilen ne varsa, zengin toros dağlarından toplanan bitki, otlar ne varsa pazarda. Sanki tıbbi ansmatik bitkiler pazarı. Sanki doğal ürünler pazarı. Sanki evlerde el emeği ile üretilmiş ürünler pazarı. Kadınlar, yaşlı insanlar, gençler sıra sıra oturmuş, tezgâh açmış. Her biri ayrı ayrı. Hepsi bir arada renga renk, desen desen. Alışveriş olmasa bile bol bol resim çekilecek mekânlar. Bu zenginliği başka pazarlarda bulmak zor. Bağırın çağırın yok. Herkes sessiz ve sakin. Seyrede seyrede pazarı dolaşmalar. Tanidiklarla selamlaşmalar.

Andırında yokuş sokak edebiyata konu olmuş bir mekândır. Yokuş sokak "ikindi yazıları"nın doğduğu Andırın Postasına adres olur. Bizim gibi orta yaş nesli yokuş sokağı birazda sağlığını kontrol edildiği deneme yeri görürüz. Soluk soluğa çıkıldığında kendimize hayflanırız.

Andırın postasında çalışan Muammer, Murat beyler İskenderi aratmıyor. Zaten İskender koşuşturmadan az uğramış. Andırın postası andırın gelişim platformu ile tirşik dergisine ev sahipliği yapıyor. İlkenin kamuoyu burada atıyor. Burası bir gazete basımevi olmaktan öte uğrak yeri, sıhbet yeri. Dışarıdaki Andırınlıkların hele okumuş yazmışların uğramaktan keyif aldığı yer.

Andırına geldiğimde iki Mustafa büyüğe uğramadan edemem. Onlarla sohbet sanki zaman geri serilir eski günleri yaşarsınız. Mustafa Zengin ve Mustafa Rüzgâr. İkisi de Andırın eşrafı, akil, bilde adamı. Andırınla özdeşmiş daha değerli şahsiyetlerde var. Hele baba dostları. Babanın işyerlerine uğrayıp tanıştırdığı

o çocukluk günlerimi hatırlarım onları ziyaret ettiğimde. Çoğu aramızdan ayrıldılar. Kalanlarında arıyor buluyor baba dostları olarak ziyaret ediyorum.

Mustafa Coşkun'un açtığı doğal ürünler pazarlayan işyerine uğradık. Hayırlı olsun dedik. Yöremize ait doğada ne varsa burada da var. Üstüne bölgenin bilinen doğal ürünleri de. Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Adana. Daha da zenginleşecek diyor.

Andırına gidilirde zirvelere çıkılmak olmaz mı? Çokak Geben yoluna düştüğünde, yol ayrımına varmadan iki yaka birbirine bağlayan asma köprü. Göz dolduruyor. Köprünün başına kurulu tezgâhlar. Sebze, meyve satanlar, mısır kaynatanlar, toros otları satanlar. Tabureler serili çay ocakları. Yolun kıyısında dağdan çıkan suya yapılan olduk.

Asma köprüsü belediyenin eseri. Üzerinde resim çektirmeler. Keşke bir zamanların çınar geçidi gibi gelinler gelse "köprüden geçti gelin" geleneği burada devam etse.

Andırın yukarı doğru (yayla yolunda) yolu ikiye ayrılır. Biri geben tarafına, yayla köylerine oradan göksuna gider. Öteki Çokak tarafına gider. Yayla yerleşmeleri Çokak Aktifiye adına plansız şekilde güzelim doğa elden çıkıyor.

Andırında zirveler çok. En fazla uğranılan yerler Tırl ve Akçadağ. Her ikisinde orman yangın kuleleri var. İkisinde de zirveye ulaşan orman yolu var. Bakılırsa takviyeli araçlar çıkabiliyor. Esas olan yaya tırmanmak. Zirveye uzun, yorucu, o nispette zevkli yolculuk yapmak. Yolda bol bol fotoğraf çekmek. Vahşi tabiatı kayda almak.

Zirveden dört bir yanı seyretmek. Hava açık ve poyrazlı olduğunda Çukurova'nın işlerine kadar, Kahramanmaraş şehrine kadar seyir. Zirve yollarında konargöçer davarcı çadırlarına uğrayış. Buz gibi yayık ayrı içiş.

Zirveler insan duygu zenginliği katıyor. Hele gece kalırsa yıldızlar tutası geliyor insanın. Bir zirveden öteki zirvelere bakış. Oralari özleyiş. Oralara delirircesine çıkma tutkusunu.

Köyümü anlatmam olur mu? Tarif edilmeyen sılayı rahim duyguları insanın bedenini, beynini sarıyor. Derler ki memleketin uykusunda bir başka olurmuş. Kabul ediyorum. İnsanın doğduğu, gözünü dünyaya açtığı topraklara miknatis gibi bağlanışı yaratılıştan gelen bir duygudur.

Andırında kısa yaz günlerinde, ama kısa tatilde dolu dolu zaman geçirmedik desek yalan olur. Memleketin her şeyini özleyen gurbetçileri ne yapsa az gelmektedir.

Çukurova

Seyhan Ceyhan ver eli
Sorsan aslı nereli
Düze gönül vereli
Nazlı geline benzer

Kurtlar kuşlar yuvası
Bereketli ovası
Hasat dolar kovası
Garbi yeline benzer

Bağrında şirin kentler
Sulara set set bentler
Vurulur mu kementler
Toros seline benzer

Dağdan düze inilir
Hülyalara binilir
Uçan kaçan yenilir
Gönül teline benzer

Kahramanmaraş'ta geçen ay toplum olarak, hayati önemi haiz bir olaya tanıklık ettik ve yaşadık. Bu, Büyükşehir Belediyesi öncülüğü ve organizesinde 'Edebiyatın ve Şiirin Başkenti' sloganıyla gerçekleştirilen 'Kahramanmaraş Uluslararası 4. Kitap ve Kültür Fuarı' etkinliği idi. 4.sü yapılan etkinliğin ilki 2014 yılı kasım ayı sonlarında düzenlenmişti. Artık geleneksel hale gelen ve 10 günlük bir süreyi kapsayan fuar etkinlikleri bu yıl ise 13 ekimde başlayıp 22 ekim tarihinde son buldu.

Kahramanmaraş'ta

Kitap ve Kültür Fuarı

İzlenimleri

İlk düzenlenen Kitap ve Kültür Fuarı'nın onur konukları, Maraş'ın yedi güzel adamlarından; Nuri Pakdil ve Rasim Özdenören'ken, bu yılki fuarın onur konukları; Bosnalı şair Demal Latic ve Osman Selahaddin Osmanoğlu oldular.

Fuar, resmi törenle açıldı ve sırasıyla; Onur konukları, Büyükşehir Belediye Başkanı Fatih Mehmet Erkoç, Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Hüseyin Yayman ve Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Mahir Ünal beyler birer açılış konuşmasında bulundular. Akabinde hep birlikte fuar alanına geçildi. Belediye yetkililerinden; yayınevleri ve şair-yazarlardan, evvelki yıllarda olduğu gibi bu yıl da katılımların yüksek olduğu, dolayısıyla 263 yayınevi ve 263 şair-yazarın katılımlarının olduğu bilgisine ulaşıldı. Bu bağlamda yayıncılık geleneği bakımından yayınevleri profiline bakıldığında, uzunca dönemler geçmişten gelen, nitelikli yayınlarıyla dikkat çeken

kamu kurum kuruluş ve sivil yayınevleri olduğu gibi, son yıllarda yayın işlerine girmiş ve nitelik ve nicelik olarak belirli bir seviyeyi yakalamış olan yayınevlerinin varlığı da dikkat çekti. İlimiz dahilinde; Büyükşehir Belediyesi, Dulkadiroğlu ve Onikişubat Belediyeleri, diğer ilçe belediyeleri, KSÜ ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, basımını yaptıkları, edebiyat sanat kültür tarih ve çeşitli araştırma kitaplarıyla stantta yerlerini aldılar. Maraş'lı şair ve yazarlar, kendileri için ayrılan bölümlerde kitaplarını imzalarken, ayrıca Maraş'ta halen faaliyetini sürdüren iki edebiyat dergisi olarak ve basılmış kitaplarıyla Usare ve Alkış dergileri de belirlenmiş bölümde okuyucularını ağırladılar.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, organize niteliği her yıl artan ve dört yıldır devam eden bu Kitap ve Kültür Fuarı etkinliğiyle büyük ve elzem bir işe el atmış bulunmaktadır. İlgili daire başkanlığınca fuar hazırlıklarına her yıl, yıl ortasından itibaren büyük bir titizlik çaba ve özveriyle başlanmaktadır. Ve fuar günlerinde ortaya konan organize performansıyla ise toplumun her kesiminden olumlu yankı, karşılık bulunduğu gözlenmektedir. Fuar organizesi için haklı olarak 'Edebiyatın ve Şiirin Başkenti'sloganıyla yola koyulan Büyükşehir Belediyesi bu önemli etkinliğiyle büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Bu aslında uzunca bir geçmişten, dört yıl öncesine

kadar toplumun kahir ekseriyetince istenen, beklenen ve açlığı çekilen bir durumdu. Maraş için hem 'Edebiyatın ve Şiirin Başkenti' diyeceğiz, hem Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri itibarıyla bunca yetişmiş, isim yapmış büyük şairleri ozanları yazarları edebiyatçıları olacak, ancak bunların karşılığı olarak ulusal ve uluslararası çapta, içi dolu dolu bir kitap ve kültür etkinliği olmayacaktı. İşte dört yıldır düzenlenen fuar etkinlikleri gecikmeli de olsa, bu büyük boşluğun giderilmesine matuf önemli çalışmaları kapsamaktadır. Halkımız arasında 'geç oldu ama temiz oldu' denilir ya, şimdi öylesi bir durum gözlenmektedir fuarda gelinen nitelikli nokta itibarıyla. Bu çok iyi, sevindirici, çok da arzu edilen bir şeydi elbette.

Büyükşehir Belediyesi, Kitap ve Kültür Fuarı organizesi vesilesiyle bir dizi etkinliklere de imza atmaktadır. Fuarlara katılan şairlerin-yazarların, Maraş merkez ve diğer ilçelerinde olmak üzere ortaokul ve liselere yönelik, bir program dahilinde öğrencilerle buluşmaları sağlanmaktadır. Ve yine Maraş merkez ve diğer ilçelerinden bir planlama ile ilkokul, ortaokul ve lise öğrencileri, görevli öğretmenleri nezaretinde fuar alanına taşınmakta, yazarlar-şairler ve kitapların dünyasıyla yakın tanışıklık, hasbihal etme imkanı oluşturulmaktadır böylelikle. Halkın fuar alanına taşınması için de belirli saatlerde belediye imkanları istifadeye sunulmaktadır.

Senede 10 günlük de olsa Kitap ve Kültür Fuarı organizesinin yapılması ve vesileyle öğrencilerin şair-yazarlarla buluşmaları, tanışmaları, kaynaşmaları ve halkın hakeza kitapların büyüdü dünyalarını teneffüs etmeleri çok muhteşem bir şey elbette. Bu ve benzeri etkenlerle fuar alanında, ilk gününden son gününe kadar her gün büyük bir ilgi, heyecan ve coşkuya tanıklık edilmiştir. Fuar süresi boyunca bir şenlik, bir bayram havası kuşatmıştır, fuar alanını ve gönülleri adeta, bitip gitmesi istenmeyen. Fuar döneminde bir önemli faaliyette; şairler-yazarlardan söyleşi programı olanların, fuar alanına bitişik oluşturulan 'söyleşi salonu'nda, sanat

edebiyat kültür tarih ve ilahiyat konularında olmak üzere konuşmalarda bulunmuş olmalarıdır.

Ayrıca Büyükşehir Belediyesince; yayınevleri temsilcileri, şairler-yazarlar ve misafirlerin fuarın ilk gününden son gününe kadar yolculuk ulaşım giderleri, hava alanından alınıp tekrar bırakılmaları, konaklayacakları otellerine yerleştirilmeleri, fuar alanına geliş gidiş saatlerinde servis imkanlarının verilmesi gibi konularda özverili çabalar göstermeleri, takdire şayan bir durumu ortaya koymuştur Fuar günlerinde fuar izlenimleri bağlamında genel itibalarını almak üzere, bazı yayınevleri temsilcileri ve şair-yazarlarla yaptığımız görüşmelerde, ülkemizde bu tarz düzenlenen fuarlar içerisinde ilk sırayı TÜYAP fuarı alıyorsa, ikinci veya üçüncü sırada Maraş Kitap ve Kültür Fuarı yerini alır, diye bildirimde buldukları gözlemlenmiştir. Geçen yıllardan farklı olarak bu yıl, fuar günlerinin ekim ayının ortalarına alınması ise ayrı bir güzellik ve memnuniyet olarak yansımıştır.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesince her yıl organizesi gerçekleştirilen, halkta, eğitimcilerimiz ve öğrencilerimizde büyük bir yankı, karşılık bulan bu etkinliğinin niteliğini artırarak devam etmesi yanında, özellikle ilimize marka değeri de kazandıracak olan; şiir edebiyat sanat kültür tarih müzik resim fotoğraf tiyatro ve sinema alanlarında olmak üzere ve farkındalık oluşturacak şekilde her yıl düzenli olarak; sempozyumlar, paneller, şölenler, anmalar, atölyeler, sergiler düzenlenmesi, bu ve benzeri çabalara öncülük edilmesi, imkanlar sunulması beklentilerimiz arasındadır.

Bu vesileyle Büyükşehir Belediye Başkanlığımızı, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığımızı, fuar ve benzeri etkinliklerin sorunsuz tamamlanmasında emeği geçen her kademedeki görevlileri tebrikle şükranlarımızı arz ediyor, ülkeye millete hizmet yolunda nice başarılı çalışmalara imza atmalarını temenni ediyoruz.

SANRI

*bize mi ait
başkalarına mı*

*uyuduğumuz uyandığımız
hüzünlendiğimiz
yoğurulduğumuz
yani ıskaladıklarımız
ne varsa yaşam adına*

*bir sanrıdan mı ibaret
bu olup bitenler*

*ne etsem ne yapsam
bir şeyler tutsam
her şeyi kuşatan bir şey*

*bir çöl yangını
şimdi
yüreğim*

KÖY

1-Köyden inan insan (1980)

Biraz duygu, biraz ezilmişlik, biraz coşku insanı ne yaptığı bilinmez hallere iter. Köyden şehir e inen insan bu kabusu durmadan yaşar.

2-Köye gittiğimde (1983)

Köye gittiğimde, kahvede köylüler mahsuller iyi olmadı diye dert yaniyorlardı. Derken komşu köyde bilmem hangi yerinde eskilerden kalma gömüye döndü lâf. Saatlerce bir gün önce konuştuklarını yine tekrarladılar.

3-Evet/hayır-1984

Köylere gidiyoruz. Köylerde üç şeye hayır, üç şeye evet diyorum. Gelenek ve göreneklerimizin, misafirperverliğimizin bu ülkenin temel değerleri olan yaşaması hatırına;

- Sandalyeye hayır, divana evet
- Masaya hayır, yer sofrasına evet
- Çaya hayır, ayrına evet

4-Köylülerden dinledim (1984)

Sobayı yakamayan kadın hocaya gider. Akıl sorar.

Hoca:

Odunu on yap. Hocana da bir don yap der.

Öyle olur. Soba yanar.

Düşünen yurt insanı, insanımız için neler neler anlatıyor.

5-Köy olmazsa (1986)

Köylüler olmasa aç kalırız.

6-Köy (1987)

Köyü kaynaştıran uygulamalar yapılmalı.

Her icraat ordaki düzeni bozuyor şimdi. Köyü tanımadan köyü yönetmektir asıl sebebi. Bu gi-dişle köy yok olacak. Ülkenin asıl teminatı yani.

7-köylü (1987)

Makama giren köylü vatandaşlara Beyefendi, diye hitap ediyordum. Yanımdaki bayındırlık müdür sordu.

Bunlar nasıl oluyor da hem bey hem de efendi oluyorlar.

Cevaben:

Bunlardan hem bey hem de efendi çıkar.

8-köyde miskinlik (1992)

Kör kadercilik

Neme lazımcılık

Kopukluk

Şehirde yaşam kavgası kuralsız, ölçüsüz.

Kahvehane tutkusu

Savrulan zamanlar

Nereye gitsen ferahlık yok. insan ruhu kısaçta. Dağlar denizler tutulmuş. Biri ağaçsız, biri kirlilik.

Çekilesi değil yurdumuz.

Bu ülkeyi yaşanılır, insanını yaşar yapmalı. Yolları aranmalı.

Düşünerek

Bir araya gelerek

Elini vicdanına koyarak

Allah'tan korkarak.

9-Efendi (1999)

Köylü milletin efendisidir

Köylü milletin efendisidir denir. Köylü yani üreten insan üreten, üretici milletin efendisidir.

10-Köyler (2008)

Güneydoğu Anadolu'da köyleri, mezraları gezdim. Okul yoktu, camii de yoktu. Cami yoktu, okulda yoktu. Çifte cehalet. Birinin ötekisini diğeri tamamladığını, biri ötekinin olmazsa olmazı olduğunu anladım. Gördüm.

11-Hala köylerimiz var (2014)

Köymü kaldı diyenlere "siz yakınlarda köye gittiniz mi?" demek lazım. Köylerin sadece adı değişti. Amaç hizmet tabii. Keşke isimleri kalsaydı. Mesela Akçat köyü mahallesi denebilirdi.

Köyleri geziyoruz. Kalabalık yöneticilerle. Her birimizin köylere sunduğu hizmetler var. Onlar bize gelip hizmet alıyorlar.

Köyde buluşuyoruz. Büyük buluşma. Ayaklarına gidip hesap veriyoruz köylülerimize. Soruyoruz "Devletimizden memnun musunuz?" Hep bir ağızdan "memnunuz" diyorlar. Bizimde başımız bu diyoruz.

Buluşmanın sevinci yanında köylerin haline üzülüyoruz. Bir zamanlar şın, canlı olan köyler şimdi bomboş evlerin çoğu boş. Bir kısmı metrule kalkanlarda yaşlı insanlar. Onlarda tutunmaya çalışıyor. Üretim azalıyor. Tarlalar verimsiz.

Köyde aktif çalışan insanı yerinde tutamıyoruz. Memleket davası bu. Şehrin büyüsümü, mecburiyetimi köylüler şehre iniyor. En mahrum yerler, en gelişmiş yerler aynı, fark etmiyor. Hatta köylerde kalan delikanlılar, köyden göçmek şartıyla kız buluyorlarmış.

Köyler boşalmamalı. Köyler üretime dönmeli. Tarlalar ekilmeli. Bağ bahçeler yeşermeli. Hepimizin davası bu.

12-Köyler (2015)

Köyleri bir yıl aradan sonra yeniden geziyoruz. Fazla bir gelişme yok. Üzülüyoruz.

Nüfus azalıyor

Üretim azalıyor

Değerler azalıyor

Gelenek/Görenek kayboluyor

Duygular kopuyor

Ve...

Umutlar azalıyor. Yani gelecek.

Öyle görünüyor ki, köylerde evler de kalan yetmişlik dedeler nineler oraların "son bekçisi" olacaklar. Bacalar sönecek. Hemen yan komşuda cascanlı evin virane oluşu, görünen köyün kılavuz istemediğini gösteriyor.

Yalnızca evler mi? Eli iş tutanlar kalmayınca bağlar, bahçeler bozuluyor. Ekim dikim azalıyor. Yarıcılar, kiracılar da artık yok. Üstüne üstlük miras yoluyla dededen, babadan kalma tarlalar küçüle küçüle ekilip dikilemez olmuş. Birde tarlaları gözü kapalı satış da cabası. Köprü gelecekmiş, değer kazanacakmış algıları bugünü kurtaran köylüye fayda getirse de gelecekte hezimet olacak. Bugünün tarla sahibinin torunları yarın aynı tarlaya kurulan işletmelere işçi olacaklar. Zira hazıra dağ dayanmaz.

Köyler göçüyor

İnsanıyla

Değerleriyle

Koca bir tarihiyle

Bari geride kalanlar, geride kalanlara dair derlese, yazsa, çizse, görüntülese. Bari kağıt üzerinde kalsa. Hani köylerde derler ya! Yerinde yeller esmeden.

Söz veriyoruz. İster çöken, ister tüten baca olsun köylerden kopmayacağız. Yetmişlik delikanlıların titrek ama sıcak ellerinden öpeceğiz. Onlarla bir Ayvan Köroğlu muhabbeti yine yapacağız.

13-Çay (2015)

Merak ettim. Fevziyeden yukarı köyleri gezdik. Semayecik köyünün vadiyi gören, çiçekli seyirlik kahvenin bahçesinde oturduk.

Çay geldi haseten köy suyu istedim. Su geldi

Oturduk, serinledik, sohbet ettik, serinledik. Kalkmadan çay paranı verelim dedik. Çayı parayı ödediler dedi.

Öylemi dedi almadı

Selam verdiklerimiz mi verdi

Yabancı diye orda birimi verdi

Bilemedik. Ama bildiğimiz bir şey var. Bu millet misafirperver. Millet paylaşıyor. Ve hala güçlü.

ARKADAŞIM

Dosta açılmak. İyi ve kötü yanlarıyla dosta açılmak. Hayatı böyle anlamak insanı gizli bir doyuma mı ulaştırıyor? İnsan çevresini yorumlarken yolu dosta mı uğruyor?

Ya düşmanlar. Türküler kadar bir duygu yüklüyor bu kelime. Adam düşmanına bakarak koca bir hayat kurabilir. Kimler düşman? Yaprağın rüzgârın önünde habersiz sürüklenmesi gibi, toplumun bize aşladıklarımı düşmanımız olacak? Düşman hayata ışık salacaksa bu nedendir?

Dalıp gidilir böyle. Biliyorum ki insan zitları bağdaştıkça yaşadığının farkına varacaktır. Yaşamayı anlamak ne güzel.

Dostuma mektup yazamadım. Eser içimde gömülü kaldı. Buralar ise çok değişti. Ben ise hep içimle hesaptayım.

Arkadaşım mektup yerine kendin yapıp gönderdiğin insan resmine sadece göz koymuşsun. Gerçeği görmenin ilk işareti sayıyorum, diyorsun adeta.

Görme denilen şey o kadar derin ki. Ancak çocuklar çıplak ve saf görürler. İnsanın olduğu gibi görmesinin temeli ta çocukluktan atılır. Büyür ve zaviye genişledikçe her şeyde bir belirsizleşme başlar. Artık insana düşen şey, eşyalardan bir veya birkaçını seçmektir. İşte görme burada gerekli.

Görmek ve seçmek. İkiz gibi. Aynı görenler farklı seçebilirler. Seçiş mesuliyet işidir. Fakat asıl görüş mesuliyetle görmek.

Şimdi anlıyorum. Göz insana ne de yaklaşıyor. Sağ olun.

Bu sefer de bir adamı özlüyorum diyorsun. Ve sisli düşüncelerime

berraklık getirecek, güneş gibi doğarak o tutsak vadinin fecri olacak öyle mi?

Umutlanıyorum sana. "Kara bulutlar ona yaklaştıkça kirliliklerinden arınıyorlar, demekle demek; kurtarıcınla haşır neşir oluyorsun. Kuşların kanat çırpışlarındaki berraklık onun ışıklarına mı işaret yani?

Prangalar yurdu yeni bir hayatın ilk adımları artık. Görünen köyün kılavuzu, boşuna arama bulunur elbet.

Arkadaşım derler ki, özlemin hikâyesi uzun. Bu mekânda koşuuyorlarsa insanlar, onun sırrından bir parça nasip edin de, şu uzunca yolculuğun hikmetini bir iki kelamla insanlara fısılda-yiver.

İnsanın hayatında içine düştüğü boşluklar vardır. Her şey anlamını yitirir. Kavranacak yeninin sancıları çekilir.

Nedir yaşamak?

İnsan niçin yaşıyor?

Bizi hayata bağlayan ne?

Çevremdekiler ve ben?

Alabildiğine kıyasın peşindedir adam. Sorular üşüşürler. Duygu his anlamsızdır artık. Sezilen yabancılaşma. Benim olanlar uzaklaşırlar benden.

Bu boşlukta ne umut ne kaygı vardır. Deri bir ahin boşluğu. Güzel olanlar gülünç. Çirkin ürpertisiz. İnsanlık feryat ediyormuş bana ne. Dünya nicelelerini yutuyor umurumda mı?

Öyle dona kalış ne işe yarayacak. Zaman, ona ne kadar acır insan. İlk defa kendine acıyordur adam. Kendine acıyan adamı tasvir hangi kaleme, hangi kelimelere nasip olacak.

Belki o gün zaman sırrı çözülmüş olacak.

Yunus der ki, buradan gelip göçenler bu sırrı çözemediler. Yeltenenler de garip başını sevdaya saldı kaldılar.

Birinin ardından konuşuyor ve hoşlanıyoruz. Ya topraktan, toprak meselesinden. Havanda su dövmek mi olacak işimiz. İnsan ve toprak; tarihimizi özetleyen cümle.

Arkadaşım;

Şiirlerinden yaz diyorsun. Eksik kalmış şiirleri yorumlamayı çok severim. Hatırlanamayan mısralarda hayatın sırlarını sezerim. Eksik kalmış şiirde yaşanmış ama erişilememiş hayat gibidir. (tır bence) Bakın:

Şu halinle donmuş gibisin

Ne soran sormuş, ne yanan olmuş.

Ellerin böyle bomboş kalmış.

Bu eksik mısra bana sırlarımı hatırlatıyor. Gizemleri seviyor.

Durmadan yazıyorsun niye? Adandığını söylüyorsun. O sayılı nefeslerinden sayısızca tüketirken neye, adandığını sanıyorsun.

Herkesin taşa çizilmiş hayatına iz mi bırakacaksın. Amansız rüzgârların koparamadığı kırpıntıları vehimli nefesinle mi?

Sahi bir dünyan vardı senin. Durmadan insanları çağırıyordun ona da sordum. O dünyanı bana mı getireceksin, beni dünyana mı götürceksin? Bağışla beni.

Güçlük çektiğim mektubuna güçlük çekerek yolladığım cevabı mazur görünüz. Esirger-seniz duanız bana yeter

BEN

“Nasılsınız?” Diye sormayın nolur.
Gariban, çileli birisiyim ben.

Biri şunu demiş, diğeri bunu.
Hayaller ülkesin perisiyim ben.

“Deli diyecekmiş halimi gören,
Hakikat askının Velisiyim ben.

Düşüne düşünce eridi beden,
Şimdi elde kalan gerisiyim ben.

Lüzum değil övgü, şan neme lazım.
Bu canım Milletten birisiyim ben.

Dünyaya gelmişim Anadolu’da,
“Maraş/Andırın’ın köylüsüyüm” ben.

TIRIL HİKAYESİ

**Sararmış yapraklar ...
tuz kokan bozkırlar ...
yalın ayak dolaşan solgun benizli çocuklar...**

Gün batımına doğru ıssız koyaklardan bir üfeyk havalanıyor . Gölgeler sahiplerinden kaçıyor.Bir korkuya kapılıp ürperen bir çocuk gibi kaçıyor koyaklardan beyaz bir aydınlık. Gene gecenin koyusuna mağlup yamaçlar. Bir sonraki günün kollarına sığınıyor katran siyahi geceler. Korkmak mı korkudan kaçış mı bilinmez Kaderine küskün yamaçlarda siyah bir matem geziniyor.Bir kır-langıç sesiyle yankılanıyor sarp kayalıklar. Çocukluğumdan kalma birkorkuyla yalpallıyor kıraç yamaçlar.Bilmem hangi matemi koynunda saklıyor griye çalan birgökyüzü. Aksamin ardında saklanan çocuk yüzüm yayla havasının keskin havasıyla kavrukluyor. Peşinden koşup da yakalayamadığım ay dedenin misafiri olmak istiyorum.Sanki bir daha gelmeyecekmış gibi gri bir bulutun ardından kayboluyor. Hazin birilkbahar akşamında anamin istarında dokunmuş çula uzanıyorum. Bir ara bulutlar çocuksu

yüzleriyle birbirine küsmüş çocuklar gibi aralıyor gökyüzünün mavisini.Yıldızlar gökyüzününhakimi oluveriyor. Siyah çuldan yapılmış çuvalların keskin kokusu etrafa yayılıyor. Dağ keçisikokusu ...Sonra birden köyün belki de birkaç adet sahip olduğu eski püskü sarı makinelerdenbiri beliriveriyor. Kıl iplerden egrilmis dağ keçisi kokan çuvallara buğday kokusu karışıyor. Vecefakar bir Anadolu kadını olan anamin sesi duyuluyor. Hadi ne yatıyorsunuz. Davranım bakalım. Ve tüm güçler toplanıyor çuvallar birer ikişer naylon dedimiz tekerlekliye yükleniyor.

Kışa hazırlıklar işte burada başlıyor. Buralarda kis bırakmaz yakamızı kolay kolay.Inatci birdağ keçisi gibi Şimdi hareket zamanı. Naylon dolunca tekerlekler birden gıcırtilı sesiyle harekete geçer bu ses yamaçlardan irkilip bize döner . Bir tümsek tekerlere takılıyor . Ve bir sarsıntı... biz bir ileri bir geri.. sonra yoksulluğun izlerini kavruk benizlerindentanıyabileceğimiz köy çocukları etrafimizi sarıyor. Sonra bizim de çok sevdiğimiz naylinaasılma macerası ... Bu iş şoförün onları fark etmesiyle son buluyor. Sonra bir aralık Uzuncabir kisin bıraktığı yalnızlık sanki Tırıl'da gözlerime takılıyor. Tırıl'ı nereden bileceksiniz diyor içimdeki çocuk.

Tırıl Torosların çatısı adeta. Küçücük bir ilçenin sırtını yasladığı geçit vermez koyaklarıyla adeta insanda ulaşılabilir hissi veren heybetli bir dağ. Gözlerimi açtığımda gözüme ilk çarpan bir dost gibi.Sirtlarında her daim beyaz gerdaniyla tutunur hayallerime. Özlem karla karışık bir yağmur Tırıl'da. Nice doğa sevdalisinin zirvelerine çıkıp da bir nefes almaya çalıştığı haşmetli Tırıl... Sonra gözlerim zirvelerin gökyuzuyla buluştuğu ufuk çizgisinde... O ne güzel mavilik ...Sonra yoksul bir hayalinde peşinde evin avlusunda biten bir yolculuk...

Yeşile çalan bir hayal buralarda yaşamak . Uçsuz bucaksız yemyeşil çayırlar ...Bir kelebeğin kanadında eriyen zaman ...Fakirlik anamin tandir cöreğinde taze buğday kokusu. Bazen bir menekşe kokusunda kaybolan yalnızlık... Bulutlarla arkadaş uçurtmam nerede. Hangi baharın ardında gizli. Uzun uzun baktım uçurtmamın ardından. Yatağına kırgın ırmaklar gibi uzaklaştıkça uzaklaştı benden. Ben kostukca o da uzaklaşıyor sukutun çigliklerinde kayboluyordu. Belki de yalan Dünya'nın debdebesinden kaçıyor yalnızlıkla arkadaş olmak istiyordu. Sonra batan bir güneş gibi gözlerden kayboldu uçurtmam . Ve ben diz çöküp yeni bir uçurtma yapmanın hayaliyle yemyeşil çayırlara uzani veriyorum . Gökyüzünün mavisini gözlerime dokunuyor efkar dağıtıyoruz hep beraber Ve bir kırlangıç zamanın suskun tanığı . Her yaz bizim hayallerimizi misafir olan çocukluğumdan kalan yarım bir hayalin adı . Ne çok severim onları yalansız cikarsız özgürlüğün diğer adı. Ve sonra oyun zamanı ... Oyun deyince Çellik oynamadan olmaz . Çocuklugumun en heyecanlı ve en sevilen oyundur çellik .Ve başlar hazırlıklar çellik sopası dikilir sağlam olmalı direk. Kuralar çekilir, dağılım yapılır çelligin başına geçecek kişi belirlenir . Ve herkes birer ikişer dağılır etrafa ellerde çalılar . Nöbet çoktan başlamıştır . Oyun kızışır muziplikler tartışmalar en uzun kimin celligi uzaklara gitmiştir bu hiçbir zaman bilinemez ama arkadaşlık zamanın ruhuna sinmistir çoktan .Dostluklar pekismis zaman erimistir . Hafızalarda yerini almış ve bizi peşinden sürükleyen bir tren kararı olmuştur çellik oyununu.

Hasretliğim topraktır benim

Demir, bakır ve magnezyum olarak
Gövdemde taşıyorum seni biliyorum
Etimde, tırnağımda, kanımdasın ama
Ne denli ağırsın ki hiç hissedemiyorum.

Seninle sarmışlar doğduğumda beni
Süt kokulu tenimin ilk elbisesiymişsin
Ne varsa yiyip içtiğim hepsi senden.

Şimdi anlıyorum, aşeren kadınlar neden
Çılgın bir iştahla yiyorlar seni
Ve neden gizlendiğini her ölünün sana.

Ey bereket tanrıçam, doğurgan anam
Ey ilk göz ağrım, son sığınağım ey

Tükendiğini gördükçe her geçen gün senin
Nasıl da sığınmak istiyorum koynuna bir bilsen...

Kara toprak hasretliğimsin benim!

DEĞİRMEN

Karacaoğlan bir gün değirmene gider. Değirmen de sıra bekler. Bekler bekler. Günler geçer. Saçı sakalı uzar. Sıra kendine gelince toza, una bulanır. Saçı sakalı dağınık, unla beyazlaşık halde çeşmeye uğrayınca başına gelenler gelir.

Karacaoğlanı dinleyelim “Değirmenden gelirim beygirim yüklü bir yiğide emmi demek güç olur sakal seni makkabınan yollayım bir kız bana emmi dedi neyleyim”

Gerçekten de bizim oralarda Değirmene giren saçın sakalın ağarmanına katlanılır derler. Karacaoğlan da öyle olmuş. Eskiden su değirmenleri vardı. Ağır ağır çalışırdı. kapı, baca açık toz toprak girer, içerde un savrulurdu. Kimsede bu halden gocunmazdı. Değirmenin hali derlerdi.

Anadoluya geldiğimizde değirmen vardı. taş yontulmuş, taş üstüne taş konmuş, suyun gücüyle taş üstünde taş dönerken göbeğe dökülen arpa, buğday taneleri, un ufak oluyor, tahta oluktan sıcak sıcak tahta hazneye (sandığa) dökülüyor, çuvalla giriyor, rızık olmayı bekliyor.

Değirmen hikâyemiz tohumdan tarlaya, tarladan eğilmiş sarı başaklara, sarı başaklardan harmana, harmandan ambara, ambardan değirmene, una, undan hamura, hamurdan ocak başına, Tandıra (yufkaya, ekmeğe) çeşit çeşit ekmeğe (yufka lavaş çörek) ondan sofraya, sofradan doyuma ve dünya lezzetlerine akan yolda bir duraktan ibarettir.

Ne yazık ki modern hayata değirmen de direnemedi. Değirmenler kalktı mı? Hayır. Anadolunun binlerce yıllık su değirmenleri köylerin göçü ile beraber bir bir öksüzleştiler, yalnızlaştılar, tutunamadılar.

Değirmenlerde eğleşip bir taraftan taş dönerken Öte yandan türkülerle zaman öğütüldü. “değirmenin bendine taş dönmüyor dönmüyor.”

Değirmene dayanmak zor. Değirmen sabır ister. Beklemek beklemek. Hele o sıralar? Atalar derki “sen haklısın dersin değirmende kavga olmaz.” değirmenler bu milletin mektebi gibiydiler.

- Zamanı öğretti
- Sabrı öğretti
- Barışı öğretti
- Dostluğu öğrettiği
- Muhabbeti öğretti
- İmece yardımlaşmayı öğretti
- Gurbet öğretti
- Hasret öğretti

Şimdilerde insanı bir araya getiren, gece gündüz zor şartlarda eğleşiren bir hayat şekli var mı? Kaldı mı?

Bizim oralarda harmanlar kalkar, buğdaylar ambara, çuvalla girer de güz gelince değirmen yolu tutulur. Esasen Anadolu köylerinin güz mevsiminde üç tane kocaman telaş olur. Değirmen kışlık odun yapılacak.

Değirmene gidilecek. Tohumlar ekilecek. Buğday ambarda, kışlıklar hazır, Değirmene gidilmiş, sıcak ocak tütüyor. Geriye uzun kış gecelerinin sohbeti ve muhabbeti. Anadolu buydu. Daha düne kadar.

Değirmene gitmek bir evde olay olur. Harman sonu tohumlar elenir, ayrılır. Buğdaylar unluk, yarma (döğme) lik ayrılır. Bulgur kaynatılır. Hepsi de değirmene hazırlanır. Yükler kağnılara, arabalara yüklenir, hayvanları koşulur, hayvanlar yüklenir. Orada kalınacak günler için azıklar hazırlanır. Yolculuk salavatlanır.

Değirmene yalnız gidilmez. Büyüklerin yanında çocuklarda gider. Koşum hayvanları yayılacak, atlara bakılacak. Yumuş tutulacak. Değirmen nöbet günleri gençler için hayat dersi gelir. Hayvan bakımı, çobanlık, yük indirme bindirmeler, yardım etmeler, taşın her dönüşünü izleye izleye bekleyişler. Serin gecelerde aya yıldızlara baka baka konaklamalar.

Değirmen günleri tam bir hayat mücadelesine döner. Bir köşede sönmeyen ocakta dönen taştan olukta akan sıcak undan hamur yoğurmalar, Taş tandın da çörek pişirmek. Ateşe soğan, patates gömmeler.

Komşu köylülerin birbirini tanınması tanışması. Eş dosttan selamlar alınması, yollanması. Muhabbet edilmesi. Uzak yabancı yerler tanınması. Hepsi hepsi değirmen günlerinde yaşanır.

Hele o sesler. Derinden gibi gelen Uğultulu, şelaleyi andıran bitmeyen dalga dalga içeriyi dolduran şu sesler. Dönen değirmen taşlarının uğultuları, taşın her dönüşünde tek tek bitesiyeye

çıkan şak şak sesleri. Bu sesi duydukça taşı görmeden de taşın döndüğünü bilir. Değirmencinin çalışma sesleri. Uğultu arasında bağıra bağıra konuşmalar. Bir telaş, bir uğraş hali. Ama her daim değirmenin asudeliği, asilliği, heybeti.

Ya değirmen muhabbetleri. İnsanın mukallitliği değirmende tutar. Şakalar, espiriler, taklitler. Yoksa zaman geçer mi?

Uzun gecelerde Ocak başında diz dize oturup manallar, hikâye anlatmalar. Hele eşkiya hikâyeleri. Eşkiya hikâyeleri dinlenirken Ahacık değirmeni basacaklar gibi gelir. Bir korku, bir ürperti. Yan yana sokulmalar. Ateşe baka baka kapanan gözler. Daha ağırlığında gözkapakları. Değirmenden gelen sesler, ürpertiler, uyanışlar. Nöbete kalkışlar. Bitmeyen geceler.

Değirmenden dönüş sanki muharebeden dönüşe benzer. Yorgun argın köy yolunu tutuş. Ağır ağır yol alış dereler, tepeler, inişler, Yokuşlar geçile geçile.

Köye varınca yüklerin yükleye, ambara inişi. Gece gündüz bedene çöken yorgunluğunun unutulmuşu. Ev ile hasret gideriş. Havadisler aktarış.

Değirmen hazırlığında, gidişte, kalışta, dönüşte o yılın en önemli olayı. Gitmeyenler gidenlerden havadis alırlar. Vaziyeti anlarlar.

Bir de arada Değirmene gidenler olur. Hayvan yüküyle giderler. Orada kalışları kısa sürer.

Değirmen çobanlığa benzer derler. Sonraları cemiyet içinde mesuliyet alanlar, bunu Değirmendeki sıra günlerine, yaptıkları çobanlığa bağlarlar. Değirmen yok olup giderken kültür hayatımızı besleyen bir damarda kaybolup gitmese.

Dışarıda at kişnemeleri uzaktan gelen köpek ulumaları. Bir çuvalın dibine, iki çuvalın arasına kıvrılıp büzüşüp yatmalar.

SÖZ

Söz alır söz satarım
Sözü söze katarım
Sözü sözle tartarım
Varım söz pazarında

Sözle cana can katarım
Canı cana satarım
Söylerim cana batarım
Varım söz pazarında

Söz demem söz üstüne
Kem etmem göz üstüne
Ne desem öz üstüne
Varım söz pazarında

Sözü dememde derim
Sözü sözle söylerim
Ağızdan çıkan perim
Varım söz pazarında

Söz söyle biner yele
Söz uçar gider ele
Söz seni verir ele
Varım söz pazarında

Söz yerinde ağır
Eylesen bağır çağır
Söz tutmayana sağır
Varım söz pazarında

İKİNDİ YAZILARI

Bir ikindi vakti 'İkinci Yazılar'ını tanıdım. İkinci vaktinin akşam aramak kala bir vakit olduğu öğretildi bize. Vaktin sahibine olan bağlılığın artması adına, vaktin iyi değerlendirilmesi adına, yapılan işler kıymetlendirilmesi adına İkinci kelimesinin üzerinde durulur. İkinci ile akşam arası çok kısa olur evlat. Vakti geçime denilir ya da İkinci namazı geçikmeye gelmez. Ansızın akşam oluverir denilir.

Belki de bu anlamları da yükleyerek Nedim Ali Zengin Andırın Postasının aylık eki olarak İkinci Yazılarını çıkarmaya başlamıştı. Belki de kendisinin farklı anlamlar yüklediği de akla gelebilir. O sıralarda Kamil Aydoğan'ın da Andırında olduğunu biliyorum. Kaç kez Adana'dan Andırına giderek Nedim Ali'yle birlikte olduk hatırlamıyorum. Uzun yıllar geçti üzerimizden. Zaman zaman Yunus Develi'yle birlikte

gittik. Kardeşim Halim Garip'in Andırının bir köyünde görevi nedeniyle de gittiğimi hatırlıyorum.

Nedim Ali'nin uzun şiirleri olurdu. En son hatırladığım "Hasret Geceleri" şiiriydi. Hasret şairi olarak anılmak niyetindeydi sanırım. Türkiye'nin güney vilayetlerinden Kahraman Maraş'ın bir ilçesi olan bu kentte babadan kalma matbaanın dizgileri arasında son derece bereketli, son derece edebiyat dünyasının ilgisini çeken şairlerimiz şiirlerini, hikâyecilerimiz hikâyelerini, denemecilerimiz denemeleri yayınladı. Bütün bunlara Nedim Ali dostumuz ev sahipliği yaptı.

Yılların ardından seslenmeye devam ediyor İkinci Yazıları. Sanki kendisine has üslup ve tarzıyla, kâğıt ve yazarlarıyla Nedim Ali'nin ruhaniyeti göreve çağırıyor. Hiçbir çıkar ilişkisine dayanmayan, bir dağ başı denilebilecek bir mekândan bir yokuşun adını alan Andırın yokuşunda mürettiphanenin bilfiil işçiliğini de yapan Ali Anadolu'ya akıncı atlarını koşturup durdu her ay. Şiir adına, edebiyat adına bir umuttu.

İkinci Yazıları'nın yazarı, şairi olmak o zaman bir ayrıcalıktı. Bir taşra dergisi ötesinde İstanbul dergileriyle at başı koşuyordu. Nice mektuplar geliyordu yazı evine.

Onlarla tek tek meşgul olan dostumuz Nedim, şiirin kendi tılsımıyla aşkın kapılarını da aralamış bir hasret yumağı halinde kendi iç evreninde Andırın'ın kekik kokularıyla, menekşe, sümbül kokularıyla ya da çiğdem çiçeklerinin gelincikle birlikte süslediği telli duvaklı genç kızların remziyle 'Hasret'i yazmaktaydı. Bütün meselesi aşkın detaylarından öze doğru yolculuklar denemeleri yapıyordu. Toros dağlarının yüceliklerindeki rüzgârların beslediği turaçlarla, kekliklerin türkülerini derleyerek yeni enerjiler üretiyordu.

Edebiyat tarihimizde isminden bahsettirecek, nice edebiyatçıların yetişmesinde önemli görevler üstlendiğinden kendine özgü tarz ve tavırlarıyla daha da içli ve yakın durmayı becerdiğinden, şiiri önemsemenin

ötesine yolculuklar yaptırdığından da kuşkusuz bahsettirecektir. İkinci Yazıları, sarı yapraklarıyla on yılı aşan bir sürede ücretsiz olarak okuyucusuna ulaşarak başlı başına bir ekol durumuna girmişti. Kendi temellerini kendisi atan ve kendiliğinden örgütlenen bu elçi belki de Nuri Pakdil'in Edebiyat'ını merkeze almış olsa bile kendisine has tarzı ve yaklaşımlarıyla mütebessim bir çehrenin, aşkın bir yüreğin sürgünü gibiydi. Anadolu'nun her karış toprağındaki bereketin adı gibi, yücelikler bildirisinin membandan beslenerek ufka yürüyen, her sayısıyla yeni şeyler söylemeyi deneyerek uçurtmalar uçuran, aynı zamanda güney rüzgârının esintilerini memleketin her bir köşesine ulaştırmayı becererek kalıcı olmasını sağlayan Andırın Postası'nın kültür sanat ve edebiyat eki İkinci Yazıları.

Yirmi yedi yıl sonra bile hala üzerinde konuşulabiliyorsa, toplantılar yapılabiliyorsa, Mustafa Kutlu Salih' Zengin'in kayınpederi olmasının ötesinde bir edebiyatçı kimliğiyle yeni öyküler peşinde olmanın heyecanıyla "kapının önünde bir asma, kollarını caddenin öteki evlerine kadar uzatmış. Bir leylak, bir kızılçık, bir hurma ağacı kapıyı gölgeliyor. Antrede cevizden, oymalı bir sedir. Duvarlarda çocuk fotoğrafları, M.Ali Zengin'in (Nedim Ali) çeşitli zamanlarda çıkarttığı basın kartları. Bir zarif insanın, bir sanatçı ruhun mekânı olduğu belli. Temizlik, sadelik, vakar içinde. Nedim Ali'nin eşi Dr. Melek Zengin bu hatırayı olduğu gibi sürdürüyor"

diye yazıyor.

İki binin üzerindeki ücretsiz abonesiyle Türkiye'de bir ilki o yıllarda başaran cömert Nil uzantısı ya da Seyhan ve Ceyhan coşkusudur. Adana'da veya Andırında bir araya gelişlerimizde bizimde üzerinde durduğumuz ücretli abone anlayışına asla razı olmayarak bizim bedelimizi hiç kimse ödeyemez dostum dediğini bir kez daha Şaban Abak'ın ifadesinden de anlıyoruz; "Şabancığım sen de gelip gördün. Biz bu dergiyi öyle büyük bir emek ve özveriyle çıkarıyoruz ki onu parayla satmamız mümkün değildir, kimsenin de onu satın almaya gücü yetmez".

Nedim Ali gerçekten bu anlamda bir emek ustasıdır. Ustalığını

kendisi beceren, mimarı kendisi olan, şiirinin dilini, tarzını, üslubunu yüce dağların doruklarındaki ilhamlardan alarak aşkın bir hasretin sözcülüğünü yaptığını pekâlâ söyleyebiliriz. Sissizce ama derinden kozasını örmüş olan Mehmet Ali (Nedim Ali), ışıldayan

gözleriyle, şen şakrak gülüşleriyle hafızamdaki yerini sürdürüyor. Evlatları Ezel ile Levni'ye bıraktığı mirasın Türk edebiyatındaki önemli belleklerden biri olduğunu söylemek gerekiyor.

Rahmetle anıyorum.

Allı Gelin

Geçit vermiyor yollarım
Yol içinde yolsuz kaldım.
Tükendi ömür yıllarım
Yıl içinde yılsız kaldım.

Geçmez oldu yürek sızım
Bedenden ayrıldı özüm,
Obam, elim, oğlum, kızım
El içinde elsiz kaldım.

Aşkım tükendi yıllarla
Sohbetim bitti kullarla
Konuşmayınca dillerle
Dil içinde elsiz kaldım

Günler geçti adım adım
Kendime yetti feryadım
Kalmadı ağzımda tadım
Bal içinde balsız kaldım.

Çiçeklerim bir bir soldu
Artık ömür yılım doldu
Her şey bir eziyet oldu
Hâl içinde hâlsiz kaldım.

Oğlum, kızım, kardeş, bacım...
Bana yoldaş oldu acım
Hani nerde tahtım tacım
Mal içinde malsız kaldım.

SOFRA

Sofra deyince akla neler neler gelir. Sofranın bizdeki adı berekettir. Bolluktur. Paylaşmaktır. Bölüşmektir. Üleşmektir.

Sofrada yaşanan/aranan yiyecek zenginliği değil gönül zenginliğidir. Olanı bölüşmektir asıl olan. Bir bazlama olsa bile. Bir tas ayran olsa bile.

Sofraya eskiden gök muştusu derlermiş. Yani sofraya gelenlerin gökten indiğine inanılmış. Hz. Musa kavmine inen sofralar gibi. İncamıza göre nimetlerin sahibi yüce yaratan. Yemekler yerden bitenden yapılsa da rızık olarak nasip olduğu inancına dayanır.

Gelin bir sofraya tadında sofraya konuk olalım.

Evela sofranın adabı erkânı var. Yani edebi düzeni. Medeniyetimizde sofraya serili her mekânda adabına uyulur. Buna sofraya terbiyesi denir. Ahilik geleneğinde sofraya, başka ifade ile yemek yeme/oturma kuralları öylesine ayrıntılı yaşatılmış ki, saymayla bitmez. Kırşehir yöresi ahilikte esnaf çırağının uyacağı sofraya kuralları 256 olduğu bulunmuştur. Birakın esnafı, hanelerde, ağa/paşa konakları, düğünler, bayramlar, ikramlar gibi nerde sofraya seriliyorsa oraya özgü kuralları konmuştur. Hatta yöreye göre kurallar konur. Topluma göre, gruplara göre kurallar var. Birde en belirgin sofraya kurallarını şehir, kasaba ve köylü köylerde görülür. Belki ondandır köylüler en çok şehir sofralarında zorlanırlar. Zira usul adabı bilek ayrı, tatbik etmek daha ayrıdır.

Biz tarihten beni cömert, paylaşılan, yediren, içiren bir medeniyetin milletiyiz. Tarihten beri Türkler misafirperverlikleriyle anılır. Bunu anlatan en güzel sözümüz “sofrası yerde olmak” tır. Yani yere serilen sofraya her zaman açık olur, kalkmaz. Misafirler gelir ikramlar sürekli yapılır. Hakikaten misafire evde olsa, dışarıda da olsa yedirmeyi, içirmeyi, ikramı esirgemeyiz. Konuklar da kilo aldıkları latifesini yaparlar.

Hanelerde sofraları evin hanımları kurar. Anneler ocak başlarından, misafire ikram/yemek hazırlamaktan başını kaldıramazlar. Ondandır misafirlerin evin ikramı karşısında “oturulan sofraya bıçak vurulmaz/ihanet edilmez” atasözü söylenmiştir. Kimin sofrasına oturulmuşsa sadakat gösterilmelidir. Oturulan sofraya küçümsenemez. “Misafir umduğunu değil bulduğunu yer” cümlesi sofraya bereket sembolüdür. “Misafir eve gelirken on rızık getirir, birini yer dokusunu bırakır” inancı doğru kabul edilmektedir. Hatta eve/haneye gelen misafirleri içinde mutlaka Hızır bulurmuş. Hızır giren evden de huzur eksik olmaz.

Sofra oturmanın adabı, erkânı Anadolu Kültürünün en direnen kültür yanısıdır. Hala Anadolu’da, hanelerde gelenek halinde yaşamaktadır. Aile fertlerinden kendiliğinden aktarıla gelmektedir. Sofra adabının bazılarını bakalım.

- Eller yıkanır
- Diz çömülür/bağdaş kurulur (yer sofrasına)
- Besmele çekilir
- Önce büyükler oturur
- Büyükler başlamadan başlanmaz
- Önüne bakılır
- Konuşulmaz
- Sağ elle kaşık tutulur
- Tabağın kendi tarafından alınır
- Ses çıkarmadan yenir
- Elle yenmez
- Tabakta artık bırakılmaz
- Doymadan kalkılır
- Yemek sonunda dua edilir (içinden veya toplu)

Sofra adabı sofranın konuluşuna, yerine, zamanına ve yöreye göre değişir. Okuma yazma bilmeyen bir Anadolu insanı bile yüzlerce sofrada adabı sayabilir. Buda yemek kültürünün zenginliğini anlatır.

Bir yandan sofranın kültürü yaşıyor diye sevinirken öte yandan kültürün yozlaşmasına da üzülürüz. Baktığımızda sofranın başına gelmeyen kalmadı.

- Sofra yerlere serilirdi. Buna yer sofrası denirdi. Temiz bir yere sofranın bezi serilir, etrafına oturulurdu
- Kasaba, şehirlerde ahşaptan ayaklı/tahta sofralar kullanılır oldu
- Sonra masa icat oldu. Sofraların kurulduğu yemek masaları etrafına sandalye konarak kullanılmaya başlandı. Sandalyesi olmayan hanelerde divan önüne konuldu
- Yemek masası ve sandalyesi Anadolu'nun en ücra yerlerine, hanelerine girdi
- Yemek masası yerini sehpa alıyor. Sehpa üzerine konan tekli tabaklarda sofranın yerine geçiyor
- Sofra böylesi kültür değişimi yaşarken/yemek dolu tabaklarda değişime uğradı. Önce bir tabaktan ortak yenirken, kişi başına/her yemek çeşidi için tabaklar geldi. Sonra bir tabağa bütün çeşitler konur oldu
- Kaşıklarda öyle. Çömçe, tahta kaşık, metal kaşıklar çeşit çeşit iken naylon plastiği çıktı
- Tabaklar da öyle. Bakır tabaklar, tepsiler, alüminyuma, çeşitli metallere, plastiğe, seramiğe dönüşüyor. Toplu yemeklerde plastik ve benzerleri çoğalıyor

Sofra kültürünün zenginliği sofranın çeşitlerine dayanır. Sofralar evvela yere, zamana, mekâna göre çeşitlenir. Yerleşim yerleri olan köy, kasaba, şehir hanelerine göre de ayrılır.

Çukurova yörelerinde kurulan sofranın çeşitleri yaşayarak canlılığını korumaktadır. Bakalım

- Aile sofraları. Hanelerde/evlerde kurulan sofralar. Köy evlerinde hala yere sofranın bezi serilir. Aile üyeleri bir araya gelir. Önceleri üç öğün kurulan sofralar ancak akşam kurulabiliyor. Mutfaklarda kurulur.
- Misafire kurulan sofralar evlerin misafir odalarına kurulur. Süsleme yapılır, özenilir, sofranın bütün incelikleri sergilenir.
- Düğün sofraları her yöreye özgü düğün sofraları vardır. Çukurova'da da düğün sofraları uzun yer sofraları serilirken artık masalarda sunulmaktadır.
- Bayram sofraları. Bayramlarda toplu yemekler sunulur. Tıpkı düğün yemekleri gibi. Son zamanlarda kalkıyor.
- Cenaze sofraları düğün sofralarına benzer.
Bağ, bahçe, tarla sofraları. Çalışanların azıkları serilir, bereketli, tadına doyum olmaz olur.
- Harman sofraları. Bir zamanlar harmanlar vardı. Bir arada bağdaş kurulur yerde sofraların bezi serilirdi. Katık, ekme ne varsa paylaşılırdı.

Sofra elimizde kalan hala yaşayan kültürümüzdür. Her yörenin/bölgenin yeme-içme kültürünün bir parçası olarak sofralarımız hala zengindir. Üstelik göçle beraber büyüyen şehirlerde kültürler kaynaşmış, yemek/sofranın kültürü de her yere girmiştir. Kentlerde giderek birbirine benzerken sofranın kültürü de özgün olmaktan çıkmaktadır. Yinede kendini farklı tanıtanlar, ait olduğu kültürün sofrası ile kendisi ispata çalışmaktadır.

Not: Bu araştırmayı okuyunca sofralardan çok az bahsetmiş. Daha neler var neler diyebilirsiniz. Öyleyse erinmeden yazmalı, nesiller ile paylaşmalısınız. Vesselam.

AYNA

Kırık aynalara hapsoldu kederlerim.
Sen giderken benden göz yaşım bende değildi.
Umutla karışık bakışların matem boşaltıyordu zindanlardan.
Kır ciceklerim eskisi gibi kokmuyordu.
Aldığım nefes ısıtmıyordu artık bedenimden düşen parçaları.
Düşlerine dayandığım ilk kelebek son nefesini veriyordu.
Alnından vurulmuş kederler ıslaktı şimdi.
Yürüdüğüm yollarda ürkek bir düş kırıklığı yaşıyorum
Beyaz kanatlı kuş kaldırımlarda soldururdu akıbeti.
Ben karanlıkta kaybolurdum geceyle.

BOŞLUK

Bir ses boşlukta kendine bir yer bulmaya çalışıyor.
Düslerimin piramidine bir kırlangıç konuyor.
Sükutu çığlık çığlık .
Ben bıraktığın yerde değilim artık diyesim geliyor. Bu
Bir kapı gıcirtisi çocukluğumdan seni getiriyor.
Uzaklara dolan gözlerimde ıssızlığı yaşıyorum.
Ellerimde ufalan anılarla avunuyorum uzak diyarlarda
Boşlukta bir çocuk nefesi kadar berrak matemim.
Mavi, düslerimin haylaz çocuğu
İssizlik matemimle yorgun şimdi
Griye çalan bir boşluk var içimde
Gözlerime dolan göz yaşım mahpus şimdi.
Mazide bıraktığım son bakışın nerede
Hangi sonbahar çaldı kapını şimdi
Griye çalan bulutlar sükutu öğütlüyor mu
Kaç kırık gönül sevda çeşmesinden su içiyor
Sen bildin mi çocuk

Özüm TOPRAK

Toprak

Toprağı özlüyorum çocukluğumla özlüyorum çünkü toprakla en çok haşır neşir olduğum dönemler çocukluk dönemleri iki nedenden böyleydi.

Önce köy hayatı yaşıyorduk evler taş kerpiç ve topraktandı evler toprak kiskandı yağmur kalan toprak kokusunu yayandı gelirdi toprak kokusu buram,buram.

Sonra beton yoktu ta geçlik zamanında değil köyde beton yoktu betonun olmadığı bir dünyaya doğduk betonun adı bile bilinmezdi dillenmezdi her yer topraklı evler yollar bağlar bahçeler hatta köprüler köprüler ya taştan yada ağaçtan olurdu hepsi doğadandı hepsi yerliydi.

Toprağın vatan oluşu vatan uğruna insanın toprağa dönüşü bütün kutsal kitaplarda var bizdede en heybetli şiirler vatan şiirleridir yani toprak üzerine.

Bizde toprak diyince memleket akla gelir memleket yani doğduğumuz büyüdüğümüz yer. Şimdi,doğduğun yer değil,doğduğun yer vatan diyorlar. Bu söylem duyguları zedeliyor. Atalar "ana gibi yar baba gibi diyar olmaz" derken toprağın gücünü tartışılmaz daha nasıl anlatır.

Biz küçükken iki yerde/durumda mışıl mışıl uyurduk. Biri ana kucağında öteki toprak üstünde kıvrılıp uyumak. Toprak kokusunu duya duya, terleye terleye, yüze yüze, üste başa toprak yapışa yapışa uyumak. Kaç kişiye nasip olmuştur.

Bir atasözü derki "topraktan geldik, toprağa gideceğiz." Bu coğrafyada sadece toprak üzerinde kusursuzca felsefe yapılmıştır. Dünya,alem,evren,-hayat,insan bugün yarın'a dair anlatımlar toprak üzerinden kolayca hemde anlaşılır dillendirilir.

Mevlana "kainatta toprak gibi ol" der.

Velhasıl. Erenler,bilgeler,gönül,ulular söz ustaları,aşıklar,şairler,düşünürler... hepsi de toprak ile hem hal olurlar topraktan söz ederler.

Koca aşık Abdulvahap Kocaman'a sormuştum "vatan üzerine bu kadar güçlü, coşkulu şiirler yaşıyorsun da,toprak üzerine neden yazmıyorsun? Cevabı manidardı "bu memlekette toprak üzerine Aşık Veysel'in toprak şiiri üzerine şiir yazılmaz." Bundan iki mana çıkarmıştım:

1- Toprak şiiri yazabilmek için bu toprakların aşık'ı,-şairi olmalı

2- Ömrünü bu topraklar ile haşır neşir olarak geçirmeli

Koca aşık iletmişti. "öyle her babayığitte toprak üzerine şiir yazamaz." Koca aşık o gün bu gün haklı çıktı

Biz yetiştik. Bebekleri ile belendi analar. Analar atadan gördüklerini yaparlardı, şimdi hekimler en sağlıklı büyümenin toprakla temanla olduğunu söylüyorlar. Sağlığın merhem topraktır.

Toprakta beklenmek

Toprakta uyumak

Toprakta gezmek

Toprakta oturmak

Toprakta haşır neşir olmak bu devirde toprağa ulaşmak uzun yol,emek,zahmet ister.topraktan kopunca nelerden koptuk

Toprağa duyan var mı? atalar dünya malına doymanlara "gözünü toprak doyursun" derken doğru der de düşünmeye şevketmezler mi? Küçükken elimizi topraklar yıkandık sabun yerin

Tertemiz olurdu. Toprak ki tutmaz tutmaz derler evet tutmuyor. Ne çare ki temiz toprağı kirletiyorlar kirleten insanoğlu.

Kirletmek nere? Geri gelmemecesine yok ediliyor tarihten kalan antik kentlerde bir zaman üzerinde kuruldu.şimdi binlerce yıl sonra hala oralartoprak sayılmıyor

Toprak severim. Atalar "toprak özümüz." Derlermiş toprağı hem sevmeli,hemde sevdirmeliyiz. Bizi var eden toprağı sevgi olsa yok eder miyiz? İnsan sevdiğine kıyar mı?

İnsanlığın hikâyesi toprağın hikâyesidir. Senin benim hikâyemde ah toprak. Hayatımızda daima var. Daim kalamadın tutunamadığımız bundandır

Ve toprak üzerine imbikten süzülenler...

Ve toprak

Yılan toprağı kanatla yermiş, insanı ancak toprak doyurmuş. Toprak.

Toprak acıların üzerine dökülen buzlu su gibi.

İnsan için ne tezat: Yaşamak için hayatı hep onda aramak. Ona dayalı yaşamak. Biten hayatını ona gizlemek. Toprak cömerttir. Toprak mütevazî. Toprak baba. Toprak mesajdır.

Toprağın zaafı var mı? Toprak zamana karşı duran usta bir direnişçi mi?

Toprak kendinde bütün sonların birleştiği koca bir meydan adeta. Belki de zamana açılışın hazırlık yeri.

Adem ile Havvanın dünyasında toprak yaratılışı tamamlıyordu. Aynı hakikat yaşıyor. İşte zamana direnen toprağın gücü. İnsan zamanı toprakla anlamalı.

Yine toprak

Aklıma takılıverdiler

Yağmur iri iri düşer toprağa

Yağmur yağar kirpiklerin ıslanır

Yağmur yağar sel olur

Yağmur rahmet

Deli yağmur

İnsanın kardeşi üzerine söylediklerinden daha fazla yağmur üzerine olanlar.

Mevsimler geçer insanımız, hem tabiatımız, göğe yukarı bakarlar. Yağmur diye... Güneş diye...

Gökte rahmet, yerde bereket özlemiştir. İnsan tabiat uyumu bize güç veren. Bülbülü güle aşık eden biziz. Vatanın kara çalısını altına değiştirmeyen biziz. Biz gurbeti, sılayı çıkarmışız. Gurbet deyince bir sızı saplanır bağrın delinir. Sila deyince hasrete boğulursun.

Toprağı betonla örtme davasına başladıktan sonra toprakla, gönül bağımız yavaş yavaş kopar. Yaz sıcağında suya hasret ağaçlar gibi buruşuklaşıyoruz. Fırtına öncesi sessizlik bu.

Ruhumuzdaki fırtınaları melteme çevirmeliyiz. Yani toprağa dönmeliyiz.

Toprak özlerken

Altından sular akan ulu bir çınarı yazasım geliyor. Şarıl şarıl akan çayları. Yemyeşil düzlükleri. Ormanda gezintiye.

Anlıyorum, hayalim, şehrin beton sokaklarında emekliyor. Sigara dumanlı kahvelerde tavla şakırtılarından sıyrılamıyor. Vitrin önlerinde delice kabaaran iştahlara takılıyor. İnsanlara olan hırsmıdan karma karışıklaşıyor.

Yine anlıyorum. Duygularım kısır yaşama günlüğünde bocalıyor. Köreliyor.

Anlıyorum, mahpus gibiyim. İdrakimle, muhayyilemle, tecessüsümle, hislerimle, duyarlılığımle.

Anlıyorum, söyleyemediklerim var.

Anlıyorum, toprağım bana küs.

Anlıyorum, toprağımdan da mahrum ediliyorum. Kırlara ulaşmak hayal, onu işlemek ulaşılmaz, daldından meyvesini koparmak zor, hele hele boylu boyu kıvrılıp uzanmak hiç mi hiç olmayacak. Çi-seleyen yağmurdan sonra çıplak ayakta kaypak kaypak dolaşmak, burnuna buram buram tütme.

Benim kuşağımın toprak çocukları bunu tadabilirler. Bizden sonraki kuşağa nasip belki de olmayacak.

Geçmişim toprakla ömür sürdüler. Haşır neşirdiler. Ben ise hayaliyle avunuyorum. Toprağımda mahcubum.

Toprağın hasreti

Toprağın hasretleri geçiyor. Toprak gibi ol. Özün öze uysun, özümüz toprak. Toprak ve insan, o varsa var.

Toprak ev

Toprak hamken pişer, yanarsa yüzyıllar boyu dayanır. Ham kalırsa yağmurda, selde erir gider.

Mevlana "hamdım, piştım, yandım" derken kerpiçten ev'lerin sırrını mı veriyordu?

Toprak kokusu

Toprak kokusu, insanı varoluş günlerine (anlarına) çeken gizli bir gücün kokusuyla içi sızlatan, bir şeydir. Toprak kokusu idraki hissedir.

Toprak kokusu, üstünü örtecek bir derin sükut'tur. Toprak kokusu geleceğe kafa yorduran ilk duyuştur. Toprak kokusu, seni kendine çağırıştır. Toprak kokusu mesuliyettir.

Toprak kokusu, adamı dizginler. Anlıyorum, toprak kokusundan mahrum kalmışım. Bütün kokuların anası toprak kokusudur. Resulün sevdiği kokuların.

Toprak kokusu, bu toprağa el sürmüş binlerce insanın hikayesini okurlar.

Bütün kokular toprak kokusuna dönerler. Toprak kokusunu severim. Her kadın biraz toprak kokar.

Toprak kokusu bu toprağında çekilen azap ve sevaptan haber verir. Bastığım kara toprak beni de bağrına basacak, diye bilinen adama toprak kokusu bir hayatın kokusudur.

ELVEDA

Kalanlar gidenlere
El sallarlar nafile
Acep merak konaklar
Önde giden kabile

Hayatın duygusunda
Hep mazi yaşar durur
Beni ta uzaklara
Hayallerim savurur

Gel zaman git zaman
Ağlamakla gülmekle
Bende hazırım artık
Birazda beni bekle

Uzaklar sırlarla dolu
Her an çağırsa da
Bu yakarış boşuna
Başım göğe değse de

DAĞLI

Öğleye doğru yağmur dinince babam; “Mallarımızı dene, ekine gelmesin,” dedi. Şalvarımı dizime kadar sıvayıp, yağmur-dan sonranın ilkbahar havasını ciğerlerime doldurarak ekinin kenarına yöneldim. Kardeşlerim evde bir yandan sofradaki yufkalarla taze soğan dürülmüyor, bir yandan da çok çocuklu bir evde her zaman görülebilecek kavgalarına devam ediyorlardı. Sabahtan beri yağın ilkbahar yağmuru patikaları beton bir su arki gibi temizlemişti. Derelerden akan suların çağiltısı, yuva yapmaya hazırlanan kuşların ötüşmeleri ruhum-da nağmeler uyandırıyor.

Ayaklarım yalındı. Sırtımda babamın ceket eskisi vardı. Ama üşümüyordum. Her taraftan bir buğu yükseliyordu. Sonra bu buğu vadilerden çikanlarla birleşerek Tekeçli Dağının yamacından göğe yükseliyordu. Sabahleyin her yanları kaplayan kara bulut, şimdi göğün ufka yakın kısmını çepeçevre saran beyaz kar dağlarına dönüşmüştü. Sanki gökyüzünün en yüksek noktasından insan aklının alamayacağı kadar büyük bir çığ boşanmış, yuvarlanarak ufuktan aşağı düşüyordu. Babam, bu beyaz yığınlar için; “Bulut denize su almaya iniyor,” derdi.

Tarlanın kenarına varınca ceket eskisini püren çalılarının üzerine bıraktım. Diyerek yerlerde azıcık dolaştım. Taze yapraklarını ve üzerindeki damlaları taşıyamayarak eğilmiş bir iki meşe fidanını sallayarak damlalarını döktüm. Bu arada üzerime dökülen damlalarla yarı yarıya ıslandım. Baharla yeniden fışkıran yeşillik, sanki ölüme karşı meydan okuyordu. Otlar diz boyuydu ve yağmurun yıkadığı tertemiz yüzlerle göğe gülümsüyor gibiydiler. Bu duru gök altında, bu yeşillikler arasında içim içime sıkıyordu. Bir çocuğun bitmeyen enerjisiyle tek ayak üzerinde sekiyor, küçük yassı taşlar alıp uzaklara fırlatıyor, kendi kendime eğlenerek vakit geçiriyordum.

Orada her şeyi unutarak oyunlar icat edip eğlendim bir süre. Sonra yamaçtaki ormandan gelen seslerden iki kişinin bir şeyler kovaladığını anladım. Ardından bir kişinin daha sesi duyuldu. O da yamaçtakilere bağıyordu. Bu sesler kendi dünyamdan ayırdı beni. Gelenleri gözetlemeye başladım. Se-sinden yolda olduğunu sandığım adam bana doğru geliyordu. Ama her taraflar ormanla kaplı olduğu için göremiyordum onu. Biraz sonra; “Varıyor ha... salma, o yana geldi...” demelerinden birkaç hayvan kovaladıklarını anladım. Çok geçmeden bu hayvanlardan ikisi ormandan çıkıp, ekine doğru yönelince, ben de onlara doğru

koştum. Bunlar, bir çift tosendu. Beni görünce geri döndüler ve tekrar ormana daldılar. Adamlardan ürkercesine kaçmalarına bakılırsa tordular. O sıra yoldan gelen adam biraz ilerde gözüktü. Boynuzundan ipe bağladığı kocaman bir öküzü çekiyordu. Beni görünce ormana kaçan hayvanları geri çevirebilmek için yardım istedi. Beraberce tosunların ardından ormana daldık. Öbür iki kişiden biri dereye inmiş oradan bağıyordu. Arkamdaki adamı çabucak geride bırakarak sesin geldiği yana koştum. Oraya vardığım zaman genç bir adamla karşılaştım. Hayvanları geri çevirmiş bir taşın üzerine oturmuştu. Damlalardan yarı ıslak olmasına rağmen ceketini çıkarmış, kolunun üzerine almıştı. Beni görünce durumu anladı ve hayvanların gittiği yönü işaret etti.

Ben, o kadarcık koşmalarla yorulmazdım. Ayrıca bu yamaçları tanıyordum. Hayvanların hangi yöne giderlerse uzak-laşmak için yol bulabileceklerini bilirdim. Onun için ayağımın yalın olmasına aldırmadan ormana daldım. Avını kovalayan bir zağar gibi hayvanların izini sürerek ilerliyordum.

Onlara biraz ileride yetiştim. İki tosun korku içinde bir kayanın dibine sinmişlerdi. Beni görünce yeniden kaçmak istediler, ama çabucak önlerine dolandım ve yoldan yana çevirdim. Sonra bir inekle danasına da rastladım orada. Dördünü beraberce önüme katıp, yola çıkardım. Kaçmak isteyince kestirmeden önlerine koşuyor geri çeviriyordum. Biraz yukarı çıkınca adamlara bağırdım. Onlar da geldiler. Çemberi yavaş yavaş daraltarak bizim eve doğru sürdük hayvanları. Bağırmalardan babamların da haberi olmuştu. Dışarı çıkmışlar bizi deniyorlardı. Hayvanlar ağılların arasına girince kardeş-lerim de geldi. Hep beraber ahıra sürdük. Amca da öküzün ipinden çekerek bizim arkamızdan eve geldi.

Adam, babamla tanışıyormuş. Konuşmalarından anladın bunu. Ova köylerinden bir tüccardı. Yanındakiler de komşu köyden iki delikanlıydı. Tüccar, bu malları onlardan satın almış, mal sahipleri o nedenle yolluyorlardı. Ama konuşmalara bakılırsa buradan ileri gitmeyeceklerdi. Konuklarla ba-bam bir süre içerde oturdular. O ara anam öğle yemeğini hazırladı ve sofraya serdi.

Hava ayazıydı. Duru gök, insana dünya genişlemiş hissini veriyor, gamını kasavetini dağıtıyordu. Ama tüccarın yüzünden yemek boyunca malları nasıl götüreceğinin kaygısı eksik olmadı. Öteki iki kişi; “Biz buradan geri döneceğiz,” diyorlardı. Oysa iki gün sonra pazardı ve adamın malları

Salı günü kurulacak hayvan nazarına, kasabaya ulaştırması gerekiyordu. O nedenle tüccar, malları ahırdan çıkarmadan önce: Babama; “Çocuğu ver malları pazara götürmeme yardım etsin, emeğinin karşılığını veririm,” dedi. Bir süre ayaküstü yavaş sesle konuşular. Bunu duydum ya hemen ayakkabı eskilerimi elime aldım ve hazırladım. Anamın pek gönlü olmadı bu işe. Fakat babam razı olduktan sonra...

Sonra ahırda ineği de öküzün ipinin öbür ucuna bağladılar. Biz, öğle geçkini yola koyulduk. Tüccar Seyit Dede adında bir adamdı. Kısa boyluydu. Esmer, etli bir yüzü, sarkık kocaman karnı vardı. Beni yanına aldıktan sonra yüzündeki kaygılar silinmişti. Önden gidiyor, öküzle ineğin ipini çekiyordu. Ben, arkadan ötekileri sürüyordum. Dana da anası iplenince tosunlarla beraber gitmeyi yeğledi. Arada bir yolu sapıp kaçmak istiyorlar, ama fırsat vermiyordum. Ayaklarımın yalın olmasına alışıkım. Kara lastik ayakkabılarımı bir elimde taşıyor, öteki elimle hayvanların önüne taş atıyordum. Onun için bu koşturmalar zor gelmiyordu bana. Tüccar Seyit Dede, arada bir; “Sür Erali!” diye bağıyor, benim gayretimi artırıyordu.

Bir süre sonra tosunlar da çaresizliğe kıpırlı, öküzle ineğin ardından uslu uslu yürümeye başladılar. Bu gidişle fazla zorluk çekmeyecektik.

Evden bir iki saat kadar uzaklaştıktan sonra içimde bir garip duygu hissettim. Kendi kendime; “Ben gitmekten vazgeçtim,” diyerek geri dönmek istedim. Kardeşlerimi, anamı özlemeğe başlamıştım bile. İlk kez ayrılıyordum evimizden. Üstelik anam veya babam da yoktu yanımda.

İkinciye doğru yol tepelerden inip, düzlüğe girdi bizi. Çevremizde bizim köydekenden daha çok daha boy almış ve başaklamış, çevresinde ağıllı olmayan ekinler vardı. Orada azıcık mola verip dinlendik. Hayvanlar da yarı ürkek, yarı ümitsiz, başlarını yere eğip birkaç gevişlik ot kopardılar. Seyit Dede kalacağımız eve ancak yatısı vaktine ulaşabileceğimizi söyledi. Sonra bana; “Yoruldu mu?” diye sordu. Vücudumda bir ağırlaşma hissediyordum, ama hayır diye cevap verdim. Yarım saat kadar bir dinlenmeden sonra yeniden yola koyulduk. Malları önümüze katıp ikimiz de arkadan gelmeye başladık. Yol, ekinlerin arasında uzanıyordu artık, üstelik çevresinde ağıllı da yoktu. Ben içimde hayvanlar ha kaçtı, ha kaçacak diye bir kaygıyla yürüyordum. Seyit Dede ise rahatlamış gözüküyor, arada bir ıslık kaptırarak, türkü mırıldanarak ilerliyordu. Bir ara şehirde giymeyi tasarlayarak yanıma aldığım ve hala elimde taşıdığım eski ayakkabılarım gözüne takıldı ve malları çokça kârla satarsa bana bite de ayakkabı alacağını söyledi. Biz, böyle sessizce giderken aşağıdan bir at arabası gözüksü ve hayvanlar daha arabayla karşılaşmadan, tekerlek sesinden ürküp yolu saptılar. Ben önlerine koştum ama yetişemedim. Tosunlarla dana ötekilerden ayrılıp kuyruğu omuzladılar.

Yeni başaklamış bir eki-n tarlasının içinde alabil-diğine koşuyorlar, koştukça da keyiflenip oynayıyorlardı. Islak olması nedeniyle önce ekinin içine girmeğe tereddüt ettim. Ama Seyit Dede; “Koş, salma, hava kara-rıyor, kaybedersek bir daha bulamayız.” diye bağıınca hayvanların arkasından ekine daldım. Ekin boyumu alıyordu. O nedenle hayvanları göremiyordum ve çabalarım pek de bir işe yaramıyordu. Bir elimde sopam, bir elimde ayakkabılarım hayvanların arkasından ilerlemeğe çalışıyordum. Biraz sonra her taraflarım ıslandı. Sopa ekinlere takılıp ilerlememe engel olduğu için onu hisimla bıraktım. O zaman daha hızlı koşmaya başladım. Ama hiç bir yararı olmadı. Ekin boyumu alıyor, ben de tosunların nereye gittiğini görüp geri çeviremiyordum. O zaman yeni şeyler geldi aklıma. Durduğum yerde yukarı sığıyor, hayvanları görmeğe çalışıyordum. Ama o zaman da pek bir şey göremiyordum. Çünkü hayvanlar da ekinin içinde kaybolmuştu. Ancak sağrıları ile kullakları dışarıda kalıyordu.

Oysa tüccar bağıyor, çabucak geri çevirmem için beni azarlıyordu. Tüccarın söyledikleri zoruma gitti ve ağlamaya başladım ama hayvanların peşinden koşmayı da bırakmadım. Bütün gücümle hayvanların önüne koşup, çevirdim onları. Belki bir saat süren kir kovalamacadan sonra tosunları geri getirebildim. Seyit Dede öküzle ineğin iplerinden tutmuş, yolun kenarında otlatıyordu. Yanına geldiğim zaman sırtımda ne varsa ıpsıladı. Hayvanlar da suya girmiş gibiydiler. Çünkü o günkü yağmur buraya da yağmış ve ekinin ıslaklığı kurumamıştı. Seyit Dede bağıarak hayvanların boynuzuna küfretti. Kaçma suçlarını da bana yıkarak, “Haline bak, bu zamanında koşmadığın için oldu,” dedi. O zaman yeniden gözlerimden yaşlar boşandı. Ama suçluymuşum gibi yönümü öbür ta-rafa çevirerek, ağladığımı göstermedim ona. Yola koyulduğumuz da güneş batıyordu. Gene öküzle inek öndeydi. Seyit Dede çekiyordu onları. Ben, üzerimden sular sızarak arkadan geliyordum. Hem tüccara hem de tosunlara kızgındım.

Bir süre ne Seyit Dede bana seslendi ne de ben ona bir şey söyledim. Gün batalı epeyce olmuştu. Akşamın alacakaranlığının yerini şimdi ay ışığı almıştı. Uzaktan, bende hüzün uyandıran, koro halinde kurbağa sesleri geliyordu. Çünkü bu sesler bizim derelerden de gelirdi ve bana evimizi hatırlatmıştı. Ben yavaş yavaş üşümeğe de başlamıştım. Hava gittikçe serinliyordu. Gök, vakit ilerledikçe sıklaşan bir yıldız nakşıyla süsleniyordu. Sanki görünmeyen bir el ay ışığında dokuyordu gerçefini. Biraz sonra Seyit Dede geriye dönerek; “Üşüyor musun?” diye bağırdı. Önce seslenmedim. Sonra; “Azıcık,” dedim. Tüccar; “Yaklaştık bir saate varmaz, eve ulaşırsın, orada kuru çamaşır verdiririm sana,” dedi. Sevindim bunu duyunca. Tüccarın beni düşünmesi hoşuna gitti. Ona duyduğum kızgınlık hemen iyiliğe bıraktı yerini. Çocukluk işte; o yaşta tertemizdir yürekler.

Çocukluğun güçsüzlüğünden kaynaklanan kin ve kırgınlık bile her an yerini iyi duygulara bırakmaya hazırdır. Gerçekten de ondan sonra uzun saatler yürümedik. Biraz sonra evleri bizimkine benzemeyen bir köye girdik. Evler birbirine bizim samanlık ve ahır damlarımız kadar yakındı. Önce bunların hepsini bir adamın evi sandım. Bütün bu binalar babamın anlattığı ağanın evleri gibi geldi bana. Ardından üzeri toprak olma-yan evleri görünce iyice şaşırdım. Ay ışığında daracık sokaklarda ilerleyerek bir süre daha gittik. Sonra bir evin önünde durdu Seyit Dede ve kapıyı çaldı. Ev sahibi ve oğulları ellerinde lambalarla dışarı çıktılar. Önce hayvanları ahırın bir köşesine çektik. Seyit Dede öküzle ineği kendi eliyle bağladı. Sonra hep beraber içeri girdik.

Konuk olduğumuz ev iki katlı bir konaktı. Üst kata içerden bir merdivenle çıkılıyordu. Seyit Dede, merdivenin dibine ayakbaılarını çıkarırken benim için çamaşır istedi. “Çocuğun üzeri ıslak, sizinkilerin giysilerinden bir şeyler verin de soyunsun,” dedi. Bana da orada beklememi işaret etti. Anam yaşlarında bir kadın çamaşırlar getirdi bana. Orada merdivenin arkasına gelen karanlık yerde gömleğimle şalvarımı çıkararak verilenleri giydim. Bunlar bana bolca gelen bir pantolonla, kırizet bir okul önlüğüydü, ikisi de bir tuhaf duruyordu üzerimde. Sonra ben de yukarı çıktım. Tüccar ve ev sahipleri bir odada oturuyorlardı. Seyit Dede beni görünce; “Oooo Erali, sen okullu olmuşsun be...” diye yârenlik etti. “Bir de şu saçlarını kısalttırsak tam bir okullusun sen.” Seslenmeden bir kenara oturdum. Gerçekten de kırizet önlük tam bana göreymi. Belinin sıkması, yakasındaki beyaz düğmeler... Orada sessiz otururken ben de okula gidebilsem, böyle önlüğüm olsa diye doyumsuz bir arzuya kapıldım. Biraz sonra yemek getirdiler. Seyit Dede'yle benden başka kimse oturmadı sofraya. Tüccar su ve soğan da istedi. Bu kadar rahat hareket etmesinden konuk olduğumuz evle yakın akrabalığı olduğunu anladım. Yemekten sonra odanın sıcaklığı ve yorgunluğum tatlı bir uykuyla başka bir dünyaya götürdüler beni. Konuşulanları dinlerken oracıkta uyumuşum. Bir ara tüccarın sesiyle uyandım. “Kalk Erali, yatağına yat,” diyordu. Zorla gözlerini açıp, tüccarın da yardımıyla bir yatağa girdiğimi hayal meyal anımsıyorum.

Sabahleyin gene tüccar uyandırdı beni. Odada ikimizden başka kimse yoktu. Sonra ev sahibi girdi içeri. Seyit Dede namazını kılarken ben de üzerimdekileri çıkarıp, kendi giysilerimi geçirdim sırtıma. Kırizet önlüğü bırakırken doyumsuz gözlerle baktım ona. Bizim köyde de okul olsa, bizim de kırizet önlüğümüz olurdu diye düşündüm, kendi kendime. Sonra Seyit Dede benim için azık istedi ev sahiplerinden. “Çocuğu mallarla merada bırakacağım. Hayvanlar otlasın biraz. Ben komşu köylerden bir iki mal daha almak istiyorum,” dedi. Gitmeğe hazırlanırken balkona çıktım. Birbirlerinin dibine sokulmuş evlerin bacalarından dumanlar

yükseliyordu. Hepsinin üzeri kiremitli değildi. Evlerin bir kısmı huğ idi. Her şeyleri görmek isteyen bir gözle çevreme bakınırken evin önündeki traktöre takıldı gözlerim. Narçiçeği rengindeydi. En çok o kocaman tekerleklerine şaşıtm. Aşağı inince, yanından geçerken, elimle dokunarak sertliğini kontrol etmeyi koydun aklıma. Traktöre bakmak ve ona dokunmak yenemeyeceğim kadar güçlü bir arzu idi içimde. Evin ben yaştaki çocukları merdivenleri aşağı yukarı inip çıkarak okul hazırlıklarını yapıyorlardı. Karşılaştıkça bana alaycı bir gözle bakıyorlar gibi geldi.

Seyit Dede ile beraber evden gün doğarken çıktık. Çamurlu sokağa ilk adımımı attığım zaman ayakbaım kirleniyor diye üzülmedim desem yalan olur. Yola çıktığımız zaman Seyit Dede öküzle ineği çekiyor, ben de arkadan öbürlerini sürüyordum. Köy yavaş yavaş uyanırken terk ettik orayı. Biraz ilerleyince suyun kenarına saptık ve boş bir araziye geldik. Tüccarın dediğine göre burası köyün merasıymış. Herkesin hayvanı bu merada otlarmış. Bizim oralar gibi geniş, boş dağ yamaçları, vadiler yokmuş, gerçekten de çevre araziler hep ekindi ve üstelik hiç ağaç da yoktu buralarda. Yalnız mera denen arazide tek tük çalılar vardı.

Seyit Dede akşama geleceğini söyleyerek, beni orada bırakıp gitti. Ayrılmadan önce mallara iyi mukayyet olmamı, kaybetmememi sıkı sıkı tembih etmeyi de unutmadı. O gidince malları arazinin doğusuna sürdüm. Hayvanlar acıkmışlardı. Genellikle başlarını yerden kaldırmıyor, dişlerine dokunur bir şey bulurlarsa sası olmasına aldırmadan koparıyorlardı. Yalnız, o iki tosun gene ürkekti. Ara sıra uzaklara bakıyor yoldan geçen köylülerin atlı arabalarından ürüyorlardı. Daha otların çiği kurumadan gelip gidenler arttı. Meradan geçen yol iyice işlemeğe başladı. Önce tarlalara pamuk, susam ekmeğe giden köylüler, sonra da okul çocukları uyandırdı bu yolu. Okul köyün öbür başında olmalıydı. Akşam konuk olduğumuz mahallenin çocukları buradan geçerek okula gidiyorlardı. Kiminin elinde, kiminin sırtında çantaları vardı. Hepsi önlüklüydü.

Kızların saçları taranıp kurdele bağlanmış, erkeklerin saçları kısa kesilmişti. Onlara ne kadar özenle baktığımı anlata-mam. Giysilerimin eski, saçlarımın uzun olmasından utandığım için bütün istememe rağmen yanlarına gidemedim. Gü-lüşüp, alay ederler diye korktum.

Ben, hayvanları mümkün olduğunca bir arada tutuyor, ayrılmalarına fırsat vermiyordum. Derken, meranın öbür ucunda köyün hayvanları köründü. Koyun, keçi, sığır hepsi bir ara-daydı. Çoban tüm hayvanları meraya doğru sürüyordu. Sanki zenin bir yörük yaylaya göçüyormuş gibi geldi bana. Güneş yavaş yavaş yükseliyordu. Otların üzerindeki çiğ ve damlalar kurumuştı artık. Ben, hayvanların çevresinde onları istedi-ğim yöne sürerek otlatmaya ve köyün hayvanlarına katmamaya ça-

lını-yordum. Şimdi de öküz huysuzlanmaya başlamıştı. Yılmayan bir inatçılıkla köyün mallarına karışmak istiyordu. Hâlbuki ben karışılırsa seçemeyeceğimden korkuyor, o nedenle mümkün olduğunca kenara sürüyordum onları. Bir süre sonra arazinin ke-narından akmakta olan suyun kıyasına çevirdim hayvanları. Bu, bahar mevsiminde kudu-rarak bizim oradan geçen Savrun çayıydı. Buralarda daha bir hırsı inmiş gibi akıyordu. Ama daha bulanık, daha ağır ve kararlı bir gidişi vardı.

Kendi kendime hiç bir şey düşünmeden oyalanıyordum orada. Bazen gözlerim bulanık suyun akışına takılıyor, bazen hayvanların otları nasıl kopardığını inceliyordum. Bazen yerde gördüğüm küçücük yuvarlak bir taş dakikalarca oyalıyor-du beni. Ama bunların hepsi bende hiç bir iz bırakmadan çabu-cak dağılıp gidiyorlardı. Arada hayallerimin beni kendine çektiği de oluyordu. O zaman geri evimize dönüyor, ayakları yalın, giysileri yırtık, saçları tıraşsız arkadaşlarımla oyunlara dalıyordum. Kör Durmuşun oğlu Ziya ile keçiler önümüzde dağa tırmanıyorduk. Ziya en çok sevdiğim arkadaşımdaydı benim. Keçilerinden başka hiç bir geçim kaynakları yoktu. Ba-bası hem tembel, hem de hastalıklı bir adamdı. Bu güne dek iki dönümlük bir tarla sahibi olmamıştı. Evin bütün yükünü Ziya çekmişti. Kısa boyu, kısa ama yaşına göre kuvvetli kolları ile durmadan çalışırdı.

Öğleye doğru tekrar yolun kenarına gelmişti hayvanlar. Ben de yine onların çevresinde kendi dünyamda oyalanıyordum. Bir traktörün homurtusuyla bir rüyadan uyanır gibi bırakiver-dim hayallerimi. O yana dönerek benim için vazgeçemeyeceğim kadar ilginç olan bu makineyi incelemeğe başladım. Az sonra ya-nıma gelince durdu. Bu, akşam konuk olduğumuz evin nar-çiçeği rengindeki traktörüydü. Evin delikanlı oğlu kullanıyordu. Benim için durduğunu anlayınca hemen yanına koştum. Yüzümde yeneemediğim bir gülücük vardı. Önce o seslendi; "Ne o Erali, malları mı güdüyorsun?"

"Evet," diye cevapladım.

"Huysuzlanıp kaçmıyorlar ya?" diye başka bir soru sordu.

"Yok," dedim. Ardından "Ben mal gütmeye alışkınım, kaçırmam ki" dedim.

O ara yaklaşıp traktöre elimi sürdüm.

Delikanlı makinaya olan hayranlığımı anlamış olmalı ki "Traktörü seviyor musun?" dedi.

"Evet," dedim. "Hem de çok seviyorum."

O bakışlarını sarmakta olduğu cıgaradan ayırıp, bir müddet beni süzdükten sonra; "Gel öyleyse, bin" dedi. "Çık yukarı." Sevinerek traktöre tır-mandım ve sol kanada oturdum. İçimden büyük bir mutluluk ya-yılıp, yüzümden dışarı taşı-yordu. Sonra delikanlı; "Sürelim mi traktörü?" dedi.

Yüzüne bakıp sen bilirsin gibilerden omuzla-rımı çekiştirdim. O zaman delikanlı; "Sıkı dur," diyerek trak-törü hareket ettirdi. Önce yavaş yavaş gidip, sonra hızlandık. Benim sevincime diyecek yoktu. Ama çok gitmeden durdu ve "Haydi in," dedi. "Hayvanlar bir tarafa gider şimdi. Onlara mu-kayyet ol. Akıllı bir çocuksun sen." Hemen traktörden atladım, minnet ve mutluluk dolu gözlerle baktım delikanlı-ya. O traktörü homurdattı elinin birini bana doğru sallayarak hızlıca uzaklaştı. Bir süre arkasından baktıktan sonra geri dönüp koşmağa başladım. Hayvanlardan epeyce uzak-laşmışım. Gökteki parlak güneş daha da coşturuyordu mutluluğumu. Hayvanların yanına geldiğim zaman tıraşsız uzun saçları-mın altından alnım terlemişti. Oraya oturdum ve aziğimi yedim.

Yemekten sonra gene oralarda oyalanıyordum. Güneş tatlı sıcaklığıyla tüm canlıları mutluluğa boğuyordu. Bir çalının dibine uzanıp başımı kolumun üzerine kodum. Neredeyse uykuya dalıyordum ki yoldan geçmekte olan çocukların sesiyle kendime geldim. Doğrulunca onlar da beni gördüler. Bunlar, sabah yoldan geçerek okula giden çocuklardı. Bir süre uzaktan beni süzdükten sonra, yoldan sapıp yanıma geldiler. Konuşmadan bir süre daha bakiştik.

Sonra aralarından biri hayvanları göstererek; "Sen bu malları mı güdüyorsun?" dedi.

"Evet" dedim.

Bir başkası; "Çoban mısın sen, okuma yazma biliyor musun?" diye sordu.

Ben de iki soruyu da beraber cevapladım; "Çobanım ben. Okuma yazma da bilmiyorum." dedim.

O ara birisi kitabını çıkarıp at ve kedi resimleri gösterdi bana. Başka biri alay ederek; "Şu güttüğü mallardan farkı yok ki resimleri bilsin," dedi.

Canım sıkıldı bu lafa. Çocuğa kızarak; "Biri at, öteki de kedi. Bilmiyor mu sanıyorsu-nuz?" dedim.

İçlerinden cingöz olan birisi; "Elbiseleri yırtık, ayakları da çorapsız, şuna bakın şuna..." diye alay ederek ya-nıma yaklaştı ve ellerini saçıma doğru uzattı.

Sonra; "Sizin köyde hiç makine yok mu, kestirsene şu saçlarını," dedi.

Ben onun ellerini geri iterek; "Yok!" dedim, "Bizim köyde okul da yok, makine de."

Sonra bir başkası daha yaklaşıp kulağımı tutmak istedi.

"Elleyelim şunun kulağını da avrat olsun," di-yordu.

Ama üzerine doğru yürüyüp de ben de onun kulağını tutmak isteyince geri geri çekildi ve bir daha üzerime gelemedi. Sonra nedendir bilmi-yorum aralarından biri; "Haydiyin gidelim, boş

verin çobanı,” deyince hep beraber koşarak yola koyuldular. Ben yine bir çalının dibine oturup, yalnızlığıma dalmıştım. Güneş duru bir göğü aydınlatarak batıdaki dağların üzerine doğru iniyordu. Hava, bu ağaçsız gölgesiz yerde sıcaklığını hissettiriyordu artık. Tıraşsız saçlarımın altında ter damlacıklarının oluştuğunu hissediyor, arada bir elimi alnimda dolaştırıyordum. Yaklaşan bir ayak sesi bu dalgınlığımdan ayırdı beni. Dönünce akşam konuk olduğumuz evin ilkokula giden oğlunun yaklaşmakta olduğunu gördüm. Yanıma gelinceye dek bakışlarımı onun üzerinden ayırmadım. Yaklaşınca gülümseyerek çantasına davrandı ve onu sırtından indirip, bir kenara koydu. Belli ki oda terlemişti ve kitaplarının bulunduğu bez çanta başına yük olmuştu. Yere çöktükten sonra önlüğünün eteğiyle terini silerken, dostane bir sesle; “Mal mı güdüyorsun?” dedi.

“Evet,” diye cevapladım onu.

Ben de “Nerede sizin okulunuz?” diye sordum.

Eliyle batı tarafı gösterdikten sonra tekrar; “Sizin köyde okul yok mu?” dedi.

“Hayır,” dedim.

Adımı sordu bana. “Erali,” dedim. Ardından “Ne demek o?” dedi.

Ben; “Ne nede-mek?” diye soruyu soruyla cevapladım.

Çocuk yeniden; “Erali demek ne demek?” dedi.

Berberce güldük bu lafa. Karşıma oturmuştu. Birbirimizin yüzüne bakıyorduk. Nedense bu hava far-kinde olmadan yaklaştırdı bizi. “Kitaplarına bakabilir miyim?” diye bir teklifte bulundum. O, “Tabi...” diyerek çantasını uzattı bana. Kitapları çıkarmak için çantayı aldığım vakit bir heyecan hissettim içimde. Ömrümde ilk kez kalem ve deftere dokunacaktı elim. Sonra bez çantadan aldığım bir kitabı karıştırmaya başladım. Şimdi hepsini yeterince anımsayamadığım, benim için bakımına doyum olmayan resimler vardı bu kitabın içinde. Arkadaşım da yanındaydı. Bir yandan sayfaları çeviriyor, bir yandan da bana açıklamalarda bulunuyordu. Kuzu, at, kedi, elma, tilki resimleri vardı bu kitapta. Horozlar, civciv-ler görüyorduk bazı sayfalarda. O an okula gitmemenin sıkıntısını, ezikliğini duyuyordum içimde. Ama resimler daha ilginç geliyordu. Burada ikimiz baş başa vererek berberce karıştırdık bütün sayfaları. Sonra diğer kitapları, defterleri de karıştırdım bir bir. Ama çoğu yazı olduğu için fazla ilgimi çekmedi bunlar. En çok o resimli kitapla renkli kalemleri sevdim. Kimi kırmızı, kimi sarı renkliydi. Her şey benim için ulaşılamayacak kadar yüce ve uzak şeylerdi.

Burada ne kadar oyalandık bilemiyorum. Hayvanları ye-niden akıl edebildiğim zaman onlar çoktan kaybolmuşlardı. Te-laşla kalkarak çevrede koşurmaya başladım. Arkadaşım orada kalmıştı.

Bir solukta dolaşım her yanları. Sonra nehre yakın bir ekinin kenarında buldum onları. Ekinin sahibi önüne katmış kovalıyordu.

Adam, beni görünce sordu; “Sen misin bu malların çobanı?”

Korkarak; “Evet” diye cevapladım.

Ekin sahibi bana doğru yaklaşıyor, ben de çabucak uzaklaşabilmek için malları önüne katmış sıkıştırıyordum. Sonunda adam yetişti ve küfrede-rek elindeki çibikle her yanlarıma vurdu. “Ulan it oğlu it, na-sıl çobanlık bu?” diyordu. Ardından çibiği bırakarak bir eliy-le saçlarını yakaladı. Başımı geriye doğru çekerek kimin nesi olduğumu sordu bana. Oysa ben, duyduğum suçluluğun altında ezilmiştim. Adamın yüzüne bakamıyordum.

Sonunda “Dağ köylerindenim,” dedim. “Bu mallar da tüccar Seyit Dede'nin.

O za-man daha çok kızdı; “Mallardan farkınız yok sizin,” diyordu.

Ancak Mağaralarda yatıp, ormanlarda hayvanlarınızla yaşamayı bilirsiniz”. Son olarak bir tokat patlattı suratıma. O an ufuk gözlerimin önünde bir topaç gibi döndü. Hiç bir şey göremiyordum. Ancak yaşlar akıyordu gözlerimden. Adam bırakınca kaçmadım. Kırılmış çocukluk gururum her şeyi haklıya teslim ediyor, ama bu hâl de razı olamıyordu.

“Sana hayvanları böyle ekine salasın diye mi ekmek veriyorlar!” anlayabildiğim son cümle oldu. Hayvanlar önümde ağlayarak nehre doğru giderken kulaklarım uğulduyordu. Suyun kenarına vardığım zaman hâlâ ağılıyordum. Önce mallara kızmak geçti içimden. Ama onların birer hayvan olduklarını düşünerek vazgeçtim. Nedense gözlerim gene suya takılarak bir an unutmuşum kendimi. Bulanık su köpürerek, kudurarak akıyordu. Dalgınlıktan kurtulduğum zaman bo-ğazımda bir hıçkırık vardı ve ben suyun kenarında sopama da-yanmış duruyordum.

Başımı kaldırınca taaa uzakta, kuzeydeki dağlar çarptı gözüme. O zaman anamı ve evimizi düşündüm yeniden. Düşündükçe bir tuhaf oldum. Sonunda okulumuzun olmayışında buldum bütün suç. Bizim köye de yol gitse, okul yapılırsa buralarda olmazdım şimdi. Deminki çocuklar gibi okula giderdim ben de. Kamyonlar, traktörler gelirdi köyümüze. Bunları düşünürken sessizce suya atlayıp, yüzerek çocukların çoban olmadığı bir dünyayı aramak geldi aklıma. Sonra büyüyünce tekrar köyüme dönecek ve bir okul yaptırıp nar-çiçeği renginde traktör getirecektim çocuklara.

BIRAKMA BENİ

Olursan cellâdım sen ol
Uzat ak parmaklarını boğazıma
Dola sırma saçlarını boynuma
Esrik bir akşamın
Hükmüne bırakma beni
Azgın denizlere atma beni
Dağlar kadar çetin yılların
Ardından geliyorum
Devin ininden kaçtım
Hazreti Yusuf'un
Gayya kuyusundan çıktım
Sina çöllerinden geçtim
Deve gibi hörgücümde yedim içtim
Haçlının seferinden boynumu kurtardım
Şerden ve kötülüklerden kaçtım
Yiğitliğin onda dokuzu kaçmaktır
Derdi atalarımız
Kaçan kandan kurtulur...

Kandan kurtuldum ama
Senden kurtulamadım...

Kapına geldim
Mecnun gibi Leyla aşkına
Ferhat gibi Şirin uğruna
Garip gibi Senem yoluna
Kerem gibi Aslı uğruna
Karacaoğlan dedem gibi
Elifin pınar suyuna
Üçler beşler yediler hatırına
Geldim işte kapına
Otağına geldim
Divanına durdum
Duvağına yüz sürdüm
Bu mudur hüsnü kabulünüz sultanım
Yakışır mı size zulmetmek
Aşk-ı divanenize...

Böyle yüz üstü bırakma beni
Böyle kapı dışı etme beni
Karanlıklara terk etme beni
Sensizliklere esir etme beni
Sonsuz boşluklara itme beni
Kurda kuşa yem etme beni...

Aldırma yılların geçişine
Yıldızların kayışına
Değişen hiçbir şey yok Batı Cephesinde
Her şey eskisi gibi Cassandra Geçidinde
Ve ben hala sana aşığım
Tut ellerimi
Bırakma beni...

DÜZDABAN

Şehre giden köylüleri beğenmeyen burnu büyümüş adamın hikâyesi anlatılıyordu. O da vardı. Can kulağıyla dinledi. Hatta eskiden olduğu gibi eline bir çöp alıp yeri karıştırdı. Etraftakiler baktılar, bir şeyler planlıyor diyecek oldular. Neredeyse konuşana anlatma diyeceklerdi. O dinliyor. Gerçekten de sevilmiyordu. Ömrünü köylerde geçiren öğretmen buraya geldiğinde, daha hiç lakapsız köylü görmediğinden onu görünce buna ne derler, demiş, bunun bir adı yok mu demiş. Veli demişler. “yok, yok başka adı” demiş. Zorunan lakabını öğrenmişti. Talihsizlik. Askere yazılacağı sırada komşulardan biri sakın ha adamı anadan doğma soyarlar. Muayene ederler de yince bu da acar esvaplar diktirmiş ve giymişti. Neyse ki, askere alırlar. Koşamayınca, komutanları bu askerlik yapamaz der, rapor aldırır, geri gönderir. Köye geldiğinde aylarca köylüler için aslını öğrenmek isterler. Bir türlü söylemez. Neredeyse bilemiyor kendisinde. Ağzından kaçırınca o gün bugün adı “düzdaban” kalır.

Düğünlerde düzdaban geldi düzdaban gitti. Bayramlarda otur düzdaban kalk düzdaban. Merhaba düzdaban. Selam düzdaban. Hey düzdaban. Bre düzdaban.

Adı çıkacağına canı çıksın, deseler çıkan adamlar olmasa köyde idare olmaz. Her işin başında o. Her taşın altından çıkan o. Koca fatmanın köyden kaçışından sonra babasına geri teslim etmeleri üzere adı çıkmışta, nerde yavuklu görüldü, ha bu yaptı, denmiyor mu? Babasının parasını çalıpta bir çifte almasını anası bütün komşulara aylarca anlatınca, gelinlik kızlar bile o görmesin diye altınlarını yakalarının içine gizlemiyorlar mı? Boş bulunup da bir iki laf edince “düztaban” dedikoducuya / lafçılığa alıştı diyor dayı tarafı. Baba tarafı da onu böyle yapan anası diyorlar. Her gün dizinin dibine alır oğlanı, eh daha ne var ne yok yukarılarda, daha daha nasıl aşağı mahalle. Kimler kondu. Kimler göçtü. Başından atası geldiğinde de her git bir köyü dolaş. Bir iki havadis getir anana. Baban zaten adam olmazın teki.

“Lafı bilmeyen adam iş yapamaz. Dedikodu duymayan kulak paslanmıştır” demiş. Hoca da bunun kitapta yeri yok, inanmayın demiş. Hocayla Düzdaban ayağa kalkmışlar boğaz boğaza gelmişler.

En yukarda çeşme başında konuşulunca kadına nerden duydun diyorlar. Ayak topuğunu iyice yere vurarak yerin kulağı var. Duymaz olurmuyum diyor. Meğer düzdaban evin önünden geçerken pencereden görmüş, yayığı bıraktığı gibi sofaya çıkıp, “gel de birkaç tas ayran iç, demiş. Bunu

kaçırmayan Düzdabana hem soluk soluk iç diyor hem de olup biten ne varsa iyice soruşturuyor, dinliyormuş. Dün demiş, böyle böyle oldu demiş. Bunu duyan kadın soluğu çeşmede almış. Bakmış ki kimsecikler yok. Anası gibi ellerini böğrüne bağlayarak beklemiş. Gelenler çoğalınca başlamış anlatmaya.

Durup dururken elin kızına vay anasına be, tam da anası gibi demez mi. Komşulardan gelin bacı. “Ne oldu ne oldu” diyor. Öteki omuzlarını silkerek “ih” diyor. Biri de ne söyler ne söyletir. Kağınının cızıldamaz... Deyince tam kıvamı geldi deyip, dudaklarını ıslayıp hiç hiç diyor Düzdaban. Boy pos atmıştı da. Boy pos attı da ne oldu “Koca çağı hani” ya öylemi “isteyeni mi var. Yalanın bini bir para artık. Aklına ne geliyorsa söylüyor. Akşamüzeri üç evde kavga çıkıyor. Kızın anası “demek senin koca canın istiyor, köyün ortalarında bel bükerek geziyorsun ha” deyip demir çubuğu ocağa sürünce, çığlıklar, kıyametler kopuyor. Oğlunun ağzını burnunu kan içinde koyan babası da dizine vuruyor. Evlenme delisi oldu oğlan. Başına iş açacak. Vay başına gelenler. Şu darlıkta nasıl olur. O adamın kızına tutulursun demek. Beni görse kör bıçakla doğrayan adamın kızına demek. Köyde ele güne düğün bayram olmuşlarda benim haberim yok demek. Yarından tezi yok köyü terk etmeli. Ya kızı almalı, ya dışarı çıkartmamalı. Ölürümde olmaz. O anası. Anası var ya hep o yaptı. Fahişelerini oğlumun üzerine saldı.

Az sonra eve gelen düzdaban hayretle baktıktan sonra, “konu komşu duydunuz mu, kız gelip eve oturacakmış” deyince. Dizlerine vurdukça vuran adam vay başına gelenler, vay belalı başım diyormuş. Köyün ortaklarından da bıyıkları yeni terlemiş kaytan bıyıklı oğlan kızın abisini yakalamış, bacın namusuyla dursun. Bana varacak. Şurada iki senem kaldı der. Oğlan namus sahibi. Üzerine saldırır. Bıçak çekmeye kadar varır iş. Duyanlar koşar aralar. Aradakiler epey taş sopa yer.

Anasının anlattığına göre düzdaban o gün ne yapacağını şaşırılmış. Köyün yarısını en az iki kere dolanmış. Evlere girmiş çıkmış. Yıllar yılı yetecek laf toplamış. Köpeklerden korkmasaydı dağdaki çobanlarla gidip anlatacaktı.

Altından üstüne, üstünden altına karış karış bilir düzdaban. Akşam sabah gözü yollarda. Kimler giriyor, kimler çıkıyor. Akşam hangi odalarda kaç kişi toplanıyor, neler konuşuluyor. Bilmek isterdi. Merak mı, huy mu diye orta bir yerde köy odasında uzun uzun tartıştılar. Dedikodu kötü diyor,

dedikoducu kötü diyor Düzdabanı konuşuyorlardı. Sonucu alınmayan hayli zaman geçti. Bir suskunluk devresinde biri,

- Allah cezasını versin dedikoducuların, lafçıların.

- Laf olmasa çoğumuz başka köylere gideriz. Şehre gidenleriniz yokmu. Laf için gitmiyorlar mı? Lafçının parası olursa şehre gider. Öğretmende lafçı.

- Adamın günahını alma

- Hepsi. Hepsi de öyle. Hocan ormancı.

Ebe hanım adamın çocuğunu topal ediyormuş. Öteki köyüm öğretmenleri ebe hanıma misafir gelmişlerin adamları da hükümete dedikodu yapıyor.

- Bizim komşu anasını bir iyice dövdü, karısı öğretmemiş.

- Köyde herkes lafçı

- Lafçı sensin

- Bizim karı dedi ki, yeğenini askerde tekavud edeceklermiş. Oğlan onun için kağıt göndermiyormuş.

Düztaban mı söylemiş?

Düzdabanı cemaate sokmayalım.

Ayıp olur adama

Düzdabanın adı çıkmış.

Nice düzdabanlar var köyde. Onlar daha mı aşağı. Aman yavaş konuşun kapının ardına gelir bizi dinler ha!

Gelemez köpekten korkar.

Attı da tuttular. Konuşuldu da konuşuldu. Öylece dağıldılar.

Murtazanın askerden mektubu gelmişti. Anası kokladı öptü, doyamadı, koynuna koydu. Bir iki gün öyle gezdi. Ara sıra çıkarıyor, oğlunun elleri deymiş diyor, ellerine kurban diyor yüzüyle okşuyordu. Düzdaban görünce saklayıverdi. Saklanmasına gerek yoktu. Görmüştü. Ne o deyince, asker oğlumdan mektup geldi dedi. Neler yazıyor dedi. Sana ne dedi. Peki, peki dedi düzdaban. Birkaç gün içinde kadın, karalar bağladı. Güya oğlunun askerde ayağını kesmişler. İçinde bir de fotoğrafı varmış. Anası korkusundan açamıyormuş. Kimseye de söyleyemiyormuş. Köylüler toplandılar. Kimileri gitmedi. Uzaktan baktılar. Mektup açıldı. Okundu, kadıncağızı teselli ettiler. Kim çıkardı bunu dediler.

Düzdaban dediler.

Dövelim dediler.

Öldürelim dediler.

Hele kalsın dediler.

Bu iş ortaya çıktığından bu yana düzdabanın adı iyice kötüye çıktı. Köye ne zaman bir misafir gelse, düzdaban orda. Millette suskunluk. Ağzlarını kilit bağlamış. Yavaştan birbirlerinin gözlelerinin içine bakıyorlar. Düzdaban ise ala dağdan serin. Dünya yansa bir tutam otu yok. Dünya yansa umurunda mı? Bol bol konuşur. Düşünlerde öyle. Nişanlarda. Mevlitlerde. Öğretmenin yaptığı toplantılarda.

Babası çekti düzdabanı. Bak oğlum diyecek oldu, üzerine saldıracak oldu, boğazından sıkıp öldürecek oldu. Araya girecekler oldu. Anası dizini dövecek oldu, vay başına gelenler, vay belalı başına diyecek oldu, oh oldu diyecek oldu, yazık gelenler oldu. Oldu da oldu. Düzdaban köye kahredip "alıp başımı gidiyorum" dedi. Uzaklara. Azığının bol olmasını istedi, öptü anasının elini, helalleşti. Babasına küskün. Konu komşulardan habersiz bir gün şafak sökümü köpek havlamalarını, horoz seslerini geride bırakarak.

Uzaklaştı gitti. Çalışmaya, aşağılara. Bir daha köye dönmem. "Tek dedikoducu bendim sanki" Allah hepsinin belasını versin. Beni yerimde durdurmayanlar onlar değil miydi? Zorunan karılar evrelere çağırıp şor etmiyorlar mıydı? Çeşme başında bir helke ne kadar zamanda dolar, elleri böğründe sanki su için mi bekliyordular. Evlere su verelim diye hükümetten gelince, sor edemez oluruz diye bu kadınlar hep karşı çıkıp kocalarını öğretememiş miydi? Çoğu laf alabilmek için tarlada, bahçede komşularının yardımına gitmiyorlar mı?

Köye kahve açılacak olunca lafı nasıl ederiz diye öyle karşı koymadılar mı?

Lafçılar olmasa düşünler nasıl şen olur? Herkes lafçı değil mi? Lafçıymışım da kime zararım dokunmuş? Kimin malında gözüm olmuş? Kendi halimde değil miyim? Kimin işine karıştım? Kimin lafına kandım? Kimi kandırdım?

Benim o köyde durmam haramdı zaten. Görürüm boylarını onların. Adam sanıyorlar kendilerini. Korkularından şehre gidemiyorlar. Çoğunun yazıları yok. Askerlerine mektubu ben yazmıyor muydum? Ben olmasam bir araya gelip iki lafı bir edemiyorlar. Meclislerini şen ederdim. Nankörler çünkü. Laftan ağızları şişer inşallah. Ağızları kokar inşallah. Laf diye kapı kapı gezerler inşallah. Beni çamınan çırayınan ararlar inşallah. Sürüm sürüm sürürsünler. Kendilerinin olsun köyleri. Köyleri başına yıkılasılar.

Ne biliyordu, ne duyuyordu hepsini söyledi düz-

daban. Ağzını açtı gözünü yumdu. Veryansın etti. Attı duttu. Eyerliden indirdi semerliye bindirdi. Diline iyice doladı köylüleri. Gezmedik yer bırakmadı. Koca memleket diyordu. Sıcak memleket. Neler neler var buralarda. Kanı kaynıyordu. Anasına yanar, yüreği cız ederdi. Köy taraflarına bakar, karlı dağları görür, bu dağların belinden aşarak varılır oralara derdi. Koca dağlarla söyleşisi gelirdi. Deli divane olasım geliyor derdi.

Köy sanki çok mu iyiydi. Bir duyuldu ki Düzdaban köyü terk etmiş.

Düzdabanı babası evden kovmuş.

Düzdaban sevdiği kız uğruna köyü terk etmiş.

Düzdaban başlık parası biriktirmeye gitmiş.

Düzdaban duramaz hemen geri döner. Onu oralarda bir iyice döverler. Köy kurtuldu.

Yazık oldu anasına her gün yanar. Karalar bağlar. Çok köyden kaçan gördük, dönüp dolaşıp geldikleri yer burası.

Köy yarın burnuna bir tüttü mü gör nasıl cipiler düşer.

Düzdaban köyü birbirine kattı. Yetmiyormuş gibi şimdide oralara gitti.

Düzdaban kötü değildi. Onu köyün karıları böyle etti.

Kıyametin sonu geldi. Kimse yerinde durmuyor. İş eni sonu olacağına varır.

Gel zaman git zaman oldu. Günler döndü. Sap saman çıktı. Otlar yoncalar biçildi. Zahireler içeri kondu. Herkes evlerine çekildi. Yazı yaban işi bitti. Kim kimi görse, selam veriyor, merhaba diyor, nasılsın iyi misin diyor, öylece susa kalıyordu. Kadınlar öylece birbirine soruyor, ne havadis var, bilmiyorum diyorlardı. Köyün üst başlarında laflar üç-beş gün sonra aşağı mahalleye iniyordu. Kızlarını komşulara gönden kadınlar olsa da fazla şey öğrenmeden dönüyorlardı. Bu yüzden az sopa yiyen kız çocukları yok değildi.

Karı-kocalar birbirini taciz eder oldular. Hiç konuşmuyorlar diye, kadın ortaya çıkıp herifim eskiden benimle her şeyi konuşurdu, şimdi suskun oldu, duyun millet, beni takmıyor diyordu. Biri öteki köye azığını hazırlayıp gitmişti. Erkekler odalarda az toplanır oldular. Gözleri yollara düştü. Bir gelen olacaktı, başına üşüşecekler, bir iki laf dinleyeceklerdi. Hatta köye gelen yabancı olduğundan Tanrı misafiri olarak her hangi bir evde kalması gerekenleri paylaşamaz oldular. Birinde heybesi bir eve, eşeği bir eve, kendi bir eve götürülmüştü. Yemeği birkaç evde yiyenler vardı.

Erkekler birbirinin yüzüne bakıyor susuyorlardı.

Merhabalı, nasılsınlı, ne var ne yoklu laflar ediliyordu, ancak. Köyde bir soğukluk başlamıştı. Sebebi bir türlü bilinemiyordu. Uğursuzluk, köyün göreceği vardı... Köyden kara kedi geçti... Köyün üzerinde nazar var... Diyenler çıktı. Yeni bir şey bulmuş gibi biride Düztaban. Düzdaban mı? Basbayağı düzdaban işte! O gidince böyle olmadık mı? Konu komşuya gitmez olmadık mı? O gidince bir tek kavga olsun oldu mu? O gidince kadınlar çocuklarını dövmez olmadı mı? Odalar bomboş olmadı mı? Sabahlara kadar oturuluyor mu? Kapılarınızı dinleyen oluyor mu? Kadınlar kocalarını taciz etmiyor mu? Köyde bir soğukluk başlamadı mı? Herkes kendi evine çekilmedi mi? Köyde şenlik kaldı mı? Tadımız tuzumuz var mı? Birbirimizden anlayan var mı? Düzdaban gidince olmadı mı bunlar. Doğrusu bu değil mi? Allah aşkına söyleyin. Sözümün hilafı var mı? Hadi söyleyin.

Kimse başını kaldırmadı. Kimse bir şey diyemedi. Kimse karşı çıkamadı. Haline acınacak bir köy olduk dediler. Ne kadarda kötü olsa bizim. Bizim adamımız.

Düzdaban çok iyi.

Nereler de zavallı şimdi.

Babası deli divane oldu.

Düzdabanda buralara yanıyor şimdi.

Düzdaban köyün bülbulüydü.

Bizimle ağlar bizimle gülerdi.

Hey gidi günler.

Eski günler geriye gelmez artık. Ne yapıp yapıp Düzdabanı bulmalı. Düzdabanı hemen evlendirmeli, bir daha köyü terk etmesin. Düzdabanın hali başkaydı. Ne yaman adamdı. Bir solukta köyü dolaşırdı. Girdiği evi şenlendirirdi. Ne laf verirdi. Ağzından bal akardı. Tane tane konuşurdu. Kulaklarımız paslandı. Onun girdiği cemaatler şen olurdu. Kadın-erkek herkesinen konuşurdu. Gönlü alçaktı. Gece gelirdi adamın evine. Kim ne demiş bir bir bilirdi. Gizli saklıyı hep bilirdi. Bilmediği şey yoktu. Herkesi barıştırdı. Kimseye küsmezdi. Gönlü alçaktı.

Her biri bir şey söyledi. Böyle olmayacağına iyice kanaat geldiler. Oturdular konuştular. Düşümler yola. Yazı yaban gurbeti dolaştılar. Buldular ve köye getirdiler Düzdabanı.

Aman Düzdaban, etme Düzdaban dediler. Herkes koştu kesti Düzdabanın yolunu. Düzdaban gelmiş diyen koştu önüne. Öpen öpene idi. Boynuna sarılan sarılana.

Çocukluğum

*Elinden tuttum çocukluğumun
Çocukluğum
Beni tanımadı.
Haydi dedim çocuğuma
Sen tanı,
Gözleri baka kaldı.*

*Dedim çocuğuma,
Gel çocukluğumu anlatayım.
Benim yaşadıklarımı yaşa,
Benim sevdiğlerimi sev,
Ayrı olmasın dünyalarımız,
Ayrı dünyaların insanları olmayalım.*

*Yazık ettim çocukluğuma
Ne iz kaldı geriye kalan,
Neyini tanıyorum.
Şimdi anıyorum da,
Sönük sönük,
Bölük pörçük,
Sisli misli
İzler kesitler.*

*Gel çocukluğumu tanıştırayım,
El ele tutuşsun çocukluğumuz.
Benim geride kaldı dünyam
Seninki atide.
Sevdiklerimi saydım bir bir
Sevemedi.
Ben ise,
Sevgi... Diyecektim
Sevgimi verecektim.*

*Ben doya doya yaşayamadım ki
çocukluğumu.
Büyüdün dediler
Üçünde – beşinde
Koşturduk
Geçim peşinde
O gün bu gün
Ha babam de babam
Derken
Çoluk çocuğa karıştık.*

*Elinden tuttum çocukluğumun
Tanış dedim.
Tanışamadı çocukluğum
Çocuğumun.
Buluşamadık çocuklukta
Isınamadık anılara
Çocukça...
Aynı dünyanın iki çocuğu olmadık.
Suçlayasım geldi,
Suçlanasım geldi,
Oysa, masumuz ikimiz de.*

Edem

Başını iki eli arsına almış boş gözlerle yerde yatan edesinin gözlerine bakıyordu Ahmet. Ne zamandır buradaydı kaç saattir öylece bakıyordu. Çocukluğuna gitti. Yedi baş horanta yıkık hanede birlikte yaşamışlardı yıllarca edesiyle. Birlikte yer yatağında yatardı. Herkes yattıktan sonra yorganın altında birbirleriyle şakalaşır, anlattıklarıyla kikir kikir güler, emminin bağırmasıyla birbirlerine sırtını döner, uyuyakalırlardı. Babası Ahmet' i nüfusa yazdırırken bir yaş büyük yazdırmıştı, edesiyle birlikte köylerine beş kilometre olan okula giderlerdi.Okula gidip geldikleri yolda zaman su gibi geçirdi

Köyün az dışında kalan çatak dersinin bahar aylarında suları iyice çoğalır geçmesi zorlaşırdı. Bir köprü olaydı diyorlardı köylüler ama bir türlü istedikleri köprüye kavuşamadılar hep bir engel çıktı karşılarına.Ahmet ve edesi okula giderken edesi çizmelerini çıkarır alırdı Ahmet 'i sırtına geçirirdi karşı kıyıya. Ahmet ıslanmadığı için minnetle edesinin gözlerine bakar ellerini zor uzandığı omuzlarına atar sevinçle eve doğru giderlerdi.Yaz geldi mi iş bitmezdi köyde.Yaylanın o serin havasında koyunlara çobanlık eder akşam oldu mu uzanırlar gökyüzünün altına sanki uzatsalar tutacaklar gibi yıldızlara seyre dalarlardı.İlkokulu bitirdikten sonra çok uzak olduğu için ortaokula gitme konusu hiç açılmadı hanelerinde

Köyde adama, ırgata ihtiyaç vardı.Askere gittiler edesiyle birkaç ay arayla.Döndüklerinde ne kadar çok anlatacakları vardı uzun uzun.Bitmedi aylarca askerlik anıları.Andırın dışına ilk kez askere giderken çıkmışlardı.Tarladan dönerken genç bir kıızı gördü Ahmet beğendi sevdi onu. Aylarca mektuplar geldi gitti aralarında.Aile büyüklerini Saimelere görücü gönderdi, istetti.Yoksul dediler bizde evlenecek kız yok deyip kestirip attılar Saime'nin ailesi.Ahmet sevdi bir kere yemiyor, içmiyor dalgın dalgın geziniyordu.Edesi ağacın dibine oturmuş Ahmet 'i gördü:

-Nötin? dedi

-Hiç öyle, dedi Ahmet. Boş boş öylece uzun süre hiç konuşmadan durdular. Sessizliği bozan edesinin sorusu oldu

-Kaçırak mı?

Ahmet aniden irkildi heyecanlandı, gözlerinde korku endişe aynı zamanda sevinç vardı. Nasıl olurdu. İki gün boyunca plan yaptılar Ahmet ve edesi. Ahmet mektup gönderdi Saime 'ye anlattı nasıl kaçacaklarını. Saime tamam demişti her şeyi göze almıştı.

Gece ay kara çarşafın üstünde salınırken Ahmet avucunun içindeki eski saati yukarı kaldırıp gökyüzüne tuttu. Çerçevesi kırılmaya yüz tutmuş saat tam ikiyi gösteriyordu, zaman gelmişti. Avucunun arasına aldığı küçük taşları sıktı, avuç içindeki kıvrımlarda yer aldı taşların sivriliği. Boştaki eliyle bir tane taşı alıp karşıdaki pencereye doğru attı. Küçük bir takırtı yayıldı etrafa."Küçük

taştan ne beklersin ki” diye mırıldandı dinmeyen heyecanının estiği sesinde. Daha büyük bir taşı fırlattı cama. Ses kulaklarında yankılandı önce. Bir süre bekledi, irileşen gözleri yavaşça kısıldı, mutluluğun kıvrımları karıştı gözlerine. Şakaklarından saç diplerine karışan ter damlaları bıraktı. Saime göründü camda. Gülümsedi Ahmet’ e. Önce bohçasını uzattı Saime sonra ellerini. Ağaçların arasındaki elindeki feneri sallayan edesine döndü Ahmet.

Edesi:-Hadi gelin, çabuk olun.

Eşarbinin üstüne dudaklarını bastırmadan önce Saime ile el ele hızla edesine doğru yol aldılar. Bir ay sonra Saime ile köye döndüğünde düğün kuruldu köyde. Düğünü en çok şenlendiren yine edesi olmuştu. Davul zurna eşliğinde sinsin oynamaktan artık dizleri tutmaz olmuştu.

Ahmet evlenince artık yeni düzen kurulmalıydı. Emmisiyle babası kendi aralarında anlaşıp bölüştüler toprakları var olan malları. Artık herkes kendi evinde çoluk çocuğuyla yaşıyordu. Edesi evlendi ardından köyden Melahat ile. Yıllarca her işi birlikte yaptılar.

Muhtar bir gün hem Ahmet hem de edesini çağırdı yanına. Çocuklara tez gelsinler demişti. Duyar duymaz gittiler muhtarın odasına. Hoşbeş ettikten sonra Ahmet:”Cırlavuk ettin bizi muhtar ne ola ki” dedi.

Muhtar:”Durun hele soluklanın. İyi haberler var. Çatak deresi üzerine baraj yapacakmış devlet, gerekli görülen yerleri alacakmış, sizin yukarki tarlayı da alacaklarmış ” dedi. Ahmet ve edesi bayak ne korku ile gelmişlerdi, şimdi yüzlerinde tatlı bir gülümseme belirdi ikisinininde. Akıllarında bin bir türlü düşüncelerle çıktılar muhtarın odasından. Eve doğru yaklaşırken Ahmet’in yüzü birden asıldı. Toprakları bölüşürken yukarıdaki tarla edesine verilmişti. Şimdi nasıl oda hak isteyebilirdi. Eve geldi Saime’ye anlattı. Saime duyar duymaz kopardı yaygarayı ne demek edesine mi bırakacaklardı orayı. Kendi çocukları ne olacaktı kendileri gibi bu köyde mi ömür süreceklerdi. Melahat şehre gider çocukları iyi okullarda okur, iyi bir yaşam sürer kendileri bu yoksulluk içinde ölüp giderdi. Aklını kaçırmış, çılgına dönmüştü. Ahmet ne dediyse ikna edemedi Saime’yi. Edesiyle konuşmaya gittiler ne olacak diye. Melahat:”Ne olacak babası orayı kendilerine vermişti yıllardır biz ekip biçiyor biz bakıyoruz” dedi kestirip attı. Edesi sesini bile çıkarmamıştı. Ahmet ve Saime evlerine döndü ama bir türlü Saime susmuyor bağıırıyor, çağırıyor bu zamandır içinde biriktirdiklerini kusup duruyordu. Haftalarca sürdü bu kıyamet.

Artık edesiyle de görüşmüyor, karşılaştıklarında da yolunu değiştiriyordu. Saime iyice kafasını karıştırmıştı Ahmet’in. Haklıydı biz ne yapacağız diye düşünüp duruyordu. Saime ve çocuklarla tarlaya giderken karşılaştılar edesi ve Melahat’le. Konuşmaya başlamışlardı ki bir anda kavgaya dönüştü konuşma. Saime ile Melahat birbirini dinlemiyor ağza alınmayacak küfürlerle birbirine bağıırıyor ki Melahat yapıştı Saime’nin yazmasına çektiği gibi attı tarlaya ardından saçlarına. Bir an şaşkınlık yaşayan Ahmet ve edesi hemen koştular yanlarına. Saime’nin çocukları çektikleri gibi Melahat yengelerini başladılar onu dövmeye edesi başladı bu sefer çocuklara artık kimin kime vurduğu bile belli olmuyordu büyük bir top yumağı olmuşlardı. Ahmet yerden aldığı avuç kadar taşı Saime ye vuran edesine attı, edesi biran sendeledi bir ileri bir geri öyle sarhoş gibi dolandı tarlada. Ne oldu birdenbire niye attı o taşı bilemedi. Edesi sendeleyerek başından akan kanla düştü yere bir çığlık yankılandı karşı dağdan. Yemyeşil gözleriyle gülümsüyordu edesi. Başını iki elinin arasına alıp öylece bakakaldı Ahmet. Bilmiyordu ki baraj için edesinin tarlası alınmayacaktı. Ne var ki bunu bi kaç gün sonra öğrenecekti.

Meryemçil

Meryemçil'den Size Selam Getirdim

Davet etmişsiniz sevgili dostlar
Kalktım yola düştüm selam getirdim
Davete icabet sünnettir derler
Cümle ayalımdan selam getirdim

Çıktım evden yola hülyaya daldım
N'olur N'olmaz dedim tedbirim aldım
Hediye babından çiriş topladım
Kengerden pancardan selam getirdim

Başladı yollarda geliş maceram
Dosttan gel olunca asla duramam
Onlar da aramızda vardı bir zaman
Mezar taşlarından selam getirdim

Derken iniş çıkış kıvrımlı yollar
Halı deseninde yeşilli koylar
Bir telaşla otlar gördüm koyunlar
Çobandan kokundanselam getirdim

Ulu dağlarım sarp yamaçlarım
Yılından yılına sarkar karlarım
Abu Kevser gibisinden sularım
İçtim kana kana selam getirdim

Yaylalar şenlendi çıkmış yörükler
Tüyün atmış semizleşmiş sürüler
Yükseklerde öter gördüm meriler
Yerliden yabandan selam getirdim

Huzur var şükür emmi dayıda
Bol sohbet ederler damın kıyında
Bu güne dek zaiyat yok sayıda
Büyükten küçükten selam getirdim

Her mevsim bir başka etkinlik bizde
Karnaval gösteri hepsi sizde
Birlik beraberlik derdiniz sözde
Vatana vatandaştan selam getirdim

Tarla tarla ekinleri seyrettim
Buz gibi havasın içime çektim
Meryemçil kalenin önünden geçtim
Çil Meryem'den size selam getirdim

Fatma Öğretmen

Rehberlik amacıyla gideceği okulun bulunduğu yeri bulmakta bayağı zorlanarak ilerliyordu. Yeşilköy'ün yeşillikler denizini andıran narenciye bahçeleri arasındaki etrafı çitlerle, tel örgülerle çevrili, böğürtlenlerle kamufle edilmiş dar yollarında bazen çamura batan ayakkabılarını silmeye çalışırken kendi kendine de kızılıyordu;

-Ne vardı yani otuz kırk dakikalık yolu yürüyeceğime belediye otobüsüne binseydim, üç kuruşluk otobüs ücretinden mi korktum yoksa, diye kendi kendine söylenerek ilerlerken karşılaştığı birkaç insana da gideceği yeri sorarak ilerliyordu. Bazen yanılma da tariflere uyararak ilerliyordu. Nihayet okul binasını görmüştü. Bahçe duvarını takip ederek giriş kapısından içeri girdiğinde tam karşısında;

T.C.
M.E.B.
Yeşilköy İlköğretim Okulu Müdürlüğü

levhasını görünce okulu tam olarak bulduğuna inanmıştı. Çünkü yeşil narenciye bahçeleri arasında Yeşilköy beldesine ait iki tane daha ilköğretim okulunun olması ve belde sakinlerinin sürekli göç yolu ile gelip yerleştikleri için çevrelerindeki okulların adını tam olarak bilemedikleri kanaatini taşıyordu.

İçinden;

İsmi ile müsemma bir belde, Allah'ın insanlara bir lütfü, Yeşilköy... diye düşündü. Sonra

Yeşilköy'ü de sınırları içine alan Dört Yol İlçesi için söylenen efsane deyim geçti aklından; "Cennet ya Dört Yolun altındadır ya da üstünde"

Okulun bahçesinde giyimine özen gösterdiği her halinden belli olan bir bey karşıladı. Sonradan ücretli hizmetli olduğunu öğrendiği bu insanla tanıştı. Hizmetliye;

-Müfettiş arkadaşlardan gelenler oldu mu? diye sordu;

-Halil Bey ve Ethem Bey müfettişlerimiz geldiler, içerdeler buyurun, dedi ve birlikte idare odasının bulunduğu ana binaya doğru yürürlerken, öyle narin, beyefendi tavrı sergiliyordu ki hizmetli Gökhan Efendi....Devlet memuru olacak adam, diye düşündü...

İçeri girdiğinde arkadaşları kendisinin yorulmuş olduğunu anlamış olsalar gerek, okulu nasıl bulabildiğini, sordular. İzah ettiğinde arkadaşları birbirlerine bakarak gülümsedikten sonra, Halil Bey;

-İskenderun Adana yolu üzerinden direk olarak Yeşilköy'e ulaşan daha kısa ve asfalt bir yolun bulunduğunu, izah ettiğinde yorgunluğu aksine bir kat daha artmıştı...Hatasını garipliğine, bölgenin yeni müfettişi olmasına bağlıyordu. Ama olsun, bir daha ki geldiğimde elimle koymuş gibi bulurum.... diyerek, kendisini teselli eden cümleler sıralıyordu....

Görev dağılımı sonucunda gittiği bir sınıfta, yaptığı görüşmelerin kendisinin dinlenmesini sağlayacak, dinlendirecek, yorgunluğunu giderecek türden göstergeler ortaya koymaması, stresini artırması büsbütün yorgun düşmesini sağlamıştı. Zil çalıp teneffüse çıkıldığında yorgunluğunu dağıtmak için okulun bahçesinde gezinirken, okulun bulunduğu mahallin ne kadar güzelliklerle bezeli olduğunu görmemek, bu güzelliklerden istifade etmemek için insanın görme engelli olması gerektiğini düşünürken; bir yandan da Bingöl, Hakkari, Şırnak ve K. Maraş'ta.... doğa şartlarının çok zor ve acımasız olduğu yerlerde memleketinin çocuklarına hizmet eden, can öğretmenler geçti aklından. Memleket sevdalısı, irfan ordusunun rütbesiz neferleri, eğitim gönüllüsü öğretmenler...Can öğretmenler. Eğitebilmek için, öğretebilmek için bu yola can koyan öğretmenler, can öğretmenler...Ülkesinin çocuklarının aydınlanması için can veren, can veren öğretmenler...geçiyordu aklından...Sonra; Bilici'nin 1995 yılında Hakkari Şehitler Abidesi'ni ziyareti sırasında yazdığı "Cahil Çocuk" adlı şiirinden bir dördlük dökülüyordu dudaklarından;

.....

"Cehalete ışık olan,

Yığıde kurşun sıkılmaz.

Dinle beni cahil çocuk;

Kurşunla;

Yurt aydınlatılmaz"

.....

Duygu denizinde yüzerken, içeri giriş için ders zili çalması ile irkildi. Ziyaret edeceğim bu öğretmen bari... diyerek, idare binasına doğru yürürken birden 1998 yılı Haziran ayında adaylık ve formasyon eğitimleri sırasında bir süre çalışma ortamında birlikte bulunduğu, bu süre içerisinde tanıştığı ve ön sezileriyle geleceğin en iyi öğretmenleri arasında olacağını düşündüğü öğretmenden bir tanesi ile göz göze gelmişti. Ama biraz tereddüt vardı içinde... Kendisini tam olarak O'nun da hatırlayamadığını düşündü. Hatta yanılabilirim düşüncesiyle tanışmayı bir sonraki teneffüse bırakarak adımlarını

hızlandırdı. Rehberlik çalışmaları sırasında 3. sınıf öğretmenleri zümre toplantısı tutanağının altında gördüğü isim yanılmadığını doğrular gibiydi. Tenefüste düşüncesini daha da pekiştirmek için okul müdüründen personel listesini ve giden yıla ait teftiş raporları dosyasını istedi. Aynı ismin orada da olduğunu gördü. Okul müdüründen, hakkında aldığı bilgiler de çok güzeldi...

-İyi bir öğretmen.

1998 Haziran'ındaki tespiti, ön sezgileri ve kısacası altıncı hissi; kendisini haklı çıkartmıştı. Bu haklı çıkmanın verdiği gururla;

-Teşekkürler Bayan Onursal... diye geçirdi aklından.

Okul müdürünün odasından ayrılıp ziyaret edeceği bir başka öğretmenin sınıfına doğru ilerlerken; içinden bu öğretmen bari... diye düşünürken, öğretmenler odasının önünde Müfettiş Halil Bey;

-Müfettiş Bey, görüşeceğimiz öğretmenimiz burada diye seslendi kendisine. Halil Bey ve yanında bulunan bayan öğretmene doğru yaklaştı. Halil Bey tanıştırmaya başlamıştı bile...

Belki bahçede öğrenciler arasında görseydi öğrencilerden ayırt etmekte zorlanacağı kadar çok genç, narin bir hanım efendi öğretmenle karşı karşıyaydı... Fatma Öğretmenle. Birlikte ilerlediler dersliğe kadar. Sınıfta uygun bir yere oturup Fatma Öğretmenin dersini dinlemeye öylesine dalmıştı ki tenefüs zilinin çaldığında, zamanın ne de çabuk geçtiğini düşündü. İkinci dersin başından itibaren bir masada oturup planlamadan, rehberliğe, eğitsel kollardan belirli gün ve haftalara, eğitimden-öğretmeye, okumadan-yazmaya ve çok değerli edebiyat şahsiyetlerimiz üzerine, çok detaylı bir görüşmede n sonra hızını alamamış olmalı ki bir Türkçe dersi öğretmeni olarak, kendisinin okuması gerektiğine inandığı bir kitap tavsiye etmesini söylediğinde;

-R. Atay'ın Çankaya'sı dedi.

-Okudum, dedi.

-R. N. Güntekin'in Yaprak Dökümü, dedi.

-Okudum, dedi.

-.....

-.....

-.....

-Okudum, dedi.

Fatma Öğretmenle birkaç kitap üzerine konuştular. Öğrencilerin seviyelerine uygun kitaplardan bahsetti. Bu kitapları öğrencilerine tavsiye etmesini, onların okumalarını sağlamasını söyledi. Ömer Sey-

fettin'in; "And, Kaşığı ve Mermer Tezgah'ından" bahsetti. Sonra; Cengiz Aytmatov'un "Elveda Gülsarı" romanı ve "Arzu ile Kamber" hikayesi üzerine konuştular. Selahattin Şimşek'in "Köycü Oktay" adlı kitabı ve Grigory Petrov'un "Beyaz Zambaklar Ülkesinde" adlı kitaplar üzerine konuşuldu. Sebattin Engin'in "Efsane Öğretmen" adlı kitabından bahsetti. Bu kitabı okumadığını söyleyince, içinden bu kitabı Fatma Öğretmene temin etmesi gerektiğini düşündü. Hatta tüm aday öğretmenlere temin etmesi gerektiğini düşündü... gözlerinin önünden öğretmenler geçti... Köy Enstitülü Öğretmenler, Öğretmen Okullu öğretmenler geçti... Yusuf ÇERÇİ, Cengiz KAYRAN, Bekir TAŞ, Vakkas ÖZÜPAK, Celal DANIŞMAN, Zeki DOLDÜR, Mehmet KILIÇ... Nice adsız kahramanlar, nice meçhul öğretmenler geçti. Karlova geçti, Solhan geçti, Hüseyin Hüsnü Tekişik geçti, Yüksel Özgün geçti... Örnek alınacak, rol model olacak öğretmenler, elleri öpülecek öğretmenler geçti...

Öğretmenim, rehber öğretmeniz kimdir? Diye sorduğunda aldığı cevap "Necdet EKİCİ" olunca mutluluğu katmerleşti. Necdet öğretmen hakikaten öğretmendi. Yaşantısıyla çevresinde saygı duyulan, model alınan bir öğretmendi ve öğretmenin hâsıydı.

Bütün günün yorgunluklarının geçtiğini düşündü. Bir anda güne yeni başlamış gibi zinde ve canlı hissetti kendini... Mutluydu, sevinçliydi... teşekkür edip ayrılmıştı Fatma Öğretmenin sınıfından.

Bu mutlulukla tenefüs saatini yine bahçede öğrenciler arasında gezerek geçirmeye çalıştı. Öğrencilerden birkaçı yanına yaklaşıp;

-Öğretmenim "televizyon faydalı mı, zararlı mı" diye bir soru yönelttiler kendisine.

-Ne o, münazara konusu mu bu yoksa? dediğinde, aldığı cevap;

-Evet, olunca; yine mutluluğu katmerleşmişti. Söylediklerine göre iki-üç tane öğretmenleri bu konu ile ilgileniyormuş. Namık Öğretmen....., Fatma öğretmen... Bu öğretmenler Allah'ın bir lütfudur Yeşilköy İlköğretim Okulu öğrencilerine... Teşekkürler öğretmenlerim size, teşekkürler Milli Eğitim genç neferleri, teşekkürler Fatma öğretmenim. Ve teşekkürler. Daha mesleğinin birinci yılını yeni bitirmiş Fatma Öğretmen gibi öğretmenleri yetiştirenler. Teşekkürler bu gençlerin yetişmesinde emeği olanlar....teşekkürler kıt kaynaklara rağmen fırsat yaratmaya çalışan Dört Yol İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, teşekkürler... diyerek adeta mutluluktan uçarcasına tamamlamıştı o günkü görevini Müfettiş Veli Bey ...

Giden Gençliğimize

Şahin bakıyordu kara gözlerim
Dallarda sıçrayan kuştı gençliğim
Kibarlık bilmezdi toktu sözlerim
Durmadı elimden uçtu gençliğim.

Çabucak severdim, kızardım hem de,
Tükenmez enerji vardı bedende
Eski renk canlılık kalmadı tende
Bedenimden, benden kaçtı gençliğim.

Beyaz oldu saçım, kırıştı yüzüm
Gözlük takmayınca görmüyor gözüm
Eski kafa olduk geçmiyor sözüm
Bekliden ektiğini biçti gençliğim.

Karın göbek çıktı, dizlerim cansız
Haplarla dost olduk dertler amansız
Dost arkadaşlarım gitti zamansız
Bilmem nerelere göçtü gençliğim.

Mahmut bu dünyanın halleri böyle
Eğilip bükülme doğruyu söyle
Haline ne olmuş? Çok şükür eyle
Hiç yaşamadan mı geçti gençliğim.

Göç Yolunda Güz Ayazı

Aşılmaz, erişilmez zirvelerin arasına sıkışmış derin vadilerin, birbirinden zengin otlakların, yeşille mavinin ahenkle dans ettiği o eşsiz şahikalar, umuda yolculuğun başladığı diyarlar...

Herkesin gözünde, gönlünde tüten özlemdir memleket...

Özlemlerimin, içimde besleyip, büyüttüğüm çocukluğumun erişilmez zirvelerinden bir geçmiş zamanı anlatayım, birlikte güz ayazında göç yolunun eşsiz güzellikleri eşliğinde seyr-i sefer eyleyelim bizim ellere...

Yazın yakıp kavuran sıcakları gelip geçmiş yerini güzün serin yayla havasına bırakmıştı.

Nisan yağmurlarıyla birlikte dağların yücesindeki koyaklarda kalan öbek öbek karlarda erimiş, birbiri ardına çağlayarak akan çaykara kaynakları sele durmuş, Çukurova'dan beri yekin eden yağmur yüklü bulutlar Torosların eteğini mesken tutmuştu...

Avşar Veli oğluyla birlikte iki çobanına sıkı sıkı tembihledi.

Geceye kalmadan göç yoluna çıkasınız diye.

Oğluyla iki çobanda sürüyü gece karanlığına kalmadan Akyoldan geçirip, göç yoluna vurulmuştu.

Avşar Veli de dünya ölümlü dünya diyerek yolu sapada olsa ışık dağın yamacındaki asker arkadaşı olan Batmaz Kadir'e uğramış bir soluk hal hatır sormuştu.

Eee onca vakit sonra asker arkadaşı gelmiş de Kadir ede ağırlamadan, misafir etmeden uğurlar mı silah arkadaşını.

Ocakta yanan bekci ataşının başında hem akşam yemeğini(yuka ekmek, malta şorası, bulgur pilavı, yoğurt, kaya pancarından galaylı gazanda pişmiş tirşik) birlikte yediler, hem de yılların hasretine dem vurdular...

Bekçi ataşının közünde kaynayıp demlenen çinko çaydanlıktaki isli dağ çayından yudumlarırken eskiler, çok eskiler yâd edildi.

Geceyi sert ayazlara gebe ışık dağın yamacında dost ocağında geçiren Avşar Veli sabah ezanıyla birlikte ayaklanmıştı.

Batmaz kadirin horantası da kalkmış kahvaltılık ve yolluk hazırlamışlar.

Kahvaltısını edip yola revan olmuştu Avşar Veli.

Aşağısı pus, yukarısı aşılmaz zirveler...

Atı her nefes alışta bir duman yükseliyor sanki...

Gün ağardığı vakit çataktaki su değirmeninde soluklandı.

Pus çekilirken yeniden yola koyuldu...

Mitel köyünden geçip, Halbur yaylasına uzanan derin

vadide atını sürüyor, bir yandan da sürünün izini takip ediyordu.

Oğlu ve çobanlar Halburu geçip camız yokuşundaki sık ardıcılıkta eğlenmişlerdi. Hem sürü dinlensin, yayılsın diye.

Az kalmıştı ama olsun, gündüz vakti köylünün ziraa-tının içinden geçilmezdi...

Akşamüstü yola çıkarız diye düşündüler.

Oğlu da, hem babam bize yetişir o vakte kadar diye söylendi.

Avşar Veli öğlen vakti yetişti sürüsüne.

Otağı, horantası gün evveli kamyonla çıkmıştı yaylaya.

Sürü gelene kadar yaylada düzen hazır olacaktı.

Akşam üstüKörsulu köprüsünü aşip Geben ovasından öte Meryemçil beline varmışlardı.

Ömer ölen tepenin yamacında geceyi geçirecekler, sabah ezanıyla birlikte paşa oluğundan yukarı vadi içinden öte kayranlıya yaylaya ulaşacaklardı.

İşte böyle zorlu bir bahar yolculuğunun ardından dolu dolu ve bin bir anıların yaşandığı koca bir yaz mevsimi geçmiş, güz gelmişti.

Son güz ayazı Toroslarda suratınıza kesik atıyor sanki.

Artık göç zamanıydı...

Dolu dolu geçen yayla zamanlarından sonra göç denkleştirilmiş, yola koyulma vakti gelmişti.

Torosların sert ayazı, Akdeniz'den gelen ılık meltem nerede kesişirse göç için uygun yer orası sanırım.

Serin yayla havasında yerle gök birleşmişçesine bir karanlık çökmüştü Torosların eteğine...

Hava kapalı, meryemçildenhambura uzanan derin vadinin sessizliğinde baş döndürüyor soğuk...

Suratına çarpan hava acıyla karışık bir başka soğukluk hissettiriyor adeta...

Yayla ahalisi yine kamyonla Çukurovaya geçmişti...

Avşar Veli çobanları ve oğluyla birlikte Meryemçil belinde son gecesini geçirmek için koca bir ataş gaymış, kenarına dizilmişlerdi.

Sürüyüdeگویak içinde toplamış göz ucuyla etrafı süzüyordu...

Bir yandan da tabakasını çıkarmış altın sarısı Adıyaman tütününden bir cuvara sarma gayretindeydi.

Havanın kapalı olması, gecenin zifiri çökmesi derken ataşın harı bir başka ısıtarken tiz çığlıklar uzaklardan geliyordu...

Gecenin karanlığında doğa tüm vahşiliği ile hazırola geçmişti sanki...

Son geceydi...

Sabaha karşı yola çıkacaklar sabahın ilk ışıkları ile camız yokuşunda soluklanacaklardı...

Tüm plan buna göre yapılmıştı...

Havanın kapalı olması bir yana, soğuğun nakış nakış işlemesi bir yana...

Torosların dağ yamacında son güz deminde yanan ataşın sıcaklığı derinden hissedilirken zihninde ne anılar, ne göçler yaşamıştı oysa Avşar Veli...

Şafak sökmek üzereydi, sürüyü ayaklandırmış mer-yemçilin gediğinden aşağı galanın suyuna inmişti...

Hava öyle çökmüştü ki, ağır bir yağmur ardıda büyük olasılıkla karlayacaktı...

Kayranlı suyu boyunca Geben ovasını geçiyorlardı...

Ağır hava birden boşaldı... Sanki gök delindi, bardaktan boşalırcaasına yağıyordu...

Sürünün yol alması zorlamış bir yandan da Ardıç arasına yetişmesi gerektiğini biliyor ona göre yol alıyordu.

Yoksa Kırksu, kırk gözünden bir den çağlarsa kör-suluyu geçmek imkansız olacak...

O yağmurda Kayranlı çayı boyunca güçte olsa kör-suluyu geçmişti...

Ardıç arasından Camız yokuşuna sürüyü ulaştırmıştı ama hem sürüsü, hem kendileri yağmurun ve çamurun da etkisiyle bitap düşmüşlerdi...

Bu arada ikinci ezanı okunmuştu...

Tez elden bir ataş gaydılar.

Sürü de ardıçların arasında dinlenirken hem açıklarını yatıştırmak, hem de üst başlarını kurutmak için ataşın başına toplandılar...

Yağmur olanca şiddetiyle devam ediyordu...

Avşar veli ardıça yanını vermişken şöyle bir yekindi.

Bir oğluna baktı, bir çobanlara...

Hakikaten yorgunluktan ağız dil verecek halleri kalmadığını gördü...

Sonra da döndü dedi ki:

Bundan yıllar evvel daha yirmiiki, yirmiüç yaşlarında yene böyle bir göç vakti kör sulu deresi geçilirken gelinin biri sele gitmiş.

Yine böyle bir yağmur yağıyormuş...

O yüzden dur durak demeden hem de sürüyü yormayı göze alarak kör suluyu geçmeye gayret ettim.

İsli çaydanlıkta kaynayan çaydan doldurduğu bardağı elinde şöyle bir Geben ovasını gözledi.

Hakikaten de yağmurla birlikte kırksu çayı coşmuştu...

Boz bulanık suyun bir azgın akışı vardı ki görülmeye değer...

Önüne ne çıkarsa çıksın katıp, götürüyor mübarek...

Gür ormanların yeşille mavinin iç içe olduğu serin yayla kırksu...

Bağrından kopup gelen akarsuyu nasılda besliyor öyle...

Akşam karanlığı çökerken yağmur kesilmiş, hava da biraz yükselir gibi olmuştu...

Avşar veli ayaklandı...

Sırtındaki mavizeri kontrol etti, mermiyi ağzına verdi.

Hadi bakalım uşaklar yola revan olalım...

Geceyi bostanderede geçirelim...

Buranın yücresi yücedir...

Hava yükseldi ya, sonu ya karlar, ya parlar...

Biz işimizi sağlama alalım da aşağı inelim dedi...

Yeniden sürüyü ayaklandırdılar...

Aynalı Ahmetindüşeğinden geçip, Galaboyunu suyuna vardıklarında halbura da iyi yağmış amma dedi Avşar Veli.

Baksanıza su hala azgın akıyor...

Suyun yuka yerinden sürüyü geçirdiler halbura öte...

Gecenin karanlığı bir başka dert.

Halbura yukarı çıkarken pus çöktü, göz gözü görmüyordu...

Kurt puslu havayı severmiş.

Halburun pusu da yaman olur dedi Avşar Veli.

Oğlu yağız bir al kısarak sırtında sürünün önünde, çobanları at sırtında sürünün yanında Avşar Velide sürünün arkasını toplayarak ilerliyorlar...

Avşar veli pus çökünce seslendi:

Aman dikkatli olun ha, pus çöktü...

N'olurn'olmaz...

Gece yarısını çoktan geçmişti ki halbur düzüne çıktılar...

Sürü yorgun...

Halburdaki yaylacılar çoktan göçmüşler...

Tek bir ışık yanıyor yamaçta...

Avşar veli oğluna sürüyü toparlamasını söyledi, ben şo yanan ışığa bir varayım dedi.

İşığa vardı varmasına amma sesine karşılık ses soluk yok.

Tam umudunu kesip dönecekti ki elinde yanan bir eska ile yaşlı bir amca çıka geldi.

Hayırdır oğul ne bu hal dedi.

Avşar veli bir solukta derdini anlattı verdi.

Sürü perişan oldu.

Avlu gibi bir yer yok mu geceyi burada geçirelim dağılmasın sürü dedi.

İhtiyar aşağıdaki oğlunun evini tarif etti.

Onun avlusu büyükçe.

Sürüyü oraya çekin bakalım dedi.

Avşar veli atını koşturdu sürüye doğru...
Bir çırpıda sürüyü avluya çektiler...
Avluya gelip de dulda bir yer bulan sürü daha bir birine sokuldu.
Avşar veli oğluna bir ataş yakın hele demeye kalmadı, ihtiyar dede elinde bir satır ağır ağır geldi.
Oğul acıkışınsındır...
Size şora getirdim, bu yorgunluğun üzerine iyi gider dedi.
Oğlu hemen satırı aldı dedenin elinden.
Çinko tabaklara doldurdu sıcak sıcak içtiler...
Dede: hayırdır göçmeye geç kalmışsınız dedi.
Avşar Veli: Valla heç sorma, yukarı(Kayseri – Sivas) mal bakmaya gittik o da hayli dolaşip dönünce sürüyü yayladan indirmek zor oldu...
Dede: Bugün yağan yağmurda suyu geçmiş miydiniz?
Avşar Veli: Geçtik goca geçtik amma hem biz yorulduk hem sürü...
Ardıç arasına gelince duldalandık amma iyi yorulmuşuz.
Dede: O suyu adamı alıp aparır... Geçerken dikkat etmek gerek...
Vaktiyle ne canlar yuttu...
Hava epey yükseldi, herhalde kar topluyor...
Dede müsaade isteyip evinin yolunu tuttu...
Sabah şafak vakti hava yeniden çökmüştü, ufaktan kar tozuyor ortalık.
Sürüyü yola vurdular tekrar.
Halburun derin vadisinde Çınarların, gamalakların, çamların arasından dere boyu indiler aşağı...
Güz ayazı fena yakıyor Torosların dağ yamacında...
Tükürsen tükürüğünü buz tutacak...
Öğlen vaktiydi, Bostanderedenmitile döndüklerinde hava az kırılır gibi olmuş, kar tozanları yerine çisilçisil yağan yağmura bırakmıştı...
Mitel vadisini aşip ak yola ulaşırlarsa gayri oradan öte yavaş yavaş giderlerdi.
Velhasıl dolu dolu bir yayla mevsiminin zorlu dönüşü de tamamlanmak üzereydi...
Avşar veli Çatak suyunda dinlenirken oğluna ve çobanlarına dedi ki:
Biz dağın, taşın, toprağın insanıyız...
Bizim için vaz geçilmez bir değerdir bu eller...
İşte size nasihatım.
Toroslar;
Aşılmaz erişilmez zirvelerin aşığı olmak güzel...
O zirvelere giden yollarda derin vadilerin sıcak koyaklarında yaylamak güzel...

Başını göğe kaldırdığın vakit bulutlara erişirsin sınırsın, başını döndürür gökyüzünün erişilmezliği...
Yeşille mavinin her bir tonuna eriştiğiniz, eşsiz güzelliklerin sıralandığı aşılmaz sanılan yollar...
Her adımı bir başka tarihe tanıklık edilen mihenk taşları ile döşeli memleketler...
Ak yoldan öte geçer gider Göç yolu...
Çukurovayı Doğuya bağlayan derin vadilerin, geçit başlarının eşsiz manzaraları...
Çinden, Maçinden beri gelir İpek yolu...
Anadolu bozkırlarını geçer, gelir dolanır Meryemçilden Halbura, HalburdanAzgita, Azgıttan Çatağa, Çataktan Har boğazına, Har boğazından keş suyuna, Keş suyundan akarcaya rampasına...
Bir dolu hayatın akıp gittiği eller...
Hayatın ilmik ilmik işlendiği, vatan toprağının kutsiyetinin emsalsizliğini bilenlerin yetiştiği diyarlar...
Bu ellerde doğan her çocuk doğduğu an bilir çaresizliğe doğduğunu...
Bilirdi o yüzden tek çaresinin okumak olduğunu...
O yüzden evlatlar bu ellere iyi bakın...
Bu ellerde doğan, büyüyen, havasını soluyan, suyunu içen her bir cana Anadolunun her bir köşesinde rastlarsınız...
Çünkü bu ellerde doğanlar bilir ki okumak tek kurtuluş yoludur...
Çünkü bu ellerde öğrenilmiş çaresizliğin acı gerçeği yatar...
O acı gerçek ki yanlış bir öğretiler atadan oğula...
Neymiş o acı gerçek dediğinizi duyar gibiyim...
İşte o acı gerçek doğduğumuzdan itibaren ruhumuza işlenen
“ Oku, oku da başını kurtar.” Aha da halımız denir...
İşte en büyük kayıp burada başlar bu eller için...
Gözünü dünyaya açtığı bu ellere yetiştikten sonra el uzatmaktan imtina eder hale gelir dünya malı için...
Oysa ki ruhunun temeli bu diyarlar...
Biz, bu saatten sonra artık bu öğrenilmiş çaresizliği değiştirelim...
Biz, hem kendimize, hem de yetiştireceğimiz evlatlarımıza öğrenilmiş başarının daha ileri nasıl taşınması gerektiğini anlatabilmeliyiz.
O yüzden de “ Oku, oku da başını kurtar.” Sözünden sıyrılıp,
“Oku, Oku da hem kendini, hem memleketimizi kurtar.” Bilincini aşılammamız lazım...
Yoksa her canlı ölümü tadacaktır gerçeğinde olduğu gibi vurdum duymaz olmak içten bile değil...
Kalın Sağlıcakla.

NİNE

Dökülmüş saçlar
Dikilmiş kaşlar
Solgunca çehre
Gün görmüş nine

Kulaklar yaslı
Bakışlar paslı
Özlemi yanar
Geride yıllar

Hali bu demek
Çekmiş el etek
Ninem yaşlıdır
Yaşlı başlıdır

Ruhu yakınca
Ufka bakınca
Gönlü hep uzak
Dünya oyuncak

Gelip geçermiş
Eden çekermiş
İnsanın diyor
Geldi gidiyor

KIRKI KIRK PARA

Hava kararmıştı. Gölgele siyah yığınlar gibi çoğalıyor ve etrafı karanlığa boğuluyordu. Bir yerden bazı kıpırtılar takırtılar geliyor, sönük bir ışık dalgasının etrafı çalkalandığı hissediliyordu. Işık dalgası arada sırada beliriyor, hafifçe sarsılıyor kâh benliğini kaybediyor, kah karanlığın hücumunu yenerek burada bir şeyler var derecesine taarruz yapıyordu. Az sonra bu yerden siyah bir gölge beliriyor ve gittikçe bozuluyordu. İşarete göre bir insan olduğu belli oluyordu. Hafif takırtılar yapıyordu ki bu da bir yürüyüşü andırıyordu. Sonra sönük bir gölgenin tekrar payda olduğu görülüyor arkasından ortalık yine karanlığa boğuluyordu.

Az sonra birkaç siyah gölge bu loş ışık dalgasını kaplıyor ve arkasından orası diğer yerlerden farklı olmuyordu. Bu karanlığı ortalıkta belli olmayan bir ses dalgası kapsıyor ve arkasından ağlamalar başlıyordu. İnce bir sesle "Anam öldüm "anam kaldım, sesleri duyuluyor, feryatla boğulmanın arkasından başka acayip sesler de geliyordu.

Hal böyle devam ederken yine bir ışık dalgası görüldü. Bu kez yarı belirgin, yarı belirsiz bir gölgenin kimıldandığı belli oldu. Daha sonra kayboldu. Uzakta çığlıklar, bağırımlar, feryatlar kırık seslerle dalgalanırken derin bir "of" da bu karanlığın içinde büyüyordu. İkinci bir "of" tan sonra ayak takırtıları duyulmaya başladı. Ardından feryatlar çoğalıyor azalıyor ve ahenkleşiyordu

Aman Allah'im sen yardımcı ol diye içeriden gelen derin bir uğultuyla mırıldanan ses dalgası etrafta bir şeylerin ne olacağını, ne olduğunu anlatan esrar havasıydı.

Karanlıkta ne gözle görüyor ne de bir düşünce insanı tatmin ediyordu. Gözünü yumsan da yummasan da bir şey fark etmiyordu. Belki ilerlemek için adım atılsa çukura düşebilirdi. Belki de keskin bir taşın ucuna basılır da ayağı kesilirdi. Her şeyini tesadüfe bağlayan bir ilerlemeydi bu. Bazen "oy anam" "oy başım" bazen "öldüm" diye yıkıldığını, bir tarafa çarptığını belli eden yürüyüş ortalığın sükûnetini bozuyordu. Biraz daha gittikten sonra bir köpek onun önünü kesti. Herhalde ona derdin ney diye soracaktı. Adam bu sefer elleriyle bir şeyler karıştırıyor gibi köpeğe "hoşt hoş hoş" Sesleriyle bağırıyor kendini müdafaa ediyordu. Sonra korkak seslerle

- Hürü Bacı, Hürü Bacı, Hürü Bacı... köpek onunla şakalaşmak istiyordu. Bir iki kez yıkılıştan sonra kapının önüne gelmişti. Nasırlı elini kaldırdı. Kapıya indirmiş olacak ki,

- Oyy elim

Diye korkunç bir sesle bağırdı. Öyle ki köpek de bağırtıdan korkmuş sesini kesmişti. Diz çöktü ne yapacağını bilmiyordu. Elinin acısından aklı başından gitmişti.

Bu gürültüler arasında içeriden hürü bacı uyandı.

- Vah! Kim o zavallı deyip kapıyı zorlattı. Kapının sürgüsünü çekti, hızla açtığında kapının önünde birinin çömelmiş, belini bükmüş halde gördü. Karanlıkta sadece gölge gibi görünüyordu. Kim olduğunu fark edemedi. İçeriye zorlattı, çırayı yaktı. Kapıya geldi.

- Çolak Hacı!

- Vay babam Çolak Hacım noldu sana hı.

Elinden tuttu. Aklı başına gelmişti. Eli kana bulanmıştı. Gömleği kıpkırmızı olmuştu. Uçkurlu donu bile kanlar içinde kalmıştı.

- Hürü bacı, bizim şey avrat perişan
- Avradın sayka kalsın yavrum, hele şu eliyin haline bak.
- Ne biliyim kapiya vuruyordum ne olduğunu bilmiyorum.

Hürü bacı kapiya baktı, kanlı parmak izleri ve bir mikın kanlı olduğunu gördü.

- Vay yavrum elinle mika vurmuşsun
- Hah, mika mı ne biliyim.

Hürü bacı, biraz yağ getirdi, yarılan yere bastı ve çaputla sardı.

Ne de olsa biraz içi rahatlamıştı. Can acısıyla dilinin döndüğü kadar derdini Hürü Bacıya anlattı. Hürü Bacı önde bir top çam elinde, Çolak Hacı arkada elini; köyneğine sokmuş ilerliyordu. Işığın tesiriyle kimi yerler siyah, kimi yerler aydınlık, kimi yerler de yarı aydınlıktı. Çevreyi hep karanlıklar sarmış Hürü Bacı ve Çolak Hacıya sanki hücum ediyorlardı. Çam ışıkları onları koruyordu. Sıra merdivenlerden yukarı çıkmaya gelmişti. Yukarı çıkmamıştı. Biraz merdivene dayandı. Sonra da başını duvara dayayarak düşünmeye başladı.

Hayat bütün acı ve kederiyle çolak hacıyı bulmuştu. Susuzluk, açlık yorgunluk bitkinlik ıstırap çile ne sayarsan say hep çolak hacının etrafında pervane gibi dönüyordu.

O istiyordu ki, malım olsun, mülküm olsun çıraklarım olsun ve... Ve bir de nur topu gibi oğlum olsun. Hayat o zaman başlardı. Ama şimdi ne mal var! ne mülk ne de bir evlat!

Ne yapmıştı çolak hacı Allah'a bir garazım vardı yoksa... Ara sıra içini yokluyor, elini döşüne koyuyor sonra da suçsuz olduğuna inanıyordu.

Peki, suçsuzdu da Allah neden bir oğul vermemişti. Neden? Neden? Neden? deyip inleyen Çolak Hacı başını kaldırdı gözleri yaşardı. Sonra bıyıklarına damlayan bir iki damla göz yaşıyla.

- Olur, inşallah olur. Benim de bir oğlum olur, nur topu gibi sevinirim, koşarım ona en iyi yiyecekler, giyecekler alırım, kucağıma alır gezdiririm, öperim, sonra elinden tutar yürütürüm. O zaman Ali Usta'ya bir de araba yaptırır gezdiririm. Yürür, büyür, eli iş tutar, buna işlerimde yardım eder oğlum!

Olacak olacak bunların hepsi olacak içi biraz teselli bulmuştu. Yüzünü duvara çevirdi.

Denizde vapurları batmış gibi birden ümitsizliğe düştü.

- Ya olmasa! Ya olmasa! Yine kız olsa! İçinden gelen en büyük nefret ve kinle.

- Bu sefer vallahi boğazlarım didik didik ederim, derisini yüzerim. Geldi başıma dert oldu. Hep kız doğuruyor. Altı tane kız oldu. Bu da kız olursa olur yedi. Kız dediğin ney ki kırkı kırk para. Ya oğlan olursa seninle istediğin yere gider, gezer, çalışır, geçim çıkarır. Ya kızlar sürü gibi yığılı evde. Bir iş gördükleri yok. Tuttukları da yok. Üstelik besleme kaygısı. Ben beni besleyemiyorum ki!

Sonra bu nefreti kusan kelimelerle içini boşaltıyordu.

- Belki kızlarımın oğulları olur onu severim, yanıma alırım. Yok diyordu kendi kendine. "Eloğlundan hayır gelmez" Hani Fadime de bacısının oğlunu aldı, büyüdü def oldu gitti.

Tekrar döndü. Sabırsızlanıyordu. İkide birde çekiniyor, omuzlarını büzüyor ve küçülüyordu. Üşüdüğü belliydi. Tan yeri ağarmak üzereydi. Serin bir yelde tan kokusu seziliyordu.

Yukarıdan ara sıra sesler geliyor, yükseliyordu. Kafasını kaldırdı, eliyle merdiveni buldu ve yavaş yavaş yukarı çıkmaya başladı. Yukarı çıktığında sesler kesilmişti. Kapıdan içeri girdi, salonda kaldı. İhlamalar, kız çocuklarının ağlamaları bu sefer daha belli oluyordu. Yine bir şeyler düşünüyordu. Kız elif.

- Baba, baba

Sesleriyle avluyu zorlattı. Hemen doğruldu.

- Elif, elif

Demesiyle kızını korkutmuştu.

- Ne oldu yavrum
- Anamın başı kurtuldu
- Hay yaşayasın benim anam, neyi oldu.
- Him.
- ...

Her ikisi de susmuşlardı. İçeride ocaklığın alevleri yükselmişti. Salonda biraz aydınlanıyordu. Elif tekrar içeri girdi. Seviniyordu ama bir yandan da çok üzgündü. Ya kız olsa bu sefer ne yapacaktı.

- Öldüreceğim, öldüreceğim diyordu.

- Biri oldu seslenmedim, ikisi oldu seslenmedim, üçü oldu seslenmedim, dördü oldu evden kovdum, beşinde kolonu kırdım. Baltayla öldürüyordum. Altısında ise kesecektim. Elimden zor kurtuldu.

Ama gözler yaşlıydı. Sol elini yüzüne sürdü. Kopmuş parmaklarının tabanıyla gözünü okşadı ve hırsla:

- Dayaklar yedim Çolak Hacı dağda ağaç keserken altında kalmış, bir kolu kırılmış bir kolu parmaklardan kopmuştu. Köylülerde bunaelediği zulme aldığı aha, bağlamışlar oh oldu! Demişlerdi.

- Onun yüzünden mahkemeye düştüm elimi kestiler.

Kapının arkasındaki baltayı eline aldı. Evliğe doğru ilerledi. İçeriye attığı adımlar...

Hürü Bacı:

- Çolak hacı müjde, müjde, müjde sesleriyle koluna atıldı. Kulağını çekti.

- Oğlun oldu, oğlun.

Çolak hacı, neye uğradığını bilemedi. Şaşmıştı. Balta elinden düştü.

- Oğlum hah, benim oğlum oldu hah benim...

- ...

Ocaklığın yanı başında yatağın içinde ıhlayan karısı Döndüye doğru yaklaştı. Eğildi, diz çöktü. Bez çaput içinde sarılı küçük avazının çıktığı kadar bağırarak yavruyu kucağına aldı. Bağrına bastı. Bir damla sevinç gözyaşı döktü. Doğruldu. Ocağın başında köşeye oturdu. Dünyalar onun olmuştu artık. Sanki Ummanlarda yüzen bir gemiydi. Neşesi bol, gönlü hoş, dudakları canlı, yanakları oynuyor, bıyıkları canlanıyordu.

Bir yandan bebek ağlıyor bir yandan da Döndü can acısıyla sağa sola dönüyordu. Hürü Bacı Döndü'nün başucunda onu teselli ediyor kolluyordu. Çolak hacı da ellerini ateşe uzatmış alevlerin renkleri sakallı yüzünde belli oluyordu. Kendini ateşe atası var gibiydi. Ama karısı bunların farkında değildi. O her şeyi unutmuş acılar içinde kıvranıyor, çok çok terliyordu.

(SESLER)

- Anam, ihı, ihı...

Gibi seslerle kıvranıyordu. Sonra bebeği eliyle döşüne alıp,

- Yavrum, kuzum ben ölüyorum. Çolak Hacı bu sesleri duyunca avradına

- Döne ne oluyor sana. Döne cansız ve halsizdi. Perişanca dudakları kırırdadı.

- Hakkını helal et. Oğlumun emaneti sana, buna bir şey yapmayacaksın değil mi Çolak Hacı yürek acısıyla

- Döne... Döne... Döne oğlumuz ne olacak? Dediye bu söz Döndüye kar etmedi.

O her şeye yabancı gibiydi. Ne ev etmişti ne de bark. Hele en sonunda güzel bir oğlan çocuğu doğurması, bunlar aklına bile gelmiyordu. Gözlerini açmış etrafını seyrediyordu. Yanakları kavrulmuş, saçları dağılmış ve boynu bükülmüştü. Yalnız bu esrarengizliği sol kolunda bezler içinde sarılı, bir bebek çığıllıklarıyla bozuyordu.

Sen

Gözlerin ah o kahverengi gözlerin.
Bir küçük sandal misali kaybolan ben.
Bir umut taşıyordum kalbimde.
Sanki bir fırtına beni sana götürecekti.

Hep bir özlem vardı içimde sanattır.
Bir küçük kıvılcım yetiyordu seni düşünmeme.
Bir hayal kuruyordum o anda.
Sonunu hiç mutlu bitiremediğim bir hayaldi.

Sonra bir mısra tutturdum dilime.
Sen geldin sen gittin sen bittin.
Vazgeçtim bu sevdadan olmayacaktı.
Beni bana bırakarak vazgeçtim.

Abdulkadir ÇİFTÇİ

Barış

Barış ile dolsun insanlar,
Barış içinde olsun insanlar,
Barışı değerini bilsin,
Dünyaya örnek olsun insanlar.

Savaş, çatışma olmasın,
Askerler şehit olmasın,
Ana baba ağlamasın,
İnsanların kalbi kırılmasın.

Barışın değeri bilinsin,
Barış dolu insan sevilsin
Herkes barış içinde olsun,
Geleceğe mutluluklar doğsun...

Muhammet ÇEBİŞ

Köyüm

Köklü köyü düz ova
Keçileri yayılır kara kara
Rüzgar eser ara sıra
Güzeldir benim Köyüm

Pataktan su akar
Cami okul birbirine bakar
Rüstem amca yol boyu yapar
Güzeldir benim köyüm

Çamı var Çınarı var
Buz gibi havası var
Uzun ince yolu var
Güzeldir benim köyüm

Dağında açar çiçeği
Üstüne konar böceği
Çok severim gündüzü geceyi
Güzeldir benim köyüm

Ercan BÜLBÜL

Dünya Güzeli Sevgilim

Dünya'ya inmiş bir meleksin
Nurdan bile güzelsin
Güllerin efendisisin
Gonca gül gibisin

Güzelliğinle nur saçtın
Kalbimi şenlendirdin
Güllerin efendisisin
Gonca gül gibisin

Eşin benzerin yok
Güzelliğinle yarışan yok
Güllerin efendisisin
Gonca gül gibisin

Metehan Haşim İNEKÇİ

Yazı Dersleri 15 **Yazmak Üzerine**

Bir düşünür şöyle demiş. Yazmak gerçekse, hayatta gerçek olduğuna göre öyleyse yazmak ile hayat aynıdır demiş. Bir yazar der ki yazı, hayattan iz düşümler. Hayatın iz düşümleri yani gerçeğin. Sözüne devam eder.

- Yazmak istidat ister. İstidat işi istidat yetmez, emek, çaba, zaman ister
- Peki nasıl aklına güvenir de başaramaz ise, yazar da öyle. Yol ve yöntem bulmadan, emek harcamadan yazar olunmaz
- Hayat nasıl fırsatlar sunarsa, yazmada fırsatlar sunar
- Yazdıkça hayat adamı olunurmuş
- İnsan hatırladıkça yazar. Okudukça, düşündükçe, gördükçe
- Çocuğun eline bir fırsat geçerse, birisi fırsatı kullanır der. Yazara demezler
- Yazar da bir oyuncudur. Hayatı oynar
- Hayatta özrü kabul ederler. Yazıda asla
- Yazar zaman zaman trajik komiktir
- İçinde yüceltin simgeler varsa, öbür kefedede soru taşları konmalı
- Her yazı yazan yazar değil ama yazar yazı yazar
- Yazar yazarım demeli. Mütevazılık tarihe gömer
- Kumarbaz kumarbazım demez ama bilindir. Yazar da öyle
- İyi yazar, kazanan kumarbaz gibi kıyası yapılamaz. Yazar kalıcıdır
- Her beyaz Önlük giyen hekim değilse, bu misal yazara da teşbih edilir
- Yazı fotoğrafa benzemez. Fotoğraf eskir yazı eskimez
- Her okudukça yazı yenidir. Zaman yeni, sen yeni, bakış yeni
- Yazarın günlüğü mevsimin günlerine benzer. Bir kararda durmaz
- Yazara nasıl yazıyorsun derlerse işte der
- Yazar sözcük ustasıdır. Taş ustası gibi, âşık ustası gibi
- Yazarın sermayesi kelimelerdir
- Biz de yazı yoktu söz vardı. Oda mamundu. Düz yazıya geçince sığılaştık
- Derin derinliği olan yazılar içinde mazmum taşır
- Kültürden kopanlar mazmumdan da kopular. Ondandır yazıda zorlanırlar
- Yazmak keşfetmek. Yazar keşfe çıkan seyyah
- Her keşif heyecan verir. Yazıda öyle
- Zorluklara rağmen keşfe çıkanların durumu, yazarın durumuna benzer
- Yazar birazda macera peşinde koşan Seyyah gibidir
- Adam cesareti kadar yazar. Bu kırıp dökmek anlamına gelmez
- Yazmak şimşekleri üzerine çekmektir
- Yazar keşfe çıktığı dünyalılarca kuşatılmayı beklemelidir
- Yazmaktan ekmek yenmez demiş; yazar, yazara
- Her iş meslek ise yazıda meslek olmalı
- Yazma araçları kolaylaştıkça çok yazmaya zorlanıyor. Çok yazı meta gibi; tüketilip atılıyor
- Yazmanın bedelini yazar tayin edemez. Onun da pazarı var
- Yazmakla yaşamak arasında uçurum var mı? Yazar bu uçuruma köprü kurar
- Yazmak, hayattan bir seçimdir
- Yazmayı sanat haline getirenler, sanatın zorluklarını yaşarlar
- Yazı mal gibi alınıp satılıyorsa suçu onun değil
- Yazı ve insan yeryüzüne birlikte indiler
- Günlük yaşamak nasıl doğalsa günlük yazmak da doğal olmalı
- Yaz, korkma! Yazı kendini savunur
- Niçin yazıyorum deme. Muhatabı beklemekte

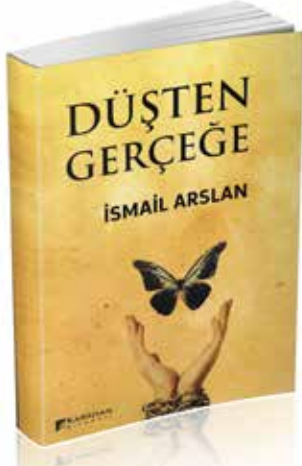
- Yazın direnme olduğu için ayaktadır
- Niçin yazıyorsun diyorlar. Alıcısına diyor. Alıcı sen, ben, hepimiz
- Meselesi olamayan yazamaz
- Yazmaya bahane gerekmez. Bahane insan
- Bir yazıya karar verdiysen, o dünyada keşfe çıkacaksın
- Her yazan kendi bahanesini üretir
- Söyleyecek sözü olan yazar. Kimileri de konuşur. Söz uçar yazı kalır
- Her yazı dağarcıkta saklı. Dervişler dağarcıkla gezer misali yazarın da dağarcığı var
- Gerçek dediğin yazmaktır. Kalıcı olan odur
- Senin gerçeğin hangisi? Beğendiğin yazı
- Yazı gerçeği saptığında, parmak bastırınca
- Kitabın koltuğuna alan, yükünü yüklenmiş gider
- Yazı, akıp giden dünyada, geride kalan bir dünya inşa etmektir
- Yazar hep kendi hayatını anlatmaz. Başka hayatlar da anlatır
- Hâkimin dinlediği hayat ile yazarın gözlediği hayat farklıdır
- Yazı, gerçekten kurgu kurar
- Yazar gerçekliği pazarlamaz, ilan eder
- Her yazının başı ve sonu vardır. Sonu olmayanlara okuyucu bir son bulur
- Yazarken tuhaf bir eziklik duyarız
- Anlatmanın ağırlığını yazar bilir. Bu ağırlığı başkası taşıyamaz
- Yazının kendisi yorumdur. Ama seninki gibi değil
- Yazar yalnız yazar
- Olduğu gibi yaşamak olmadığı gibi, olduğu gibi de yazılmıyor
- Oldum demek yazdım demeye benziyor
- Hayatta günler, saatler sayılıysa, yazarın da yazıları sayılıdır
- Hayata anlam yükleriz ya, yazıya da
- Yazar, hayatın gerçek tanığıdır
- Yeter ki yaz, yalnız bir sahradasın
- Yazdıkça beynin gelişir
- Yazı sınırlar. Bir yandan da yeni ufuklar açar
- Yazmak ateş böceklerini toplayıp demet yapmak, ışık olmaktır
- An geçer, yazarsan an kalır
- Yazar yazmadan önce kendi olabilir. Yazdıktan sonra sen, ben, biz Olurlar
- Yazar kurarak yazar. Kurarak yaşayanlara doktorlar hasta derler. Fark bilinçtir
- Yazar borçludur. Borcunu öder
- Yazmanın keyfini olanlar bırakamaz
- Yazarın kederi de ona garip bir keyif verir
- Yazar kalabalıkların arasında yazsa da yalnızdır
- Yazarın öyküsünü dinleyenler “ne emek be” derler
- Bilgisayar apayrı bir yalnızlıktır. Gariptir ki insan yalnızlığı kendi seçiyor
- Yazı boşluğa atılan nimetler gibi. Nasiplisi gelir bulur
- Her yazar, istediğini yazamamıştır. Kabahat kelimelerde. Kelimeler yetersiz
- Her yazı boşluk bırakır. O isteyen doldurur
- Yazı hayatta arayı açar. Hayatta yapılacak nice şeyleri terk eder yazıyı tercih edersen
- Yazar itaate isyan eder. İtaat ettirene değil. Bilgiye değil bilgi yoluna ermeliyiz diyenler gibi
- Her kelime zihinden kaleme döküldükçe sır olmaktan çıkar. Yavaş sır tutamaz
- Aç adama doydun demek nafile. Yazar da kararı kendi verir
- Yazı, pazarda ki manav gibi kelimeleri satma eylemi çok Bağırma da yol. Malın kalitesinde
- Yazı kelimelerle süslenmez, kelimelerle ilmek ilmek dokunur
- Yazabilen var yazamayan var
- Yazmak sipariş derler. Bu siparişi yazar kendine verir
- Susan yazarlar, konuşan yazarlar, haykıran yazarlar var. Sen bilirsin
- Her insan bir pencereden bakar. Güneş bile olsan girmesini bileceksin

- Yaşamak, tanımak, yazmak. Mesele bu
- Yazı Yol açar. Yol tikamaz
- İnsanı yazanlar daha kalıcıdır
- Kısa yazı uzun emek ister. Uzun yazı kısa
- Kısa yazılar daha çok direnir zamana
- Yazıda aranan kısalık, uzunluk değil yoğunluk
- Bilge “iyi yazmak, kötü yazmak da ne demek yazmak yazmaktır” demiş
- Zor yazmak var, kolay yazmak var
- Doğru yazmak, güzel yazmak, iyi yazmak esas olmalı
- Yazarken kuvvetlerinden kurtulan rahat yazıyor
- Mesaj bir kalıpsa, yazıda mesajı sunanlar kalıp yutturmaya çalışırlar
- Mesaj kendiliğinden verilir
- Yazı saklı bir sanata benzer
- Hayatın devirleri gibi, yazının da bir devirleri var
- Her yazı bir bakıştır. Zirve’den bakanlar evrensel yazılar
- Yerli köklerden beslenmeyen yazılar evrensel dünyaya kanat açamazlar
- Her devrin edebiyatı var. İnsan nasıl alışkanlıklarının oğluyorsa, yazar da devirlerin
- Yerli kuralları çözdükçe yazı Özgünleşir
- Bütün sanatlar görülür. Yazı hem görülür, hem okunur
- Yazarı durmadan yazmaya sevk eden kaygılardır. Kaygılılar erken çöker
- Yazı genç kalır, genç yazıyı genç yazar. Yaşı geçse de
- İlk kelime ilk adıma benzer. Korkma yola çıktın
- Kelimeler, ilki kelimedenden sonra dökülür gider
- İlk kelime yazının gizli kaderidir
- Yazarı harekete geçire biline
- Boynuz kulağı geçer. Çırakta ustayı. Yazarlıkta da böyle
- Marifet iltifata tâbidir yazarlıkta da geçerli
- Yazarın tipini merak, yazıdan daha fazla ise, anlam ve kavram yoksunluğu çekiyoruz
- Meram elle değil, dille anlatılır
- Değer yazıdadır surette değil
- Yazar gariptir
- Yazar ekip işi diyenler de var. Yazıları alınıp satılanlar öyle der
- Yazarın mekânı olur mu? Arayanlar var, aramayanlar var
- Yazar kendini tanırsa, ortamını da kurar
- Yazar eserlerinden tanınır
- Yazı zihin dağarcığında saklı olursa da onu ortaya çıkaran bir dış sebep vardır
- Yazarın malzemesi dünyası
- Anlatamayanlar yazarmış derler
- Yazar yazarak anlatır
- Sevilmez ise yazarlığa katlanılır mı?
- Yazılar oracıkta bekler. Seni bekler
- Yazılar Çile çeker. Her yazı biraz çilekeş
- Okuyucu olmasa yazı neye yarar. Yazı olmasa okuyucu neyi arar
- Yazar kime yazdığını bilmeli. Yaşayanlara, yaşayacaklara
- Yazar insanın insan yanına yazar.
- Yazar saklar, okuyucu keşfeder
- Yazının şablonu olmaz. Kural kaideleri olur
- Yazı yazmak ayrı, senaryo yazmak ayrı
- Üslup yazarı ele verir
- Anlatmadan anlatmaya fark var. Yazmadan yazmaya fark var
- Dikizlemek ayrı, gözlemek ayrı
- Söz değişir, yazı gelişir
- Yazmak yenilenmektir

Yazdığın hiçbir şeyi değersiz görme. Nasıl geçen günün kötüsü olmaz ise, yazılarında yaramazı olmaz. Unutma yazıya anlık günlük duygular ile bakılmaz. Bakılırsa yanlış olur .

Her yazarın ortak kanaati yazmak yaşamak üzerinedir.

İKİ KİTAP

Düşten Gerçeğe

Bu ülkenin insanları (hele çocukları) hep düş görürler. Düşünde olurlar, olmazlar yaşarlar. Hayra yararlar. Bu ülkede nedense hayal fazla kurulmaz. Hayalimizi de düşlere yükleriz. Bizim oralarda düşü, düldül dağına baka baka yorarlar. İşte kitap bu hesap; düş ülkesinden gerçek dünyasına bir yolculuktur. İnşili-çıkışlı, zorlu, dolambaçlı, engebeli yolculuk.

Biraz okuyuculara kulak verelim

1. "Yoğun bir emek ve birikim sonucudur yazmak".
2. "Gerçek bir yaşam öyküsü bir yurdumda içecek kadar akıcı".
3. "Kalbini yüreğiyle birleştiren sevgi insanı. Düşünceleriyle, duruşuyla, bilgeliğiyle, bize örnek olan yol gösteren İsmail Arslan'ın; anılarını, düşlerini anlattığı "düşten gerçeğe"
4. "Torosların gururunu hayatına felsefe yaparak anılarıyla ışık tutan insan"

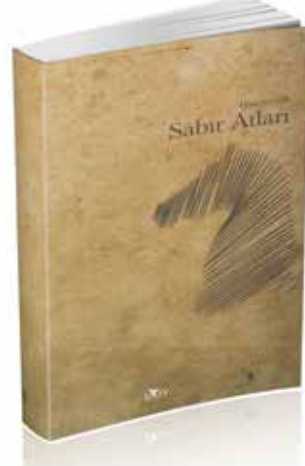
İsmail Arslan önsözünde kitaba şöyle başlar. "Düşten gerçeğe; Anadolu köylerinde başlayan, bir ışıklı kentler düşlemesi ve bu düşe ulaşabilme yolundaki yürüyüşün öyküsü"

Kitap ikinci kuşağa hitap eder (keşke herkes torunlarına böyle güzel miras bırakabilse). Bu ülkenin temel problemi tutunmak. Bu kaygı İsmail Arslan'da da var. Torunlarına "sevgili torunlarım, kaya parçasına saldırdığı kökle yaşama tutunan Toros Dağlarındaki ardıc ağaçlarını görmenizi çok isterdim" derken onların zirveleri, ardıc ağaçları gibi köklü olmayı, köklerimizle tutunmayı, kırların hür havasını salık vermektedir.

Düşten gerçeğe destansı bir anlatım taşır. Cümleler saf ve temiz. İnançlı ve kararlı bir hayatın adım adım cümleleri. Bir çırpıda okunuyor.

Çukurova yazarları metin yazıyorsa Yaşar Kemal, şiir yazıyorsa Karacaoğlan kanatları altında gibidir. Bir yönüyle kitap son elli yılın Çukurova'sının sosyal, geçmişi, tarihi.

Düşten gerçeğe, dolu bir yaşamın kitabı. Köyden kente yürüyen, kente tutunan, mücadeleye devam eden aydının hikâyesi. Kitabı kendi sözleriyle okuyucuya sunalım; "kendi şahsında Anadolu karanlıklarına ışık olan binlerce öğretmenden birinin öyküsü".

Sabır Atları

Hüseyin Gök duygu şairi. Yerli. Her şiiri ağacın kökleri gibi bu toprağı sarıyor. Her şiir bir koşan at gibi. Ağacın kökleri gibi derin, koşan atlar gibi engin. Yahya Kemal'de de bu duygu var. "Aldım rahatça kırlarının hür havasını" der. Gökte Kahramanmaraş'ın şiir ikliminden aldığı hür havayla beyan yeveli atlarını koşturur. Yani dizelerini.

Sabır atları, bin yıllık medeni yetin çetin yüklü bekçilerine kinaye gibidir. Elimizden kayıp gidene hayıflanan şair; nerede bizim kayıp atlarımız, nerede bizim sabır atlarımız.

Sabır bin yıldır bu topraklarda düşülen her müşküle panzehir olmuştur. Keder denizinde boğulurken kurtarıcı sandalımız.

Bu topraklarda ufka bakan herkes biraz yaralı aslana benzer. Bir yanı direnirken, bir yanı teslimiyet içindedir. Ve karşımıza; can çıkar, canan çıkar, dost çıkar. Anne çıkar, anne baştan sona şair. Gökyüzü, kıyam, koşu atları, sütliman kanacadır silüetleri ile sarar sarmalar.

Şair Kafdağı'nı arayan Anka kuşu misali küllerinden doğup, kanat çırpıp kadim ülkeye yolculuk yapar ve karar hala Kafdağı'n.

Aslında Kafdağı'nın ardında bir şehir vardır. Her şehir biraz Kudüs'e benzer. Yetim, yalnız. Şair bu kalkışından uzun bir yolculuğa çıkar güvercin kanatlarını çırparak. Gündüzler, geceler, düşler, sarı akşamlar, ayazlar, korlar, kurşunlar.

Ağacın gövdesine suyun yürümesi gibi, umutlanır, umut saçar. "Gelecek bir gün" der. Yolcu yolunda gerek misali yürür yürür.

Hüseyin Gök, kadim şehir Kahramanmaraş'ı mih gibi yürüğünde taşır.

Kıyam halinde daim, Anadolu'nun bağrında, sürdürür duruşunu mütevekkil.

ANDIRIN POSTASI

"yaşam devam ediyor"

22.YIL 3 OCAK 2006 SAYI:1096

SALI GÜNLERİ YAYIMLANIR

**"suya sabuna dokunur
bir solukta okunur"
"HİZMETTE 25 YIL"**

Yönetim Yeri: Yeni mah. Gazeteci yazar M.Ali ZENGİN sok. ANDIRIN
Telefon: 0344 561 27 40 Faks: 561 27 39 e-mail: gazetdha@mynet.com

www.andirinpostasi.com

RÜZGAR Ticaret

*1991'den bugüne
İlçemizin Hizmetindeyiz...*

BEKO-EMSAN YETKİLİ BAYİ

KADIRLI CADDESİ ANDIRIN

TELEFON: 0344 561 20 44

ruzgarticaret46@gmail.com